VOL. 4.

శ్రీరస్తు

శ్రీమదాంధ్ర భారతము

భీష్మ ద్రోణ పర్వములు.



చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే ప్రకటితము

విషయసూచిక

విషయము. భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము పుట.

భీష్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

విషయము. ... పుట.

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

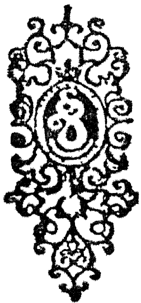
ద్రోణపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీ ర స్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము



సంపాదిపదాంబుజ
నాసాగ్రనివాసరసిక నాదామృతధా
రాసారరూప వేద
వ్యాసవ్యంజితవిహార హరిహరనాథా. 1

ధృతరాష్ట్రునికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట

క. దేవా జనమేజయవసుధావల్లభుఁ డధికవినయతత్పరుఁ డై సం
భావించి కుతూహలమునఁ, దా వైశంపాయనునకుఁ దగ ని ట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరుల గెలువఁ దలఁపున, బాండవులును గౌరవులును బాహాగర్వో
ద్దండత నెట్లు దొడంగిరి, భండన మెప్పాటఁ జెల్లెఁ బరమమునీంద్రా. 3

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనుమోదనసార్ద్రహృదయుఁ డై యి ట్లనియెన్
జనమేజయుమనమున సంజనితం బగు కౌతుకంబు సఫలతఁ బొంపన్. 4

వ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయిన యా కురుక్షేత్రంబున నా రెండు దెఱంగులవారి కట
కంబులును విడిసి కయ్యంబునకు గాలుద్రువ్వునట్టి సమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు
గొడుకులదుర్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై చింతించు
చున్నయెడకుం ద్రికాలవేది యగు వేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మహీపతి
సేయు వర్చనంబులం గైకొని యతని కి ట్లనియె. 5

క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సమకూరె దీని కడలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన, [1]నే లోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ బుత్త్రా. 6

చ. అనుఁడు నతండు ఘోరముగ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ [2]బోరు క్రూరతం
గనుఁగొనఁజాల నేను వినఁగా వలతుం బదనుగ్రహంబు సే
సినఁ గడు లెస్స యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటిమెయిన్ సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

---

1. నీ లోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ. 2. బోరఁ గ్రూరతం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూతి నందనునకు నారెండుదెఱంగులవారి దివారాత్రప్రవర్తనంబులు గనునట్లును రహస్యప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుం గా వరంబిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రంబు లెవ్వియుం దాఁకకుండునట్టి ప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యుల యాలాపంబులు రూపంబులుం దలంపులుం దేటపడునట్టి మహనీయబోధంబును గలుగ ననుగ్ర హించి యావైచిత్రవీర్యు నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలం బై వచ్చిన భూప్రజా క్షయంబు దీనికి వగవం బనిలేదు ధర్మో జయ యనుచు నిశ్చింతంబున నుండు మీనును గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతే యుండు వెండియు. 8

క. మొగిళులు లేకయు నుఱుములు, గగనక్షోభంబు సేసెఁ గరిహయపతిఁ బె
ల్లుగ నశ్రు లురలఁ జొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బసులు మృగముల నీనెన్.

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెద రొక్కొక్కవనితగర్భంబున వా
రలు పుట్టినపుడ యాడుచు, గలకల నవ్వుచుఁ జెలంగఁ గనియెదు మనుజేశ. 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె
నిందులాంఛనస్థితి దలక్రిందు గాఁగఁ
దోఁచుచున్నది ప్రజ యెల్లఁ ద్రుంగకున్నె. 11

వ. విశేషించియుం గౌరవనికేతనంబులఁ గేతనంబులఁ బొగ లెగయుటయు నాయుధం బులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేక దుర్నిమిత్తంబుల పుట్టుచున్న యవి కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబును నగు నుపేక్షింపం దగదు నీ ప్రవర్త లగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్ముని పాలతనికొడుకులకొసంగి శాంతి సేయుట మేలు మముబోంట్ల మనంబులకుం బ్రియంబు గాని యీరాజ్యంబు నీ కేటి కనిన విని యమ్మనుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కి ట్లనియె. 12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్ను నా
సుతుల నయంబుమై దఱిమి చూచితి [1]వారలఁ బంపుసేయ నేఁ
జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము సాలదు నాదెసఁ దప్పు లేమి మీ
మతిఁ దలపోసి యోపలుకు మానుఁడు పాకముఁ దప్పెఁ గార్యముల్. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది య ట్లుండ ని మ్మింక నేమేనియుం జెప్పవలయు నది గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపు దెలుపునిమిత్తంబు లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుం డు వహ్నులు హోమకాలంబున నం బుణ్యగంధంబులతోఁ బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1. వారలు పంపు సేయ నేఁ.

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్ద యన లేదు సమరంబున జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పెనఁకువ లొప్ప వని చెప్పుదు నేను బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు నేసెఁ దదనంతరంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయున కిట్లనియె. 14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపోక దలంపక రౌద్రఘోరసం
గ్రామము సేయుచుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంత దీపొకో
భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమి తెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున్. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నాయెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతత్త్వప్రకారం బవధరింపుము. 16

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు సెప్పుట

తే. అధిప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింత పేర్వేఱ జనియించు నింత సెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీపృథ్వి దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ. 17

వ. అదియునుం గాక విను మాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైన గుణసముదయంబంతయుం గలదు గావున నిమ్మహాభూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి యెక్కుడు దీనియున్న విధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రీశ మేరువు దక్షిణంబున సుదర్శన మనునభిధానమునఁ బ్రభూత
విస్తారమై రెండువేలు నేనూఱుయోజనముల పొడవునై సరసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేతమై యొక్కజంబూతరు వొప్పి యుండు
దానిపండులు మహీస్థలి మహారవముగ ననిశంబుఁ బడి రాలి యవియు చుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి న, న్నగమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూము, లందుఁ జొచ్చి పాలునంబుధికిని. 19

వ. జంబూనది యనం బరఁగిన యాతరంగిణినీరు సోఁకినచోట్లెల్లను సువర్ణం బగుటం జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బను నామంబునుం గలిగెఁ దదీయ జలపానంబు నేసిన మానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి పడమటం బెరిఁగి పలుపు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూషండంబు గాలుకొను చుండు నింతటికిం గారణం బయిన యాజంబూవృక్షంబుపేర నీ ద్వీపంబు జంబూద్వీపంబునుస్సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రముద్రితంబయి పొలుచు నద్దీవియందు. 20

సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండుగడలు నంభోనిధి గదిసి [illegible]
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్యసిద్ధచారణగణసేవితములు
నై హిమాచలమును నావల హేమకూటంబును నట నిషధ[illegible]
లవితంబులైన నీలశ్వేతశృంగవంతంబులు క్రమమునఁ [illegible]
ఆ. [1]నివులమూఁటి కవల నవులయమ్మూఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లు [illegible]
గమలకర్ణికానుకారియై కాంచన, మణిమయ[illegible] 21
తే. అతిదృఢం బగు పాతు పదారువేల, యోజనము లంద్రు దానికి రాజముఖ్య
విందు మొనుబదినాలుగు వేలయోజనంబు లని [illegible] 22
వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున నున్నయమ్మేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవమును
లును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పాలులును బరమే
ష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ బుణ్యావర్తనంబులం బరమసుఖంబుల [illegible]
రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతుండై సిద్ధగణంబులు [illegible] సేవింప
విశ్వేశ్వరుండు విహరించుచుండు. 23
క. తొమ్మిదిఖండము లై వర్షమ్ము లనం జాల నొప్పుచుండు జంబూద్వీ
పమ్మున జనపదములు విను, మమ్మహితాంశములు [illegible] ననువర్ణింతున్. 24
వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బై ఐరావతవర్షం బన నొప్పు శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుము హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశ్వేతోత్తర
దక్షిణదేశంబులు క్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం జెలు
వమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వ
వర్షంబును గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగడొందు [illegible] భూమి
హరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబు నక్కడఁగను నిక్కడఁగను నొప్పిన కింపురుష
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు ని ట్లున్న దీని [illegible] 25
క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మహీరమణ యుదీచ్యము లని యెక్కుడు బలసు
త్త్వారోగ్యాయుస్సుఖపుణ్యారంభగుణంబు లంతకంతకు నధికముల్. 26
వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్తద్వీపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపా
టియుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱింగింపు మనుటయు సూతసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబుతోడి యెనుబదివేలునాలునూఱుయోజనంబులు దీని
రెండంతలు దొడంగి లవణేక్షురససురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు క్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టయై యుండుఁ
బ్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీపక్రౌంచద్వీపకుశద్వీపశాకద్వీపపుష్కరద్వీపంబుల విష్కంభం
బులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నొండొక నొకటి
కొకటి యినుమడియైయుండు నయ్యాఱుదీవులును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్ల

1. నివులమూఁటికివల నవులమూఁటికివలఁ, దేజరిల్లుచున్న దివిజ.

నను బొగడ్తవడి యనేకపర్వతంబులను నానానదులను బహుజనపదంబుల నొప్పి
వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబులై యుండు నింతకుం గర్తయు
భర్తయు హర్తయు నై దుగ్ధాంబుధియుత్తరంబునం గనకమయం బై యష్టచక్రం
బును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగు మహనీయశకటంబున
వినోదపరాయణుం డైన నారాయణుండు వికుంఠనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభి
ధానంబున విఖ్యాతుండై విహరించుచుండు నని చెప్పుటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁ గాఁ, గౌరవులును బాండవులును గాంక్షం గసుఁ బె
ల్లై రాసి యొండొరులతోఁ, బోరం దెగి రిట్టిలుబ్ధబుద్ధులు గలరే. 23

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి నీదుసుతుఁడు
శకునికతన విని యసన్మార్గవృత్తికిఁ, జొచ్చి యిట్టియెడరు దెచ్చికొనియె. 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గల విశేషంబులు సెప్పుట

క. తమతమదేశంబులకై, మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచు మెయికోలున భూ
రమణులుఁ గొందఱు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునఁ గూడుచందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు వసుధకై య
నేకనృపతులు [1]పోరాడి రిట్లు నేల
వ్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబున యుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీసునం బెనంగకుండు
దురె దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబునా వింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంత మన సహ్య మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు వొలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్పవచ్చు ననిన ఖనివిశేషంబులు సెప్ప
నేల మఱియు నుపమహీధరంబు లనేకంబులు గలిగి యుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరం,బును వెండియుఁ బసిఁడియుం బ్రభూతములై పే
ర్చినసిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు, ఖను లెడ నెడఁ బెక్కు గలవు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించికొన నగు నేర్పుం
దండితనంబును బాడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్న ట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు
యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు

1. పోరాడ రెట్లు నేల, వ్రాలఁ గాదె భగీరథ.

క. పదివేవురు రాజులు దన, కెదిరి పోలిసి రా శిఖండి యేమిటివాఁ డై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం, గదియుచుఁ బొలియించె నియతిఁ గడవఁగవశమే,
తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదంష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచనఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వికాభీషణుఁడు నరసింహమూర్తి, గాక కేవలనరుఁడె గంగాసుతుండు. 49

ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట

వ. అని సంజయుండు పలవించు పలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని యెల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానంబుల సేద దేఱి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ గద్గదకంఠుండై. 50

క. దేవాసురవరు లొక్కటి, గై వచ్చినఁ జిక్కవఱచు నాహవమున నా
దేవవ్రతుఁడు శిఖండిశ, రావలిపా లయ్యె నేమి యనఁ గల దింకన్. 51

ఉ. అంచితతాలకేతుకిరణాళి మెఱుంగులు గాఁగ మౌర్వి మ్రో
యించుట గర్జచందముగ నేచి విరోధిదవానలంబు మా
యించు శితాస్త్రవర్షమున నిట్టిది భీష్మమహాభ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి యను కృత్రిమవాయువు దాఁకి దైవమా. 52

తే. పెరిఁగి పాండవాంబుధి వెల్లివిరిసినపుడు, నిలువ నిమ్మగుదీవిగా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛశిఖండిపల్వ, లాక్రమంబున మునిఁగితే యకట తండ్రి. 53

ఉ. వీరరసాంబుపూరమును విశ్రుతభావచమూమహోగ్రసత్త్వముం
జారుగదాధ్వజాచలవిశాలము నంబకజాలవీచికా
స్ఫారము నైన భీష్ముఁ డను సాగరముం గడవంగ నీఁదఁగా
నేరిమి యెట్లొకో కలుగ నేర్చె శిఖండికి నేమి సేయుదున్. 54

తే. అంబకై పూని వచ్చి బలాధికుండు, జామదగ్న్యుండు సాధింపఁ జాలకున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై పూని వచ్చి, కడిమి సాధించి శౌర శిఖండి పోర. 55

క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్రమాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెండు న,నాశము లని భీష్ముఁ బెద్ద నమ్మితిమి గదే. 56

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే సేతం గిరించి. 57

సీ. అతఁడు నొచ్చినతఱి నడ్డంబు [1]సొచ్చెద మని వచ్చువారు లేరైరె యచటి
నడరి పోరాడక యన్నియక్షౌహిణు లొప్పరికించెనె యొకనిఁ గలన
నతని నోర్వఁగఁ జాల వని నిశ్చయించితి మంతకు నోపెనే యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును ద్రోణసుతుండును శల్యుండుఁ గ్రేడించి చనిరె యపుడు
తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ జండశక్తి, మెఱయ నొక్కటఁబైఁ బడ్డ వెఱచితాత
విడిచి నాపుత్త్రు లందఱు విఱిగి యడవిఁ, గలసిరొకో యాతనికిఁబడవలసె నక్కట. 58

వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం [2]దెగ్గియెన కాఁ దలంచెద నని మఱియు.ని ట్లనియె. 59

---

1. వచ్చెద మని. 2. దెగిన యదియ కాఁ.

సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ జంపి రాజ్యము సేయ [illegible]
తొడరినపాండుపుత్త్రులకును దైవంబుఁ దోడయ్యె ధర్మంబు [illegible]
పరఁగి యధర్మంబు పెరిఁగిన ట్లున్నది వార లాతనిఁ [illegible] వసుధఁ [illegible]
నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠురత్వము దానిఁ [illegible]
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టొప్పి, సంపదకుఁగాఁ [illegible]
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం [illegible] 60

వ. అని పలుమాట లాడి వెండియు. 61

ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాడ్కి గాకున్నె నా, సేన [illegible]
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వ రేమి [illegible]

క. రాజులు మంత్రులు ననియెడు, నాజ్ఞాకరు [illegible]
యోజం [1]బలికిరొక్కో తమ, కౌజికి నిట మీఁ[illegible] నెవ్వ[illegible]. 63

వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం [illegible] దినంబులు
నుభయబలంబులవారును నెవ్విధంబున మోహరించి [illegible]
డేమి సేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్భంగుల సంగరంబు సేసెఁ [illegible] గుణం
దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 64

ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న [illegible]
కట్టిఁడిపీను లేమి విను కాళియ కోర్వ్యపు [illegible]
బుట్టినయుల్ల మై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
డిట్టిఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా వినవేర్తు సంజయా. 65

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 66

ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిద నీయవినీతిఁ జేసి ధర్మనిరతు లైన
పాండుసుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంటి వంత సేసి. 67

క. కీ డొనరించినవారికిఁ, గీ డగు టరుదయ్యె మేలు గీ డేమియు నీ
వాడక విను నసుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుట్టుట వినంగఁ జూచియు గాదే. 68

క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందో,త్పాదనదివ్యస్తుతి సగుణుఁ దగ నెన్నఁగింతున్. 69

వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్ల కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట

ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వవి
న్యంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్. 71

1. బోదురొక్కో తమ, రాజికి.

వ. అని పలికి పారాశర్యుం జిత్తంబున నిలిపి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.

క. వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ, గనినదియును మునికృపం బ్రకాశం బై తోఁ
చినయదియును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73

వ. ఆ రాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని నీకొడుకు నగరు సముచితప్రకారం
బునం బ్రవేశించునప్పు డతండు గాంగేయాది కౌరవులును దగు రాజులును బరివే
ష్టింపం బరిమితస్థానంబున నుండ నేనునుం బొడసూపి యతని యాదరణంబు వడసి
కొలిచి యుండితిం బదంపడి సమరవిషయంబు లైన సంభాషణంబుల సమయంబున
నమ్మేదినీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 74

ఆ. మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యెఁ బెద్దకాలమేని
నెదురుచూచుచుండ నొదవె నివ్విధ మింకఁ
బూని చేయ వలయు దాని వినుము. 75

క. కన్నాకు మనకు భీష్మం, డిన్నరవరుఁ గావవలయు నెమ్మెయి నైనం
దన్నుం గాచిన నితఁడు జగన్నుతముగ రణమునం బగఱ నడఁగించున్. 76

ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యెప్పుడు, దలఁతు మితనిఁ గావవలయు నేమి
[1]యని తలంచెదేని విను మిందఱకు నిది, వినఁగ వలయునట్టి పని కుమార. 77

వ. సత్యవ్రతుం డగు నిమ్మహానుభావుండు. 78

క. వినుఁ డన్యు లెవ్వరును నా,మునుమునుఁ బడి బ్రదుక రాఁ మున నేను శిఖం
డిని నోర్వఁ జాలఁజుండీ, యని ఘనయుద్యోగవేళయప్పుడ చెప్పెన్. 79

ఉ. ఏమఱి రక్షసాలని మృగేంద్రుని నక్కయుఁ గోలుపుచ్చు సం
గ్రామములోనఁ గ న్కలిగి కానక తక్కిన నాశిఖండిచే
నీమనుజేంద్రుఁ గోల్పడమె యిట్టిది గోల్పలి నిద్రవోవ ను
ద్దామబలంబుమై గొఱియ దాఁకి వధించినయట్టు లుండదే. 80

క. కావున నీయుద్భటరథి, కావలి నివ్విభునిఁ గాచునట్లుగఁ బనుపం
గావలయు మీర లందఱు, నేవలఁ జూచిన శిఖండి కెదురుం డెపుడున్. 81

వ. అని నియమించి కొలువు విరిసి చని యుచితవిధమున నుండె నంతఁ బ్రభాతం
బగుటయు నమ్మహీపతి పడవాళ్లం బనిచి బలుమానిసులను బలంబులను బవరంబు
నకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్యనిస్వనంబులను
నర్మ్యసాధనంబులు సమకట్టు సముచితపరిహారంబునకుం జెప్పెడు దొరలపలుకుల
గంభీరనాదంబులను గట్టుఁబట్లకడలఁ డిగిచినం జెలంగుకరితురంగంబుల బృంహిత
హేషితఘోషంబులను బూన్పం దిగుచు రథంబులనేమిస్వనంబులను బెలుచ
నొండొరులం బిలుచు పదాతులయెలుంగుల విపులధ్వనులనుం బేర్చిన మహారవం

1. యనితెంచేని తెలియ విను.

బున శిశిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును గ్రీష్మశోషమండ
సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలంగుచు వెడలునప్పుడు. 82

తే. కనకభూషణజాలంబుకతన గజము, [1]లెరవళులువోవఁ గొండల ననసి గొప్ప
వల్గనంబు హేషలవలన నబ్ధి,ఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వొలిచె. 83

క. అరదములు సవరణాలతోఁ, బర పైఁ గుఱుకొక్కఱుమూరికివసన్నన నరిగెం
బరుసనిపలుకుల నాకృతి, పరుషత నసురాలివోలె భటసతి మెఱసెన్. 84

వ. అట్టియెడ. 85

మ. పరిధానంబును దేరు నశ్వములుఁ జాపంబుం బరిస్ఫీతిగన
జ్ఞరుచివ్యాప్తసువర్ణతాళమయచంచత్కేతువుం దర్శముం
గర మొప్పం దెలు పారు [2]వెల్గాడుగుతో గంగాసుతుం డాసుధా
కరుఁడుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యసైన్యాధ్యక్షతన్. 86

సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్కేతనోజ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ గలశజుండు
కనకగోవృషసాంద్రకాంతికాంతధ్వజశోభవిలాసంబు వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూలమహితకేతుప్రభాస్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుండు
రత్నశిలావర్మ్రాజితకదళికామహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుఁడు

తే. వెడలి తమతమ చతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నూల్కొనంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాటలాడుచు నడచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడాసన్నాహము లొప్పఁగఁ దమ్ముఁ గలుగున్నకొలఁదిఁ ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమ కేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88

వ. వా రెవ్వ రంటేని వినుము. 89

క. కల్పితదృఢచతురంగానల్పం బై కండు మిగిలి యనూనబల మా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవికల్పంబుగ గృతవర్మ సనియె గాఢసన్నద్ధిన్. 90

క. రథములు దఱిచై చెలు వగు, పృథుసైన్యముతోడ బంధుబృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహారథుఁడు జయద్రథుఁడు వొలిచెఁ బ్రస్ఫురితగతిన్. 91

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గల మై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండుఁ భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండు వై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభు లై. 92

క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ జాక్కానబలవితానముఁ దగు నై
నడపించుచు మెలుపున సం,గడములతో నరుగుశకుని గడు నొప్పారెన్. 93

1. తిరవళుల ప్రా. 2. కే ల్గాడుగ.

మ. తనతోఁ గాల్వుర సాలఁ గల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ బౌ
త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నింద్రుం గ్రేణి సేయంగ నే
చినసెం బొప్పఁగ బాహ్లికుం డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్. 94

వ. కాంభోజరాజగు సుదక్షిణుం డక్షీణవిభవంబున వెడలె మఱియుం గోసలపతి
యగు బృహద్బలుండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగు నీలుండును త్రిగర్తేశ్వరుం
డగు సుశర్మయు నసురేంద్రు లగు నలంబసహాలాయుధులును సాల్వ సౌవీర శూర
సేనాభీరయవనవసుధాధిపులును లోనుగా ననేక దేశాధీశు లాత్మీయచతురంగ
బల సమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును
నయి సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప నరిగి రివ్విధంబునం బదియక్షౌ
హిణులు నడవం బదునొకండవ యక్షౌహిణితోఁ గురుక్షోణీవల్లభుండు విస్ఫురిత
భూషణభూషితం బైన గంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దొడ
వులం దఱచైన వజ్రంబుల యుద్దామంబు లగు దీధితిస్తోమంబులును జామరం
బులుం గలయం బొలయ బహురత్నప్రభావిభాసితం బయిన భుజంగకేతనంబు
గ్రాలఁ గెలంకుల దుశ్శాసన దుర్మర్షణ వివింశతి వికర్ణాదు లగు సోదరులు
వాహన[1]వల్గనంబులు మెఱసి మెఱుఁగారు తమ తమ సిడంబు లుల్లసిల్లం జెలువు
మిగిలి చనుదేరం జనియె నిట్లు కౌరవసైన్యంబు గూడికొని కోదండగదాదండ
కుంతక్షురికాముసల ముద్గరతోమరపరశుభిండివాలశూలప్రముఖనిఖిలహేతి
వ్రాతంబులను భర్మపరికర్మనిర్మాణశోభితవర్మంబులును వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రా
ణంబులును మణిగణోజ్జ్వలజ్వాలాజటిలకేతనంబులం బరమాభీలసుందరసమ్మర్దం
బయ్యె నట్లున్న యప్పుడు. 95

తే. అమరుతొడవులవజ్రాంసు లంచపిండు, కరటి హరినీలములఁ బేర్చుకాంతి యళుల
పగిది మాణిక్యరుచి పద్మభంగి మెఱయఁ, గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁబోలె.

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో ని ట్లనియె.

భీష్ముఁడు నిజయోధుల కెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దెగువ సెప్పుట

క. ఆరయ వివృతస్వర్గద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహో
దారులు నొల్లియు నరిగిరి, మీ రీమార్గమున నడవ మెయికొను టొప్పున్. 98

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుట, కంటెను బాపంబు లొండు గలవె నృపులకుఁ
[2]బంటకలను పొలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట గాదే మనకున్. 99

తే. అనిన విని వార లందఱు నగ్గలికలు
నెఱయుమాటలఁ దనతన తెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచ నిజసైన్యములలోని కేఁగి రధిప. 100

1. ఛత్త్రంబుల మెఱసి. 2. బంటకలనఁ బొలిగల నది, బంటయి పొలిగలన దివిని గాదే.

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మనసైన సంగరసమ
యంబునం గర్ణుండు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసహితంబుగా నగ్గలంబునకు
రాకుండం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన. 101

క. చలముకొని యొరుల ననుపుట, బలియుం డై తెంపు సేసి బవరమునకుఁ దాఁ
[1]దెలియుటగాదే యని కురుకులముఖ్యుండు వొంగి కనుంగొని యూరకుండెన్.

వ. ఇట్లు పితామహుం డెత్తికోలునకుం బత్తెంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతని
బరివేష్టించి యన్నరపతి నిబిడచాపసన్నాహంబుగా నుదీర్ణవ్యూహం బమర్చిన దాని
యతనికిం జెప్పిన నతండును నడుమన మొగం బయి తానును ద్రోణుండును
దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందట నిలిచి నడుమఁ
గృపాశ్వత్థామలును దాపటం గృతవర్మమద్రేశ్వరులును వెనుక బాహ్లీకసోమ
దత్త భూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నస్మదీయాగ్రజుండు ను
నతని యగ్రభాగంబున నజ్జునుం జంపుదము చత్తుము వింటిమి కాని యుండము
దని [2]శపథంబులు పలికి సంశప్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లగుచున సుశర్మముఖ్యులుగాఁ
గల పదివేవురు రథికముఖ్యులును గలయ నడనడం జిక్కిన యోధవీరులును
నిలుచునట్లుగా నియమించి తగ నస్మత్సైన్యంబుల నేనుంగులు నేనుంగులు రథ
ంబులు రథంబులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు వింటివారు వింటివారికి
[3]సద్ధాయుధులు సడ్డం బగు తెఱంగున నిలువ నియోగించి మానుషవ్యూహంబు
సమకట్టిన నెన్నండును నిట్టి దృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగ మని
యెల్లవారు నచ్చెరువునం బొరయుచుండ బ్రియంబందుచుండిరి బృందారకప్రముఖ
దేవయోనులును దివంబున నున్న పురాతనధరాధిపులును భాగధేయంబు గనుం
గొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి చూచుచు నున్న
యక్కడ. 103

పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట

సీ. ఏనికమదమున కెలయు తేటులమొత్తములు వెలిగొడుగులఁ బలువు గొలుపఁ
దురగఖురోద్ధూతధూళి యప్సరసల [4]చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి సేయఁ
గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు రవికిరణంబుల నవ్వఁ ద్రోవ
జైత్రభేరులమహాస్వనములు సకలదిగ్వ్రాతముఁ బ్రతిధ్వనములు సేయ

తే. సంబరము రథఘోషభీమాభిరామ, కింకిణీగణఝణఝణత్కృతనినాదముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యెల్ల, దిశలు వెలిఁగింప వెడలె యుధిష్ఠిరుండు.

మ. ప్రమదం బానన కాంతిఁ గ్రొత్తవలుపం బాదాలిభూయిష్ఠసై
న్యముతో భీముఁడు భూషణద్యుతిని కాయంబుల్ గదాద్యాయుధో
గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

1. తెలియుట. 2. సంలాపంబులు. 3. సద్ధాయుధులును. 4. యాలకలతో మంటిక; యాలక
పువ్వులతోడఁ; యాలకలచిన్నిపువ్వు.

సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజాస్తంభోజ్జ్వలాకారుఁడై. 105

సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగ
నొగలపై నున్నకృష్ణునిమేనినునుఁజాయ హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహరోచులు గరుడాశ్మరుచులు గాఁగ

ఆ. నంపఁగాల నిగుడు నంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులుగఁ
దాలిమియును బెంపుఁ దనకు నైజములుగ, విజయరోహిణాద్రి వెడలి వెలిఁగె.

క. అతులితరథప్రతానో,ద్ధతసైన్యము గొలువ దేవదత్తం బంగీ
కృతసకలతూర్యనాదో,ద్గతి యగుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107

తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకిరీటంబు మెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా మేనికృష్ణ, కాంతిఁబొలిచెఁ గవ్వడి యనుకారుమొగులు.

మ. వివిధోద్దామమహాయావళీబహుళమై విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహాసైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము ప్రీతిఁ బొంద మహిమోదాత్తోగ్రయానంబులం
గవ లేతెంచిరి వేడ్క నొండొరులకుం గయ్యంబుమైఁ జెప్పుచున్. 109

మ. రభసక్షోభితమేదినీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మొగంబులఁ దటిర్పం గన్నెకయ్యంబు న
ర్థి భవత్పుత్రులమీఁదికోపమున నుద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును మాద్యద్దంతియూథాకృతిన్. 110

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకుగాఁ జెన్ను మిగిలి చనుదేరం గనుంగొని కౌంతేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111

సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దుర్గమలీలఁ దో నడవఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజులు ననుజులు దర్పదుర్జయసైన్యమహిమఁ దో నేతేర మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు లవని గ్రక్కదలఁ దోఁ జనుదేరఁ బొలుపారి సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతోఁ దనుఁ జుట్టిరాఁ జేకితానవిభుఁడు

తే. [1]శౌసక్తి వీరరథికులు బలసి యొలమి, నొండొరుల గరువంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర నత్యుదార, గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112

చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద మం
బుధియును బోలె సేనకు విభూతి యొనర్పఁగ నేఁగుదెంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్డు రణకౌతుక[2]సల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబుఁ జెన్నెసఁగ నొప్పెఁ దమ్ముని బ్రీతిఁ జూచుచున్. 113

1. శౌసలిడి; శౌసపడి. 2. సంభ్రమ మొప్పు నుజ్జ్వలా.

ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప ను
ద్దండత నాత్మసైనికుల దర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిమాడ్కులకుఁ బంధువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతో నడతేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్. 114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫారతసై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశభూ
రచలద్ద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పఁగ ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మఱియు ననేకనూశాది
బహుదేశాధీశులును దమ తమ బలంబుల దళంబుల పసదనాలు సుప్పుల గగ్గోళ్ళుఁ
గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోతెంచి ... లంగినం గూడి
సప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చిన పాండవసేన మొగంబునకుం దిలకం బై. 116

శా. పుష్టోత్కంచితసారవీరరససంపూర్ణాంగముల్ సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్భావసంపల్లస
త్క్లృప్తస్యందనముం గనత్తనువు నుద్దీప్తధ్వజంబుం దగ
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు వొల్చె సైనికులసత్తేజోవిరాజద్గతిన్. 117

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగు నాద్రుపదసుతుండు ముంగలిగా నడపించుచుండ. 118

సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ బలుచ గాకుండంగ రాసినతోడవులజము దోఁగు
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పఱకుండ హేతిదీధితులు నేయొండ[1] నోపుచు
భేరీధ్వనుల నింగి బీటలు వోకుండఁ గరికరశీకరోత్కరము నడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు దాఁకకుండఁగ గొడుగుల పెల్లు ఖచరకృత్కోటి నాఁగు

తే. ననిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండునందనులసేన గలనికి నడచునప్పుడు. 119

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశంబగు శమంతపంచక సమీప
స్థలంబు సేరు సమయంబున ధర్మనందనునకు దోఁచుశకునాక్షిస్పందనాదిశుభసూచ
కంబులకు మెఱుంగు వెట్టిన చందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదము తావియు, సైనికనికరానులేపసౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవమానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ బొలసెన్.[2] 121

వ దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగు తమ్ములుం
బాంచాలమాత్స్యాధిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టింపం దూర్పు మొగం
బై కౌరవు లున్న చక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమం
బునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

---

1. గాయం. 2. బొలిసెన్.

దొరలదెసం గనుంగొని మన మీ రణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద
మొండేఁ బూజ్యం బగు నాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె నని నిశ్చ
యించి నాకెలంకుల నిలువుం డని పలికిన విని వారలు ధీరోత్తంబు లగు
వివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమ తమ బలంబుల
లోనికిం జని రజ్జనపతియును దన కమర్చిన కజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూర
కస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చుచుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మన మెన గడుఁ బెద్ద దీని మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంచెం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు టది యెట్లొక్కో. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డదియునుం జెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియెఁ గొంతే
యాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘనమయి తోఁచుచున్న యది కౌరవసైన్యము చూడ్కి కందు శాం
తనవునితాలకేతన ముదగ్రత ముందటఁ బొల్చెఁ జూచితే
యనవుడుఁ బిన్ననవ్వు నగి యన్నరుఁ డన్న మొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట

వ. అతనితో ని ట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డైననారదుఁడు ము న్నొకయప్పుడు సెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలసైన్యము గల్గినయేనిఁ గొంచె మై
నను రిపుసేన గెల్చు నని నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుఁడు నేర్పడఁగ వినఁగఁ దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది య ట్లుండె నమానుషశక్తిసముద్దామం బగు భీముగదావిహారంబు వైరిదు
స్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాట
శంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బగిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియాదవనివ
హంబు భవజ్జయావహం బభిమన్యు హైడింబప్రభృతికుమారలోకం బలోక
సామాన్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణసంరక్షణంబునుం గలిగి
గాండివం బనుపామునకు ఱెక్కలువచ్చినట్లున్న యది యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె
నీలావు నీ వెఱుంగవు దివిజులకు నజయ్యుండవు నీ వలిగిన నెవ్వ రెట్లగ్యుదరో
యటు సూడు మనినం దెలి వొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె.

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ దగంగ నొక్క
బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన
ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ బనుచుటయును. 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మెలంగి మోహరం బమర్చె నయ్యచలవ్యూహం

బునందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమారనకులసహదేవసహితం బుగా భీమసేనపరిపాలితుండై నిలిచెఁ దమతమబంధువులకును బలంబులకును బలువుతోడిచెలువు గలుగఁ జేసి తాన సాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాదిపతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నవమదగండగమియుంబోని గజరాజితో రాజు రథారూఢుం డై ధవళచ్ఛత్త్రచామరంబులు మెఱయ విప్రవర్గంబునకు నంబరజాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరించుచుండె ముందటఁ బురందరనందనసంరక్షితుండై శిఖండి గాంగేయునకుఁ గట్టెదురుగా నిలిచి గండు మిగిలి యొప్పె నపరభాగస్థు లై మాగధసహదేవధృష్టకేతు లవష్టంభవిజృంభణంబునఁ బొలిచి రివ్విధంబునం జానుభీషణం బై. 130

క. అరదములు దీవు లున్నత, కరులు గిరులు హరులు వీచికలు విభటసము
త్కర ముగ్రసత్త్వములుగా, శరనిధిగతిఁ బాండుపుత్త్రసైన్యం బొప్పెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతు, ప్రభలం గిడ్పఱచి కువుధరావల్లభసై
న్యభయంకర మై శక్ర,ప్రభవుకపిధ్వజము వెలిఁగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును
నై నజోడులతో దొర లందు నిండు
నాలలోనియాఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగు బెడిదంపుమాట లాకసము ముట్టి. 133

తే. కొన్ని భూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁగొన్ని భూములబలములీసు
గలిగిపాయ లై కొన్ని భూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలుర వృద్ధులఁ దక్కఁగ, బ్రాణియులం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవకౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యది యుబ్బు గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల, చండస్థితి నొప్పి రవుడు జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆ రెండుబలములందును, దోరం బై యున్న యట్లు దోఁచెం బాండు
క్ష్మారమణసుతుబలము నర,నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. [1]ఎలసి పయి వారిదంతిఘ,టలమదముల రాపు వెట్టుటయుఁ గౌరవసే
నల యేనుంగులమదధా,రలు డొంకెం బొలయుమధుకరము లబ్బెడఁగన్. 141

1. ఎలమి మెయి వారిదంతిఘ,టలు, మదమున రాపు వెట్టఁ ఎనసినయంః బాలితదంతిఘ,టలు మదమున రాపాడుపట్టుః.

తే. అధిప నీతనయుండు గయ్యంబు వొడుచు, తెంపు వదలక విభవంబు పెంపు మెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమిఁ బొందిరి పాండవేయులును హరియు. 142

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన. 143

క. ఆనినదము విని పాండవ,సేన లలరె ధార్తరాష్ట్ర సేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తురు,వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్యూహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టఁ బుట్టకేల తక్క దేవవ్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు సలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పెఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్ధతిఁ బొల్పగుతొంటిచందముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలితత్త్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబు మహోగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147

చ. బవరము సేయుచుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తిమై వలవ దాయుధ మాప్పుటఁ దాఁకి పడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బిఱువోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి రా సమయంబున. 149

క. పలుచాయల నొప్పినయా,బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనములక్రియ ని,శ్చలత నిలిచి పొలిచె నసమసమధైర్యములన్. 150

క. అత్తఱి సురఖచరాదుల, చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి పడఁగా
నొత్తొరవున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తమవీరులును దాఁక నుంకింపంగన్. 151

ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మనియొద్దకుఁ బోవుట

తే. సమరకౌతుకి యైన యజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమఱు వూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మౌని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్మదెసకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకులును
బరమాప్తు లగు ధరణీశులు నతని చేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు చిత్తంబు
లతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ వి ట్లొంటి గాల్నడ నేఁగుచున్కికి గత మెద్దియొకొ
పన్నినపగఱపై సన్నాహ మంతయు నెడలించి నడచుట యెట్టులొకొ
రిపులు దేఁకువ నెడఁ గృపణాత్మ మస్తులు చాఁపునఁ జను టేమిచందమొకొ
యడరి పోరాటకు నక నైనచో నొప్పు పొలివోవఁ బోవుట పోలునొకొ

తే. యని క్రమంబున నామసుత్తనయవిజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్టు లనియె నగుచు. 154

వ. ఇతని తలంపే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల చేత ననుజ్ఞాతుండై ఖండనంబు సేయువాఁడు గాఁ దలంచి యనియెడుఁ బెద్దల యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని శాస్త్రంబులు సెప్పు దురు గావున నా సుకర్మం బాచరించుట మేలుగాక యనిన విని యజాతశత్రు వెనుక నప్పు డరిగినవారలు పలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల చందం బై చూచుచుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోడన చనం గౌంతేయాగ్రజుండు గాంగేయు తేరు సేరం బోవం గౌరవసైన్యజనంబు లేపు మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలి యోధవీరు లితం డింత వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వృకో దరుండు విష్వచ్ఛుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతన యుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగు నిమ్మానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁ డతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు మాధవధనంజయులు లెట్లు పలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును నెత్తెఱంగున మాట లాడుదురు వీ రేమిటికి నివ్విధంబునకుం జొచ్చిరి యనుచు వగచి వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధ బహుళం బైన కురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదం బులకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కి ట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి యని సేయువాఁడనై, మున్ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గెలుతు. 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు సనుదేక తక్కిన శాప మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు మిది గాకయును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని సేయు టొక్కటి దక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుఁడు
రారాజుపక్షమై రణము సేయుము నాకు హిత మగు కార్యంబు మతిఁ దలంపు

ఆ. మనుడు నట్ల కాక యట నీతలం పేమి, యనిన భీష్ముతోడ నతఁడు నిన్నుఁ
బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు, సస్మితాస్యుఁ డగుచు శాంతనవుఁడు.

క. నను మార్కొని గెలువఁగ న,య్యనిమిషులకు నరిది యనుఁడు న ట్లగుటఁగదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ,తనయుఁడు వలుకుటయుఁ దత్పితామహుఁడు గృపన్. 158

ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబుకడంక దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు [1]పెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ద
ట్టి ట్టన కేఁగు మిప్పరుస యింతక కాలము గాదు దానికిన్. 159

ధర్మరాజు గురుకృపశల్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట

తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనుఁడు, నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
మపుడు దలనిడుకొనినవాఁ డగుచు నప్పి,తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుతుఁడు.

వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశల్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి
పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి
దనకు జయం బాశాసింపుమని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండు
మంత్రి గై యుండ నొరుల జయుం బాశాసింపు మన నేల ధర్మం బెవ్వలనం
గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వలనికి జయం బగు ననియె నిజవధో
పాయంబు వేఁడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేపు నన్నుం జంప నెట్టి
వారికి నశక్యం బేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు
నోపునట్టివారికి నది దొరఁకొనుఁ బెద్దయు నమ్మఁ గలవాఁడు సెప్ప నత్యంత
దుస్సహం బైన కీడుమాట వింటినేని నట్టివాఁడ నగుదు నప్పు డట్టిపగఱకు నప్పని
దీర్ప నను వై యుండునని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్చు తెఱంగు నడుగం
దొడంగి యేర్పడం బలుకనేరకున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండు గామి యెఱిం
గించి గెలువు మని దీవించె మద్రపతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభ
వింప నోపు నని చెప్పి కయ్యంబు నప్పుడు కర్ణుతేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ
జిక్కువఱుపవలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్విధంబు నీయుద్యోగసమయం
బున నిచ్చకొనినయది గాదె యట్ల చేయుదు నని పలికె నిత్తెఱంగున నందఱ
వీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161

క. మొనలవినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
జని హరి యిట్లను నొండొరుఁ, గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్. 162

తే. అమరతటినీతనూజుపై యలుకఁ జేసి, యనికిఁ జోర వలదున్న నతఁడు సచ్చు
నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర,కేళి వేడుకఁ జలుపుట పోలదొక్కొ. 163

వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డిట్లనియె. 64

1. పెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ది,ట్టి ట్టన.

క. కినుక వొడమి గంగాపు,త్త్రునికయ్యమునప్పు డనికిఁ దొలఁగితి నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురుపతి కి,చ్చినప్రాణం బొందువలనఁ జేర్పంపగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు గౌంతేయులం
గూడఁ జనుదెంచె నివ్విధంబున ధర్మనందనుండు కౌరవసైన్యంబు వెడలి నిలిచి
యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యెలుంగెత్తి యి ట్లనియె. 166

తే. మమ్ము నెమ్మెయిఁ గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు,వార లెవ్వరు గలిగిన వచ్చి కలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ,గాఁగఁ బాటింతు నెంతయు గారవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గలపికొను మని పలికిన
దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబందిన పలుకులు పలుకుచుండును నతండు
దుర్యోధనాదుల దుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గౌంతేయులగుణంబు లగ్గించుచు
నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాది రావంబులు సెలంగం జని ధర్మనందనుబలంబులం
గలసె నది యట్టిద కాక సవతాలిప్రజలు పొంద నేర్తురే యది యట్లుండె నిట్లు
దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు
నత్యుపచార[1]సమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించె. 168

తే. రథము మీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులసైన్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమఱు పిడి[2]తలిర్చు
నెలమిఁ గోదండతూణీరములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నితనితమ్ములుం దక్కటివారలును దమతమ రథంబు లెక్కి యొప్పారి
నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి
యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు కొల్లఁ బడినపాట్లు సెప్పికొని వగచుచు
వారు సంధికై చేసిన యత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనంబుల
యెడఁ బాటించిన వినయంబు వర్ణించి యనురాగించుచుండి రని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 170

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం,బైన కురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ,సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుం
గొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతులసేన
పెంపు బలుపును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలినబిరుదుమగలు 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు

1. సమాచరణంబులం. 2. తనర్చు.

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండు నుత్తమౌజుండు నభి
మన్యుండు ద్రౌపదేయులు వార లందఱుం జాలుమానిసుల యిట్లు గూడి భీమాభి
రక్షితం బగు నబ్బలంబు సాల సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె [1]మన సేనానాయ
కులం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్న నేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు
వికర్ణుండు భూరిశ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండ్రు రథికులు గలరు నానాస్త్రకో
విదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీర లందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని
యున్నవా రిట్లు చెరసి భీష్మపరిపాలితం బయిన యీసైన్యంబు పెద్ద యసమర్థం
బై తోఁచుచున్న యది మీ రెల్లను వలయు నెడల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు
ననిన ద్రోణుం డట్లు కాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమ్మహీ
పతికిఁ బ్రియంబు పుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును దక్కును గలవార లెల్ల ననికి గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదంబును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులు గాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పౌండ్రం
బును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్ప
కంబులును పాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖు లండ
నాయకులు దమ తమ శంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రం బగుతద్ధ్వని గాంధారేయహృదయదారణ మై పాం
డునరేంద్రపుత్రసైనిక[2]మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాండీ
వంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణియై నీ కొడుకులం జూచి
కృష్ణునితో ని ట్లనియె. 178

తే. కౌరవులలోన నెవ్వ డెవ్వారితోడ
ననికిఁ గడఁగుదునో చూచికొనఁగవలయు
నరద మల్లన యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు వోవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

అర్జునుఁడు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహావిష్టుం డగుట

వ. అనిన గుడాకేశు పలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు
గనుంగొనుచుండ నత్తెఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకౌర
వులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండు బలంబులయందు నున్న సోదరసుత
మాతులాచార్యాదు లగు బంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున
నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందు మొగంబు గనుంగొని ధర్మబాంధవుం డయిన
దుర్యోధను దుర్వినయంబున నింత వుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180.

1. మన సేననాయకులం. 2. మనోహరం బగుచుఁ.

చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను నిడువెంట్రుక వెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాఁగ గాండివము నిల్వఁగ నేర్వదు గాళ్ళ నేను ని
ష్ఠురతనఁ జాల నొల్ల నొకఁడుగ్ మహి యేలుట యేమిసౌఖ్యముల్. 181

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
గోరెదము వార లంపలు వీఁగె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁబాటు సేసి
కయ్యమునఁ జావ సిద్ధముల్ గంటి గాదె. 182

ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలన్ సఖి
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖివర్గముఁ [illegible]
ర్నీతి వధించి యేఁ[1]బడయునెత్తుటఁ దోఁగిన రాజ్యభోగసం
ప్రీతి యొనర్చునే యశము [illegible]. 183

క. అక్కడిబంధులఁ జంపుట, నిక్కడిబాంధవులు [illegible]
దెక్కడి పంతం [illegible] [illegible]. 184

ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట కైనను, నిట్టిప్రాకటము గ నట్లు సేయ
వచ్చుఁ గడఁగి యొకరివా రేమి సేసిన, మారు సేయ నాకు మనసు గాదు. 185

చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ [illegible] గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కులక్షయ మయ్యెడువాని కోర్చి వా
రికిఁ దెగి వచ్చి రక్కలుచ [illegible] నేను నీ
నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి [illegible]. 186

క. కులనాశము సేసినఁ దత్కులధర్మము లడఁగు నష్టకులధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మత్కులమున్ లేఁగు [illegible] నరకరూపంబులకున్. 187

తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొంటి
మయ్య రాజ్యలోభంబున నఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁబడియెఁ జే యూఁదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణా
భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూరకున్న సవ్య
సాచిం జూచి మధుసూదనుం డిట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
చొప్పవివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున్. 190

వ. అని మఱియును. 191

1. బడయ నెత్తుటఁ.

తే. తగునె యర్జున [1]యీ పంటకతనము నీకు, పండివై లెమ్ము మనసుపేదఱిమి విడిచి
యనిన నట్లున్నభంగిన యల్ల నిట్లు, లనియె నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ. 192

సీ. అక్కట పూజార్హు లగుద్రోణభీష్ముల నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెపుమ
మాన్యులఁ జంపుట [2]మగపాడి గాగ భిక్షాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁగాఁ బెద్దబ్రదుకఁ గోర్కు నూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
విను మట్టి ధృతరాష్ట్రతనయులు గారె యీ యొడ్డినమొనలలో నున్నవార

ఆ. లింద్రియముల నెల్ల నిపురంగఁ జేయుచు, నడరుశోకవహ్ని యాఱ నేర
దింద్రపదవి నేరె నేనియుఁ గావున, భండనంబు సేయకుండువాఁడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయును నను నీరెంటియందును బెద్ద మే లెయ్యది యేను గార్పణ్యదోషోపహతస్వభావుఁడను ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుండను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగు నన్ను శాసింపు మనిన విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కిట్లనియె. 194

చ. వగవఁగ నేమియుం దగనివారికి నై హృదయంబు గుందఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును వాకిరి నాఁడెదు నీవు పండితుల్
వగతురె యున్నవారికి నవశ్యవిధేయుతఁ జన్నవారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రశస్తవివేకమయత్వ మొందినన్. 195

వ. అని పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుం గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం జొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు నవం గలుగు నవస్థలం బొందినట్లు జీర్ణంబు లైనవస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబు లైనవానిం గైకొనినచాడ్పునను గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ బుట్టువుఁ జావు ననునివి లేమిం జేసి శరీరంబువోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొదలైన వికృతికారణంబులకు నాత్ముండు లోనుగాఁ డనియు నప్పురుషుండు నొప్పించువాఁడును నొప్పింపంబడియెడువాఁడునుగాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు ననేకవాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యిట్లనియె. 196

శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట

ఆ. ఇట్టు లగుటఁ జేసి యెవ్వరిదెసకు శోకంబుఁ బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ జెడియెడువాఁడుగాఁ, దలఁచితేని వగవవలదు మున్న. 197

క. పురుషుఁడు సెడు ననువాఁడును, బురుషుఁడు సెఱుచు ననిపలుకుపురుషుండును న
య్యిరువురు నవివేకుల యప్పురుషుఁడు సెఱుపండు సెడఁడు భుజవీర్యనిధీ. 198

క. పురుషుఁ డన వేఱొకండే, పురుషోత్తముఁ డైనయేన పురుషోత్తమతా

---

1. యీ పేదతనము. 2. మానినఁ జాలు భిక్ష.

స్ఫురణకుఁ బురుషత్వం బను, మెఱుఁగుల పదియుఁ గాదె మేలుకొను క్రియకున్.

వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లే మనికి వివరించి వివ్వచ్చునకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగు మోహాంకారంబులు హరించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైన స్వకర్మాలంబనంబు వదలం జనమి దెలియుటకు వలయు వాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్మం బది [illegible]
రము సుమ్ము లెమ్ము పగఁ గ, య్యము సేయుము నీవు కేల ధనువూని [illegible]. 201

క. ఫలములయెడ భ్రష్టాశ్రయ, కలనమునం దగుము [illegible]
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, తలకొనినం గర్మసంగము [illegible]. 202

వ. అని మఱియు నిష్క్రుశంబు లగు వాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించి [illegible] ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగిన వాని కెల్ల [illegible] తెల్పి సందేహంబు వాపుడు. 203

క. [1]వైరమున నులిచి త్రెంపక, కారాకులు [illegible]
దారి పడఁ బాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుండై జగన్నాథున కిట్లనియె. 205

మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయాథాత్మ్యముం గానఁ జే
సితి నా కిమ్మెయి విన్కిఁ గొంత భ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యేయ నీ
యతులైశ్వర్యవిభూతి నొప్పు భవదీయం బైన రూపంబు సూ
చుతలం పెత్తెడుఁ బోలు నేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 207

క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగు నారూపములో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
గనుట కయి దివ్యచక్షు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209

వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం డైన యా లక్ష్మీశ్వరుండు దనదివ్యరూపంబు చూపె నావిశ్వరూపుని దివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం బనుటయుం జాలకుండుం గావున వాక్రువ్వం గొలఁది గాదట్టిమహామూర్తిఁ గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యిట్లనియె. 210

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట

దేవ నీదగు దివ్యదేహంబునందు సురాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును సచరాచరం బైన జగము నాకు

1. భారమున.

దోఁచె మొగంబులు దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ

ఆ. బెక్కు గానవచ్చె నక్కజ మై యిది, నడుము మొదలు దుది యనంగ రాదు
తేజ మప్రమేయదేదీప్యమానని,ర్వికృతిమహిమ దుర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయ మీవ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్మయం బై తోఁచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాళంబు లైన నీముఖంబులు ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను రుద్రాదిత్యమరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సంఘంబు లై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చరులు వెఱఁగంది వీక్షించెద రిట్లు దీప్తోగ్రం బగు భవదీయదివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు విభ్రాంతి వొడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయనేరక చిక్కువడి యున్న వాఁడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు పర్వ నీముఖములం దా ధార్తరాష్ట్రవ్రజం
బును భీష్మాదులు నిర్దెసం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణాయత్తైకచిత్తుండ వై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డేను లోకక్షయకర్తయగు కాలుండ నిచ్చోటి జనసమాజ [1]సమాహారణంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంపవలయు నని లే దీగురు భీష్మాదు లెట్లును లేకుండువార నాచేతం జచ్చినవీరి నెల్లను జయించినవాఁడ వగుటకు నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ముగైకొను మనిన విని వడవడ వడంకుచుం జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యిట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకరుఁడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుఁగకుండి యాదవుఁ, డని సఖుఁ డని మేనబావ యని[2]యే సహాభో
జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడుచుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసామాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస నంతవట్టుఁ
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ [3]దప్పుదారు, లెల్ల సైరించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు ని ట్లను నదృష్టపూర్వం బైన భవదీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్కసంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతొంటి సౌమ్యాకారంబు గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము. 2:9

1. సంహారంబునకు. 2. యేను సభా, జనములు; యేనుసభోజనములు. 3. దప్పుదాల్మి నెల్ల.

చ. అనుచు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటి కి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కాన రా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పెచ్చిన యేకభక్తిభా
వనమునఁ దోఁచు దీని జనవర్గము గానఁగ నీక చూపితిన్. 220

వ. నీకు హృదయవ్యథం బొందనేల మోహతత్త్వంబు విడిచి విగతభయుండవై సంప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం గనుంగొని కౌంతేయుం డా సౌమ్యరూపంబు చూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్మపరుండును మద్భ క్తుండును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధమైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్చె. 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థున కుపనిషదర్థజాతం బవగతంబు సేసి మనసుకలుషము వాపి వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యాత్పరజ్ఞానం బుపదేశించితి నీవి నెఱింగికొని నీ కెట్లు సూడం బోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మను పలుకు వలికి యుంత కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొను సర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీదెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱింగింపు వల[illegible] వలదున్.

వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీ యజ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నర్జునుండు. 227

ఉ. మోహతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టిననీదు ప్రసత్తి వీతసం
దేహుఁడ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధస
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవినోద నీ విమలవాక్యముచొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228

వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి పార్థుండు కృతార్థుండై ధృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లనుం గురుకులేశ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుండైన పారాశర్యు కారుణ్యంబునఁ గృష్ణారు

నుల యద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్రహృదయానందకరుం
డైన యద్దేవుని దివ్యరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహాత్ముండు
దన మధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైన యోగప్రకారంబు
విశదంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహానుభావుల సంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని
మహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుఁ బ్రియం బందుచు
నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డైన కృష్ణుఁడును ధనుర్ధరవర్యుఁ డర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిశ్చయంబు లగు నిది నాతలంపు. 230

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వలరారంగ నిలిచి కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ, మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె నెఱిఁగింపు తగన్. 232

భీష్ముని ప్రథమదివసయుద్ధము

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కి ట్లనియె భవదగ్రనందనుం[1] డత్యంతోదగ్రవ్యగ్రుం
డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్ధముం డగు దుశ్శాసనుండు
పురికొలుపం గురుసైన్యంబులు శంఖభేరీమృదంగాదినిస్వనమ్ములు సెలంగ గాంగే
యుండు దొలుతం గదలఁ [2]గేతుశోభాభిరామం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యప్డు భీ
ష్ముండు గడంకమై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగఁ ద్రోచి యొం
డొండ కడంగి సేన తమయుబ్బున కుబ్బఁగ నన్యసైన్యవే
దండముఖాంగముల్ దృణవితానముగాఁ గొని నిర్వికారులై. 234

వ. ఉరవడించు సమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వనులును, ఘనపథ మఖిలంబు, దూఁటుకట్టి పటుతూర్య
స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభటకురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నందంద యార్చి పేర్చిన
భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షణుం
డును వివింశతియు వృషసేనుండు ను జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం
డును దుర్యోధను చూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతులై కవలును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుఁ గడఁగఁ దోన సౌభద్రుం డుగ్రా
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నేకోద్యోగత ద్రౌపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాఁకి వజ్రనిభమ్ము లగు వాలమ్ములు
శైలోపము లగు కౌరవవీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళప్రసారం
బగు శరాసారంబుల వారలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండొకసేపు. 239

---

1. డత్యంతోదగ్రుండై దురాగ్రహంబునం. 2. గేతుశోభాభిరామంబుగా నుద్దామ.

క. ఱిచ్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపులట్లుండ శర
ప్రోచ్ఛలితచండదీప్తిస,ముచ్చయములు వెలుఁగ బరఁగె మునుఁగువడంగాన్. 240

క. పదపడి దుర్యోధనుఁ డున్మదుఁడై తలుమంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బెట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె సైన్యంబుల్. 241

సీ. కప్పూరరేణువు గమలాప్తబింబంబు రాహుమండలమున రమణఁ గప్పఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరంగమునకుఁ దగు మేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి యళులపై పుష్పాళి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు వమరు దిశాభిత్తి తలములఁ గనకంపుదగడులనఁగ

తే. పాండవానీకమును గురుబలము నొక్క,పెట్ట రథగజహయభటాళ్ళలనముల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణసంగరక్షితితలముగ, వీఁక బెరసినయ[illegible]లు [illegible]నప్పు. 242

మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్ఫీతహేషాసము
త్కరనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులున్
ధరణీభాగనభోఽంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁపనీవ మొనలన్ భూపాలచూడామణీ. 243

వ. తదనంతరంబ. 244

క. కరికరశీకరతురగో,త్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర,ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బలరారన్. 245

క. కురుపాండవసైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుసము
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బొలిచిరి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి సేకొన్న క్రియన్. 246

వ. అట్టియెడ. 247

క. మాతండ్రి భవత్సుతులకుఁ జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య,స్థితుం డైనట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 248

వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249

ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గని యగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవ శోభితుఁడై రణకేళికౌతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁక న
త్యూర్జితరౌద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250

తే. తఱిమి సాత్యకి గృతవర్మఁ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పు
మిగులు మోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251

చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం

పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మహోగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు పనిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్రునిఁ జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మనభీష్ముఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ నక్కజము లైన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప. 253

సీ. వీఁకమై నకులునిఁ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ డత్యుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు వరహాసాభిరాముఁడై భల్ల మొక్కటి దొడ్గి విల్లు దునిమి
యేడ్తెఱ నిరువదియేనుమూపులు వడి నడరింప రయమున నతఁడు నొంచు
విల్లెత్తికొని శరవితతి నంతంతన నఱికి పాండవు కేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱికయాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యములనొంచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చిపేర్చె.

చ. సరభసుఁ డై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుచు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహనీయచాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు దక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శితాస్త్రముల్. 255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేడ్తెఱ ద్రోణుపై నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి నారాచ మొక్కటి నాటె మేన
వేఱొక్కవిల్లెత్తి వెసఁ బదునాలుగు శాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశజు నేసె మాగధసహదేవుండు భూరిశ్రవునిఁ దాఁకి భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱిక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్రుండు వాసవుండుఁ
బోలెఁ బోరిరి సేనలు వొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు కౌరవోత్కృష్టుఁ డైన
బాహ్లికుని మాఱుకొని తీవ్రబాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పది నవకములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁ డగునలంబసుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నా రజనిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు ద్రుపదనందనుఁ డతి క్రూరశరము
దద్వక్షమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ డుఱిక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పె బాణాసారయుగమును బెరసి మహోగ్రభంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్క్షత్త్రవిభుఁడు
కృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరు కేతనముల
హరుల ధనువులఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారు లై యరదములు డిగిరి. 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడున్ ద్రుపదుండు నచ్చి యా
కట్టుపకాసు లిద్దఱకు గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరున్
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టులా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ యొట్టిరయం బని పిచ్చలింపఁగన్. 260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానధనుం డైన వికర్ణుఁ డున్ యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రౌద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్ఖలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి [illegible]
నన్యోన్యనిశాతసాయకనిరంతరవర్షములన్ ముసుంగుచున్. 261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సు,శర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నితఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసం,పీడితగాత్రుఁ జేసి నొచ్చి యార్చె.

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకిన, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁడు స
ద్భ్రుకుటి యగుచుఁ గవిసెను సిం,హకిశోరము గజముఁ బొదువున ట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగు శ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలుపఁ జాల రైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతకీర్తనీయబలశాలి గిరీటితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వఘనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునన్ విరథు లైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్. 265

సీ. విందానువిందులు క్రందుగ వెసఁ గుంతిభోజుని నాతనిపుత్త్రుఁ దాఁకి
రా పురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేచు
తూపులు పెనుగద దొలఁగంగ జడియుచు ననువిందుఁ డతనిపై నడరె బెలుచఁ
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లేవురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. రుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘ,బాహుఁ డురవడిఁ గవిసి యుత్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ దేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయుంగల దండిమగ లొండొరులం
దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణఖేచరులు సూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దన తనజాతిం బదులు పదులును నూఱులు నూఱులును

వేలు వేలును బెక్కులు సెక్కులునుం దలపడి యొడనెడం గలయఁ బెరయం
గ్రమంబున సందడికయ్యంబు నూలుకొనినఁ గ్రందునం దమకించి యుభయ
సైనికు లున్మత్తులగతిం గవియ బాణంబులఁ గృపాణంబులఁ గరిదంతంబుల
నరదంబుల నొగలు నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు లయిన తుములంబుకతన
భయంకరం బగు నతిసంకులంబున సామజవాజిరథంబుల యురవడికి నోసరింపని
కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱవు [1]రావు
తులును గరటిఘటావిఘటనంబుగావించు రథికులును నిది యది యనక నెల్లబలం
బులం జొచ్చిన మొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయు గజారోహకులు నగుచు నిర్మ
ర్యాదంబుగాఁ బెనంగు సైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగు
టకుం దగి యుచ్చిపోయెడు శరంబులు నిరుమెయిఁ గెలిచినకుంతక్షురికాదులును
బ్రవాళజాలంబులుంబోలెఁ బొలుపు మిగులుచుండ విశిఖంబులు ముఖంబులఁ
బెట్టు నాటిన జిహ్వనం బిసుగు శుండాలంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే
దిద్దిరం దిరిగెడు కులనగంబుల శ్రేణిసేయఁ గరవాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు
శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లగియు చప్పుళ్లును వివి
ధాయుధప్రహతుల నొఱలు హరినరనాగంబుల రావంబులును దారుణప్రకా
రంబున దిక్తటదారణంబు సేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం
గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును
దల దునిసినం దారు మును గన్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగిపడియు
నవుడుగఱచుటయు బొమముడి వడుటయును సడలని తలల నొప్పువారును
మావంతులు నేనుంగులు వికలంబులైన సమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహ
ణంబు సేసి పరాక్రమించువారును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు
నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును
సుభటులు సొచ్చి చెండిన వండం దఱిగిన ట్లుండు వేదండహయచయంబులును
నాశ్వికులు [2]పైకొని మీఁదిమానిసులం దునిమిన మ్రోడుపడు రథంబులును రథ
నేమిఘట్టనంబున దట్టంబు లగు పదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వొడివి నేలతో
వ్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూలవైచియుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చియెత్తియు బారి
సమరిన వికటాకారంబు లగు ఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగు సంగరంబు
సెల్లుచుండ మధ్యాహ్నసమయంబున. 267

భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట

సీ. మనుజేంద్ర వినుము నీతనయుండు వనుపంగ దుర్ముఖకృపకృతవర్మమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్చులఁ బంచాగ్నులునుబోలెఁ బ్రజ్వరిల్ల
తన కెలంకులఁ గొలుతల సేసి తఱుమంగఁ దాలకేతువు మహోత్తాలమూర్తి

1. రాహుతులును. 2. ఘాదివికొని.

నాభీలమై క్రాల నడరి పాండవసేనఁ దఱిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాలకేకయు లాది గాఁగఁ, గల్గుభూపాలకోటి మొగ్గరము లెల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడుపడ[1]నోరగిలఁగఁ బెల్లగిల్లఁ దల్లడపడ రణక్రీడ సల్పె. 268
క. పాయ వడఁ [2]జొచ్చు గుంపులు, సేయును మలఁకలఁ జరించి చించును గోణా
వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండం దిరిగి కలఁచు నరిసైన్యంబున్. 269
క. డొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధర కొఱగు మేను విఱిగెడుసిడముం
బెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటిలం దొడఁగె నపుడు పాండవబలముల్. 270
వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగు నష్టమూర్తియుంబోలె విజృంభించినభీష్ము మార్కొనుమగలు లేక పాండవసైన్యంబు బెండుపడియున్నయెడ నభిమన్యుండు గనకవర్ణతురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.
సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి యొకకోలఁ గృతవర్మ యురము నొంచి
క్రూరభల్లమున దుర్ముఖుసూతుతల ద్రుంచి తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూఁడువాలికయమ్ము లొడలఁ గీలించి కృపుని
హయముల శరచతుష్టయతాడనమున నుబ్బడఁగించి భీష్ముపై నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడుపఱచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చలించ
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్లవివ్వచ్చుఁ బోలు, నెక్కుడగుఁగాని యసదుగాఁ డీతఁ డనిరి.
చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డర్జుననందనుసూతుఁ గేతుదం
డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కటియేపునఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కమొగి రయంబునం గురియఁగా గిరిపోలె నతం డుదగ్రుఁడై. 273
క. వారలశరవర్షంబులు వారించుచు వేఱువేఱ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గురువీరునితాలధ్వజంబు విఱుగఁగ నేసెన్. 274
ఆ. తాటిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కఱి కౌరవసేనబోదుపిండు చిన్నఁబోయె. 275
తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతని యుత్తాలసింహకేతనముఁ గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి. 276
క. పవనజుఁడు మూఁడుశరములు, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపుమే
నవియ నొకటఁ గృతవర్మని, యవయవతతి నెనిమిదింట నొప్పుచు నేసెన్. 277
వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుఁడు. 278
శా. మద్రేశుం డెగ డొంద నేసె నతనిన్ మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవేగోద్దీప్తులై తాఁకినన్
రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్తోదకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

1. నొద్దగిలఁగ. 2. జొచ్చి గుంపులు సేయుచు మలఁకలఁ జరించి చించుచు.

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరాటుండు
నతని కొడుకులుం దలకడచి యుద్ధవిహరించిన. 280

క. అంతఱ మేనుల గంగానందనుఁడు శరత్రయములు నాటించెను శ
ల్యుం డాకె ను త్తరుఁడు గని, సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281

క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరుం, గజ మమ్మద్రేశురథము గదిసి తురంగ
వ్రజముఁ గూలు కపరి కిడు నక్కజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282

తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున శక్తి గొని త్తి, రయము మెఱయ వైరాటియురస్స్థలంబు
దూఱ వైచిన నంతశరతోమరములు, విడిచి నడుమన చచ్చుచుఁ బుడమిఁ బడియె.

క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రౌద్రంబున వాలు వెఱికి రయము మెఱయ న
త్యుద్రేకత నాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమి పడవైచె నిలన్. 284

క. తనపక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ
ర్మని తేరి పైకి లంఘించెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటుసింగము భంగిన్. 285

చ. అనుజుఁడు వచ్చె శంఖుఁడు మహాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథరాజితోఁ గవియ ద్రోణతదర్పముఁ జూచి గంతి ము
ట్టినఁ బరికొఱమొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా
తనయుఁడు లోనుగా రథికవంశము బిట్టపరోక్ష సముద్ధతిన్. 286

తే. భీష్ము నంపఱ కోర్వక పల్లగిల్లి, శంఖుతోఁ జిరథావళిజలదపంక్తి
భూవిమానగోపహాతిఁ బడునల పోల్చినట్లు, పాఱఁ గని క్రీడి యచ్చోటు బాఱ చేరె.

క. కొఱవికిఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన, కెఱఁగున నర్జునుఁడు సురనదీసూనుండుం జూ
పఱలు వొరగఁ దాఁకుటయు నిస్తఱిదిక్కులు స్సైన్యములును నలుదిశలఁ బడిన్. 288

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 289

క. కృతవర్మరథము డిగి యుద్ధతుఁడై మద్రపతి ఘనగదాఖండితహ
స్తతఁ మెఱయఁ గదిసి రథ్య, ప్రతతిఁ బరఁ గూల్చె శంఖుబలము దలంకన్. 290

క. విరథుఁ డయి మాత్స్యపుత్రుఁ, డహ, గరవాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి యా
తురత సురరాజనందను, నరదముమాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291

క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నపుడే
రక్కడఁ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ పత్సేనమీఁద నురవడిఁ గవిసెన్. 292

క. ఎండినయడవిఁ దరికొని, మండెడుకార్చిచ్చుమాడ్కి మారి మసఁగిన
ట్లొం డొండ [1]నేచి హయవేదండస్యందనపదాతిసతిఁ బొడవడఁచెన్. 293

వ. ఇట్లు గవిసి. 294

క. కేకయు లేవురబలములు, నాకులతం బొంద మార్గణాసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁ డ, నేకగతులఁ దనరథంబు నేడ్తెఱ మెఱయన్. 295

---

1. ప్రేసి.

క. ఉఱక విరాటుబలముపై, గొఱిఁగలపింపనకుఁ గవిసియుఁ గోల్పులిక్రియ ని
ట్టటుఁ గవిసి నదీసూనుఁడు, నుఱుమాడె వియచ్చరులు వినుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబు లెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁ బఱచుటయు నక్కజంపుఁ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కకడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వెఱపాటు నొంద.

క. శాంతనవుఁడు దేజోదుర్దాంతుండై నావెలుంగు ధర కెల్లను జా
లింతు ననుఁ దస్తశైలో, పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సిగ్గై మఱువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె సప్తాంగుఁడంతన్.

తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికుల మొగంబులట్టుల విన్ననైన కాంతి మాసెఁ గౌ
వారిమనముల భీత్యంధకార మడరు,కరణిఁ జీఁకటి మొనసె నదెఁ గనుఁగొనంగ.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలింపి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్లు, కరిగెఁ బాండవాగ్రజుఁ డా క్రమమునకుఁ
గురువిభుండును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితహృదయులు నుండిరి కౌరవముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాభిషేకంబు చెప్పి నని వలుకుటయుఁ దొలునాఁటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లు పఱచి పాండవనందనులు వగచి యేమి సేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ద్గగుణమహానుభావ మధురప్రకటస్మితహాస్య భూషణా
నగణనిసేవ్య మందరగిరివాసపినోదవిభాసిత త్రిలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిహారవిలాసభాస్వరా. 304

క. మారాంతికవిగ్రహవిస్తార [1]సుగమసన్నివేశ తారావళిచే
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం, స్కారోజ్జ్వలదివ్యదేహ సంప్రకాశనమూర్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహాత్మోన్మేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయధర్మవ్యాపి నిత్యప్రకాశా
భరితభువన తేజోభవ్య యోగానుభావా
స్ఫురితగుణసమృద్ధిపూర్ణ నైర్గుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

---

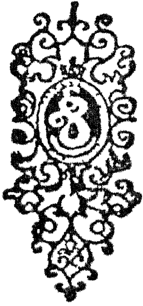
1. నిగమసన్నివేశ సారామలసర్వా.

శ్రీ

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము



నిర్వాణవిచక్షణ
శాంతిస్థాపకకటాక్ష ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భక్తో
ద్యానవసంతాయమాన హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుఁడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు [1]దనవారు మేలుచేటైనభంగి
వినిన ధృతరాష్ట్రుఁ డా సూతతనయుతోడ
నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పు
మనినఁ గురువంశవర్య యి ట్లనియె నతఁడు. 3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుండై, తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో ని ట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఅడవి యెల్లను బెల్లుగ నొక్కపాయగా
దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడి సేన యంతయుం
దర మిడి చంపె భీష్ముబలదర్పమహోగ్రత గంటి నింక నే
బిరుదొకొ నీలమేఘ మనఁ జేర్చి యనిం దెగటార్చు నాతనిన్. 5

చ. అలవి యెఱుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ
దలఁచితి వేల నైతి శరతాడనపీడితు లైరి నీమఱం
దులు నమరాపగాతనయుతోడిరణంబునకుం దిశాధినా
థులు నఱుమంగఁ జాల రని తోఁచుచున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మియుండఁగా
నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

---

1. దమవారు.

డ తఱికిం జొచ్చి దోర్బలము డాఁపక పోరెదు నేమి సేయు నా
కితనిని నీతనిం దడవ నేటికిఁ గయ్యపుజోలి మానెదన్. 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్మున, కెరగా నొప్పింపఁ జాల నే నడవులకుం
మరలం బోయెద నచటం, దిరిగెదఁ గూరాకు గోసి తినియెద ననఘా. 8

క. నీమాటమెయిన చేయుదు, మే మెయ్యది గ్రాన నెందు నెప్పుడు మాకుం
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదులీలయ కావే. 9

వ. చేయం గల పని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె. 10

ఉ. నెవ్వగ యింత యేల విను నీ కెదు రెవ్వరు నీ తమ్ములం
దెవ్వరు సూచినం జగము లిన్నియు గెల్వఁ గలండు లావునం
గ్రొవ్విన భీష్ము నోర్చు రణకోవిదుఁ డైన శిఖండి యేచు నీ
క్రొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమయుక్తి లయం బొనరించు నెమ్మెయిన్. 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకిబాహాబలంబు సమరవిహారౌ
ద్ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితని యస్త్రవిధంబుల్. 12

శా. ఉద్యద్విక్రము లైనయీ ద్రుపదమత్స్యక్ష్మాపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడకం బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెసలంగ నేమిటికి నీ కుత్సాహ మే? యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదవష్టంభంబు మాన్పింపఁడే. 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరిపాలన సేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁ బూని తీ నృపులుఁ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నూలుకొల్పికొని మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్త్రుండు గుంతీపుత్త్రున కి ట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు ననిఁ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్నగణ్యమి గాఁగ దీని: బలుమాఱు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ జేర్చిన యోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లడరి ముట్టెదనో యటు సూచుచుండుమీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ జేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె. 18

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 19

ఉ. తొల్లి సురాసుర ప్రధనవృత్తికి నింగణంబున వజ్రపాణికిం
బెల్లమిగాఁగఁ జెప్పె నతి చిత్రతరం బగునద్దనంబు శో
భిల్లు బృహస్పతి కృష్ణులకు ¹భీకర మై చనుఁ గ్రౌంచనామకం
బెల్లి ఘటింపు నీవపుడు వేర్పడ నస్మదనీక మద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయువాఁడ నని పలికె నట్లు గలంక దేఱ కృష్ణుని వీడ్కొని గొల్లవారలు నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావాసంబున కరుగఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బాండవసైనికుల డెందంబులతోడన యరవిందంబులు వికాసంబు నొందె నంతటఁ దపనీయప్రతాపోదయసమానమూర్తి యగుచు మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కౌంతేయాగ్రజుండు మొదలఁ గ్రౌంచవ్యూహంబు సంఘటించునెడం జంచుత్వంబు భజించి ఫల్గునుండు గాండీవకపిధ్వజంబులు సుబయంబొలిచి నిలిచెఁ గుంతిభోజుండును శైబ్యుండును జయస్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖండి నమరె దశార్ణశూరసేనకిరాతదేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును దక్షిణవామపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రౌపదేయపౌండ్రచోళపాండ్యులు భీమసేనువలను నకులసహదేవహైడింబశంబరవత్సమహీపతులు ధృష్టద్యుమ్నుదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడం ²గూడి విరాటుండు జఘనభాగభంగికిం దగియుండె హూణపతిప్రముఖులు పరివేష్టింప వెన్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నివ్విధంబున మోహరించినయప్పుడు. 21

భీష్ముని ద్వితీయదివస యుద్ధక్రమము

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక, చారుభంగి లేయెండ కెంజాయ నొప్ప
నంత నక్కడఁ గురుబల మధికరభస, తుములముగఁ ద్రోచినడ తెంచెసమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్మల నాలోకించి. 23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్త్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వు లందఱు, నొకతల యఱు మిమ్ము నోర్వనోపునె హరుఁడున్. 24

క. ఐనను గ్రౌంచవ్యూహవి,ధానంబున మోహరించి దారుణదారు
స్థానక మై కుంతీసుత,సేన వొలిచె మనము నిర్విశేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగు మాఱొ, డ్డనముల్ ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులుగాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తెఱం గగునే, యని మొనలేర్పఱిచెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణవిందానువిందులును శూరసేనయవనత్రిగర్తకురుదేశంబులవారు నొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధుసౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో నడుమనుం గా

2. భీషణ మై. 2, నొడఁగూడి.

[1]మూఁడు మోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్మయు శల్యుండును [illegible] గొంతలు సమ్ములుం దానును మానవేంద్రుండును వెనుకనెఱ నిలిచె నిత్తెఱంగున రెండుబలంబులు నాయితంబు లై శంఖభేరిమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం [illegible] గదిసి యెవ్వ రెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే నీని యెలుఁగు, సూప [illegible] నేర్పుమిగిలి
మనబలంబులు పాండుకుమారసైన్య,సమితితోఁ దాకె [illegible] మునుగ. 28

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. తెక్కలు సించి కంఠమున తేకులు [illegible] ప్రచ్చి [illegible]
రుక్కునఁ గ్రౌంచచంద మగుకొండ్రెం గలంగఁగఁ [illegible]
దిక్కునఁ దాన యై దిశలు [illegible] నిండఁ [illegible]
పెక్కనకంటిక్రేవ చెలు వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోఁ. 30

అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట

మ. మనసేనం గలగంగఁ జేయుచు మదీ[illegible]
డు ననుం గైకొనకున్నవాఁ డితని [illegible]
నిను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు [illegible]
దనుజధ్వంసి రథంబు వే పఱపు [illegible]. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజిస్థునిఁ గనుఁగొని యేను నీమనోరథము [illegible]
[illegible] దగ రథము గడపద, విను [illegible]. 32

చ. గజిబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
భుజబలముం బొగడ్తవడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్ము న
క్కజముగఁ దాఁకి యద్దెస నకంపితు లై నడతెంచు సేవ్యకుం
భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు సోఁప ధనంజయుండు నకడ్డం బై నకౌరవసేనాకాననంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున బడలు పడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి [illegible] క్రూర నారాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుం డేనూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱువదినాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యొల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగుననిమిషాధిపతనయుం
డవిరళ[2]వర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పు నగముకరణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుండై. 36

---

1. మూఁడుమొగంబు లయ్యెఁ. 2. శరవృష్టి.

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను ద్రోణుని నలువదిబాణములను
దొమ్మిదింటను గౌతమాశ్వత్థామలఁ గృపుని వికర్ణశల్యుల విశిఖత్రయమున
రారాజు నైదింట నారాచములను నొప్పించె నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియును మత్స్య
జనపాలకుండును ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మునకుఁ గోపమెసఁగఁగ వారి బెట్టువాఁక, నతఁడు ఫల్గును నేఁబది శితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ గలఁచెఁ బొంగి.

వ. ఇట్లు క్రీడించి గాంగేయు డించి గాండీవి నన యుద్ధంబు సేయుచుండెను. 38

క. సూపి రథికులను నాగములు, నాకేసి త్రోపుగ నుండె నానారథములే
పెఱచెఱచి కురువీరులు, నాకేసి గ్రామ మనబలంబు భయమును బొందెను. 39

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సింధుపతితో ని ట్లనియె. 40

చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁడై మన సందుఁ జేయఁ గ
ల్గినవ్వి కోపములు నెల్ల నవలీల నొయ్యిక మును మించి త్రుంచె న
ర్జునుఁడ దే నీవు నగాధ ననువహించి నీ కిది ముద్ద కర్జ భం
డనము నొలంగఁజేసి సౌకర్యముగ యిటు లొప్పఁ కింకఁ బాడియే. 41

వ. అనిన విని యా నిమిషనదీనందనుం డింత యుద్ధనిశిల్కు నిల్కునే యని
నుసంబునం గాల్పించుచు నిస్ఫశ్య సేనకు నడుమనడుము దుర్యోధనవిశిష్టలు నాలుగును
గురుపుత్రుండును దానుము గూడుకొని యాక్రీడించి బెనువిరసంపదలు నడ
గించి గతనికి నన్నలుఁ బెమ్ములు బాసట యగు కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు దల
పడిన నిరువాఁగును జింపమ్ములు గర్జిల్ల సందడికయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాండీవి
గాంగేయు లొండొరుల చండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్మంబులు సించుచు
నొకళ్లొకళ్ల నెలిమావులం బడగలం దాఁక నేయుచుం జేరి పోరుసమయంబున.

తే. ఆపగానందనుండు మురారియురము
బాణవితతిని భేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పెఁ దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43

క. కనుఁగొని కోపంబున నర్జునుఁ డమరనదీతనూజసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగంగాఁ జేసె బాణములవెల్లువలన్. 44

క. ఆవెల్లువ శరజిహ్వలఁ, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కపిధ్వజం
గా వెగడొందెడుకురుబల,దావము శాంతనవుఁ డంబుదముక్రియఁ గాచెన్. 45

వ. ఇత్తెఱంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొనుచుండి తమలో ని ట్లనిరి. 46

ఉ. ఒండొరుచండవిక్రమము లోర్తురు వీరల కాక వీరితో

జేయి నీని వాహినీనాథుం గలపడ నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ త్వంబునం జేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచె గంభసంభవుండును విజృంభి తుండై విరాటద్రుపదులం దాఁకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని వెన్నుదన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశదేశంబుల బలంబులు మహాబలనందను ముందటికి వచ్చి నట్టికొనియె. 59

తే. అడరెఁ గాళింగనాయకుం డగు శ్రుతాయు
వునకుఁ [1]దోడ్పడఁ ఋ మీఁకమైఁ దనరినట్టి
సైన్యమును దాను భీమునిపై సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఘనరాజకేతుఁ డలగ. 60

క. భీమునిముందఱ బల ముద్దామగతిఁ గాళింగసేనఁ దలపడి హేతి
స్తోమహావ్యాప్తమై జ్వాలను, భూమిపయిన్ సగము సగము పోలుపుగాఁ విడిపోగెన్.

ఆ. మనము మిగిలి కేతుమంతుఁడు గెంతేయు, పైకిఁ గవిసి యతనిబాణశిఖల
మ్రంగి పోయెఁ గడఁగి మంటలో నుఱికిన, మిడుతపోలె తలఁగ మిగుల లేక.

చ. పవనసుతుం గళింగనరపాలసుతుండగు శక్రదేవుఁ డు
గ్రవిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తురగంబులఁ గూల్చినఁ గ్రోధదీప్తుఁడై
యవిహతభంగి భూరిగద నాతఁడు వైచినఁ గూలె వాఁడు వ
జ్రవిహతిఁ గూలుశైల మన సారథికేతుయుతంబుగా నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున నద్భుతభయావహం బగు పరాక్రమంబునం జేర్చి భీమసేనుండు ఘటితకాంచనబిందుసందోహసుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగు పలకయుం గల్పాంతకృతాంతజిహ్వాభీలం బగు కరవాలంబును బుచ్చికొని హతహయం బగు నరదంబు డిగ్గిన. 64

ఆ. కోడుకుపాటుఁ జూచి కోపించి కాళింగపతి రయమునఁ దేరు వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁగోదమువోని శారసము బి, ట్టేసె నది యతండు వేసెఁ దునియ. 65

క. మదమున శ్రుతాయు వొక్కటఁ, బదునాలుగుతోమరములు వఱఁగించిన నే
ర్పొదవఁగఁ బవనజుఁ డన్నిటిఁ, బదురుపలుగఁ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్. 66

భీమసేనునిచేత భానుమంతుండు సచ్చుట

వ. అప్పుడా కళింగపతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజఘటలకుం [2]దలకడచి యతనిమేన నారా చంబులు నాటించుచుఁ గదిసి తనయెక్కిన యేనుంగు నేపునం బురినొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహనాదమున దిక్కుల్ పిక్కటిల్లంగ దు
ర్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి రౌద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త
ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమెన్ ధారాళరక్తచ్ఛటా
క్రాంతంబై నభ మొప్ప వానిఁ బటుఖడ్గస్ఫారధారాహతిన్. 68

1. దోడుగ మీఁకమైఁ. 2. మిగిలి యతనిమేన.

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకపురికిం బనిచి. 69

తే. మలఁగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళుకొత్త వానితోఁ గ్రేళ్లువాఱు
నావృకోదరుపైఁ గవియంగఁ జేయు
వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి. 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ గచ్ఛతురంగంబులు వాఁగినఁ బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుఁగం దాను భావచారి యగు సురుగు నుం గ్రొన్నైన నేర్పు గునుం దలంపని దర్పంబునం బెచ్చు రేఁగి క్రీడకుం జొచ్చి కరివాలంబు లందాల కుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన మెదడుం దొరఁగ మొనకు న్నైనం గేడెంబులు నఱికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా నరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పాదనై చి వాఁడి సేయుచు నుబ్బున గుల్ఫంబుల కుఱికి బడలుపడ నేలముఱికి నిసుగిన [1]నొర వోయిన సురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁ బడి చక్కం జేయుచు మఱియును నానాప్రకారంబు లగు చిత్రవధవిహారంబుల నస్త్రాహవంబు నిఘంటువిభ్రాంతి పలాయితంబు గావించి యపరాహ్ణంబునం గళింగపతిం గనుఁగొని సవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయుతము గాఁ బవనతనయు
తేరు దగుసారథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సుగాశుఁ
డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కి. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డా
ప్తాపనదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాఁడ నేసినం
గోపితుఁడై కడంగి బడిగోలలపోటుల నుగ్రసంగ్రా
టోపము పేర్చునట్లుగఁ గదుర్కొని వెస దగ్గఱి ముఁ బెద్దలెప. 73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛ నాలు నేసి
యతనిచక్రరక్షు లైన సత్యుని సత్య,దేవుఁ జంపె నధము దిప్పర నార్చి. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దత్సారథి రథంబు దొలంగం దోలుకొని పోయినఁ గర్ణధారుండు లేని యానపాత్రంబుం బోలెఁ బలంబు వికలంబై వడియె నప్పుడు కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరథం
జనుఁ డగుసాత్యకియు మరు,త్తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాఁకి దర్ప మెలర్పన్. 76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు మఱియుఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

---

1 [illegible]

దక్క నందఱ నొనురులఁ జెక్కు నిశిత
విశిఖములు నాఁట బకరిపు వెగడుపఱచె. 77

వ. అతని యరదంబు గుఱ్ఱంబులం గూలనేసిన నతండు కోపించి. 78

క. ఘనశక్తి వైచె నది శాంతనవుఁడు మొత్తునిను సేయ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలగతిఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ఘోరాకృతి యై. 79

క. తనరథమునఁ బాఱ్షకి, ననిమునఁ గౌంతేయుఁ గడచి మంత్రంబున బె
ట్టనముగఁ బడ వైచినదొప్పు సమున నస్త్రమునఁ గూల్చె భీష్మునిసూతున్. 80

వ. ఇట్లు సారథి నడపిటయు. 81

తే. హయమువేగంబు వైన విద్యావిహీనములు
భీష్ముతేరఁ త్రిప్పికొని పాఱెఁ బృథివి యద్రువ
నప్పుడు మనవారి నికులు గీచకారి నెదుర
నప్పకి [1]పాసిన బయ లయ్యె నతనిమునుము 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మానుతిం దనరథం బెక్కించుకొనియె
నంతఁ గృష్ణానుజుండు దన తేరు సేరం దెచ్చి యావృకోదరు నుపలక్షించి. 83

ఆ. ఒంటిమైఁ గళింగు నురవడిఁ దలపడి, పుత్రసోదరాప్తభూరిసైన్య
హీనుఁ జేసి కౌరవానీకములు సూడ, నుఱక భంగపట్టి పఱపు టొప్పు. 84

వ. అని యగ్గించు సంతఁ గడంగి వచ్చు శల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్షతుండు దన యరదంబున నున్న భీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్నుదన్ని చూడు మని పలికి యద్దెసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబాణంబులం బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమీన నిశితాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్లచేసి రివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేత నతం డొక్కరుండును బొడువంబడి యుంట దవ్వులం జూచి విజయనందనుండు నిజస్యందనంబు దోలుకొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసి యమ్ముల నొప్పించి మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును నతనిఁ బండ్రెండు పండ్రెండు శరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపౌత్త్రుం డగు లక్ష్మణకుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్మభేదు లయిన నారాచమ్ముల నొప్పించిన నతం డక్కుమారుఁ బంచాశత్సాయకంబులం గప్పి తన హస్తలాఘవంబు ప్రకటించిన. 85

తే. [2]లస్తకంబునకొలఁదికి లక్ష్మణుండు, వెడఁదయమ్మున నభిమన్యువిల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గౌరవు లెల్ల నార్వ, నతఁడు వేఱొకబలువింట నతని నొంచె. 86

క. తనయుఁడు నొచ్చిన దుర్యోధనుఁ డర్జునతనయుమీఁదఁ దనతేరలుకం
జన నిచ్చుట గనుఁగొని శాంతనవద్రోణముఖరథికతతి వెసఁ గవిసెన్. 87

క. అటిముటి నడరినరథికుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు దలఁకక తా నం

---

1. పాటిన 2. లస్తకంబున్నకొలఁదికి.

దఱి కన్ని రూపు లైయే, త్తెఱ నవ్వుచు నేటులాడె ధీరత మెఱయన్. 88

వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తే రుప్పరవీధిఁ దోలికొని యాకౌరవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటినీతనూజు గురుఁ జంచద్బాణవర్షంబులన్
మునుఁగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రోయించుచు సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చరుల్ వొగడ వివ్వచ్చుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనలకెల్లను జేయి వీచిన నొక్క
పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పు డాదిత్యుం గప్పి
ధరణీరేణువులు చీఁకట్లు గవియింపం గరితురగనరగాత్రగళితరుధిరధారాసారం
బడి యడంగునట్లు సేసె నంత నర్జును వివిధబాణపాతంబులఁ గౌరవానీకంబునం
దునియ లైనశరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును బఱియ లయిన హరిశిరః
కుంభికుంభపదాతికపాలప్రభృతులును దుమురు లైనరథాంగధ్వజచ్ఛత్త్రచామర
ప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ దమ
మీఁది మానిసులు వడినం జెడి తిరిగెడు హయగజస్యందనంబులును దురంగ
మాతంగ స్యందనంబులు రూపఱిన నేపఱి మెలంగు నయ్యైయారోహకులును
నై యాకులతంబొంది మనబలంబు దెరలి మరల వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచినం
గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు
గుంభసంభవున కిట్లనియె. 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యిపుడు, [1]కౌరవానీకముల నెల్లఁ గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యైన, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నట్లు సేసె.

క. విను మలుక వొడమి మిక్కిలి, కనుదెఱచిన త్రిపురవైరికైవడి యీయ
ర్జునునందుఁ దోఁచుచున్నది, మన మొనలున్ వశము గావు మరలుప మింకన్.

వ. పోక నిలిచిన బలుమానిసులుం బెద్దయు డస్సి యోహటించినయట్లున్నవారు
వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింత మని
చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు
పాండవులు పాంచాలమాత్స్యాదిపరివారసహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి
ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాఁటిసంధ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును
దమతమశిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

భీష్ముని తృతీయదివస యుద్ధము

క. రేపకడ రభసమున గంగాపుత్త్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ దీర్చికొని ముక్కై పొలుపును బలుపు మెఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్మలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగ
ర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్శల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంఠ

1. కౌర...కెల్లఁ...మసంగెఁ, గృష్ణ...క్రీడి దనకు, నెట్లు.

త్వంబు నొందిరి మనుజపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందులుం
గాంభోజుండును శూరసేనుండునుం బుచ్ఛం బైరి మాగధకళింగాదిగణంబులు
దక్షిణపక్షం బయ్యెను గర్ణాటకోసలప్రముఖనికాయంబులు వామపక్షంబయ్యెను
బొలిచిరి తక్కనుం గలవారలుఁ గలయం బన్ని రంతం బాండవబలంబులును
ఖండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 96

క. మనమునఁ గని ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనుఁ బన్నఁ బంపు మోహార మర్ధేం
దునిచందంబున దుర్యోధనుసైన్యముఁ [1]బొదువుననువు దలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేసినం బాండ్యమగధబలపరివృతుం డై భీమసేనుండు
దక్షిణశృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుం
డును గాశకరూశగణసమేతుం డై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం
డగు ధృష్టద్యుమ్ను మున్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా
మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యోధిన కవలును
ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకల
లోకంబులకు రక్షకుం డైన రాజీవాక్షుం డెవ్వానికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరథిక
శ్రేష్ఠుండు దాపలికొమ్మునం బన్నెఁ దక్కటిదొరలుం గలయ మోహరించి రి
ట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లయి నడచి నిస్సాణాదుల రావంబులు సెలంగ
రౌద్రంబు దలకొనం దార్కొనియెఁ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మన పదా
తులు బడలువడం దన రథంబు వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు రథికవరులును, హరిసారథి కేతుసహిత మై పొడిపొడిగాఁ
గరులును జోదులు డొల్లఁగఁ, దురగంబులు రావుతులును దుత్తునియలుగాన్. 99

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా,రేయులు వెస నొక్కపెట్ట రేఁగి యతనిపైఁ
గో యని [2]కవిసినఁ గని కౌం,తేయులు నందఱుఁ గడంగి తేరులు వఱపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁ బెరయఁ గెందూళి యెగసిన. 101

క. నామములఁ బితృపితామహ,నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం
గ్రామికు లెఱిఁగింతురు దము, నా మొన నీ మొనను జూపు లడరక యున్నన్. 102

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపా టింత యైన, భీష్మకడఁక నీసైన్యంబు భీముబలిమిఁ
జేసి యాసేనయును నప్డు సిక్కువడక, పోరె నేమని చెప్పుదుఁ గౌరవేంద్ర! 103

క. శోణితము[3]వెల్లి గవిసిన, రేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెస గీ
ర్వాణాసురసమరముక్రియ, బాణాదినిశాతహేతిపంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమిత్రుండును సైంధవుం
డును సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేనఘటోత్కచ
సాత్యకిశైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె

1. పొడుచుననువు. 2. కవియఁగ నాకౌం. 3. పెల్లు గురిసిన.

నప్పుడు రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు వాయునందన తదీయనందను
లున్నయెడకు నురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాఁకినం
జూచి సవ్యసాచి యగ్రజునగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్. 106

క. పొదివికొని శకునిబల మున్మదగతి సాత్యకిరథంబు నఱికిన నాతం
డదిదిగ్గ దాఁటి ధైర్యా, స్పదమతి నభిమన్యు తేరిపైకిం జనియెన్. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమునఁ గాంధారపతిప్రముఖరథికతతులం జంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెన్ యుధిష్ఠిరుఁడు భీష్మపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుఁ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్సారంబును నచ్చి నీదుసైన్యము వెనఁగెన్. 109

దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట

చ. తదవసరంబునం బఱి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసినన్ నగుచుఁ బాండవవీరుఁడు రాజుమేన బె
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డమూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగనీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యచ్చోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్ల దెరలి పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రూరోద్రేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుమ వాయుతనయుం డెగిచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్వఁ గౌరవనాథా. 113

క. సభయమయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా, ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుఁ దానున్. 114

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁడై యొక్కదెసన్, గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిఱి నీకొడు కనికి రథము
దొలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని యలిగి సూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
యెలుఁగు సూపిన బలములు నిలిచి పొదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెఱిగ్గి సేన

చంద్రుఁ డుదయింపఁ బెటిగినశరధియట్లు, దోడుతోడుతఁ బొంగారిచూడనొప్పె.

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని వారలతో ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
[1]రొక్కఁ డొకండ గెల్చుటకు నోపుదు రశ్రమవృత్తి నిట్టిమీ
ముక్కున నూర్పు గల్గ మనమోహార మీఁదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్గఁగ నొల్లమి సెప్ప రైతిరే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు సూడఁ బోలె [2]నట్లువోలెఁ
బడినపాటుఁ బడుదు మడియాస నీచేత, భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల. 121

వ. అనిన విని చిఱునవ్వు నవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభాషణంబులం దేర్చి యి ట్లనియె. 122

క. పురుహూతసహిత మగునిర్జరబలమున కైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగు పాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు ని ట్లనం దగ వగునే. 123

క. వృద్ధులు గతాయువులు దు, ర్బద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోద్ధతియు బాహుగర్వస, మృద్ధియుఁ గలపాండుసుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124

క. ఐనను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
త్సేనలఁ గూల్చెదఁ గనుఁగొను,మీ నీవును బంధులును సమీపస్థులరై. 125

వ. అని పలికి సంరంభంబునఁ విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసులై శంఖం బులు పూరింప భేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగుటయును. 126

క. విని పాండునందనులు శం,ఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిరమై తమ, మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్.

వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధను మాటకు భుజ, వీర్యోద్ధతి భీష్ముఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడఁగినఁ గయ్యం, బార్య స్తవనీయ యెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకు వచ్చి వెలుంగుచున్న నతనితోడి పురుడునం దేజోమహిమ దలకొన్న తెఱం గునం దన మెఱుంగువాలమ్ము లను కిరణమ్ములు వరఁగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుం డగు దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130

చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్ముతోన బె
ట్టడరిన భీమముఖ్యు లగునక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడిన్
వడిఁ దలపడ్డసైన్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి య

1. రొక్కొకరుండ; రొక్కరొకండ. 2. నట్లు వారలి, పడిన.

ప్పుడు రభసంబునఁ బెరసి పోరె వియచ్చరకోటి మెచ్చఁగాన్. 131
వ. అట్టియెడ. 132
క. హుంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కారణములును సంస్తుతులును వీ
రాంకోక్తులు [1]నిస్సాణజ, ఢాంకృతులును గలసి యుద్భటంబుగఁ జెలఁగెన్. 133
క. తునిసినబాహామస్తక, తనుచరణంబులును బాణతరవారిగదా
ధనువులుఁ గిరీటకంకణ, కనదంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 134
తే. సగముసచ్చిన యొడళులుజలచరములు, రక్తపూరంబుపోయంబుప్రచురమాంస
పటలి పంకంబుగాఁ గలబహునదీప్ర,వాహములు వాఱె సంగరావని నృపాల.
క. అఱవఱలైనరథంబులు, నెఱి దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులు బెం
దఱచుగఁ గూలినకరులు, న్గిరిగొనియెఁ సమరమేదినీతల మెల్లన్. 136
వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగు రణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులు గాక రథిక జను లంతంత గుంపులుగట్టిరి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరువేరం బిలుచుచు నుక్కుమిగిలి దిక్కు లమ్ములం బిక్కటిల్లంజేయుచు నెక్కడఁ జూచినం దానయై మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పినయొప్పున నింద్రజాలంబు సూపిన చందంబునం దనరథంబు మెఱయ శక్తిశౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వరికి నిలువరింపరాక యెదిరినరూపంబులం బెక్కింటి నొక్కబాణంబునం బెక్కుబాణంబుల నొక్కంటిఁ గూల్చి కేళిసలుపుచు నఱిమి పయిం బడిన వీరులం గీ లెడలినజంత్రంబులుంబోలె నేలంగూలనేయుచు దృఢత్వలక్ష్యశుద్ధిలాఘువంబులకు వియచ్చరులు పిచ్చలింప ననేకప్రకారంబు లగుక్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం బఱియలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివిన పోలిక మాయ గావించిన మాడ్కి మంత్రించి పడవైచినపగిదిం గసిమసంగి కాంతేయసేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తియైన ఫాలలోచనులీల నాజిరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు నేయుచున్నం బాంచాలయాదవాది యోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు దక్కినం దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబులై దీనదశకు వచ్చి నప్పుడు శౌరి యుగ్గ్యంబులపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థుతో ని ట్లనియె. 137
చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ గెల్తు సుయోధనుసేననంచు నీ
వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం
గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్ముఁ డే
చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మార్కొనకున్కి యొప్పునే. 138

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్మునిపైఁ గవియుట

క. అనిన విని యర్జునుం డి,ట్లను నీ విం తనఁగ నేల యాతనిమీఁదఁ

1. నిస్సాణధ, ఢంకృతులును.

మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతనిసొం పడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికసింహుఁ డుదంచిత సింహనాదుఁ డై
నినిచెఁ దురంగదేహముల నీరజనాభునిమేనఁ బాండునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదునొవ్వున కలుకక ధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన హయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ దఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్ల ఫల్గునుఁడు కడఁగి.

క. భల్లం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే ఱొకండు వెస నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవ, ముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొక వింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయు ననేకవిశిఖ,వితతి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరుని నారాయణుని బలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి,వ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ము లతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గా,ర్చిచ్చు కవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి తాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరుని తెఱం గెఱిఁగి భీష్మునకు నించుకయుం
గరలాఘవ మెడలమియుం, దిక మ్మై పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాఱెడు సిగ్గఱి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మగంటిమి సూపఁగ లేఁడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొ వ్వడరి తూఁగెడు నిట్టిద యైన నేఁడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలు సమస్తమనోరథంబులున్. 147

క. యాదవకేకయపాంచా,లాదులు వాఱుటలు సూచి యస మెక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నేర్తెఱఁ బొదివెన్. 148

వ. ఇప్పుడే నూర కున్నం బోవ దీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయు
నని యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగు నా
రసమ్ములు గురియం దేఁకువ సెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును
భూరిశ్రవసైంధవవికర్ణులును నొక్క మొగం బై రథమ్ముల మొత్తమ్ముల
తోడం గడంగి వచ్చి కవ్వడిపయిం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో
నురవడించి యిరుగెలంకుల యోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱతురె యాడినమాటలు, పిఱుసని పోఁ దగునె మీకు బెదరక యెదు రై
తఱుముఁడు భీష్ముని గీష్ముని, నెఱుఁగరె ము న్నేను గలుగ నేలా [1]వెఱవన్. 150

వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జును తేరికిం దల
కడచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డి ట్లనియె. 151

---

1. విఱుగన్.

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బురికొల్పఁగ నున్నవారు వోదురు గా కేఁ
గురుపతి జయంబు గొని యిద్ధర యేలం జూడ నేర్చెదనె విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కం జేసి కౌరవ్య వీ
రాంగమ్ముల్ నుఱుమాడి తత్ప్రబలసైన్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గౌంతేయుల కిమ్మహీవలయముం దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాది నై. 153

—శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట—

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్క్షణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగు నాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి యుగ్యంబుల పగ్గంబులు నొగల ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికి. 154

తే. అవని కంపింప లలితపీతాంబరంబు, జెఱఁగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱఁగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజిత భయంక,రాననంబునఁ జెలఁగంగ నడరఁ బెలుచ. 155

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్భీష్మకుంభీంద్రుపై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియు నుత్సేకంబు నాటోపముం
రంహస్స్ఫూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడం జగ
త్సంహారోన్ముఖుఁ డైనరుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమి వోలె సుయోధను నగ్రసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగు దన్కినఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంప లేనికొం
దలమునఁ బొందు డెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయుదె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుము గాని వేగ ర
మ్మొప్పదె నాకు నిట్టితెఱఁ గుజ్జ్వలఫుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అను నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱచి పురుషోత్తము పిఱిందికొసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగు నతని నాయతశాఖం బగు విపులశాఖిం గొనిపోవు మహావాతంబునుం బోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పదియడుగులకొలఁది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యీడిగిలంబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేపవు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైన ధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యముం
[1]రూపఱి పోక కాదె యనురూపమె నీ కివి లోకనాయకా. 160

1. రూ పడ లేక పోదె.

చ. ఇటు దగు నయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ జంపినాఁడ విం
కట చని తేని నీ దగుసహాయతఁ గౌరవసేన రూపు మా
పుట యవలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.* 161

వ. అనిన సవ్యసాచి సమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం బొండొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు సెలంగ మార్కొని కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక దూది దరికొను, నగ్గితెఱంగమర నప్పు డర్జునుఁడు గడుఁ
డగ్గఱి మెఱుంగుటమ్ముల, మ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆ సేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవ శ్శల్య దుర్యోధను లదరి యర్జునుపై శక్తి గదాస్త్ర నారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరంబును నొక్కొక్క భల్లంబునను నేడు నారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకార క్రూరశరకలాప రూపంబునం గవిసి కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచజాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసుని చాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిది వాలమ్ములు శల్యు మేనం గీలించి కురుపతివక్షంబు వెడందవాతియమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచాలపతి విరాటప్రముఖు లగు జోదులు గోలుతల సేసిరి మన బలంబులు గాండీవగుణనిష్ఠుర నినదంబునం జేడ్పడి యొల్లంబోయి వెల్ల నయి యుండ భవదీయసుతులు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశనందను నరదంబుఁ బొదివి రట్టి సంకుల సమరంబున మహేంద్ర బాణంబుచేత మన దిక్కున. 164

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డగెడ వయ్యె రథములు, చాఁపకట్టువడియె సామజములు
చదిసెఁ గాలుబలము చామరచ్ఛత్ర కేతువులు నాయుధములుఁ దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవుల ప్రోవులు ఫేనపుంజంబులును మేదోమాంసమస్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగు రక్తనదీప్రవాహంబు భవదీయ సేనామధ్యంబునం బఱపి బేతాళక్రవ్యాదాది భూతంబుల నోలలార్చె

---

*"చ. సరసిజనాభ నీ వలిగి చక్కఁగఁ జూచిన నీయజాండక
ర్పరమున జంతుజాలములు భస్మమయంబులు గావె చక్రముం
గరమునఁ జేర్చి బిట్టుఱుకఁ గౌరవసైన్యము లెంత బాహువి
స్ఫురణము సూప నేల యదుపుంగవ కోపము సంహరింపవే."

ఈ పద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రితమైన యొక ప్రతియందు 161-వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నదిగాని వ్రాఁతప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును బూరించి సింహనాదంబులు సేసి రంత నరుణగభస్తి యస్తగిరిమస్తకాంతరితుం డయ్యె నాసంధ్యాసమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబుల దుర్నివారత్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లిక దుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియం బంచి మరలి కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృష్ణసహితంబుగా నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు సెలంగ మగిడి శిబిరంబునకుం జని రమ్మూఁడవనాఁటిరాత్రి కురుపతివీటిజనంబులు గిరీటిపరాక్రమప్రకారంబులం దమ దెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు వొలిసినపెల్లును నంతంతం గుములు గట్టి చెప్పికొనుచుండ. 166

భీష్ముని చతుర్థదివస యుద్ధము

క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి యనికి నడచినఁ
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు వెడలఁ దొడంగెన్. 167

క. [1]అతిరయమున గురుఁడు భవ,త్సుతుఁడును బాహ్లికుఁడు నెయిది తోడ్తోబలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృం,హిత హేషానేమిరవము లెసఁగెం దఱచై. 168

క. కారుకొని మేఘమాలా,కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరసవి,స్ఫారం బై యంతఁ దోఁచెఁ బాండవబలమున్. 169

క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమమొనకు మిగిలి సము
ద్ధురలీల సూర్యచంద్ర,స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయుపోలిక నమరన్. 170

క. వెలిఁగిరి బలములు దూర్యం,బులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండుఁ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడిఁ, దలపడియెం గైదువుల నదరు లెగయంగాన్. 171

వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులం దొల్లవైచుచుఁ గుంతచ్ఛురికాదులఁ గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధప్రభృతులం దునియ వ్రేయుచు గదాముసలముద్గరంబులఁ జదియ మోఁదుచు నఖరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు.

క. పురికొనుచుం దెరలుచు నొ,హారిసాహరి నొక్కచోట నలవడు నొకచో
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం, దిరుగక యొకచోట రెండు దెఱఁగులు నొచ్చున్.

క. పలుచోట్లఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ బార్థునిపై న
గ్గలిక నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల వని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.

క. పతియును ద్రోణుండు వివిం,శతియుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రర్జున,సుతుఁ డయ్యెడ్వురను దాఁకె సురలు నుతింపన్. 175

క. వారలశరనిచయము దు,ర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి వాసవపౌత్రుం
డారూఢతేజుఁ డై వెలుఁ,గారెను హుతవహ్ని క్రియ రణాంగణవేదిన్. 176

తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ,జాలములు దీవ్రతరముగ సవ్యసాచి

1. అతిశయమ్మున.

మీఁదఁగురియంగ నాతఁ డమేయభల్లతతుల నన్నింటిఁదునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్భటప్రకారంబునఁ బెల్లు సెల్లు భీష్మార్జునులకయ్యం బయ్యెరు వాఁగును గొండొకసేపు నివ్వెఱపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్య పుత్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుకొదమం బొదువు పోలికి నభిమన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురు,తనయునియుర మేసి శల్యతనయునిసిడముం
దునిమి వెస నీదుతనయుని, ధనువు నఱికి సోమదత్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటియార్వ్వరు, నీరసమున నొక్క పెట్ట యేయఁగఁ బటుదో
స్సారుం డగుసౌభద్రుఁ డు,దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతుఃబలంబున, శౌర్యమహిమ నధికధైర్యమునను
సవ్యసాచితనయుసరి గార యమ్మహా,వీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రతోడం బెనంగుపుత్త్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంట నార్చి యడరి యందఱ కన్నిరూపులై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకు పంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృతవర్మయుఁ గేకయులును ముప్పదేనువేల రథంబుల వారును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం జొచ్చి కడంగి పోరువిజయుఁ డొదవ్వులం జూచి యే
ర్తెఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం దే రద్దెసన్ సారథిం
బఱపం బంచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునన్ వైరు లు
క్కఱ: దాఁకెం దమసైన్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బది,శరముల మద్రేశు నొంచి శర మొక్కట ను
ద్ధురగతి యగుకృతవర్మని, యరదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్.

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటన్ ధృష్టద్యుమ్ననిఁ, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్మదుఁ డై నొప్పించినఁ గెం,పొదవినమో మలఁతినవ్వు నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. ఆపృషతపౌత్త్రుఁ డుద్ధత,కోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి పటిరా,జోపమితాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నో నేసి సూతుహయసం,తానము, జంపుటయు శల్యతనయుఁడు విరథుం
డై నిరుపమాన మగుతన, మానము వాహనము కాఁగ మద మలరారన్. 190

శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట

క. పలకయు వాలును గొని త్రెక్కలు గలపెనుఁబాముపగిదిఁ గవిసినఁ గొంతే
యులు సూచి వెఱఁగుపడి రా,బలమును నీబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి. 192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్రగతులం గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వ్రేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ దునియ లయ్యెఁ, బలక రెండవవాటునఁ బగిలె శిరము. 194

క. తల వ్రయ్య లైనఁ బ్రాణం,బులును గృపాణంబు విడిచి భువిఁ ద్రెళ్లె నఖం
డలు కొంది కురుబలం బా,కులతం బొందంగఁ గొండగూలినభంగిన్. 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్త్రుఁ డీల్గుటయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ
పంక్తి వరఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవా,ధీనము సర్వంబు నస్మదీయస్వాయు
త్సేనలఁ బాండునృపాలక,సూనులు గెల్చెదరు కంటె సూతతనూజా. 198

క. చావును నోవును మనయో,ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు [1]నావలికిని నీ
చే వినియెడుఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడున కదే. 199

వ. దుర్యోధను దుర్నయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించు వాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్నవారముగా మనిన సంజయుం డది యట్టిద నీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు వ్రాలిసె నొరలు మడిసెదసు దిరమై విను మని యి ట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం బొదువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతని విల్లు దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ముఖుండును దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుండును బురుమిత్త్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పెక్కమ్ము లేసిన నాపృషతపౌత్త్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱపి యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయు చుండె. 200

క. నకులుఁడు సహదేవుఁడు మా,మకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర,ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మన ముందఁ గల దండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబరమధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

---

1. నావలని.

తే. భీమసేనుఁడు నేఁడు సంగ్రామమునకుఁ, [1]దీఱుదల యగుఁ గా కని తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గద సూచుచుఁ దేరు నీడు,తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ దఱుముటయును.

క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
[2]నీకఘను మగధు వీరో,ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204

వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద ప్రాన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గపియు వాసవుచందము దోఁచె నత్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న,గ్గజములు గుండియలు వగిలి కలగుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డేచి ద్విపవర్గము పిచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చె నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవ
లును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు
భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగు శతానీకుండు
హస్తికులమస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్ల సేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్ప నుజ్జ్వలం
బగునొకనారసంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె భూస్థలి నయ్యిరుపీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల, దష్టాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న,వష్టంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ము దూలిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి వీఁపులు పిండుపీఁచుగా
నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేనికవేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత,ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలువడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ, క్షుభితముగాఁ జేసి రేపు సొం పారంగన్. 212

క. ద్విరదము [3]లొఱగెడివియు నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడు వడియెడివియు భువిఁ, బొరలెడివియు నయ్యెఁ బవనపుత్త్రుమునుమునన్.

క. ఏనుఁగునెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బావని మాగధ, సేనం బీనుంగుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద, పరుసఁదనంబునను గలఁగఁబడి చేడ్పడ నా

---

1. దీఱుగడ యగుఁ. 2. నీకపుగమిఁ గడు వీరో. 3. లొరలెడివియు.

కరులం దోలెను భీముఁడు, వెరవున గోపకుఁడు గదుపు వెలిచినమాడ్కిన్. 215

క. పెనుగాలిఁ దూలుమొగిళులొ, యన నిభములు విఱిగి నిజబలావలి సదియం
బనమీఁదఁ బాఱ దుర్యో, ధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216

క. పతి పురికొలిపిన సమవస, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా, రుతి సెలియలికట్టక్రియ నిరూఢస్థితి యై. 217

వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియం జొచ్చు వృకోదరునకుం దోడయి ధృష్టద్యుమ్న
సౌభద్రప్రముఖు లగు రథికజనంబులు. 218

క. విడువక దాపట వలపటఁ, గడిమి మెఱయ నిలిచి యపుడు కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱిచి రొక్కు, మ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి మద మెలరారన్. 219

క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు కౌరవవ్యూహంబుం
బొడి సేయుచుఁ బేర్చెం దన, యొడలు మనము నంత కంత నుబ్బుచు నుండన్.

క. [1]ఉరమునఁ గటి మై దొడలం, జరణములం గౌరవేంద్రు చతురంగంబుల్
ధరఁ జాఁపకట్టువడ ని, ష్ఠురగతిఁ, దాఁకుచు సమీరసుతుఁడు చరించెన్. 221

తే. తుంగమదమున నాడుమాతంగవిభుని, భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి కేలి సలిపె, గాలిచూలప్పు గగనచరాలి వొగడ 222

క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని, వ్వెఱఁ గందుచుఁ గురుబలంబు వీరు లతనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, నుఱక నదీసుతుఁడు దాఁకె నుద్భటభంగిన్. 223

క. అరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంద్రముగ వెసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, సరభసముగ మాఱుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్. 224

వ. ఇ ట్లెదిర్చినం జూచి. 225

క. అంబరము వగుల నార్చి జ, నంబు వొగడఁ గృష్ణనునుజునకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట న, లంబుసుఁడు దదంగకంబులం గీలించెన్. 226

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227

చ. శినిమనుమండు నద్దనుజు శీఘ్రిమ నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పఁగ నార్చి నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెం పడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టనితోఁ దలపడ్డ నుతించె సైన్యముల్. 228

వ ఇ త్తెఱంగునం దలపడి. 229

క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది, నారాచము లతని మేన నాటించిన నా
కౌరవ్యునిఁ బటువిశిఖా, సారంబున ముంచి నొంచె శైనేయుండున్. 230

ఉ. ఈసునఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుఁడు గ్రందుగ సోమదత్తికిన్
బాసటయై కడంగ నట పాండవులున్ హరి తమ్ముఁ గూడి పె

1. ఉరమునమం గటిఁ దొడలం.

ల్లేసిరి వారిపై నధిప యేత్తెఱ మీఱ బకారి యప్డు సం
త్రాసనభాసురుం డగుచుఁ దాఁకి తెరల్చె భవత్కుమారులన్. 231

దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మూర్ఛఁ బొందించుట

ఉ. తమ్ములు వీఁగినం బతి యుదగ్రత భీము నెదిర్చి యార్చుచుం
దొమ్మిదియమ్ములం దనువు దూఁటులు సేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథమ్ముపై కరిగి కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వి యొ
క్కుమ్మడి నాతఁ డేసె నృపు నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్. 232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ డగునందకుని మూఁడుశరముల నేసిన ధరణినాథుఁ
డరువదియమ్ముల నతని నాతనిరథచోదకుం డైనవిశోకు మూఁట
నఱిముఱి నో నేసి మఱియు నొక్కమ్మున ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁ డై యొండొకచాపంబు గైకొని యుగ్రభల్లమున వృకోదరుండు

ఆ. విల్లు దునుముటయును వేఱొక్కవింట వజ్రంబుఁబోనినారసంబు దొడిగి
రాజరాజు [1]వెస నురం బాడ నేసిన, మూర్ఛ వచ్చి యతఁడు మ్రొగ్గె నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రాతనయుఁడుఁ బాంచాలరాజతనయుఁడు గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీతనయునిఁ బొదివిరి పటుప్రదరపుంజములన్. 234

ఉ. అంతకు సేద దేఱి విలయాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి నరేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశరావలి నొంచిన నీదుసైనికుల్
చెంతలఁ జేరరైరి బలుసింగముఁ గన్నగజంబులట్ల యై. 235

వ. అప్పు డపరాహ్ణం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సూనులు సేనాపతి సుషేణజల
సంధ సులోచనులు భీమభీమరథభీమబాహుదుష్ప్రధర్షదుర్ముఖులును వివిత్సు
వికటోగ్రాలోలుపసములు నీపదునలువురు బహుశరంబు లడరించుచు నతనిం
బొదివిన నజ్జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు[2]బాలమృగంబులం గని కవియు
చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున
జలసంధు నంతకాలయంబున కనిచి సుషేణు వక్షస్థలంబున వలుఁదనారసంబునా
టించి పడవైచి భీమబాహునస్త్రపంచకంబునం జంపి నుగ్రు నుత్తమాంగంబు వెడఁ
దవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమ్మడిం బెక్కు
మ్ములం గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగునాలుగమ్ముల సులోచనుం గీటడంగించిన.

క. వెఱవార లధికభీతిఁ, విఱిగిచనిరి భీష్ముఁ డేచి వీరరథికు లం

---

1. పేరురంబుఁ గాఁడఁగ నేయ.

*తే. "తలఁగి రచ్చట నున్నట్టిధరణిపతులు, తిరిగె సైన్యంబు లన్ని యుద్దీర్ణవృత్తిఁ
బరమసమ్మోద మందిరి భరితవినయు, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ననుజు లెల్ల."
ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; ప్రాఁతప్రతులం జూపట్టదు. 233-వ పద్యమునకుఁ దర్వాతఁ జదువ
వలయును. 2. వాలుమృగంబులం.

దఱుఁ జూచి రాచకొడుకుల, నలుమాడెదు భీముఁ డిట్లు నడుఁకం దగునే. 237

వ. అని పురికొల్పికొని తోడరునట్టియెడ. 238

క. మిగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదవిన నమ్మెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువుపుదర్పముం గలఁపించెన్.

చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్లరక్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున సెలయేఱు లొక్కమొగి బోరనఁ బెక్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేళి సల్పునడగొండగతిఁ సముదగ్రమూర్తి యై. 240

క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాండవయోధులు నివ్వారించుటకుఁ జాలక యొ
చ్చ వడినఁ గని పెల్లుగఁ గౌరవసైన్యము లడరె నుద్ధురస్ఫురణమెయిన్. 241

తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమున, దేరు పఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట, నొల్లఁ బోవుచు సిడముతఁ దూఁతగొనియె.

వ. అయ్యవసరంబున. 243

ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట

క. మనసేన పేర్చి పెల్లార్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్. 244

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారంబును
నగువారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహాదండుం డగుచు నయనసహస్రం
బొప్ప నప్పాండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుం డై యింద్రుండు చను
దెంచె నను బుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెట్టివి
యని వినంబడు నాభంగిమత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటి దిక్పాలురపోలికం దోడి
దానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతని కడ్డపడు భగదత్తు
దంతిం బొదివి. 245

క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యఱిముఱి వనసై
న్యమ్మెల్లఁ జదియఁ బఱచె భయమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లద్రువ నొరలుచున్.

వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుం దోలి యురవడించి. 247

క. దనుజపతి యేచి దుర్యోధనుదెస కడరుటయుఁ దత్పితామహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పొదువ వలయు మనుజాశనునిన్. 249

వ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యోరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూమిభుం గవిసె సామజముఖ్ వెస నేయుఁ డంచుఁ జో

దులకును జేయి వీచి మును దోలె నతండు రథంబు బల్విడిన్. 250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథికవరులునుం గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబానందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు వరఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాలమాత్స్యప్రముఖదండనాయకులును బ్రతివీరులపై ననేక విశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గౌంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టి నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు సేయ బృంహితోదాత్తంబు లైన తదీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి నీసైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.

క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, సేయఁగ మది గొల్ప దస్త్రశిఖరికిఁ జేరం
దోయజమిత్రుఁడు నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లి ప్రొద్దున ననికిన్. 252

ఆ. అనిన నట్లకాక యని ధనురాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్షమైనరథిక
కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పికొని యని సేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవ్విధంబున. 254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో
దారపటుసింహనాద,స్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255

తే. చిన్నఁబోయి నీకొడుకులు సేయఁ గలుగు, ధోరలు విడిదల కరిగిరి ఘరఁగ భీము
సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు, చెన్నుసొంపారఁ జని రాత్మశిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 257

చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా
తనయులకుం బరాక్రమము తక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ
ష్ముని గురు శల్యుఁ దక్కుఁ గలశూరుల నెల్లను వారు సీరికిం
గొన కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మౌషధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా
జనితసమగ్రోద్ధతి గా, దనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీదుపుత్త్రు ల
ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవు ద
క్కీడిటు సేయ కే లుడుగు గెల్వదె ధర్మువు వారి గెల్పు మీ
యోడుటయుం ధ్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 260

క. నీయడిగినభంగిన గాం,గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియెఁ దొల్లియుం బలుమాఱుం జెప్పుదుఁ బాండవులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండు నట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు లే దప్పరమేశ్వరుమహత్త్వం బున్నరూ పెఱింగెడువారు పెక్కండ్రు లే రెఱింగిన వారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి యాశ్రయింతురు నీవు సరకుసేయవు వినుము చెప్పెద మానససరస్సు నుత్తరపర్వతంబునగ్రప్రదేశంబున దేవతామునిగంధర్వాప్సరోగణంబులు గొలువం గొలువుండి కమలసంభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డందు
సన్నిహితుఁ డగు టెఱిఁగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొన లేచి నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిలయాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తీ. 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీకేఁ గడు, గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జగము లన్నింటికిన్
సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలువై యుండున్. 266

క. ఇత్తఱి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడుచున్నయది మహోగ్రాసురదు
ర్వృత్తముల నీవు కరుణా,యత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్యే
శ్వరుల దెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేడికొని వినతుండయి యద్దేవునితోడి నీడయుం బోని నరనామధేయుం డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండునుం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబున వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన నక్కొలువువా రెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ ద,త్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వరొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతి మెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కారాధ్యుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొనిరి దయన్. 271

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీ,రలఁ గేవలమర్త్యు లని సరకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ డెందున్.

వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మ తనలోకంబున కరిగెఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహామునులు నిన్ను నరనారాయణులతోడి వైరంబు వలవ దని వారించిర కాదే నీవు మదాంధుండవై మానవైతి వింకనైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూరకుండెఁ గౌరవపతియు నప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి మీతు దడువారు సేయుహితోపదేశంబు లాదరించెద రె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 273

భీష్ముని పంచదివస యుద్ధక్రమము

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ కై సేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్ముని ము న్నిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంత బాండవులును శ్యేన
వ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల
ధృష్టద్యుమ్న శిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు
వామపక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును వీఁపున
నభిమన్యు ద్రౌపదేయులును బుచ్ఛంబున నకుల సహదేవ సహితుం డయి యుధి
ష్ఠిరుం డును నిలిచి రివ్విధంబున సన్నద్ధంబు లయిన యుభయవ్యూహంబులు
మేదురతూర్యనినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన. 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు, మకరాలయ మప్పుడు దర్పమహిమోజ్జ్వలుఁడై
మకరక్రీడం జండత, మకరాభీలముగఁ జొచ్చె మారుతి యధిపా. 276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గని యిషుప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోఁపఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసెఁ దదూర్జితసేన నంత వి
వ్వచ్చుఁడు వచ్చి దివ్యశరవర్గనిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మునిగర్వం బుడిపి మ,హోష్ముఁ డై కౌరవేంద్రయోధుల కెల్లన్
గ్రీష్మాదిత్యుని క్రియ న,ర్చిష్మత్త్వము సూపి యడరె సేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కి ట్లనియె 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొనవచ్చునే సేన నరుఁడు, నొంపఁగా నిట్లు లోప్పరికింపఁ దగునె.

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో ని ట్లనియె. 281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయెడ నోపఁ,గాన మెట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
వైవఁ గొన్నంత గొనుఁ గాక వారి గెల్వ,మాకు శక్యంబె చని గానిమాట లేల.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాండుతనూజ సైనిక వ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెసఁగఁ దాఁకె నస్త్రాచార్యున్. 283

ద్రోణుండు దుర్యోధన ప్రేరితుం డై పాండవ సైన్యంబుపైఁ గవియుట

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన నవ్వుచు బెడిదంపుసారసములు
గురుఁడు శైనేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును శాంతనవుండును నతనికిఁ దోడ్పడి యడరి భీము

ఆ. నేయఁదొడఁగుటయును నేత్తెంచి ద్రౌపదే,యులును దానుఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

బటురయంబుమై సుభద్రాసుతుండు దుర్వారవిశిఖశతముల వారిఁ బొదివె. 234

చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వియత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్యముల్
సుడివడ భీష్ముఁ దాఁకుటయుఁ జూచి మనంబున నాఁట దానితోఁ
బొడుతునె యంచు మార్కొనక పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 235

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచార్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ బెరల్చెన్. 236

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును దర్పమ్మలరఁగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మయ్యె సంగ్రామమునన్. 237

క. ధూళుల మేఘంబులుఁ గరవాలాదినిశాతహేతివర్గాంశుతతి
న్మాలయు గుణారవగర్జలుఁ, గీలాలపువృష్టికిం దగిరె నట్టియెడన్. 238

క. ప్రోవులు గట్టినగుఱ్ఱపుఁ, బ్రేవులు నేనుఁగులతఱమఁ బీనుంగులు న
క్తావిఁత వెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289

క. సమరాంగణంబు కడుఘోరముగా నిరవాఁగుఁ బోవరభసంబున ది
క్ష్మమితి వడఁకాడెఁ బొగడెడు, నమరులయులి వడఁగెఁ జనుల నతినిబిడము గాన్.

క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు మునుకొని వచ్చిన
ర్జునకుంభసంభవులప్రాపునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291

క. భీముని దెసఁ గాళింగోద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు,భూమీశుఁడు భీష్మగురులు సరిగొనబలిమిన్. 293

చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందఱు నాలుకాఱునై
నుఱక రథంబులం బఱప నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందమున్
గిఱిగొనఁ గప్పిన ట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
డ్తెఱ విశిఖప్రతాన మను తీవ్రసమీరము నేపు సూపినన్. 293

క. ఆరథనివహంబులు న, వ్వారణములుఁ జెదరి మరలఁ బఱిఁ బఱపటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ,శూరుఁడు గాంగేయుఁడును బొచ్చె వికలమై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బవరంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీర త్రిగర్తకళింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకుని సైంధవులు దుశ్శాసనుం బురస్కరించికొని యుర
వడించి భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు పెద్దున్నన్ని యుపదల్చినం జేదికాశి
కరూశ పాంచాల సైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్నపురోగము లగు రథికముఖ్యులు
గడంగ కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని
వికర్ణుండు సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ

త్రిగర్తులు నకులుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్ట
ద్యుమ్నుని సౌభద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడు
కులం దలపడిరి యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరం
బైన నస్త్రశస్త్రసంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరి మధ్యాహ్నప్రచం
డంబు లై యున్న చండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలు
కరులును గరిహస్తాకర్షణవిధ్వస్తంబు లగు రథంబులును దురగఖురపుటవిఘట్టిత
గాత్రు లగుపదాతులును బదాతివర్గానర్గళప్రహారధారాళరక్తసిక్తంబు లగు
ఘోటకంబులు నై చూచు ఖేచరులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోరుట గడు నుద్దామం బై మెఱయుటయుఁ బితామహుఁడు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మహామర్షోత్కర్షుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుంగునకు సిడులు సూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతుతలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్ణివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పుడాకులగతి ఘోటకములు దద్బలంబు గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిట తెం, డరదమునకు వేగవేగ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి చెచ్చెరఁ జొరుఁ డనుచులివు వారిసేనఁ జెలంగెన్. 299

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్ణివీరుమీఁద, నేయ నొల్లక మాతండ్రి యొసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవవ్యూహవిదళనంబు సేయఁదొడంగె భూనాథముఖ్య.

క. అంత విరాటుఁడు లయకా, లాంతకుఁడుంబోలెఁ బేర్చి యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం. గుంతీసుతు లలర మూఁడు క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నో, నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో, ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండు బలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁక నర్జునుఁడు వోఁగా నడ్డ మై రాజు మె
చ్చం గేలీగతి యుల్లసిల్లఁ జని యశ్వత్థామ షడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వే ఱొకండు గొని యేసెన్ ద్రౌణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతు బెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చిరన్ నరుకడక
న్నరుణం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఉఱక నరుఁ డట్లు మైమఱు, వఱువుళ్లుగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం, [1]డఱు మెడలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్. 306

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చుగదిరి విప్రుతోడ మెయికొని పోరి

1. డఱుఁ దలఁకక.

ట్లచ్చుపడ నేటి కని వివ్వచ్చుఁడు క్రీడించి యొండు వలనికి నడచెన్. 307

వ. తదనంతరంబ. 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మునిపైఁ జన నడ్డమై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకయుగంబున నాతని మేను సించుడున్
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండుగఁ జేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీదుప్రియపుత్త్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309

వ. కనుంగొను జనంబులు. 310

క. చండవిరోధితిమిరమార్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు దమలో ని ట్లు
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరాష్ట్రుం డవినయలోభముష్కరుం డగుటఁ జుమీ. 311

వ. అని రట్టియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ, బురుమిత్త్రుఁడు వేల్పుటేటిపుత్త్రునకుఁ బ్రాపై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదురుపడె గుణధ్వని సెలఁగన్. 313

క. పురుమిత్త్రుని నే డుజ్జ్వల, శరముల గంగాతనూజు సప్తతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ, బరమాంబక[1]దశకమున విపాటితుఁ జేసెన్. 314

తే. ఎన్నిశరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ దమ్ముఁ, దాను నన్నియు శరములఁ దరిమి చిత్ర
సేనపురుపుత్త్రు లతని నేసిరి నవోగ్ర, విశిఖములు నాటె భీష్ము డవ్వీరుమేన. 315

ఉ. ఆతఁడు చిత్రసేనునిశరాసన మేత్తెఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమఱువు వ్రచ్చి శరంబులు మేనఁ గ్రుచ్చి యు
ద్ద్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కర ముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు, వేసవి దావాగ్ని శుష్కవిపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317

క. రంగత్ప్రోథనస్తుత్యతు,రంగముఁ డై తాండవాభిరతుఁ డగుహరులీ
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుఁ జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణుం
డగులక్ష్మణుండు. 319

అభిమన్యు లక్ష్మణకుమారుల యుద్ధము

క. తలపడి నానాస్త్రము లగ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లాఱె
ట్టుల మైనయలుక నాతని, లలితోరస్స్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తోత్త హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విరథత్వము నొందియు నీదుమన్మఁ డు
ద్ధురగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్మఁ డమ్ములన్. 321

1. దశకమునను బాధితుఁ జేసెన్.

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దోడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ దన తేరిపై, నిడి తోలంగఁ దెచ్చె [1]నెల్లఁ జూడ. 322

క. కురురాజు యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్. 323

ఉ. సాత్యకి యప్డు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ద్ధత్యమునం దనర్చిన నుదాత్తమనస్కుఁడు సౌమదత్తి యా
[2]హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ నుజ్జ్వలుఁడై వెసఁ దాఁకె నాతనిన్. 324

చ. కలపడి యంత్యకాలశిఖిదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు పరఁగించుచున్ భయము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడి యో
ధులు పిఱుసన్నఁ దత్సుతులు దోర్బలదుర్దము లై పదుండ్రు న
గ్గలిక నెదిర్చి యి ట్లనిరి కౌరవసత్తముతో నుదగ్రతన్. 325

క. భూరిశ్రవసుఁడ యొక్కటి, వీరవినోదంబు సలుపువేడుక మెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునకున్ మాలోనన్. 326

చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మదస్త్రబలంబున కోర్వఁ డోపినన్
సునిశితబాణముల్ వఱపి సూరెల నందఱు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపుఁ డన్న నారథికపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327

క. పాలివోనిశౌర్యరేఖం, జెలఁగుచు వార్ష్ణేయు లతనిఁ జేడ్పడఁ బెక్క
మ్ముల నొవ్వ నేసినం గడు, నలిగి శరాసనము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328

క. కోదండదశకశీఘ్రచ్ఛేదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియున్
భూదేవికి బలిగా నిష్పాదించెం గౌరవేంద్రబలములు సెలఁగన్. 329

వ. ఇట్లు పడిన కొడుకులం గని వృష్ణివీరుండు. 330

చ. పగపును గోపముం గదుర వైరిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దనుముమున్ వెస నాతఁడు నట్లు చేసెఁ బా
టిగఁ గరవాలముల్ గొని వడిన్ దిగి నేలకు దాఁటి రిద్దఱున్. 331

వ అట్టి సమయంబున. 332

ఆ. వేగ మెయిని వృష్ణివీరు భీముఁడు కురువీరుఁ గురువిభుండు గారవమున
వెనుకఁ జనఁగఁ దివిచి తనతనరథముపైఁ, బెట్టికొనుచుఁ దొలఁగఁ బ్రీతిఁ జనిరి. 333

వ. అంత. 334

క. అపరాహ్ణాసంగతుం డగు, తపనుం గని ప్రొద్దు గ్రుంకెఁ దడ వేఁగుదు రీ

---

1. నృపుఁడు సూడ. 2. హుత్యభివర్ధి తాగ్నిక్రియ.

రిపు లని కడంగి నరుఁ డస్త్రపరంపర వఱపి నీదురథికుల నెల్లన్. 335

వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నం గనుంగొని. 336

క. సైరింపక యేత్తెఱఁ గురువీరాగ్రణి యిరువదేనువేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన విస్ఫారగతిం గూడి కవిసెఁ బార్థునిమీఁదన్. 337

క. కడువేసఁ గవిసినయవి కవ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిక్
మిడుతలు వాలిసినక్రియఁ బొడిపొడి యయ్యెం గురుబలంబు పొంగడఁగంగన్.

క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి యపరాద్రిశిరగ
స్ఫురణను నధికరణాలంకరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డెడన్. 339

క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహనసంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేఁటికి నని సాలింతము గా కింకఁ బోర లెస్సైయున్నే. 340

వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరలి తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయసైన్యములజనంబులును దీవియలు వెలుఁగంగాన్. 342

తే. రెండువీళ్లజనంబులు రేలు వివిధహృద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను బ్రమోదభరితు లై ప్రొద్దు వుత్తురు భరతముఖ్య. 343

భీష్ముని షష్ఠదివస యుద్ధక్రమము

వ. ఏనవనాఁటిరాత్రి సనుటయు దెలతెల వేగునప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ బ్రీతి నెక్కొనన నతం డమ్మోహరంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలపతులు శిరంబును గవలు కన్నులును భీమసేనుండు దుండంబును సౌభద్రద్రౌపదేయఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుం డై యుధిష్ఠిరుండు కంఠంబును ధృష్టద్యుమ్నపురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వంబును ధృష్టకేతుండును గరూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజశతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబును నై పన్నిరి భీష్ముండు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చి యందుఁ జంచువున దాను గురుసహాయుం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్త్రులును మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లీకులును గళంబున శూరసేనపరివృతుం డై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుం డై భగదత్తుండును వీఁపున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతియు నపరభాగంబున శ్రుతాయురుపేతుం డై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు సెలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున. 344

క. తలకడచి నడచు ద్రోణుని, యలవుఁ జలంబును సహింప కనిలతనయుఁ డి
ట్టుల మగురోషంబునఁ దద్బలముపయిం బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్. 345

వ. ఇట్లు వఱపిన నతని కో ల్తలకుం గాక. 346

క. తనముందటి యోధులు పిఱుసనుటయుఁ గుంభజుఁడు కినిసి శరనవకము భీ
మునిమేన నాఁట నాతఁడు, సునిశితభల్లమున నతనిసూతుం దునిమెన్. 347

క. వాహనముఁ దాన నడపుచు, సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి,వ్యూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348

క. మీతండ్రి ద్రోణునకుఁ దో,డై తఱిమినఁ గేకయులు భయాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతసృంజయబలంబు లఱిముఱి విఱిగెన్. 349

ఆ. అధిప భీమసేనుఁ డడరినఁ గౌరవ,సైన్య మతనిచేతఁ జాఁపకట్టు
వడియె నపుడు ధరణిపతు లిద్దఱును జేయి,వీచి తఱిమి రధికవిక్రమమున. 350

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందన దుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెండును
గండు మిగిలి తలపడియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 351

ఆ. మనబలంబునందు మంచిమగల్ సాల, గలిగి యాబలంబు గెలువ లేమి
దైవకృతముగాదె తలఁపఁ జోద్యముమున్న,యెఱుఁగఁజెప్పవిదురుఁ డిట్టులగుట.

క. అతఁ డెంత సాటిచెప్పిన, మతి హితముగఁ గొనఁడు కీడు మానఁడు కడుదు
ర్మతి యైననాతనూజుఁడు, మతి కర్మము వెనుకఁ జనక మానునె యెందున్. 353

వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడుప వచ్చు నెట్లు గానున్నది య ట్లయ్యెడుం గాక యనిన
సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 354

ఆ. నీతనూభవుండు నెఱిగుఱి యెఱుఁగమి, యెఱిఁగి యెఱిఁగి యతని నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన విను నాఁటజూదంబ, నేఁడు కయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య.

వ. ఇంకఁ బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండ వై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమ
సేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుశ్శాసనుండును
దుర్విషహుండునుదుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుఁడును జయత్సేనుండును
వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారుచిత్రుండును సువర్ముండును
దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యక్కుమారులం దాఁకిన. 356

తే. వార లందఱు నొండొరుఁ బేరు వేరఁ, బిలిచికొని వీఁడె జనుదెంచె భీముఁ డితఁ
డొంటి యగపడ్డచోటన యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతిస్ఫురణసేసి.

క. ఉగ్రగ్రహములు లయకా,లగ్రహపతిఁ బొదువుక్రియ నలఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు,నిగ్రహలంపటుని భీమునిం జటులగతిన్. 358

వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబుతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంత
సంబున పొదలి సారథిం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని
నియోగించి గద పుచ్చికొని ధరణికి లంఘించి. 359

చ. కవిసి యుగాంతదండధరుకైవడిఁ గోలుమసంగి కుంభముల్
పవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ దర్పమున్
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తురొల్కఁగా
నని వడె ధాతునిర్ఝరమయాచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360

క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు నుగ్గునూచ మై మొత్తవుఁగా
ల్వురు సిదురుప లై పడ ని,ష్ఠురగతి విహరించె వాయుసూనుఁడు గదతోన్.

క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి, నొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ, నక్కజమై యుండెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 362

ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొదువు టెఱఁగి ద్రుపదపుత్త్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసవృత్తిమైఁ, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి కలఁగ. 363

క. భూరిరయంబున నద్దెసఁ, దేరు వఱపఁ బనిచి యతని తేరిపయిం ద
త్సారథిని గాంచి శోకము, గూరఁ గద్గదిక నెలుఁగు కుత్తుకఁ దగులన్. 364

తే. ఆర్తుఁ డై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయొడ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డొకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365

వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 366

చ. గొదకొని ధార్తరాష్ట్రు లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టు ముట్టిన
న్మదమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనం
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితసుస్థితి నిల్వఁ బంచి బె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 367

వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట

క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బుడమిఁబడినకరులగములు వారలుటకతనం
వడముడి యరిగినతెరు వేర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్. 369

వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370

క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసెఁ గురువితతిపయిన్. 371

క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికవరులతోడ నిట్లను నీదు
ర్వృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని, [1]యుత్తలపాటుపుకడఁక నుడుపుఁడు గడిమిన్.

వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొకపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన
నప్పుడు దప్పిదీర్చుకొన నెడగని యనిలనందనుం డొక్కమడువున మధురశిశిరజలం

1. నుత్తలపాటుడిగి కడఁక యుడుపుఁడు.

బులఁ బానంబు సేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్త్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ
[1]నాచార్యుండు గయ్యంబు సేయుమునుమున ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన
తెఱపిం గదియఁ బాంచాలపతి దఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన
యతనిరోషంబు సైరింప నలవి గాక, జడిసిపోయిన నాతండు శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తదీయ
ప్రమోహన మార్గణమూర్ఛితం బయిన శూరలోకంబు నాలోకించి కరంబు
రయంబునఁ బోయి. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణం,బున మోహనబాణశక్తి వోఁ జేసిన సం
జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి రయ్యోధవరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యప్రాపునం జేసి యేసి నీకొడుకులు పవనద్రుపదుల కొడు
కులపై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు గేకయు లేవురను ద్రౌపదేయులను ధృష్ట
కేతునిం జూచి మీ రభిమన్యుండు మొంగలిగా రథంబులు వఱపి భీమసేన
ధృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్దఱు సైన్యా,టోపసమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల
క్ష్మాపాలసుతుఁడు భీముఁడు, నేపారిరి నీదుసేనయొసకం బడఁగన్. 378

వ. తదనంతరంబున. 379

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన నరాతిభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు పాదచారి
వగుట వల దని కేకయునరద మెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతిసుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినుతోడఁ జాల నొరవచ్చి గురుం
డప్పాండవబలములపైఁ, దెప్పదెరలఁ గురిసె శరతతిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుం [2]డపుడు కట్టుపకా సయి వీకఁ దాఁకివం
దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ దోడన పెక్కుశరంబు లేసె నా
తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కునం
గొని శరసత్తతిం గురిసి కోపముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రర,సావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యు తేరిపయికిన్ వేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డరుగం దదీయబల మోర్వం జాల కొక్కుమ్మడిన్
మరలం బాఱె నతండు వాయుసుతుఁడున్ మానింప మానింప న
ప్డు రథానీకముతోడ భీముఁ బొదివెన్ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

1. నాచార్యకయ్యంబు. 2. డు గురు కట్టుప.

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధముసేయుట

తే. అంత నొండొకసారథి యతిరయమునఁ
జటులహయములఁ బూన్పఁ బాంచాలసుతుఁడు
దనరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర
మాభిరాముఁ డై గురునిపై నడరెఁ బెలుచ. 385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యొప్పటియట్ల కుంభసంభవుతోడం బెనంగు
చుండ భీమసేనుండును. 386

క. తనయరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి క్రూరోత్సాహం
బునఁ దనుఁ బొదివినదుర్యో, ధనుమీఁద నిశాతవిశిఖతతి నిగిడించెన్. 387

క. కురుపతి యొకనారాచం, బురమున నాటింప భీముఁ డుగ్రత నేసెన్
గురుతరశరత్రయంబునఁ, గరములు వక్షమును నాటఁ గౌరవనాథున్. 388

వ. దాని కతండు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె నతని తమ్ములు దలకడచి
యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యొప్పటియట్ల బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని
యక్కుమారుల నభిమన్యుద్రౌపదేయులును ధృష్టకేతుకేకయులునుం దాఁకి రట్లు
వారును నమ్మారుతియుం గూడి దారుణభంగిం దఱుముట సైరింపంజాలక. 389

క. విఱిగి భవత్సుతనివహం, బఱిముఱిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలసుతుం డే
డ్తెఱ నెగచి వగచె వారం, దఱుఁ దనచేఁ జచ్చు టపుడు దప్పుటకుఁ గడున్. 3 0

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరౌ, ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై
న్యమ్ముఁ బురికొలిపికొని రభ, సమ్మున భీమాదియోధసంఘముతోడన్. 391

క. అపరాహ్ణసమయమున న, ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెన్
రిపుభయదభుజుఁడు భీమున, కపరిమితబలుండు కురుధరాధీశునకున్. 392

సీ. తదవసరంబునఁ బొదివి వికర్ణుండుఁ జిత్రసేనుఁడుఁ బార్థపుత్త్రుమీఁదఁ
గవిసిన నతఁడు వికర్ణురథ్యంబులఁ గూల్చి యాతనిపయిఁ గుప్పెకోల
లిరువది నాటింప నరదంబు డిగి భీతి యూన నాతఁడు చిత్రసేనురథము
పై కేఁగె ద్రౌపదిపట్టు లేవురు భీమునకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాఁకి
తే. మేను నెత్తురు వఱ్ఱుగా మెఱుఁగుటమ్ము
లేయ వారలఁ దలపడి యేనుచార
సముల రారాజు వో నేసి సరభసముగఁ
దఱిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దఱియఁ జొచ్చె. 393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు సేయుటయును వివ్వచ్చుఁడు వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిరువాఁగు నట్టలాడం బోరెన్. 394

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము
వెలయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోలఁ ద్రాచి త్రాచి. 395

వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుం డగుచు వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు సుయోధను నేఁడ సమయింతు ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు వఱపించి కదిసి క్రోధమోహంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని. 396

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు గాంక్షించి యున్నయుత్సవ మిప్డు సమకూర దైవ మిచ్చె
గొంతిసంకటపాటుఁ గోడలిబన్నంబుఁ దీర్చెదఁ గృష్ణుండు దెలుప నీవు
సరకు సేయమియును సభలో నులూకునిఁ బంచి యాడించిన [1]పరుసములును
గక్కించి బీరంబు దక్కించుకొన నీక తెగఁ జూడఁ గాంచితి మగతనంబు

తే. గలిగి మగుడక నిలు మని పలికి యుగ్ర,గతి నెదుర్కొని రథతురంగముల సూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి విస్ఫారకేతు, దండ మేర్తెఱ నఱకె భీముండు సెలఁగి,

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చికొని వేగములోనన కౌరవేంద్రు మైఁ
దూఱ వృకోదరుండు పదితూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబలదోర్బల మేర్పడ నేయ నమ్ములన్
గీఱిన మూర్ఛ వచ్చి యొఱగెం దఱచై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్. 398

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథికవరులతోడం గడంగి వడముడిపై నడరె నప్పుడు కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దన రథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొని పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్రుం డును సులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం బొదివిన. 399

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్త్రుఁడు, వల నేర్పడ నొకని నొకని వడి నైదైద
మ్ముల నేసి నొంప వారలు, దలఁకక వెస ముంచి రస్త్రధారల నతనిన్. 400

వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుం డై పోయినవాఁ డగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్డు తనుఁ దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్గి బి
ట్టెఱ విలు ద్రుంచి సారథి వడం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మ్మెఱుఁగులతోడఁ దద్ధ్వజము మేదినిఁ గూలఁగఁ జేసి యంగముల్
గిఱిగొన బాణముల్ నిఱిచెఁ గేలిమెయిం బటుదర్ప మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చిన వికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవ్వడికొడుకుపై నురవడించిన. 403

ఉ. ఏవురు ద్రౌపదేయులును నేర్తెఱ నాతని కడ్డ మై తురం
గావళి నొంచియుం బడగ లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంపవానలం
జేవ సెడంగ ముంచియునుఁ జేడ్పడఁ జేయఁగ నీతనూభవుల్

1. పరుసఁదనముఁ.

వోవక వారితో మఱియుఁ బోరిరి సిగ్గున బీర మెక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుండు గురుశతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధ విక్రమక్రీడ సలుపుబలుపుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలపతులు బాసట యై చటులతరతురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్పరుసునం బ్రతివీరుల నఱుముటయు నప్పుడు పతంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబు మఱుంగుపడుటయుం జూచి గాంగేయుండు దంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖవితానంబుల వేడిమి సూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తన మొనల మరల్చికొని సమరంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగెఁ బాండుసూనులును మేనులు వెడవెడ చెమర్ప విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుండు దాఱవదివసంబు నాహవంబు తెఱంగెఱింగించె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనుని చే, నిమ్మెయి నోటూఱఁ బెక్కు లేటులు వడి ద
ర్పమ్మెడలి మూర్ఛ మునిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్టుకడఁగెనొ యనికిన్.

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన, 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్కరండవి
స్తారనివాసతంత్రఘనసారవిధాపరమాభిరామ రే
ఖారమణీయ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

క. పారాశర్యప్రముఖో, దారమునీంద్రాంతరంగధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభాపటలవి, స్తారోజ్జ్వలదీపరూపతాస్తవనీయా. 409

మాలిని. అసురదళనలీలా వ్యాప్తిదీప్తారశోచి
ర్లసితపరశుగాఢాలంకృతప్రౌఢముద్రా
[1]భ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
హసనసురభివిద్యా హంసనాదైకవేద్యా. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.



1. వ్యసనమహితబాహుప్రస్ఫు.

శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము



విలసనత్వగురుగౌ
రీవిభ్రమరమ్యచాతురీస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహ కరుణానుభావ హరిహరనాథా. 1

భీష్మ గాంధారేయుల సంవాదము

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. భండనంబునఁ దనయుండు గం డడంగి,పోక విని తీవ్రఖేదంబుఁ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డాసూతపుత్త్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున. 3

వ. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లను నాఁటిరేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.

ఆ. మనము పూఁచి పట్టి మొన లేర్చికొని పోవఁ, బాండు రాజసుతులబలము గవిసి
గాసి చేయునదియుఁ గాక నీముందటఁ, బవనతనయుచేత భంగపడితి. 5

క. నినుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీ,తనయుల నని యున్నతలఁపు దప్పించెదు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వనిమొన వా రింతబలియు రగు టేమియొకో. 6

క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి, ట్లను నిం తన నేల నన్ను నని నాయెడ లో
మినచోటుఁ గలదె పెఱయో,ధనికాయం బైన నకట [1]తలఁకదె చెప్పుమా. 7

వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన నఱ లేక నీకు
జయంబు గోరి పోరెద వగవ కుండుము. 8

భీష్ముని సప్తమదివస యుద్ధక్రమము

క. అన విని యాఱడి నిద్రా,జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం
జనుటయు భీష్ముఁడు బల మె,ల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండలవ్యూహముగన్. 9

వ. అందు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండెఁ దమ్ములుఁ జేయం గలదొరలును
సూరెల నిలిచి రంతం బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మన మొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

1. తలఁకకె; తలఁపడె.

నతండును దత్ప్రకారంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబు సేసిన నది పరబలంబు మెచ్చక
తఱిమి తూర్యధ్వను లెసఁగం దాఁకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రౌణి
శిఖండిని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి కవలను విందానువిందులు
యుధామన్యునిఁ బెక్కండ్రు రాజులు బీభత్సుని మార్కొనిరి భీమసేనుండు
గృతవర్మను సౌభద్రుండు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగ
దత్తుని సాత్యకి యలంబుసుని ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిఁ జేకితానుండు గృపా
చార్యుని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురు భూపతులు భీష్మునిం దలపడి
రట్టియెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డి ట్లనియె. 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చినబెడఁగు సాల, నొప్పెఁ గౌరవయోధులయుబ్బు మెఱసె
నృపు లనేకులు నామీఁద నిగిడి రేను,జిక్కువఱిచెదఁ జూడుమీయుక్కుమడఁచి.

వ. అని పలికి గోనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులపైఁ బెల్లేసిన వారలు నొక్కపెట్ట చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం,బున ముంచిన నార్చె నీదుపుత్రబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనాథాంగంబులన్ గీఱి యు
న్మదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రభసోన్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రద మై మందర మంబుధిం గలఁచుదర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాఱె భీష్మరథ మాధారంబుగా నిల్చినన్. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొద లయిన యమ్మహీపతులుం దెరలి తమ తమ సైన్యంబులు సన్న
నెలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజు
లతో రారా జి ట్లనియె. 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు, పై నొక్కఁడ భీష్ముఁ డడర బలునిడిమ్మెఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి,మానిసులకు నేను జూడ మరలం దగునే. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలఁబునకు నూలుకొని సురనదీసూను నిరు
గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

సీ. గురుఁడు విరాటునికోదండకేతుదండంబులఁ ద్రుంచె రెం డంబకముల
నతఁడు వేఱొకవింట నాచార్యుమేనును సూతుని మూఁడేసినిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకమ్ముల నాలుగింట నోనేసి చాపము సిడ మెడల రెంట
నేసిన నతఁడు ద న్నెనిమిదియమ్ముల విరథుఁ జేసిన సుతునరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వాలంప వెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్స్యనాథతనయు
నురము వడిఁ గాఁడి వీఁపున నుచ్చిపోయె. 19

వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు బెట్టు దాఁకిన. 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచుఁ, దెల్లుటయును శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్లడమునఁ బాఱ విచ్చెఁ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్త్రుఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబు నాటించినం నతం డలిగి యొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల నుగ్గుసేసినం బలకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు సాళువంబుచందంబున గవిసి యశ్వత్థామ యేయు బాణంబులు గృపాణంబునఁ ద్రుంచుచుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22

తే. పలక పఱియలుగాఁ జేసి యలుఁగు దనిమి
యొడల వాలంపపొది నింప నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్త్రుండు గరవాలు దునియ వైవ
నడుమఁ బొడి సేసె నాచార్యనందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరథుఁడై పోవుట

క. శరములు కురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ స,త్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు దచ్చాపంబున్. 25

వ. తుండంబులు గావించి. 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనున, [1] త్తెఱపిన విరథుఁడుగఁ జేయ ధృతిఁ గరవాలం
బుఱక కొని విభుఁడు నేలకు, నుఱికి యతనిమీఁద నడరె నుగ్రాకృతి యై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నేయిది యన్నరపతిం దన రథంబుమీఁదికిఁ దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబసుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజుం డర్ధచంద్రబాణంబున దద్బాణాసనంబు దుండంబులు సేసి యంగమ్ముల వాలమ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ బేర్చిన నాశినివంశ వరుం డచలుం డై యైంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మాయ మాయించి యతని వెగడుపఱచిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసింహుండు సింహ నాదంబు సేసి కురుబలంబులపయిం గవిసె నప్పుడు. 28

క. కృతవర్మ యేచి మారుత, సుతుపయిఁ దఱుముటయు నతఁడు సూతునిఁ దురగ
ప్రతతిం బడనేసి మహో,ద్ధతి మార్గణమయము సేసెఁ దద్గాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు విరథుండును విశిఖక్షతదేహుండును నై యతం డేదు వెరఁగినట్లు నీదు మఱంది యగువృషకునరదంబుమీఁదికరిగె ననిలతనయుండును మన గజఘటలపైఁ బటురయంబునం దన రథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 30

---

1. త్తెఱపిం గని విరథుఁ జేయ.

క. విఱుగుట నొచ్చుట మనదెసఁ, దఱచుగ నాఁడెవ్వ పాండుతనయులబల మే
ర్తైఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు,మఱుఁ జెప్పెద వకట యేమిమాయయొ తలఁపన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లను మనవారుఁ దా మోపినభంగి బెనంగుదురు సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులుం బోలెఁ బాండవసేనం జొచ్చి తమ దర్పంబులు మెఱయ లే రది దప్పుగాఁ గొనరాదు నీతప్పునఁ బాటిల్లిన చేటునకు శోకింపం బనిలేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతిదేశాధీశు లగు విందానువిందులం బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం జేసిన నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పాంచాలవంశవరుండు. 32

క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
ఱెం దేరు దిగిచికొని మగు,డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె వడిన్. 33

వ. అట్టి సంకులసమరంబున. 34

క. భగదత్తు నేనుఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవులమొనలు విఱుగుటయు మహా
నగ మేటివేగ మాఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుఁడు దానిపరు వుడిగించెన్. 35

సీ. దనుజేంద్రు నిలుచుట గని సైన్య మెప్పటియట్టుల పురికొని యనికిఁ జొచ్చె
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి వఱపిన భగదత్తుఁ డదియెల్ల మగుడం జేసి
పటుతోమరంబులు పదునాలు గడరింప నవి ద్రుంచిడెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చి యాతఁడు విరథుఁ జేసిన వాఁడు శక్తి వైచిన నతండు

తే. నడుమ దునుమాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగచెఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యుమీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె నకులు నతఁడు
వార లప్పు డొక్క తే రెక్కి యడరిన, రౌద్ర మెసఁగ నొంచె మద్రవిభుఁడు.

చ. ధృతి బలు పొప్పు నిల్చి సహదేవుఁడు ప్రేఁకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది రక్తము సోఁకక యుచ్చి పోవుడున్
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి మేఁటిమగం డగుమద్ర మేదినీ
పతి వడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజసైన్యముల్. 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయిన శల్యుం జూచి సారథి రథంబు నొలంగం దోలికొని పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం గమలబాంధవుండు [1]దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూనుండు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1. దివస[illegible]దితుం డయ్యె; దివసమధ్యోపహితుం డయ్యె.

నిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ
కర్ణమార్గణంబున వానివక్షస్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాతియమ్మునం గేతువుఁ
దునిమిన నతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వేతొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తండు మహోగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్ధను
ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాఁడు భీ
తుం డయి పాఱె నీబలము దూలఁగ నబ్బల ముబ్బి క్రాలఁగాన్. 40

చేకితానకృపాచార్యుల ద్వంద్వయుద్ధము

తే. చేకితానుండు కృపునిపై శితశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగఁ జేయ గద గొని రథము డిగ్గి, సరభసంబుగఁ జని కృపు విరథుఁజేసె.

వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదా
అమ్ము లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదండంబు వైవ నగ్గౌతముండు
దుండంబులు సేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁది కరవాలంబు గొని
మెఱుంగు మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై
ధరణి కెఱఁగి యేడ్తెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నట్లిరువురు
మూర్ఛిల్లి మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు, నద్దెసఁ గరకర్ణుఁడు రయం బెసఁగఁగ న
య్యుద్ధతిఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁగాఁ జని రథిపా. 43

వ. చేదిపతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నేపారి యేసిన
నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్తతనయుండు. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయముల, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్
వే నాటించిన నతఁడు శ, తానీకునిరథముపైకి నరిగెం బెలుచన్. 45

వ. దుశ్శాసనవికర్ణచిత్రసేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు
వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్త్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు
దలంచి యలంచు చుండెం గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత
నవుండు వారిం గైకొని యనేక రాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై
నురవడించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ
డొక్కరుండు బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో ని ట్లనియె. 46

క. ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కం డ్రురు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై
యొక్కటఁ దోఁతెంచెద రా,దిక్కునఁ బో నిమ్ము రథము దీవ్రస్ఫురణన్. 47

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తపతి దవమొనలకుం
దలకడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు, 48

క. మీవీటి కెల్ల మేటివి, నీ విట్లు గడంగి తిచట నిక్కము పోరం
గావలయుఁ జుమీ యనుచు శ,రావృతుఁ గావించె సూతహయసహితముగాన్.

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్క పెట్ట యడరినం బాండవబలంబు లతనికిం దలకడచి తలపడిన సందడికయ్యం బయ్యె నాసంక్రందననందనుండు రాజులగములకుం గవిసి కేతనంబులు నఱకియు సారథిరథికరథ్యంబుల ప్రాణంబులు వెఱికియు నాతపత్రచామరంబులు పొడిసేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁజేసియుఁ జర్మంబులు వ్రచ్చియు మర్మంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించు చుండ నపరాహ్ణం బయ్యెఁ ద్రిగర్తనాథుండు వెండియుం బేర్చి యెదిర్చిన. 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్రసుతునిమీఁదఁ
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవియుటయును
నవ్వి యఱువదినాలుగునారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్ముండు దాఁకె నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖండిప్రభృతులు నిగిడిరి వారిమీఁద ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దనకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గం బై యున్నను గ్రేఁగంటం జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్నుఁ దోడర వచ్చు శల్యు నాదరింపక ధర్మతనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయసహితుం డై పార్థునకు బాసట యై భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనంగు శాంతనవుం గనుంగొని కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాలమ్ములు గురిసి రతండు [1]సూచి మోదం బందన్. 54

తదవసరంబున శిఖండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయ నొల్లమి నాతండు కోదండంబు దుండంబులు సేసి పిఱుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తి చెప్పి మొగ మోడక యదల్చినం బుఱికొని యప్పాంచాలపతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుం డెడసొచ్చి మహానలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రం బేసిన నతండు తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయు కేతుచాపదండంబులు ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవియుటయుఁ దత్సమయంబునం దఱిమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రం బెసంగ వేగంబు మెఱసి మెఱుంగుటమ్ము లేనూ ఱతనిపై నడరింప నతండు సరకుసేయక శరంబులు గద జడియుచుం గదిసి సింధురాజహయంబులం జదియ మోఁదిన నాసైంధవుండు.

1. మోదమునఁ బొందంగన్.

క. ఉక్కఱి యొంశోకనిరథం, బెక్కుటయుఁ దొరలు దెరలి యేత్తెఱ సెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చె నప్పుడు, గ్రక్కునఁ బఱి భీముమీఁదఁ గవిసెం బెలుచన్. 56

క. ఎడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుఁడు,వడముడిపై[1]నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగు క్రియః మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్.

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటియోధు
లలికి తమతమమీఁదన యడరు ననియుఁ
దలఁచి యొదిఁగిరి రారాజుఁ దలఁప రైరి
ప్రాణభయ మెట్టివారిఁ గీడ్పఱుప కున్నె. 58

క. అడిదముఁ బలకయును గొని, చిడిముడిపడ కపుడు చిత్రసేనుం డుఱికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించెఁ బవనపుత్త్రునిగదయున్. 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డైన వికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె నట్టియెడ. 60

శా. గంగాపుత్త్రుఁడు పాండవాగ్రజునియుగ్యంబుల్ మహిం గూల్చి స
ర్వాంగంబుల్ వెస నొంప నాతఁడు సముద్యత్క్రోధుఁ డై శక్తి వై
చెం గంపింపక త్రుంచెఁ దాత విభుఁడుః శీఘ్రంబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యందన మెక్క నొంచెను సరిత్సూనుండు మాద్రేయులన్. 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, డుమ్మలికముతోడ బెరయునుత్సాహమునం
దమ్మందఱఁ బురికొలుపఁగ, నమ్మెన నృపు లెల్లఁ దాఁకి రప్పుడు భీష్మున్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లురవడించినం బెక్కుమృగంబులు మూఁగొనినం జెలంగు సింగంబుచందంబున నవిరేఁగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాలకుండు తాళఫలంబులు డిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరువెడందవాలి యమ్ముల నమ్మహీశుల తలలు డొల్ల నేయుచు మండలచారి యై విహరించుచున్న వెఱఁగుపడి పాండవులు సూచుచుండ శిఖండి కోదండపాండిత్యంబు మెఱయుచుం గదిసినఁ గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి దైన్యంబు నొందించె నట్టిసమయంబున. 63

సీ. సాత్యకి యేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁడును దానుఁ గురుసైన్యములఁ గలగుండువెట్ట
విందానువిందులు వెసఁ దాఁకి ద్రుపదునికొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ గూల్చుటయును
విరథుఁ డై హరితమ్మునరదంబుపై కతఁ డేఁగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలముః
గవియించి యిరువురఁ గైకొని తఱిమినఁ బ్రజకుఁ జే సీచి రారాజు కడఁగఁ

తే. దమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

1. నతులశక్తి వైచినఁ గోపం, బడర గద ప్రేయ నుగ్రపుఁ.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
విహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతని ప్రాపున భవత్సేనలు సెలంగి పైకొనియె
నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు గన యెలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతని మొగ్గ
రంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు
దర్శనీయమండలుం డగుచు నపరశైలశిఖరగతుం డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ
నెఱయ నెత్తురుటేఱులపయి వడిం దేలిపోవు పీనుంగులం దివిచికొని చనుభూత
బేతాళసమ్మర్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబు లైన శవంబులం గైకొని చెలంగు
సృగాలంబుల రవంబులను దత్సమయం బతిఘోరం బగుటయుఁ ద్రిగర్తపతి
ప్రముఖు లగు జగతీశుల వెగడుపఱిచి మెఱచిన సవ్యసాచియు సైంధవాది
వసుంధరాపతులం జిక్కువడం జేసి యుక్కుమీఱిన మారుతియుం దమ
యన్నకుం బొడసూపి నిలిచిన నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి
సమస్త పరిజనపరివృతుం డై. 65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానందనునికడ కరుగుదెంచి
బలము లన్నింటికి దివియంగఁ బనిచి మరలి, రాత్మసన్నివేశంబుల కడకుఁ దారు. 66

వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయు. 67

భీష్ముని యష్టమదివస యుద్ధక్రమము

క. భూపోత్తమ విను పాండు, క్ష్మాపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకే, లీపరు లై వెడలి రుగ్రలీలలు మెఱయన్. 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు కూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మ
తనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతి
వ్యూహం బెయ్యది దాని సంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు పన్నె
నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదం
గాదితూర్యంబులు మొరయుం దలపడినఁ బటుహేతివ్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబులం
బొగలేమి మంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల
గమనవేగంబున నెగయు పరాగపటలంబు లంబరంబునం బరఁగనీక తత్త
దనీకానేకరక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగు
నాసమయంబున. 69

క. మీఁతండ్రి సింహనాద, స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచినన్
భీతిం బాండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొదిఁగె వసుధాధీశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు వార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతిఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నప్డు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బె నీ
తనయుఁడు భీముకట్టెదురఁ దాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్. 71

సునాభుఁడు మొదలగు కుమారుకురులు భీమునిచేఁ జచ్చుట

ఆ. అట్లు డాఁకుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకా,లాంతకుండువోలె నలిగి బొమలు
ముడి వడంగ నొక్క వెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱికి వైచి పెలుచ నవ్వె నధిప.72

వ. ఇట్లు సునాభుండు పడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగు నాదిత్య కేతుండును నపరాజితుండును బహ్వాశియుఁ బండితుండును గుండధారుండును విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్క పెట్ట కడిసి పెక్కు విధమ్ము లగు నమ్ములం బెక్కుంట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుం డై యేరికిం దేఱి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతినిశితక్షురప్రముఖంబున శిత ప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ గ్రూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తిసమీపంబున కనిచినం దక్కటి కుమారు లుక్కు దక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిఁగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు నేఁడ చేయు
నట్టు లున్నాఁడు మొనతల ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజులదుర్వి,నయావేశం బుడుప వైతి వది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్త్రునిచేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్న యోధవీరులం గలయం గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుం డగుచు నతనితో ని ట్లనియె. 76

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ డేపునఁ గోలుముసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ గా దని నిల్చితొ యున్నవాఁడు నో
క్కుమ్మడిఁ జావఁ గోరి యిటు లూరక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కి ట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు, విదురుండును [1]జెప్పినదియ విన వప్పుడు బె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుఁ, కెదు రై నిర్జింప వశమె యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నయ్యనిలతనయుఁ,బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బనిలేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి,పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బోఁ ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

---

1. జాటి చెప్ప విన వప్పుడు.

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు
లిట్లు వ్రాలిసెదరే మున్న యింతవట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొల్లసేసి
దానిఫల మిప్పు డాసుయోధనుఁడు గనియె. 83

వ. ఇంక నమ్మాట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురుకుమారుల చావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమి సేసి రని యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లను భీష్ముండు భయంకరాకారుం డై నూరుతిపయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయివీచిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు దలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న దుర్యోధనుపనుపునఁ గవిసిన రథికులమీఁదం జేకితానద్రౌపదేయసహితంబుగా సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం దఱిమి రిత్తెఱంగున మూఁడుగట్టి మొత్తములు బెట్టిదంబు సేయ మనబలంబులుం బోక పెనంగు చుండె నట్టియెడ. 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద,క్షోణీశ్వరుమోహరంబు సుడివడి దివి గీ
ర్వాణులు కీర్తింపఁగఁ బటు,బాణపరంపర లనేకభంగులఁ బఱపెన్. 85

క. కరిఘటల మీఁద భీముఁడు, సరభసముగ నేయునారసంబుల మ్రోఁడై
[1]ధరఁ బడి రూపఱినను దిన,కరుకరములఁ దమము విరియుగతి దోఁచె నృపా. 86

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుదడముల, కుఱికి కవలు రౌద్రరసమహోగ్రాకృతు లై
నఱికిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రా దయ్యె నుభయబలయోధులకున్. 87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహారతత్కాయశకల
వితతి నిల యొప్పె రాలినవివిధపుష్ప,పుంజమునఁ బొల్చునుద్యానభూమివోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చుకొత్తల సూడం
గర మొప్పె ఘనసింహాగ్రో,త్కరముపయిం గవియుదేగతండంబుగతిన్. 90

వ. ఇట్లుక్కుమిగిలి యెక్కి నయర్జుననందనుం గనుంగొని శకుని తమ్ములు శుకుండును శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపు మొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయిరాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యార్వురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెవపోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాఁకినం గినిసిన గంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్వి యగుట నశ్వంబుఁ దోలఁగ దాఁటించి తిరిగి యాకడిందిమగల
నారసములు పెక్కు నాఁటించి నొప్పించి, వెగడువఱచె సురలు వొగడు చుండ.

---

1. ధరణిం బడి రూపఱి దిన.

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుఱ్ఱము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మఱుపు లేక పేరు,క్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెఱికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయిన భుజగదౌహిత్త్రుం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
చుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ ప్రేయఁగ నతఁడుం, గడు నుఱ వగునేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్త్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరౌతులు వీఁడు కాలుమానిసి యగుటంజేసి మనకు నొప్పింప వెరవుగా
దయ్యెడు నను దుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురను గడంగి హయముల డిగి పటు,ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
బ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రెండుదునియలు, సేసి క్రీడికొడుకు సెలఁగి యార్చె. 98

క. వెక్కస మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదౌహిత్త్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు, లుక్కడఁచుచు నున్నవాఁ డలంబుస కంటే. 99

అలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట

వ. అని యాతనివలన నూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా,వంతునశ్వసేనయంతసేన
పుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బొలివోనివిక్రమంబున నలంబుసుని
మార్కొని రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు
దునిమిన దనుజుండు వినువీథి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం
గోపించి గగనంబునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబుసుఁడు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై,కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థుకొడుకు కచలుం డై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం,బునఁ జేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు [1]గరుడాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యుద్ధ చే
ద్పడునరుపట్టికంఠము కృపాణమునం దెగ వైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుదాత్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు పడినం బాండవులును వారి యోధవీరులును
జేసిన తెఱంగు సెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

1. గరుడాకృతి యై వెస మాయ.

శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశుంభద్గతిన్
హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రారూఢు లై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయాగ్నిం బోల దిక్చక్ర మ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చెఁ గురుసైన్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్ము మెఱుంగులు శత్రుసైన్యభీ
కరములుగా గజాశ్వభటకాయములన్ గుది గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెఱుపుచు వచ్చువానిఁ గురుసింహుఁడు సూచి మదాంధసింధురో
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గవిసెం బటువిక్రమోద్ధతిన్. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యో,త్తుంగతనుం డగుచు నీసుతుం డలరఁగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమా,తంగఘటలతోడ నప్పుడు దారుణభంగిన్. 109

వ. ఇట్లు తన్ను బెట్టు కిట్టిన కరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యడరి
ఘటోత్కచుండు. 110

క. కరదంతకర్ణమస్తక,చరణము లని తోఁపకుండుచందముగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేళీవి,స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున గజంబులు వ్రాలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున నురవడించి
నారాచవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జిహ్వుండును బహ్వాశియు నను
దనుజప్రధాననాయకు[1]లం బ్రేతపతిపురంబున [2]కనిచి యాభీమసేనతనయుతనువున
నిశాతశరములు నించినం గోదండపాణి యై క్రోధాగ్ని జ్వాలలు నిగుడువడువునఁ
బటుబాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండవకోటికి నీవు తొల్లి యె
ప్పాడిమెయిన్ సభం గరము భంగ మొనర్చితి నాఁటియందఱుం
జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము సూపెద నీ కని మూదలించి మై
నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావలిఁ బోలిననారసంబులన్. 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ, సూనుం డాపవనసూనుసూనుని మేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది,యేను వెసం గీలు గొలిపె నిభపురనాథా. 114

తే. అసుర కినిసి కృతాంతజిహ్వయునుబోని,శక్తి యెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేల కుఱికె. 115

క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి,సేనలు చెరలుటయు రాజసింహుఁడు దన్నుం
దాన పురఁకొల్పికొని వెఱ, పూనక దానవునియెదుర నొక్కఁడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱమం,టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులిగా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు కురుపక్షయోధవీరులం గలయం గనుంగొని. 118

క. భీమునితనయుం డత్యుద్దామగతిఁ రాజుఁ దొడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబుఁ గూల్చి యాతని, పై మారి మసంగినట్లు బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీఁదు వేవేగ రారాజుం గూడి కొనుం డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బల బాహ్లికావంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకో ద్యోగంబునం దమ తమ యనుచరు లైన యోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు దోలికొని చని భవత్తనయుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును దైతేయబలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండు సైన్యంబులు నొండొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగు చుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతు లగు నాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు వరఁ గింప నందు. 120

ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట

క. కొందఱసూతులు వ్రాలిచెఁ, గొందఱచాపములు దునిసెఁ గొందఱ చటుల
స్యందనహయాలి వడియెను, గొందఱయంగములు వ్రస్సెఁ గురుకులముఖ్యా. 121

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కుపఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమ కట్టికొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబరవీథి కెగసి పోయి విపులరవము
సెలఁగఁ బెలుచ నడరి జీమూతభంగి దుర్దాంతుఁ డైనఁ జూచి ధర్మసుతుఁడు. 123

వ. భీమసేనుతో ని ట్లనియె నిక్కడ భీష్ము బారిం బడిన పాంచాలబలంబులఁ బరిపాలిం పను నక్కడ నాచార్యాదుల కగపడ్డ ఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్న యది యివ్వలనికిం గవ్వడి గలం డవ్వలనికి వేగంబ యరుగు మనిన సింహనాదంబు సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు సుడివడ, మారుతి గవియుటయు మెఱసి మార్కొని కురుధా
త్రిరమణుఁ డర్ధచంద్రాకారశరము దొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడిదొడ్డనార
సంబు భీమునివక్షస్థలంబు దూఱ
నేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌపదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు తండ్రి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్రులు నీపుత్త్రునిపై నొక్కపెట్టమిక్కుటం బగు కోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాదిరథికప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ దేఱి కడుఁ గ్రూరత నేచినమారుతాత్మజుం

జనసి గురుండు రక్తపరిషిక్తునిఁ జేసిన నాతఁ డల్గి యా
తని నొకనారసంబున నుదగ్రత మూర్ఛ మునుంగ నేసినన్. 128

మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి తత్తనయుఁడుం ధాత్రీశుఁడుం భీము మా
ర్కొని రాతం డెలనవ్వు చెన్నుగ గదాఘోరాకృతిం దేరు డి
గ్గనయాలోనన తేఱి ద్రోణుఁడు కడంగెం జూచి తోడై కృపా
దినికాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ దీవ్రాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129

క. ఏపున హిడింబసుతుఁడును, ద్రౌపదిపుత్త్రులు సుభద్రతనయుఁడుఁ గోపో
ద్దీపితులై వారలయాటోపముఁ గుదియించి రతిపటుప్రదరములన్. 130

వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేన సఖిత్వలోలుండు నగునీలుండు నశ్వ
త్థామం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు. 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుఁడు సరభసముగ ను
జ్జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయఁ బన్నెఁ గుపితుఁ డై.

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు సేసిన మాయం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొదలైనయాప,న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ నేటుఁబడి నె
త్తురు దొరఁగ సోలి సంగర,ధరణిం బడినట్లు దోఁచెఁ దత్సేనలకున్. 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి క్రందుకొనన్ వెసఁ బాఱ నాపగా
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మక పోయె నట్లు వా
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్ముపాలికిన్. 135

వ. వచ్చి యి ట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం, గా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దే వారితోడఁ దలపడి, చా వొండెను విజయ మొండె సంపాదింతున్. 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య [1]యిప్పరుసు కుత్సితవర్తన మిట్టిదుస్తరం
బునఁ దగులావు సేయ మముబోఁటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజుఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెచ్చఁగ నాదై,త్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు పలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరిన చందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుం డై. 141

---

1. యిప్పుడుచు కుత్సిత.

తే. పఱఁగి త్రోఁతెంచుపాండవబలముమీఁదఁ
గవియుటయు నంత నంత గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యమ్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.

క. నగపతియుఁ బోనిగజపతిఁ, దగనెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా, భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబురయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుద్రౌపదేయ
ప్రముఖులుం దానును హైడింబునకుం దోడై కడంగె నట్టియెడ. 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొడవ వ్రేయఁగ భగ,దత్తుదంతిర క్తధార లొప్పెఁ
జెలువు రెట్టి గాఁగ జేవుఱుసెలయేఱు, లున్నతాచలమున నురులునట్లు. 146

క. కూఁటంబున హైడింబుఁడు, కాలాకృతితోడ వైవఁ గా నది పొడి యై
రా లెడునట్లుగ మగుఁటిమి, వ్రాలిన భగదత్తుఁ డేసె వడి భల్లమునన్. 147

వ. ఇట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ. భీముహరులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది, యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూ,హంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి. 149

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ,మందగతిం జంపెఁ బెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము ను
జ్జ్వలము లగునతనితోమర,ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్. 151

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు భగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలి కురువిభుండు గురు
కృపాదియోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమ బలంబులు గోలాహలబహుళంబు
లగుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుం డై యవ్వలనికిం
గ్రొవ్వలరం గోల్తల నేసె నట్టిసమయంబున. 152

అర్జునుఁ డిరావంతుఁడు చచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ,స్ఫురణంబును దేవదత్తభూరిరవము నం
బరము పగిలింప నానా,శరములఁ గురుసైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అపుడు సేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు కలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యొచ్చుట నని
యడిగి యతఁడు సూప నచటి కరిగి. 154

వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్న యయ్యిరావంతుశరీరంబు గనుంగొని యా ధనంజయుండు.* 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ గన్నుల నీళులు నించి యాసురో
ధనునవినీతియుం బిదప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం దలకొన్న నిజోద్యమంబుఁ దోఁ
చిన మదిఁ దిట్టుచుఁ గా వినుతి సేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన్. 156

వ. ఇట్లు పుత్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగు సవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మంద స్మితంబు సేసిన. 157

క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినది యిది మున్ను దీని విడిచితి నహిం
జన తేరు నడపు కుటబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 158

వ. అని పలికినం బద్మనాభుండు రథంబు రయంబున మన మొనపయిం బఱపం బార్థుండు పటుబాణపరంపరలు వరఁగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును త్రిగర్త పతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్మ బాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్త్రకు లాబకమర్దను మర్దింపం గడంగి కవిసిన. 159

క. గురు నంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగతిస్యందనుఁ డై. 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించు నారాచధారల నొచ్చి యాజ్యధారాక్రాంతుం డైన యర్చిష్మంతుండునుంబోలె మండి యుద్దండ కోదండనైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రం బొందిరి పెఱవారలు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొను వృకంబు విధంబున వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసె నప్పుడు ప్రొద్దు గ్రుంకుచుండ నీపెద్దకొడుకు బలు మొనఁ బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్తల సేసినం గౌంతేయ వ్యూహంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోక పెనంగిన. 161

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మఱఁది పెక్కు
దెఱఁగుతొడవులు దొడిగిన తెఱవవోలె. 162

*క. "నీ చెలువును నీబలువును, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసముల్
నీచక్కఁదనము నే నే, రాచూలికిఁ గలుగఁ గందు రారా కుజ్జా.
వ. అని యంత నిలువక." ఈపద్యగద్యములు 155-వ దానికిఁ దర్వాత నచ్చుప్రతులలో ముద్రింపఁబడియున్నవి గాని వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టవు.

వ. అంత. 163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవ,సమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్యు,ష్టమయామిని నుదితపటువిషాదుం డగుచున్. 164

క. కురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ, జొరమిన గాంధారవిభుని సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యా,తురతం బలుమాఱుఁ జెప్ప దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమ్మహీకాంతుండు వారలతో ని ట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థు లై పాండవబలం బులం జెరుచునట్టి సంరంభంబునకుం జొరరు మన సేనలు నానాఁటికి సన్నంబు లై సమయుచు వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడా లంపటుం డై. 166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని,దురమునకుం దేకు మేను దోర్బలవిభవో
ద్ధురతం బాంకుకుమారో,త్కరముం దత్సేనలకు మదం బడఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శా,సనుఁ గనుఁగొని మనము పోయి శాంతనవునిభం
డన ముడిపి వత్త మని చెప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ బెఱవారిఁ దగన్. 16

వ. ఇట్లు కర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవా సితంబు లగు జలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీని చీనాంబరపరిధానంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయ భూషణాధారణంబులను దగ నలంకృతుం డై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ బరిమళపరంపరాభాసితనూతనతైలధారాభిషేకప్రదీపితంబు లయిన కరదీపికా సహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడ గలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు నేయ మాగధమంజుల గానంబులు వీనులం బొరయఁ బాఠకపఠనరవంబుల మనంబు రంజిల్ల రమణీయ రత్నఖచితం బగు రథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందను మంది రంబు నేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసను ముంజేయి కరతలం బున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితా మహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు నేసి తత్పరిసమీపంబున సముచితకన కాసనంబున నతం డునుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యతనితో ని ట్లనియె. 169

మ. నిను ము న్నెంతయు నమ్మి పాండవులయున్నేషంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీవొరెడుచందముల్ దెలియఁ బెక్కుల్ సూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూల్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన నేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీవాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అని మొన దేవదానవుల కైనను మార్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్లు లయ్యె సమయింపవు నొంపవు సవ్యసాచి న
ప్పని యటు లుండనిమ్ము వినుఁ బ్రార్థన సేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృపసత్తమ పోరికిఁ గర్ణుఁ బంపవే. 171

వ. అనవుడు. 172

క. అమ్మాట మనమునకు వా, లమ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా,నమ్ము దగం దాల్చి యుండె నతవదనుం డై. 173

వ. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి. 174

క. తలకొని నీకుం బ్రాణం,బులు డాఁపక యోపినట్లు వోరఁగ నిమ్మైఁ
బలుకఁ దగునె యక్కట నా,వలనం గలభక్తి యెల్ల వమ్మునఁ గలయన్. 175

వ. అని పేర్కొని యలుక వోడమి వెండియు. 176

సీ. కాల్పఁడే మహనీయఖాండవం బింద్రుని నమరగణంబుతో విముఖుఁ జేసి
బహుదివ్యశరములు వడయఁడే యెక్కటిబవరాన మెప్పించి శివునిచేత
గంధర్వులకు నోడి కర్ణుండు నీతమ్ములును బాఱ విడిపించికొనఁడె నిన్ను
నిను నను ద్రోణు నాతనిపుత్త్రుఁ గృపుఁ గర్ణు గెలిచి విరాటుగోవులఁ గొనండె

ఆ తక్కు పెక్కు లెడలఁ బెక్కండ్ర నేమేమి, నేనె వినమె యట్టిజెట్టి నిన్ని
దినము లిట్లు దొడరి పెనఁగియు నీచేత, నేఁడు వినఁగ వలసె వేఁడిపలుకు. 177

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి వజయ్యు లైనపాండుసుతులతోఁ
దేగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్తమాటల నగునే. 178

వ. అని మఱియును. 179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి,ఖండిని జంపంగ నాకుఁ గాదు వినుము న
న్నొండుమగలు మార్కొ,నినం, జెండుదు నుగ్రముగ మున్న చెప్పితి నీకున్.

క. *ఏనును నాదళమున ద్రుప,దానీకవిరాటసైన్యయాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ బాండుపుత్త్రుల గెలువన్.

ఆ. నడికిరేయి వచ్చి నను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి నాచేతఁ బలువు సూ,చెదవుగాక వేయుసెప్ప నేల. 182

క. అనినఁ బ్రియమంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర నేసి సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యం,బున కాయిత మయ్యె మేను వొంగారంగాన్. 183

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్త్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భూపతి
ప్రకరంబులతో నిట్లనియె. 184

భీష్ముని నవమదివస యుద్ధము

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

"* అహం తు సోమకాన్ సర్వాన్ పాంచాలాంశ్చ సమాగతాన్, నిహనిష్యే నరవ్యాఘ్ర
వర్జయిత్వా శిఖండినం" అని మూలము. ఆదళమునన్ = ఆపాండవసేనయందు.

గెలువఁ గల వాఁడ వని రాత్రి వలికె నేఁడు
దఱిమి మనలావుఁ జేవయు మెఱయ వలయు. 185

క. అని యాడుతులువమాటలు, విని బీభత్సుంబు సిగ్గు విపులవిషాదం
బును నొక్కపెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషతటినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుం డతని
కన్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో ని ట్లనియె. 187

క. మన మెల్లఁ బితామహునొద్దన యుండుద మఱియుఁ గాచికొనిముందటఁ బె
ట్టన వలయు శత్రుబలమ,ద్దను నిరువది రెండువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వత్థామల నాలో
కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగు నీతండు శిఖండిపై నేయ నని మన
మెత్తి విడియునాఁడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నిచునకు గోచరంబు
గా నుండ నిమ్మహానుభావుం బొదివికొని రావలయు ననిన వారలు నట్ల కాక
యని రయ్యమరనదీసూనుండు సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చె నందుఁ గృపా
చార్యకృతవర్మ శల్యశకునిసుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును
ముందట నిలిచెఁ దదనుమతిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలపటను
సోమదత్తద్రోణపుత్రవిందానువిందులు దాపటను హాలాయుధాలంబుసశ్రుతా
యువులు వెనుకను త్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను
నిలిచి రంతకు మున్న కౌంతేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నర్జు
నుండు మన మొగ్గరంబు సూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండిఁ, బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి
పొదివి కొనివత్త మివ్విధంబునకుఁ దగ ద,శంబుగా మోహరింపు బలంబునెల్ల. 190

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు
పాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డైన యుధి
ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుంగా నొనర్చి యగ్రభాగం
బున శిఖండి నునిచి యతని కెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను
బార్థుండుఁ దాను నొక్కదిక్కునను నిలిచి తక్కిన యోధవీరులం గలయం జేర్చి
గట్టి మొనగా నమర్చె ని ట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరీభాంకారశంఖాది
నిస్వనగర్జాస్ఫూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున. 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పి,శంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై
పొంగి మనదిక్కుప్రజమిఁ,దం గవిసెం జిచ్చు దూది దరికొనుమాడ్కిన్. 192

వ. ఇట్లు గవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలచారి యై కొఱవి ద్రిప్పి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగ డంద నులివు మిగిలి,తఱువఁ బడునబ్ధిక్రియ సేన[1] దిరుగఁబడఁగ.

---

1. దిరుగుపడఁగ.

వ. ఇట్లు మాఱు లేక తఱుము చున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలం
బుసుతో ని ట్లనియె వీఁడు రెండవ యర్జునుం డై మన బలంబులఁ గలంచు
చున్నవాఁ డర్జుననందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లే దేము పాండవుల
కడ్డపడియెదము నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

అలంబుసుఁడు దుర్యోధన ప్రేరితుం డై యభిమన్యుపైఁ గవియుట

క. అనవుడు నతండు దుర్దమ,దనుజావలి మున్ను గాఁగఁ దఱిమెం గుంతీ
తనయబలము గారాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు భీతిం జెదరన్. 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం బెలుచఁ గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్ములం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొప్పఱి తేరికూబరము యూఁతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197

క. ఆలోనన తెప్పిఱి లయు, కాలుండునుబోలె నసుర కన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరముఁ ద్రుంచెన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199

తే. ఒకని నొకని నైదైదు మహోగ్రభాసు
రాస్త్రముల నేసి నొంచిన నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును జూచి యడరె
నప్పు డాతనిపై సుభద్రాత్మజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201

క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డ,ర్జునుతనయుఁడు దివ్యశరధరుం డె ట్లగునో
యను చుండఁగ నయ్యిరువురు, నని సేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోఁపన్. 202

క. ఇతరేతరశరకృతశో,ణితధారలు నిగుడ నపుడు నిర్ఝరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల,గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంపోన్నతు లై. 203

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁగొనరించె సురసమూహము వొగడన్,

తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప
శక్రపౌత్త్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నింటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప
రథము డిగిపాఱెఁ బెలుచ నారాక్షసుండు. 205

క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరునురవడి గని న
ల్దిక్కులఁ బఱచెం దమలోఁ, జిక్కువడుచుఁ గౌరవేంద్రసేనలు భీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కండ్ర రథికులతోడం గూడి గాంగేయుం డభిమన్యుపయిం గవిసిన.

సరభసంబుగ భీష్ముపై నురవడింపఁ, బొంగి యిరువాఁగు నిరువురఁ బొదివె బోరసి.

వ. అట్టి సంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడరు కృపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి బెడిదంపునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతని విల్లు ద్రుంచినం గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేటోకవిల్లాసురగతి నెత్తి యుగ్ర మగునారాచం
బేసిన నాతఁడు కేతు,వ్యాసక్తుండయ్యె మూర్ఛ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికతూపాతఁ డతనివక్షమునడుమం
గీలించి సిడము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పొగరు మిగులు నారాచనిచయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగునుగ్రగభస్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత,త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణతమ్మునిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుచు గీ,ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నాంబికేయవసుధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁ డాత్మన
ర్జునునకుఁ గూర్చు నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తి సేయు వా
రనిఁ దమలోన నట్లు వెస నప్పుడు దార్కొని యెట్లు వోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెపుము విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నాసూతనందనుం డతని కిట్లనియె. 215

క. క్షాత్రము దలకొని సంగర,ధాత్రికి నేతెంచి గుసలు దండ్రులు దమ్ముల్
పౌత్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్త్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్. 216

—అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట—

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యుమూఁడునారసముల నేసి యుగ్రంపుటంప
వెల్లువ వఱపిన వెగ డొంద కాతఁ డాతనిమేనఁ దూపులు గ్రుచ్చు గాఁగ
నాటించె నంత భూనాథుండు పురికొల్పఁగాఁ ద్రిగర్తులు గురుఁ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయుబాణమ్మున నమ్మొనఁ దూలింపఁ గుంభజుశైలశరము

ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి వాసవి నారాచ,వర్షమునఁ ద్రిగర్తవరునిపుత్త్ర
చయముఁ [1]దెరలుచుటయు జనపతినృపశల్య,బాహ్లికులును దానుఁబార్థుఁదాఁకె.

వ. అట్లు తాఁకుటయు వారల నతండు గన్నె రాకమ్ములం జీకాకుపఱిచె నట్లు గురుండు మొదలైన యంతఱకును నాధనంజయుపోరు తలముసుక లయ్యెఁ గురుపితామహుండు ధర్మసూతి యున్నతిట్టు కుఱకి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవసులు గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభసేనలతోడం దొడరి భీము నేనుం బొదివిన. 219

1. దెల్పుటయును.

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున, నరదము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూతఘనపంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ జోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు వఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయు దారుణరణంబు ధర్మపుత్త్రునకు భరంబైన నతం డెలుంగెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయి వీచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడిచి యవుడు గఱచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణంబుల నురమున శోణితంబు బోరనఁ దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామిడి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమసేనుఁ డచటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మనందనున కడ్డపడి భీష్ముపై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి నేయ నొల్లక యమ్మువ్వురను మూఁడేసివాఁడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు హుతాగ్నిత్రయంబునుంబోలెఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి వృకోదరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణశైనేయద్రౌపదేయులు గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటికొడుకునకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగుల దొరలును బలంబులును నొక్కుమ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడుచుండం జండరశ్మి వినువీథిచక్కసగంబునకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగములఁ
నుఱక [1]నెత్రుటేఱుల నీఁది తఱియ నడచి
పోరి రేటును వ్రేటును బోటు నొక్క
యలవిఁ జెలఁగంగ నుభయసైన్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మన బలంబుల జనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి వినియెద రనిన వా, రదియు నదియు వినినయట్లుపోలె. 223

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపుచుండి రాసంకడికయ్యంబునం గిమ్మీరమర్దనుండు గద పండువు సేయుచుండె నప్పుడు. 229

1. నెత్తురు టేఱులఁ దఱియ.

క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతినిశితశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్లికు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230

తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁ జిత్రబాణ,పాతమున నొంచి యార్చినఁ బాండుపౌత్త్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతనిత్రుళ్ల డంచె.

వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖుని రథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి కుంభసంభవుపై
నడరి యతని మేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232

క. ద్రోణుఁడు కోపించి తను,త్రాణం బఱువ్రళ్లు సేసి తనువున రాజ
ద్బాణంబులు గ్రుచ్చిన సం,క్షీణబలుం డై యతండు సిగ్గఱి తొలఁగెన్. 233

సీ. తఱిమి సుశర్ముండు దాఁకి యర్జును నొంచి కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుకొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వాలంపకాలువ లోలి నడరించుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతిసమ్మెటలను చేరుకోలల వ్రేసి యంకుశంబుల నూఁటి యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలువారును విండ్లును బలకలు వైచుచుఁ బఱచువారు

తే. నైన మాతండ్రి క్రీడిపై నడర నడుమఁ, జొచ్చి సాత్యకి యన్నదీసుతుఁడు శక్తి
వైవ మెయి వాల్చి యదిపట్టి వైచె మగుడ, నాతఁ డాభీష్ముఁ డెడఁదునుమాడెనధిప.

వ. ఇట్లు త్రుంచి. 235

క. ఆలోనన మెయిఁ దొమ్మిది, వాఁడమ్ములు నాటఁ బాండవవ్యూహము శుం
డాలరథఘోటసుభటా,భీలతఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముని నంతన్. 236

దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయులుగాఁ బంపుట

క. అని కౌరవపతి దుశ్శా,సనుతో ని ట్లనియెఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన దోఁచెఁ జని కై,కొనుఁ డీవును సౌబలుఁడు నకుంఠితవృత్తిన్. 237

క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే,పునఁ గదియుడుఁ జూచి ధర్మపుత్త్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యో,ధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.

వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి
యెక్కినం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహవిహారంబునం గలంగు మడు
వునుం బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధ
విశిఖపరంపరలు వఱఁగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు
పఱియలైన నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు
ద్రెవ్విన [1]వలియం బాఱియు నాశ్వికులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేక
ఘోటకంబులు రూపఱిన నేపఱి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబువడి చెదరి
కనుకనిం బఱచిన. 239

క. భేరీశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్త్రబల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో, గారవమున నిట్టు లనియెఁ గడు దీనుం డై. 240

క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, [2]పొలుపునఁ దోఁతెంచు ధర్మపుత్త్రునిబలుగో

---

1. గలయం బాఱియు. 2. పొలుపున నేతెంచు.

ర్తుల నిలువరింప నీ వొక, చెలియలికట్ట వయి మమ్ముఁ జేకొను మిచటన్. 241

ఆ. అనుడు నతఁడు పాండవాగ్రజుఁ గవలను, దాఁకి విపులబాహుదర్ప మొప్ప
నారసములఁ బొదివి మారిమసంగిన, ట్లయినఁ జూచి నరుఁడు ననిలసుతుఁడు. 242

క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, బెక్కమ్ముల నొంచుటయును భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిరు,దిక్కులసైన్యములు నత్యుదీర్ణత బెరసెన్. 243

వ. ఇట్లు కలయఁ బెరసి యపరాహ్ణంబున నుభయచతురంగమథనం బగుప్రధనంబు సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్మాదిత్యుండు వేఁడి మిగిలి వాఁడిమెరసిననారసంబు లను కిరణంబులు పరఁగించి. 244

సీ. పండ్రెంటఁ బండ్రెంటఁ బాండవాగ్రజునిభీముని మాద్రికొడుకులమూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ను నొప్పించి సమదవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాండ్యానీకములును సోమకవరూథినియును మగధబలముఁ
గాశసైన్యంబుఁ గరూశసేనయు నొక్క పెట్ల రయంబున భీష్మమీఁద

తే. నురవడించినఁ బాండవోత్కరముఁ గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందను సమ్ముఖమున
కడర నీ కాఁగి యందఱ కన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డనేకబలసంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథితకంపితసాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం దనరథంబుగతుల్ మెఱయం బ్రదీప్తుఁడై. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలఘుంటికావళిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులఁ సుందర
ధ్వజఘుంటాతతులఁ శరాసనగుణ[1]వ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొను మగలు లేక మదంబునం బొంగి గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియునుం గడంగి దుర్వారంబు లగు దివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినందానయై రథికులను హాస్తికులను నాశ్వికులనుం దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున మ్రోడుపడిన యుద్యానంబుచందంబున నగు చున్న చోట్లును గాలుబలంబులం గనుపుగొట్టినం గాలు చేయి తల డొక్క [2]యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయ ట్లున్నయెడలును బెక్కు తెఱంగులచప్పుళ్లు నిగుడ రథచయంబు నవమవంబులు గరిహయనికరం బుల యెమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదిపిన వెదురుటడవితెఱంగునం దోఁచు

1. వ్రాతంబులం ద్రుంచి. 2. యను వేఱుపాటు.

పట్టును దఱచుగొడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడిన కుసు
మితకాశవనంబునుం బోలుచక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణ
వ్రజంబు వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱికి పడవైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలుళి
తంబయి కమలకైరవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించు ప్రదేశంబులును నై
పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండువడియుఁ
గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు లగుట గనుం
గొని గోవిందుండు. 248

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయకయున్కి యొప్పునే. 249

వ. అనిన వివ్వచ్చుండు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై
యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె. 250

క. మును మత్స్యనాథునగరంబున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్టా
డినమాట లెల్ల మఱచిన, నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 251

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 252

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైన రాజ్య[1]మహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృతమాచరించినవాఁడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికి 253

వ. అయిన నీతో[2]నప్పటప్పటి కేళిమాటలు గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడవైచెదం
దేరునడపు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
రథ్యమ్ములం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయుపయిం
గవియ నతండు నెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువరించి
సింహనాదంబు సేసి. 254

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిం గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయుగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యూతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెం గాలంపమొత్తంబునన్. 255

వ. అప్పుడు. 256

తె. బీఱువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునివిల్లు దునిమె. 257

1. విభవ మేను. 2. నిప్పటి కేటి.

క. అతఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, నతిరయమున నదియుఁ దునుమ నాతం డౌరా
శతమఖనందన యనుచును, ధృతి వేఱొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 258

క. ఆబెట్టిదంపుటంపఱ,చే బీభత్సుండు నొచ్చి చేడ్పడి మఱియుం
దా బంటుతనము పటుబా,హాబలముగఁ బోరుచుండె నంగము దూలన్. 259

క. వివ్వచ్చునొవ్వు నెంతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు కడఁగుకోల్తలయుం ద
క్కొవ్వరు నాతనిఁ జేరక, దవ్వుల నిల్చుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 260

క. దారుణరోషం బడరఁగ, నారాయణుఁ డపుడు సైరణం దొఱఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, క్రూరత[1]మునికోల యెత్తికొని యిల కుఱికెన్. 261

శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిం బోవుట

వ. ఇట్లు లంఘించి. 262

మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల దిగ్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు గా నీబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్ముపైఁ గవిసె రౌద్రోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్. 263

తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్ప
సింహనాదోద్భటం బగుచెలువుతోడ
మెఱుఁగువెలుఁగును గర్జయు మెఱయ వచ్చు
కాఱుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 264

వ. అట్టియెడ. 265

క. బలుజీవము వోయిన వెలు,వెలఁ బాఱుచు నీదుయోధవీరులు పొలిసెం
బొలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, గలఁగం బడి యెత్తు లెత్తి కనుఁగొనుచుండన్. 266

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నా కిచట శాశ్వత మైనయశంబు నచ్చుట
న్వినుతికి నెక్కుసద్గతియు నీదయఁ జేకుఱుఁ జేయు మిష్టమున్. 267

వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్ను
వెనుక నేయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుం బోవం
బోవఁ బదియడుగుల కొలంది నాకొంతేయుండు పరస్థైర్యంబును బాహువీర్యం
బును మెఱయ మహీతలం[2]బూని మెట్టి నిలువంబట్టి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నర్ద
నుజమర్దనుతో ని ట్లనియె. 268

ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ సేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పితేని జగ మే మను నించుకసేపు పోరులన్

డయ్యెట దప్పె నాపయిఁ గడంగినభీష్మునిపాటు సూతు రా
వయ్య రథంబుమీఁది కిటు లాశ్రితమానము వీటిఁ బుత్తురే. 269

వ. అని ప్రార్థించినం బార్థపలుకులకుం బ్రియం బంది ముకుందుం డారక మరలె నయ్యిరువురు నెక్కినయరదంబు శిఖరద్వయసుందరం బైనశైలంబునుబోలెఁ బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలభైరవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁ బటునారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడుపఱిచి యచ్చట నొండొరుల మెచ్చక యఱిమి తఱిమిన వైరుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీషణాకారుం డై పరిశ్రాంతు లయినకృష్ణార్జునులును భీతులగు భీమసేనప్రముఖులును జేయునది లేక చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమలం గాలం జమరుచందంబు దోఁచె నయ్యవసరంబున. 270

క. తా నస్తశిఖరి మఱువడఁ, [1]బోనియపుడు పాండురాజపుత్త్రవిరాజ
త్సేన పొడ వడఁగు ననుకృప, నో నలినాప్తుండు గ్రుంకె నుర్వీనాథా. 271

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న యైన గోవునుంబోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్జంబుగాఁ దలంచి తగువారలనెల్లం దివియ నియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు త
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిదల,కుం గడు విన్న నయి పోయెఁ గురువంశనిధీ. 273

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోహటించి పోయినం దాను దమబలంబులఁ దివియ నియమించి. 274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము నంచలు
న్బలసి భవత్తనూజులు ఘనంబులు నిండి ముదంబు మోములన్
వెలివిరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్. 275

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు తొమ్మిదవనాఁటి బవరంబున బెండుపడి యానిశాసమయంబునందు రహస్యపరాక్రమంబున. 276

క. మనమున విషాద మడరఁగ, ననుజులఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యి ట్లను నా,తనితో నాత్మీయకార్యదశ [2]దెలియుటకున్. 277

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
బేర్చి మనసేనఁ బొదివె శ,రార్చుల నిర్వీర్యుఁ గన్నులారం గంటే. 278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్మానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయట్లగునె [3]నిశ్చింతంబునం గానసం

1. బోనాడును 2. దెలియంగాన్. 3. నిశ్చింతంబుగాఁ గానసం.

బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపఃపూజ్యుండ నై యుండెదన్. 279

క. మున్నును నేఁ గారణముగ, నన్ని యిడుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గ న్నారఁ జూతుఁ గాని జగన్నుత భీష్మునకుఁ [1]గోలుగా నీఁ జాలన్. 280

వ. నీకు మాదెస ననుగ్రహంబు గలదేని కయ్యంబు దక్క ధర్మవిరోధంబు గాకుండు నట్టియొక్క తెరువు సెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్వన వచనంబుల ననునయించి యతని కి ట్లనియె. 281

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్ములు దౌ
ర్గత్యము గల్గునె నీకు నమాత్యుఁడ నై యేను రాజ్యమహిమ నొనర్తున్. 282

క. వగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, దెగువకుఁ జొరకున్న భీష్ముఁ దెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నుఁ గ్ర, మగిడింపక చూచుచుండు మనుజాధీశా. 283

తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేను నరవరేణ్య
కూర్మిపై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయ నాతండు నాయెడ నట్టివాఁడ. 284

వ. ఉపప్లావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడిన బలుమాటలకు నులూకుండు వచ్చి నప్పు డతనిపలుకులం బుట్టిన బెట్టిదంపుఁదనంబునకుం దగినయంత నాకుం జేయ వలయు నేను నీరెం డెడలం బెక్కులు పలికినవాఁడ మీ కిరువురకు నొండొరువుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసుదేవనందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 285

క. కయ్యము సేయక తగుసా, హాయ్యము సేయఁ గలవాఁడ నని పలికితి ని
న్నియ్యెడ నేఁ బొంకింతునె, దయ్యము నా కేల యిట్టిదైన్యము దెచ్చెన్. 286

వ. నాకు దేవవ్రతునకు నొక్క సమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు కౌరవులకు నయి కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం బగు కార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా ని ట్లనియె. 287

ఆ. అకట తండ్రి సచ్చినంతనుండియు మము, నరసి ప్రోచినట్టిమునుఁగుఁ దాతఁ
జంప మదిఁ దలంచు తెంపు సూచితె రాజధర్మ మింత క్రూరకర్మ మగునె. 288

వ. అనవుడు. 289

తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాంతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిఁగి
క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోంటివాక్యములు దలఁచి. 290

వ. అజాతశత్రున కి ట్లనియె. 291

ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట

ఆ. నీతలంపు లెస్స నీవు మున్ననినట్ల, కాక భీష్ముఁ డలుక గదిరి పోరఁ

---

1. గొలుపు గా.

జక్కఁ జూచెసేని శత్రువుల్ వాలియరె, యిప్పు డతనిపాలికేఁగు మధిప. 292

సీ. నీవు తన్నడిగిన నిజవధోపాయం బవశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నందఱమును జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెఱఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి వినయంబుమైఁ బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ

ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్ప
నతినిగూఢవృత్తి నాపగాసుతుమంది,రమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293

వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణ
మిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ బేరువేర వారలందఱ నేమంబు లడిగి యి ట్లనియె.

క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు, వచ్చినపని యేమి యేది వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రీతిన్. 295

వ. అని తెలివొందిన మొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని
కి ట్లనియె. 296

క. మా కెమ్మెయి సామ్రాజ్యము, నేకుఱు నెబ్భంగి బహుళసేనోత్సాద
వ్యాకులత రాక తక్కుం, జేకొని యత్తెఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగవలయున్. 297

క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ, కనఘా సైన్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు కావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 298

వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయాగ్రజుండు. 299

ఉ. చిచ్చఱకన్నుమూసికొని చేతిత్రిశూలము డాఁచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచందమున వ్రాలుదు వీ వనిలోన నోర్వఁగా
వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మెవ్విధిన్ గెలువ వచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 300

క. అనుటయు ని ట్లను గంగా,తనయుఁడు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురే చే, ధను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 301

తే. ఇట్టివానిఁ గ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్టు లడుగ
మీకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు మేయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302

వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింప సమ
కూరు జోడువుచ్చినవానిని గైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగ
నను నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని
నపుత్రకునిం గని యేటుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు
నొక్కవ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చిన పురుష

త్వంబు గలవానితోడఁ గయ్యంబుసేయం గావున మీకు నుపాయంబు సెప్పెద
ద్రుపదునపత్యం బైనశిఖండి యట్టివాఁడగుట మీరెఱుంగుదుర కాదె విశేషించి
మునుపటి పుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదు రేయ కుంతుదు నర్జునుండు
వానిం బురస్కరించుకొని వచ్చి యే నేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడ
వైచునది పదంపడి బంధుమిత్త్రులకు ధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది
నాపను పేను బనిచి నట్ల చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతు
చేత ననుజ్ఞాతు లై వార లతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవుచున్న
సమయంబున బీభత్సుండు. 303

ఆ. సురనదీసుతుం బరలోకగతి నిరీక్షించుటకును దాను గృతకవృత్తిఁ
జంప వలయుటకును సనిషాదమానసుం, డగుచు నిట్టు లనియె నచ్యుతునకు. 304

క. గురుని: గృతప్రజ్ఞుని ధర్మరతు వయోవృద్ధు లోకమాన్యు దయాళున్
సురతటినీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి పుట్టదు నాకున్. 305

ఆ. [1]నన్నుఁ బాంసుకేలి నున్న నర్మిలి నెత్తి, మేనిధూళి తనదుమేను వొరయఁ
బ్రీతిఁ గౌఁగిలించి మాతండ్రిగుణము లగ్గించి కన్ను నీరు నించునతఁడు. 306

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నమ్మెయిఁ బెంచినతాత నిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁ గా దతండు సముదీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలి యై
యిక్కడి సేనఁ జక్కడిచె నేనియు: జాతున కాన ధర్మముం
దక్కుట కోర్వఁ జాలుదునె ధర్మజుతమ్ములు క్రూరకర్ములే. 307

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కి ట్లనియె. 308

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు రోయక పైకొని యెల్లభంగులన్
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గో రరి గొంచు [2]సద్వ్యయము గోరి యొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారము గా బలారికి వచస్పతి సెప్పుట యప్రసిద్ధమే. 309

చ. అనిమొన నోర్తు భీష్ము నని యాడినసీదగుపూన్కి లోక మె
ల్లను విని యుండగా నిటు చలం బెడలం జన దెట్టు లైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన గాకిది క్రూరకర్మ మే
నిను విధి పంచె శాంతనవునిం దెగటార్పఁగ వేయు నేటికిన్. 310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను నాద్రుపదాత్మజుజన్మ మాపఁగా
తనయవధార్థ మం డ్రదియుఁ దప్ప దతండును వాని నేయఁ డే
ను నతని నేయుచందమున నూల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్. 311

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డి ట్లనియె. 312

1. నన్ను బాలకేళినున్నచో నర్మిలి, తోడ నెత్తి మేనిధూళి బెరయఁ. 2. సద్వ్యయము.

ఉ. నీ వాకరుండు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు నీతలఁ పెన్నిభంగులన్
దైవముచూపువోలెఁ దుది దాఁకునె యవ్విధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యెటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ. 313

వ. అని పలికిన విని యతం డట్ల కాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి తమతమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 314

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శిఖండిం గూర్చికొని యాపగాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ప్ర[1]చండతతో సమరకేలి సలిపిరి చెపుమా. 315

భీష్ముని దశమదివస యుద్ధానుక్రమము

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కి ట్లను సూర్యోదయసమయంబున బాండుసూనులు సేనాసమేతు లై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి యతనికెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరువంకలం జేకితానశైనేయులును నట పిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారుల మున్నిడుకొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరి సూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రి త్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకుమున్న మనవారును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్ముం బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరు లై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యు లై మహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును ద్రిగర్తు లపరభాగంబునను బన్ని బలు మొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రి ట్లిరువాఁగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబులు నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 316

క. సమరం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద మై తోఁపఁగ భూ
రమణ విను మేమి సెప్పుదు, జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 317

వ. అట్టియెడ. 318

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ గౌరవ్యసైన్యంబు సి
క్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గోకొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరంగాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 319

1. చండసమరకేళి నెట్లు సలిపిరి.

ఆ. కాలు కాలు పెనఁగి కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవుగా రథోత్కరంబు
మొగ్గతిలఁగ గుఱ్ఱములు నేల యద్రువ మాతంగఘటలు గూలెఁ దత్క్షణంబ.

క. కనుఁగొని శిఖండి వెస మార్కొని భీష్ముని నేసె మూఁడు క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడక, తని నుద్దేశించి పలికె దరహాసముతోన్. 321

ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజియించెఁ దగ న్మగవానిఁ గాఁగ నా
[1]కొవ్వమిఁ జేసి యట్టినిను నుగ్గలి నేయఁగ నొల్ల నాపయిం
గ్రొవ్వెసలార నీవు శరకోటి వెసం బరఁగించితేని నే
నవ్వుదుఁ గాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు సూ శిఖండినీ. 322

వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కిట్లనియె. 323

క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగుపరశురాముప్రతివీరుఁడ వై
యలవుకలిమి నెఱపిన నీ, చలము బలము నాకుఁ జూపఁ జాలవు కంటే. 324

క. ఏయు మొకనేర్పుమై ని, శ్లేయక క్రీడించి యరుగు మెట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జా యెవ్వత నైతి నేమి సూచెదు నన్నున్. 325

క. నేఁ డెమ్మెయి నైనను నీ, పోఁడిమి సెడఁ దోన తవిలి పొమవుదు నిన్నుం
వాఁడిమగఁ డనుట యుడుపుదు, వేఁడిమిసొం పెసఁగ నస్త్రవిద్య మెఱయుదున్.

వ. అనుచు మఱియు నయుక్తమ్ము లేసె నప్పలుకులు విని ఫల్గుణుం డాత్మగతంబున నేఁడు శిఖండిచందంబు వింత యయి యున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు సమయం బైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయు నని యూహించి యుపోద్బలంబుగా నతని కిట్లనియె. 3.7

అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్ముపైఁ గవియించుట

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప నేమియుఁ జేయంగ
జాల కున్న మనల జగము నవ్వు
నేను గలుగ నిన్ను నెవ్వరి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము నేయు మదరి. 32ఽ

వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలబలంబుపైఁ దఱిమినం దెఱపి గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవసేన తెరలి మరలినం జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుగ మన సైన్యంబు దైన్యంబు నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 329

క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాస వచ్చె నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగువిధమై తోఁచెన్. 330

ఆ. నేఁటిభంగి సూడ నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి నొండె నేను
సమయఁ జేఁత గలుగు సమసెద రేయొక్క, మర్త్యుచేత వా రమర్త్యబలులు. 331

1. కొవ్వమిఁ జేయ నట్టినిను.

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరార్చులం బ్రచండ నరనాథయూథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దేఱి చూడరాక నిర్ధూమ దహనస్వభావుం డైన పితామహుప్రాపున భవత్పుత్త్రులు శత్రుబలంబుల బడలు వడం జేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ. పాండవేయమాత్స్యపాంచాలయాదవ, పాండ్యకేకయాదిబలము లొక్క-
మొగిన క్రోవనీడు మొనలు మార్కొనుటయు,నపుడు పోరు ఘోరమయ్యె నధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 334

తే. నీవు భీష్మున కలిగినఁ బోవ దేను,గలుగ వెఱ వేల యతనిపైఁ గవియు మొయిడి
కొని మదీయబాణంబులఁ గుప్పఁగూరఁ, బఱపి కూల్చెద నీతనిఁ బటుకయమున.

వ. అనిన నాతని పలుకులు విని యెలుంగెత్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 336

క. మనయోధు లందఱును శాం,తనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగఁ
మన మతనికి శంకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడరెన్. 337

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపద విరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్టకేతుకేకయమాగధులును మఱియునుం జేయం గల రథికులు నొక్కపెట్ట బెట్టడరిన నిక్కడ గురుపుత్త్రభూరిశ్రవసులును గృత వర్మకృపకాలభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివింశవిచిత్రసేనులును లోనైన యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను పయిం గవియు పాండవసైనికులను నతని కడ్డపడు కౌరవ్యవీరులను జూచునెడ సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. మొనసి శిఖండిని ముន్నిడి,కొని యురవడిఁ దఱుమునరునకును వెస దుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన,వననిధికిని వేలవోలె వసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురుఁ గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ
స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గిరీటియు, నరనాయక యతని నూఱు నారాచములన్.

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాటించె నైదుతూపు,లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁడేచివిల్లు
దునిమి పెల్లేయఁ [1]దలఁకక దుస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిరువదేనమ్ము లేసె. 342

క. ఆతూపులు నఱికి పరి,స్ఫీతం బగునారసంబు పృథుతరవక్ష
స్స్యూతంబు సేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛవుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 344

క. సారథి యరదము భీష్ముని,తేరివెనుక [2]కెగిచె నంతఁ దెలి వొంది ధృతి
స్ఫారుఁ డగునక్కుమారుఁ డు,దారగతిన్ మగిడి వచ్చి తాఁకెం గిరీటిన్. 345

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబుసభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

1. దరలక; జెరలక. 2. కరిగె.

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులు
నితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరి
శ్రవసుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నస్త్రగురుండును
దలపడిన బెట్టిదం బగుబవరం బయ్యె నం దిరుదెఱంగుల యోధులు నన్యోన్య
ధ్వజ భంజనంబును బరస్పరతురగహననంబును నితరేతరసూతనిపాతనంబును
మిథః కోదండఖండనంబును జేయుచుండం బటుతరశరసంపాతసంపాదితశంపా
జాలకాభీలంబును భీషణగుణరణనగర్జాస్ఫూర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరం
బును నగు నపూర్వపర్జన్యసమయంబు దోఁచె నప్పుడు కయ్యంబు కలరూ
పంతయుం గనుంగొనుటకు మింటిక్రేవ నున్న వెరవు గా దనువరుసున సవిత్రుండు
చక్కని మింటికిం జనుదెంచె [1]నట్టియెడ. 346

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతిదర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి యు
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుం గాండీవి పెల్లేయుడుం
ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు నిర్లూనాఖిలాంగుండు నై
రటదశ్వం బగు తేరితో నతఁడు సంత్రాసంబునం బాఱెనన్. 347

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్ముముం దటిబలము నెల్లఁ, జటులరథవల్గనుం డయి చంపుచున్నఁ
జూచి ద్రోణుండు గురురవస్ఫురణఘూర్ణ, రోదసీభాగుఁ డగుచు మార్కొనఁగ డంగి.

ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామను భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట

వ. అక్కడ నడచినం గౌంతేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డపడి
పోనీక పెనంగుచుండ నకుంభసంభవుండు. 349

క. అప్పుడు [2]క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడ మై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పెం దత్కాలగతివిశేషము లెల్లన్. 350

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పెడుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు వీ
డ్వడియెడుఁ జెయ్వు లంగము గడంక దొఱంగెడు నేఁటిభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్రకా. 351

వ. అతని మును మటు తల యెత్తి చూడుము. 352

క. కూలెడుగుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గెడయురథములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

తే. అడరి కురుసేనపై గృధ్రలాడఁ జొచ్చెఁ, బడుచు నున్నవి యుల్క లిక్కడ వినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీడావహిల్లు. 355

1. ననుకరణి మధ్యాహ్నం బయ్యె నట్టియెడ. 2. క్రోధము గన్నులు, నిప్పులు.

వ. యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోఁచుచున్నయది ద్రౌపదేయనకుల
సహదేవసహితుం డయి తఱుము నతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతు
పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు
డాఁచుసమయంబుగా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్ధామగతిం జనియె
నక్కడ భీమసేనుండు. 356

క. నరుఁ డేచి శిఖండిఁ [1]బురస్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ స
త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రణత్వరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్. 357

వ. ఇట్లు తఱిమి గాంగేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప
కృతవర్మశల్యసైంధవచిత్రసేనదుర్మర్షణవిందానువిందకర్ణులు పదుండ్రు నొక్క
పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక
పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని క్రీడి తోడై తఱియు నుఱికి ధనువుల తునియలను
బాణంబులపఱియలను గేతుచ్ఛత్రచామరంబుల చెక్కలను భూషణంబులపోళ్లను
బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి
యాభీమార్జునులం దాఁక నియోగించిన. 358

క. ముందటిపదుండ్రు నానృపు, లందఱునుం గూడి పెనఁగి యయ్యిరువురచే
తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రందుగ బలుమొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్. 359

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కు మొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకు బోరు భరం బగుట
యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగు రథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ
ద్రోచి యేచిన. 360

క. పాండవబలములయత్యుద్దండపరాక్రమము సూచి దర్పోద్ధతవే
దండముఁ గనినకేసరి, చండత భీష్ముండు పొదివె శరనఖరములన్. 361

క. డొల్లెడుసూతులుఁ బెలుచం, ద్రెళ్లెడుతురగములుగా నతిక్రూరగతిం
బెల్లేయుచు సత్వరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 362

వ. ఇట్లు పెద్దయుంబ్రొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.

తే. ఉత్తమక్షత్త్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేఁడు పదినాళ్లు లేని నానిశితశరచ
యములఁ గూల్చితి వేసరినట్టు లయ్యె, మేనితోడిపొత్తింకిట మానుటొప్పు 364

వ. అని తలంచి తొలంగి జలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచందంబునం
గౌంతేయాగ్రజుం గదిసి యల్లన యతనితో ని ట్లనియె. 365

క. జనియించినంతనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁ జాల నాసురవిధికిన్. 366

ఆ. మీరు నాహితంబు గోరుదు రేని శిఖండి మున్ను గాఁగఁ గడఁగి యంత
వట్టువారు నొక్క పెట్టకాఁ బైఁబడి, యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 367

1. బుర, స్సరుఁడుగఁ గొని.

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం[1]దేరు గ్రేళ్లుదోలి పాంచాల బలంబులపయి నడరె
నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 368

క. దేవవ్రతుపలుకులు విం,టే వేగమ పనుపు మొక్కటిగఁ దఱుమఁగ యో
ధావళి నెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు వెలుచన్. 369

వ. అనవుడు నతండు. 370

సీ. మాత్స్యకైకేయాది మనుజేంద్రులకుఁ జేయఁ గలయట్టియోధవీరులకుఁ జేయి
సూపి మహన్నదీసూనుపైఁ గవియింపఁ బవనజపార్థుల ప్రాపుకలిమి
వెఱవేది యందఱుఁ దఱుమఁ గౌరవపతి తమ్ములు దొరలును దనుఁ దాతఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘనమయ్యె నప్పుడు సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచె

తే. ద్రోణతనయుండు శైనేయు బాణమయశ,రీరుఁ గావించెఁ జేదీశపౌరవు లస
[2]మానఘోరాక్రమం బొప్పె మారుతాత్మ,జుండు రారాజునేనికపిండుఁ జదిపె.

వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనుపయిం ద్రోవను నతనిం గావను
దలంచి కడంగిన సైనికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం
బెనంగుచుండ. 372

క. మొనసి మృగేంద్రు మృగేంద్రుఁడు,చెనయం జనుపగిది నరుఁడు శీఘ్రగతిఁ శాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శా,సనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవసంఘము పొగడన్. 373

ఆ. అతని కప్పు డెదుర నమ్మొన నెవ్వరుఁ, జాలరైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్మువెనుక కొదుఁగఁ జేసె. 374

వ తదవసరంబున సరభసంబున. 375

క. భగదత్తుని నాకవ్వడి, వెగ డొందఁగఁ జేసి యతని వెల్లెనుఁగుఁ గొం
పుగఁ జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదినీపతిమీఁదన్. 376

వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱపి సూపి దేవవ్రతు నేయు మని
పురికొలిపె నంత. 377

క. మనయోధప్రకరము శాం,తనవుం దలకడచి యత్యుదగ్రత నయ్యు
ర్జునుఁ బొదివె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలు మొగిలుపింఁడును బోలెన్. 378

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగాసుతుమీఁద, వాలుటమ్ము లేయ వాని నేమ
నొల్ల కతఁడు కెలనియోధవీరావళి, నేయు చుండె శౌర్య మెసక మెసఁగ. 379

క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మునురుభుజామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వుచు నుండెం, గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁగా నున్నక్రియన్.

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట సరకు సేయక యతం డగ్గమైన నేయక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడించి మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి
వెగడుపడు నంతకయ్యంబు సేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యెలుంగు

---

1. దేరు గేళ్లు దోలి. 2. మానవిక్రము లై యొప్ప మారు.

సూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాళవబాహ్లికవిదేహశూరసేనప్రముఖ బలంబులు బలమర్దనుతనయు దెసకుం గవిసిన. 381

తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నతిశయంబు, సూపి చతురంగబలముల రూపుమాపి యుఱక తఱిమి శిఖండికిఁ దెలిపి సూప, వాఁడితూపులు భీష్ముపై వాఁడు నినిచె.

వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం డయ్యేవురను విరథులం జేసిన. 383

క. కురుపతియు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయన్ సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడరెన్. 384

క. పాండవబలములు తలపడి, భండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను ద్దండతఁ బోరెడు మనుమల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెసన్.

తే. అరిబలంబుపై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలఁచి యరిఁబోసి తిగిచి యుదగ్రవృత్తిఁ
గవిసి ముందట నున్నశిఖండిచూడ్కి
దొడరుటయుఁ దాల్మిమైఁ దెగ [1]యుడిపె నధిప. 386

వ. అంత. 387

క. సోమకమాత్స్యప్రముఖో, ద్దామబలము లేచి పెలుచఁ దఱుముటయును సం
గ్రామతలము సేరాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేసె దుర్దాంతగతిన్. 388

క. సేనల నిమ్మెయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొందింప [2]నలిగి ధీరత్వము వీ
రానీకం బగ్గింప శ,తానీకుఁ డెదిర్చె నతని నాసురభంగిన్. 389

విరటుతమ్ముఁ డగు శతానీకుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట

వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముండు వాలమ్ముల నొప్పించినం గోపించి. 390

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస నుర్విం గూల్చి రథ్యంబులన్
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు ఖో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ డేసి నఱకెం దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 391

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 392

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం,దినమునయినుమాడ్కి బయలఁ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, కనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్. 393

క. మనమోహరములు సెడి కను,కనిఁ బాఱెను నిప్పు డాపగాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక త,క్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొదివి గెలువుము కడఁకన్.

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు

1. యుడిచె నధిప. 2. గడఁగి.

వాని నేయ నొల్లని సందున నాసవ్యసాచి యతని విల్లు దునిమి పెల్లేయుచున్నం
జూచి సైరింపక శల శల్యకృప కృతవర్మచిత్రసేనభూరిశ్రవగ ప్రభృతివీరలోకం
బతిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు [1]నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు
దలకడవుం డను నెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీర
నందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభంగిం
దఱుమం దత్సైన్యంబులు గూడుకొని కవిసిన దివిజదానవసంపాతసమయసమరం
బయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనస్సైనికులకం దఱి కన్నిరూపులయి యైంద్ర
వారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్చుచు సురక్షితుం డైన శిఖండిం బురి
కొల్పికొని మీఁతండ్రి నేయించుచు నతం డెన్నివిండ్లెత్తిన నన్నిటిం దోడ్తోన
తునుమాడుచుండె నాక్రీడిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుంచి
సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన. 395

సీ. మనమున భీష్ముఁ డిట్లని వితర్కించుఁ బాండవుల నాయొక్కవింటన కడంగి
గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు గాకున్న నిం కది యట్టు లుండనిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని కీడ్పడి వీరలు వచ్చినఁ జెప్పితి వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి శాంతిమై నుండెద నడిచిపాటేటికి ననఁగ నెఱిఁగి

తే. చదల సుర లిట్లు మే లిది సమ్మతంబు, మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పుమాట లాతఁ
డొక్కరుండును వినియె నే నొకఁడ వింటి, మునిమహానుభావంబున మనుజనాథ.

వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మరుత్తటినీతనయుమీఁద
సుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్య
గోచరంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూఁగ కున్నం గెలని కొక
భంగి యై తోఁచు నని తలంచి. 397

తే. ఒక్క విల్లెక్కుపెట్టంగ నుఱక వెస శిఖండిపటుమార్గణంబులఁ గడఁగి యేయ
నతఁడుమిసిమింతుఁడును గామి కల్లనవ్వి, పఱపెదనయమ్ము లతనిపై ఫల్గునుండు.

వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 399

క. నరుఁడు దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతనిచాపం బధిక
త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతని,స్ఫురనారాచంబు దనువు సొర నేయుటయున్. 400

వ. తమకుం దమ యోధవరుఁ డొర్కి వారింపం జేరం జెనయం గొలఁది కాక వెల్లివిరి
సినశరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక
కెలంకుల నున్నకొడుకులం గనుంగొని మీతండ్రి రారాజుతో ని ట్లనియె. 401

మ. అని దేవాసురకోటి కైనను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా
ర్కొన వీఁ డల్గిన మర్త్యు లేయెదు రుదారుం డైనయీక్రీడి ద
క్కన నిప్పాండవసైన్య మింతయును మ్రగ్గింపంగ నేఁ జాలుదుం

1. నేయుండు భీష్మ.

విను సత్యం బిది వీనివింటి కెదురఁ బిల్లెత్తలేఁ డెవ్వఁడున్. 402

క. అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁడేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 403

వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 404

సీ. అశనికల్పము లివి యర్జునుబాణముల్ గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటిగర్భంబు కరణి గాత్రము వ్రచ్చె నిట్టివి వీనికి నెందుఁ గలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి యై మర్మంబు లిట్టునొ నాటునే యితనిచేత
జముదూత లట్లు ప్రాణముల వెలార్పంగ నీద్రుపదాత్మజుఁ డెన్నఁ డేసె

ఆ. దృఢ[1]విముక్తములును దీప్తాకృతులు లక్ష్య, శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీ,తనివి యగునె యెవ్విధమునఁ జూడ. 405

క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పా,ర్థుని వైచిన నది యతండు దునుమాడుచు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయుఁ, గొని యరదము డిగ్గఁజూచుకొలఁదిం బెలుచన్.

తే. ఏసి యారెంటిఁ దునియలు సేసి యెలుఁగు
సూపి యె నుండ వెఱపేల నాపగాత
నూజుఁ బొదువుఁడు మీ రని యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు తనయోధజనుల కెల్ల. 407

వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి. 408

క. ఏయుఁడు పొదువుం డనువుఁడు, వ్రేయుఁ డనుచు వారుజాహ్నవీతనయుఁ గదుర
డాయుడు మనసైనికులుం, గ్రోయని తలపడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 409

వ. అప్పుడు. 410

తే. ఏసి గాండీవి కురుసేన నెగువ నతని, వారు వెఱువక భీష్మునిఁ జేరి యొడల
వ్రేలెఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబున నినిచి రధిప. 411

భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట

వ. అంత నంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి గాంగే
యుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడంద్రోచిన. 412

క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచ నుండ నిల కంపింపన్
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ డ,హర్పతి యస్తాద్రి సేరునట్లుగఁ బడియెన్. 413

తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూఁత యై పొలుపారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుం డగునమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేవభావ మొందె. 414

చ. అనిమిషు లప్డు సూచి మృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

---

1. సుముక్తములును; సముక్తములును.

బునఁ గృతపుణ్యుఁ డంచు వగఁ బొందిన భీష్ముఁ డెఱింగి వారికి
ట్లను సురలార కాలగతి నాత్మ దలంచియ కాదె మేనిలో
నునిచినవాఁడఁ బ్రాణముల నుమ్మలికింపకుఁ డించుకేనియున్. 415

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్చుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావునఁ దద్వరప్రభావంబున నావధంబున కేనొడం బడక కానేరదయ్యెఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి రాసమయంబున భాగీరథిపనుపునం గొందఱు మునివరులు హంసరూపంబుల నమ్మ హాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నతని చేత నెఱింగి ప్రియం బంది యేఁగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు పుచ్చిన దుశ్శాస నుండు కుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ముపాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నమ్మహీనాథుకడకుం జనియె నయ్యవస రంబున. 416

సీ. పాండవేయులు మాత్స్యపాంచాలయాదవసహితంబుగా సంతసమునఁ బొదలి
రాదేస బొబ్బలు నార్పులు బహుతూర్యకోటియుఁ జెలఁగె నీకొడుకుగమియు
నీదిక్కుదొరలును నెలుఁగెత్తి యేడ్వంగ నంబరచరులహాహారవంబు
లులియంగ రోదసి గలయంతవట్టును ఘనశబ్దమయ మయ్యె మనుజనాథ

తే. కాలు సే యార్చుటలు లేక కన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బొందు
సూనుతతిఁ జూచుచుండిరి గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు కయ్యమునకు. 417

వ. తదవసరంబున నంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 418

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, ఱాయో కా కిట్టు రూపఱక విన [1]నేర్చెఁ
సాయకసముదయఖరభవ,దీయవచనచయము గవియు దేరం దిరమై. 419

వ. ఇంక నేమేనియుం జెప్పఁ గొఱంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుం డి ట్లను నప్పుడు కౌరవులుం దారును దమవారును మైమఱువు లూడ్చి యాయుధంబులు వెట్టి గాంగేయుకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు లయి యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొక్కరుండును ధనుష్పాణియై యరిగె ని ట్లియ్యిరు దెఱంగుల వారలుం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవిషయరోషం బులు దక్కి తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగునమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభినందించి కొలిపించికొని యుండె. 420

తే. తనకుఁ గ్రిందల యని భవత్తనయులకు నె
ఱుంగఁ జెప్పిన వారు కడంగి మెత్తఁ

1. నోర్చెఁ.

దనము గలతలగడలు దేఁ బనుచుటయును
జూచి చిఱునవ్వుతోఁ సవ్యసాచిఁ బిలిచె. 421

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లొలుకఁగ గాండివము వెట్టి యొయ్యన చనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్ముఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 422

వ. ఇట్లు పనిచినం బార్థుం డట్ల చేయుదు నని గాండివంబు పుచ్చికొని మఱియు
ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ము లభిమంత్రించి పెడతలఁ దాఁకి యెత్తిపట్టుకొని
పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పం
బునకుం దగినయుపధానంబు [1]వెట్టి తని యతనిం గొనియాడి సకలపాత్రులను
ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 423

క. రవిఁ గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహో
త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయుఁ దృఢరక్ష దగన్. 424

క. అలయ కరయ నోపినవారలు గ్రక్కునఁ బరిఘుతోఁడిప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడుఁ, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులుభక్తిన్. 425

వ. అ త్తెఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగిన
వారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడంగిన
గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్య
నృత్తప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాత్మునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టి
యెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్లు ద్రావ నడిగినం దనుపాపనీ రనేకులు గొనివచ్చిన
నతండు. 426

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడ నై యునికిఁ జేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుఁ దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిసముద్ధితం బైన భూజల మొకఁడు దక్క. 427

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటి రాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గవ్వడిం
గనుంగొని గాంగేయుండు. 428

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నా కిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్ణా
భర ముడుపఁ [2]దగిననీరులు, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వే తెమ్మనఘా. 429

వ. అనిన నట్లకాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు నేసి తేజోమయం బయిన
మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహీతలంబు గాఁడ నేసిన
భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి
యెగసిన. 430

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి
యార్చి సంకు లొత్తి రాజలంబుల నమ్మహాత్ముఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు. 431

వ ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనందనున కిట్లనియె. 432

1. వెట్టు మనిన నట్లచేయ నతనిం. 2. దగిన జలములు.

ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుర్
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియు లేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వైననీవలని వైరము కీడని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడుఁ గా కిట మీఁద భీముచేన్. 433

వ. అని పలికి దీనమానసుం డగు చున్న భవత్సూనుతో ని ట్లనియె. 434

మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డాప్తుఁ డె
వ్వరికిన్ వీరి జయింపరాదు సమరావష్టంభముం దక్కి ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మి మ్మర్ధరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొందఱయినం జాకున్న నీ కొప్పదే. 435

వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాఱు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు చనునెడ గోవిందుండు కౌంతేయాగ్రజుం
గనుంగొని. 436

క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతాహవ,పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ బౌరవముఖ్యా. 437

క. అనుటయు నతఁ డి ట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసులమె యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి, పనులకుఁ జాలితిమి గాక భక్తాధీనా. 438

కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట

వ. అని యి ట్లియ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజనపరివృతులై శిబి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివినయంబులు
దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 439

ఆ. అలుక దక్కి నన్ను నధికవాత్సల్యశ్రీ,తలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గారవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 440

వ. ఒక్క[1]కరంబు మలంచి కౌఁగిలించుకొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవ్వలం
బోవం బనిచి యతనితో ని ట్లనియె. 441

క. నీదెసఁ గోపింతునె కుల,భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డల జెఱుపం
గా దని కినియుట లే దన, [2]రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁ బలుకులన్. 442

వ. అది శిక్షగాని రోషంబు గా దట్లుం గాక. 443

క. నీయుదయము దైవికగ,ర్భాయత్తము నీకు మర్త్యు లసదృశులు గాం
తేయుఁడవు గాని విను రా,ధేయుండవు గావు నీవు ధీరవిచారా. 444

వ. ఇది కృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ
తేజోవిశేషంబువలనను గనుంగొనియుండుదుఁ బొందుతనయుండ వగుటం జేసి
నీయెడ వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి సెప్పెద విను మేము

1. కరం బక్కలి మలంచి. 2. రా దదలుతు.

గురుపాండవులవైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం
డగు కృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును
నొండుదలంపు దక్కి యక్కౌంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని
కి ట్లనియె. 445

క. కౌంతేయుండ నగుదు నిది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని
ట్లింతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీ, సంతానము[1]తోడిపొత్తు చనునే నాకున్. 446

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయింపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ
స్ఫారమణుండు సేయుతగుమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్
భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మమె వీరకర్మమే. 447

వ. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప
ల్మాటుఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం
జేటు దలంచి యే బలువు సేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని వెక్కస మయ్యెడు కయ్య మొప్పగున్. 449

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం దప్పింపఁగా వచ్చునే
నీ వింకన్ నను నొండు పల్కక పరానీకంబుపైఁ బంపు మ
త్సేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబునం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టు లను నంతకుఁ జాలు మెఱుంగునే సుయో
ధనునకు నెప్డు నీదుభుజదర్పమ కాదె సహాయ మెద్ది యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలివొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది
రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం
జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా
కర్దమలేపనిర్హరణకారికృపామృత[2]పూరకర్మసం
మర్దనిరాసకర్మఠ సమత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా
నిర్దళితాఘవర్గమహనీయమనోరమణీయవైభవా. 453

క. భసితే[3]పరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలితలాంఛన పింఛ
ప్రసృమరరుచిశబలోరగ, విసృమరదీధితి[4]కలావివేష్టితమాళీ. 454

1. తోడిపొందు. 2. పూర్వకర్మ. 3. పరిభాగలీలా. 4. కలాపవేష్టిత.

మాలిని.—

తురణరహితవృత్తీ గ్రాహ్యా[1] భక్తప్రవృత్తీ
కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణభయదమూర్తీ మధ్యరశ్మిప్రవర్తీ
చరణవినమదింద్రా సంతతానందసాంద్రా. 455

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతమునందలి
భీష్మపర్వము సమాప్తము.



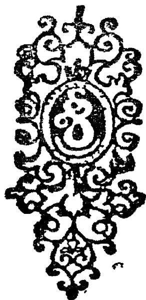
1. భక్తి ప్రవృత్తీ, గరుడగమనలీలా.

శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము — ప్రథమాశ్వాసము



సంశ్రయమంగళగౌ
రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప
ద్భాసితవక్షో వామాం
గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా. 1

{ సంజయుండు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట }

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డి ట్లనియె. 2

క. మునిజనవల్లభ యివ్విధమున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందినక్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యవ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయునికడకు న,తనివిజయము కాంక్ష తనహృదయమున మొలవన్. 5

క. పనిచి కృతపడినగాంగే,యుని దెసయుమ్మలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొం,దినఁ గుందుచు నుండఁ గొన్నిదివసంబులకున్. 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాఁటిని,శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురంబున
నున్నధృతరాష్ట్రు నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం దనచేరువ
నునిచికొని యాదరించి. 8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాదు రోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్త్రసై

న్యమునకు మాఱ్కొనం దలఁచె నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునన్ బలప్రచయసంఘటనం బెటులయ్యె సంజయా. 9

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లను నక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమ,మున నీయడిగిన తెఱంగు భూవర తెలియన్. 10

వ. దేవవ్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడు కురుపాండవు లతనికడకు వచ్చుటయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్పగతుం డైనశాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక రోషసంరక్తనయను లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటివేకువ నీకడనుండి యేను బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున. 11

మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితూర్యంబు లొ
క్కమొగిన్ మ్రోయఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైపథ్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోముల వివర్ణత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12

వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెడలి యస మెడలినబలంబులం గూర్చికొనుచుండి. 13

ఉ. అప్పుడు భీష్ము లేమి హృదయంబుల నుమ్మలికంబు గూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యేడ్తెఱఁ దక్కినచూడ్కు లొండొరు
న్ఱెప్పలమాటునం బొలయ నీసుతుపాలికి వచ్చురాజులం
దిప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందఱున్. 14

వ. అట్టియెడ. 15

చ. పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన మైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధురస్థితి యైనధరిత్రిచాడ్పు ను
ద్ధతహరిశూన్య మైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు [1]లేక యుండుటన్. 16

ఉ. అంగద నాథు మ్రింగినవృకావలి తన్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాంగములుం జలింప వెగ డందుచు దిక్కులు సూచు చున్నసా
రంగియుపోలె నుండెఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్చుటన్. 17

ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మైతి మనునెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి తెల్లముగ జనాధినాథ. 18

వ. తదనంతరంబున. 19

క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు [2]పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుయుతముగాన్. 20

1. లేని పిమ్మటన్; లేక యుండినన్. 2. పదిదివసంబుల్.

వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకు చుండి రాతని
తెఱంగు వొల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21

చ. అనఘ సరిత్సుతుండు తను నర్ధరథుం డని పల్కినన్ మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ పనికిఁ బోయిన నద్దెస రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే[1]ననియెఁ గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22

వ. కావున నతం డంతకు మున్న కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
[2]మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుదెసకుం బాఱె ననిన విని యాంబికే
యుండు సంజయున కి ట్లనియె. 23

క. తను నిమ్మెయిఁ దలఁచిన య,మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు కాచెనె తన, మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24

వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి నతం డి ట్లనియె. 25

క. వననిధి నడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్న సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ గర్ణుం డంతన్. 26

వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగు నతనిచేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27

చ. దమమును సత్యముం దపము దానము శీలము [3]నస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మునంద కల వట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీల్గె నిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడి సేన లక్కటా
సమసెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విషణ్ణమూర్తులై. 28

క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి రార్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29

వ. అప్పుడు తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱ డెందంబుల యుమ్మలికంబులు
వాయ రాధేయుం డి ట్లనియె. 30

క. మీ రెల్లఁ జూచు చుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నాకై యొ
ప్పారినభీష్ముఁడు పడియెను, మేరు వొఱగినట్టు లసము మిగుల నరునకున్. 31

వ. నా తెఱంగు వినుండు. 32

క. కలఁగిన సేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జునునికడఁక నెఱపెద బాహా
బల మాభీష్ముం డె ట్లగ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ గన్నులు తనియన్. 33

ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్మఠు లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కార్ముకముక్తచండశరఖండితదేహులఁ జేసి యుత్తు నేఁ

1. ననియ కాదె. 2. మామనంబు. 3. నస్త్రశస్త్రవీర్యములును.

పేర్మిగఁ గౌరవేంద్రున కభీష్టత రాజ్యరమావిలాసమున్. 34

క. కాదేని గాండివజ్యా,నాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిర్
ఖేదుఁడ నై వించు నధిక, మోదంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్. 35

క. కౌరవులం గాచుచు రణ,శూరులఁ బాండవుల నోర్చుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్ముని౯, జేరం జనుకంటె నొప్పు చెప్పం గలదే. 36

వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37

సీ. మణిగణోజ్జ్వల మైన మన యరదంబున జవనాశ్వములఁ బూన్పు చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్ములదర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్ సంఘటింపుము రభసమున ననుడు
వాఁ డట్ల చేయ దుర్వారగర్వోద్ధతి నగ్నిప్రభం బగునారథంబు

తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్లకౌరవులును నఖిలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గర్ణుఁ డుత్సాహలీల
నిజబలాభీలసుందరధ్వజము లొప్ప. 38

వ. నడచి నదీనందనుఁ డున్నయెడకుఁ జేరంబోయి శోషించినసముద్రంబు చందంబున విమానంబు విఱిగిపడినదివ్యుని తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభంగిని భగ్నపక్షుం డైనమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారియై యరిగి యాఫల్గుననారాచనిచయంబునం బొదువంబడి యమునానదీప్రవాహస్థితంబును [1]మదనిమీలితంబును నై శోభిల్లుశుండాలంబు ననుకరించుచు వీరశయనమహనీయుండైన యమ్మహానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి కేలు మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39

క. వచ్చితి రాధేయుఁడఁ గను,విచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి [2]నీ
సచ్చరితము ఘనమే యిట్లిచ్చట [3]నీయునికి ధాత నేమన నేర్తున్. 40

ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శం,తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41

ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల సేయఁ దీవ్రబా
ణార్చుల మార్బలంబుల రయంబున నీఱుగఁ గాల్ప నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42

క. శరజిహ్వాభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నారాయణదు
ర్భరపవనుఁ డింక బంధుర, కురుసేనాకాననంబు గ్రొవ్వడఁగించున్. 43

మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవదత్తధ్వని

---

1. మదనిమీలితాక్షంబును. 2. యా, సచ్చరితము. 3. నీపడుట.

స్ఫురణ౯ వీనులు వ్రయ్యఁ గేతనకపి[1]స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కి లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముద్భూతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి, చే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్మదీప్తుఁ డైనగాండీవి నోరుఁ డాజిఁ, జెనయఁజాల కునికి సెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు, కనుంగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కి కర్ణుఁడు పలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విషానలదుస్సహదృష్టిభీషణం
బైనమహాభుజంగమము నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యునిసొంపున౯ బ్రతుకుభూతవ్రాతము౯ వార్ధి సొ
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండు నేఱులును సంక్షీణంబు లై యుర్వి ని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రోపును బ్రాపుఁ గాపుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాథునియట్లు కావె నీ
వరిబలభేది జన్మమున నయ్యోడు చుట్టఱికంబుకంటె సు
స్థిరతర మైన[2]సంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపౌండ్రాది దేశాధీశులఁ గెల్చిదుర్యోధనాధీనవర్తులంగానిర్వర్తించిన
నీకు నిట్లు సెప్పవలయునే యండజంబులు పండిన వృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున
నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖు లై యుండువారుగాక నాకు నీవును సుయోధను
నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు
గావింపుము పొమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుం డై యద్దేవ
వ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁక వినతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగు
దెంచి భవదీయసైన్యంబు దైన్యంబు వాపి యే పగ్గలించి కలయం గనుంగొని. 51

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల దోర్గర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబం,ధురములు గా సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరు,క్మరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను
ద్ధురగాత్రకలితసితభా,సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్. 54

1. స్ఫూర్తిప్రభం. 2. సంగరము; సంగమము.

క. మొగమునఁ గయ్యపువేడుక, చిగురొత్త సుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందుగురుం
దగురాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి రలివు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయులై.
తే. అపుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు, తేరు రాధేయునరదంబు సేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెసక మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నితనితోడ. 56
క. నీవలన సనాథం బై, యీవీ డెంతయును మెఱసె నిం కిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెలర్పన్. 57
క. అనిన నతం డిట్లను బహు, జనరక్షకు లైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగన్. 58
ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁ డైనశాంతనవుబాహుబలమాటున నస్మదీయసే
నావిభవంబు సెల్లెఁ బదినాళ్లను నీమది కెక్కు నాదుయో
ధావలిలోన నింకఁ బృతనాధిపుఁగాఁ గొన నెవ్వఁ డర్హుఁడో. 59

ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొకఁడు నడప కున్నఁ బొడవడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవిహీనం బగుకలము జలధినెడలినభంగిన్. 60
వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనవుడు గాంధారేయునకు రాధేయుం డిట్లనియె.
సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతిత్వమునకుఁ జాలనివారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల [1]మాననీయుల యట్టులైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చునే యొక్కరు నైకొన్న మత్సరగ్రస్తబుద్ధి
నన్యులు విపరీతు లై కలంగక యుండు వారు గావలయు నెవ్వరును ద్రోణుఁ
తే. డనినఁ గా రన రాతండ యర్హుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రాహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుఁడు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు శూరుండు గట్టుము పట్ట మతని. 62
వ. అనుటయుం గురురాజు తగురాజులం గూర్చుకొని గురుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కి ట్లనియె. 63
ఉ. ప్రాయముకల్మి నొక్కటన భవ్యధృతిక్షమహనీయశీలతా
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశి
క్షాయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గావె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64
వ. అని వెండియు. 65
క. కనువెలుఁగు నీవు గా నీ, వెనుక భవన్నతమ యూఁది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మాఱట నెల్కొన వృషభముపజ్జ నడచుగోవులపగిదిన్. 66

1. మాననీయు లరయ కొన.

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్టు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు నన వుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలువుము నీ వని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య. 69

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ[1]వర్తకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవిహీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేఁడికొనిన నయ్యందఱం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు ధై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాడఁ జేసి యూఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యం బైనబలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది యై మెఱయు సైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి [2]పాండవులదీప్తిన్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు కనకకలశంబులం బావన జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం బరమాశీర్వాదంబులుఁ మాగధగీతంబులుఁ వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం బొనర్చి పేర్చినం గని రథికవరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు లందును భేరీమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల చమూపతిత్వపదభాసితుం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై యొప్పి రాధేయాదియోధవరులఁ
గొని[3]పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలౌదార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షౌహిణిపైఁ గొంత బలమును దొర లనేకులను గూర్చి

తే. చామరచ్ఛత్రకేతుభూషణతురంగ
దంతిరథహేతివర్మ యోధవ్రజంబు

1. రక్షకుఁ గా. 2. పాండవబలోద్రేకంబు మాయించెదన్. 3. పాండురాజనందనులతోఁ దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్ర, వీర్యంబు.

తునియ శిల నించి కతిపయదినము లరుల
సురలు వినుతింప విహరించె ధరణినాథ. 76

క. అడవుల దవశిఖ దరికొను,వడువున నిట్లరిబలం బవారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాఱె ద్రుపదుని,కొడుకు కార్వ్య సుభయజనములకుఁ వగ మిగులన్.

క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టుఁ డగుగురుని తెగుటకు, నిష్టాపముఁ బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్ల నయి
మొగుడ నివ్వెఱఁ గంది కొండొకసేపు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి గద్గదవికలకంఠుం
డగుచు సంజయునితో నిట్లనియె. 79

ద్రోణాచార్యుని మరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి భుజబలవిక్రమంబుల ఘనుండు
గురుఁ డట్టివానిఁ దేఁకువ శేక కదిసిరే పాంచాలు రతనిచాపంబు దునిసె
నో తేరు విఱిగెనో సూతుండు వడియెనో యెదుఱే యలసత నెదిరి సరకు
సేయమి మఱి పాత్రఁ జెందెనో హీనాత్ముఁ డైనధృష్టద్యుమ్నుఁ డతనిఁ జంప

తే. నట్టె యచ్చెరు విది దైవ మగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయివఱియలై పోవదు డాయిగాఁగ, నోపు నాగుండె యె మని యుమ్మలింతు. 80

వ. అని యడ లూని పొగిలి వెండియు. 81

తే. మేరు వొఱగుట యినుఁ డిలమీఁదఁ బడుట
యబ్ధి యింకుట గాదె ధైర్యమునఁ జేర్చి
ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి
యొందుఁ బొగ డొందునాచార్యుఁ డిట్లు లగుట. 82

క. అతిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుఁ గురుకుమారగురుఁడు దు
ర్మతు లగుమత్సుతులకుఁ గా, మృతుఁ డయ్యెఁ బరోపకారమృతి యొప్పఁగదా. 83

తే. విల్లు వట్టెడువా రెల్ల వెరవు గఱచి, పోవ నెల వైన ద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందనుఁ బంచి పార్థుఁ, డిట్లు సేయించెఁ గా కొరుఁ డేల చాలు. 84

క. పాముఁ బొదివి పడఁ దిగిచిన, చీమలగమి యట్ల ద్రోణుఁ జిక్కువఱిచెఁ గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక నూఁత యెవ్వరు మనకున్. 85

వ. అని పలుమాట లాడి యొల్లంబోయి యాలోనన కొంత దెప్పిఱి యంగంబులు
వడంకుచుండ మఱియు నమ్మానవేశ్వరుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 86

తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలి
ధర్మపుత్త్రుండు తోఁచినఁ దమము విరియు
నట్లు విరియక గుదునకు నడ్డపడఁగ
వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యెవ్వరికి నైన. 87

క. సింధురము మహోద్రేకమ,దాంధం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుఁడు [1]గవియ న,మంథరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్.

చ. ఉఱుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱిఁ గప్పు దెంచు విలయాభ్రము చాడ్పున మార్వ్రిపాద మే
త్తెఱఁ జెలఁగన్ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణు తేరిపైఁ
బఱపు కిరీటి మీధరణిపాలకుజోదులచేత నిల్చునే 89

క. ఎవ్వఁడు తెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనొ కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడుఁ గావంగ లేఁడ యెయ్యది తుదియో. 90

ఆ. గురుఁడు పడినయపుడ కురుసైన్యముఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేల పడకుండు నాధర్మ,పుత్త్రుభాగ్య మలఁతిఁ బోవు నెట్లు. 91

చ. నడిఁకెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రి చావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొండుగడఁ బోరుచు నుండెనొ యడ్డపాటు క
వ్వడికతనన్ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు బె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁ డై దురపిల్లుచుఁ జూచుచుండెనో. 92

క. అని పనవి వనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీ వేమింయుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్ముఁ డై.

వ. [2]తనకొడుకులగెలుపునెడ నాసమాలుటం జేసి. 94

ఆ. సొమ్మవోయిపడిన సుదతు లాక్రందన,రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు సెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ సేదతేఱి. 95

వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కి ట్లనియె నరనారాయణులు రథసారథు
లైనయారథం బెందు సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు కడిందిమగలు సాత్యకి
సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముండగు నుత్తమౌజుం డుదాత్తబలుండు శిశు
పాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి
యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుఁడు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగు చేకి
తానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయులజేయులు గేకయులేవురు వేవురపెట్టు యు
యుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుమ్నుండు
భుజసారద్యుమ్నుండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తి కృష్ణాశ్రితంబై నవృష్ణి
కుమారలోకం [3]బలోకమాన్యం బన మిగిలినబిరుదుతనంబునం బేర్చినయది భీమ
గదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను
గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది
గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది
మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

1. గవియన్, బంధురగతి. 2. తనకొడుకులదెస గెల్పునాస. 3. బు లోకంబునకు మిగిలిన.

నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 96

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుం డై పుట్టి వ్రేపల్లె ను
న్మదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
ల్లిదుఁ డాయింద్రునిపారిజాత మిలకుం లీలాగతిం దెచ్చి శి
ష్టదయాళుత్వము పూని యున్నహరి నిష్ఠం జెంది రప్పాండవుల్. 97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుం గాక. 98

క. హరి యాత్మ యర్జునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
నిరువు రగుట క్రీడార్థం, బరయఁగ నదియొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్.

క. ఆవెలుఁగు కనువెలుంగు గఁ,దా వెలసినపుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
లా వెఱచు రణమునకు నా,చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ జే టే మందున్. 100

వ. అని వెచ్చనూర్చి యూర కుండి వెండియు. 101

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టి కిరీటి కింక నె
వ్వ రెదురు కౌరవక్షయ మవశ్యము నయ్యెడు వార్త లేమిగాఁ
బురపురఁ బొక్కుచుం వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
గరపరిపాటి యెల్ల వినఁగా వలతుం వివరించి చెప్పుమా. 102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయు,తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణుసమర
మెఱిఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నెల్లఁ దెలియ,వినుము[1]దిరమయి మాటలు వేయునేల.

ద్రోణుండు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టి యిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట

వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుం డై గారవం
బునం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన ని ట్లనియె. 104

క. నను భీష్మునిపిదప బలం,బున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి [2]వీ
వినుతాచరణఫలంబును, గనువాఁడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105

వ. అనిన విని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాది సుహృజ్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
సవినయంబుగా గురున కి ట్లనియె. 106

క. వర మిచ్చెదేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితమ ధర్మపుత్త్రుఁ బ్రాణముతోడం
దురమునఁ బట్టి భుజాభి,కర కొని రావలయు మత్సకాశంబునకున్. 107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి. 108

చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పలు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
నికిఁ గురునాథ యిట్టు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజిఁ బ
ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము దెప్పర మెంతయు నిత్తెఱంగుగో
ర్కికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరం సగ మీఁ దలంచితే. 109

నీమనిశ్చయం బెట్టిది యతనిఁ బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయం గలవాఁడ వని యడిగిన

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్న కార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి వారికిం దేటపడ ని ట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ గోపించి గాండీవి కురుబలంబు
సమయించు మన మోపి సర్వపాండవులను జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేఱి రాజ్యంబు గోవిందుఁ డికున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపక తెచ్చి జూదం బాడుతెఱఁ గొనర్చి

తే. మగుడ నడవికి [1]నడిచినఁ దగిలి యతని, తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల
దోసఁగు మాలు నప్రతిహతదోర్విభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల.

వ. అనిన విని కుటిలం బగునతని యభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరంబు నకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడుగా నూహించి యొక్కతెఱంగుఁ గాంచి యన్నరనాథున కి ట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చెనేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండనే
సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని చూపఁగఁ జాలరు వాఁడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరుం ద్రౌపదిపుట్టినింటి వే
వురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లైననీతనయు లెల్లఁ, ధర్మజుఁడు పట్టువడునకాఁ దలఁచి రపుడు
పాండుసుతులకు మొగ మోడకుండఁగురుని, ప్రతినయెల్లెడఁజాటించె రాజరాజు.

వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం జెలంగి సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీరవంబు లుల్లసిల్లం గౌరవ సైన్యంబు వొంగె నది యంతయుం గౌంతేయాగ్రజుండు తనచారులచేత విని యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురుని ప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు సేయవలయు
నెఱుఁగు నతఁడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాఁడు గానఁ జెప్పవలసె నీకు. 116

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు,నాయకు[2]కోరికి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణునిప్రతిజ్ఞకు వెఱవకుండునట్లు చెప్పుట

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూ,వర నీ వని నొవ్వ నొండువలను సనుటయుం
బరికింప నొక్కరూ పవి, దురితంబులు [3]పీనిఁ జేయుదునె యే నెందున్. 119

క. క్షోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునకె కాదు సగణ, స్థాణున కైనను వశంబె తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

1. నడిచినఁ, 2. కోరిన ఫలంబునకు విఫలతగాన్. 3. నిధియుం; వినియుఁ.

ష్ట్రులు త్రిజగంబులుం గొని పటుస్ఫురణం జనుదెంచి రేనియుఁ
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ వని భంగపడ్డ నీ
యిల శకలంబు లై చెడదె యింకదె వారిధి నింగి కూలదే. 121

ఆ. వారితలఁపు వోసఁగ నేరదు పోరఁ బ,రాభవంబు మనకు రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్న యది నరేంద్రముఖ్య. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై శంఖభేరీమృదంగాది మంగళతూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగా వెడలి నడచి మొగంబున నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చి నం దగ్రభాగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండివధరుల్ దేజోమయాకారవై
భవ మారం దనపై వెలుంగ నతిదీప్తం బైనతే రొప్పె శా
త్రవసంఘంబుమనంబునన్ భయము గూరం గాలచక్రాకృతిన్. 124

క. ఆరథము కెలన నుజ్జ్వల,ధీరోద్భటరేఖ మెఱసి ధృష్టద్యుమ్నో
దారస్యందన ముద్ధత,సారథికముఁ జారురంగచటులాశ్వము నై. 125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను బాంచాలపతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కనుం గలపరివారంబును దగ నయ్యై యెడల బలుపును బొలుపును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం డమ్మోహరంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొలిచి నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ. 126

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీవ్రు లగుచు శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెం,పును దర్పము నుల్లసిల్ల భూవరముఖ్యా. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుం డయినవికర్ణుండును నతనికి బాసటయై చటులహయబహుళం బగుబలంబులలో నక్కెలన సౌబలుండును డాపటఁ గృతవర్మవివింశతిచిత్రసేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నాతనికిఁ బ్రాపై తత్పార్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిసూరసేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్సరుండును నై కురువిభుండును నాముందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుం డై కర్ణుండును నిలిచిరి వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజు రాధాతనూజుఁ
దిలక మై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని
సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుఁగు లడరంగఁ దమలోన నిట్టు లనిరి. 129

మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనులబాహాశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్లును బక్షపాతమున వారిం బట్టిపాలార్చెఁ గా
క నిజం బల్గ నితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే వారికిన్. 130

వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైన యనంతరంబ. 131

చ. తగ మనసైన్యమున్ గురుఁ డుదగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చుడున్
గగనతలంబు నెత్తురులఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిన్
మొగిళులు లేకయుం గురిసె మొత్తములై పెనుగ్రద్ద లాడె బె
ట్టుగ వినిచెన్ శివారుతము దుల్లెఁ గడున్ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132

తే. అమ్మహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి[1]సేనయుఁ గదియ నడచె. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం,డొరువులతోఁ బెనఁగువేడ్క లుల్లంబులలో
గురువ్రులువాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగుల సైనికులకు నేత్రెఱ మిగులన్. 135

తే. ఇట్లు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెసఁగువనంబులు మావు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లుపోలె. 136

క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయునుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బె,ట్టిదముగ మును గవిసె మొనఁ గడిమితోఁ గదియన్.

క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు తొలుతఁ గవియఁగఁ బేరు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసైన్యము, వినువీథి నమర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138

సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగుమంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హస్తికపాలరథావయవములు భగ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ

తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్ర,చండసైన్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు వెక్కస మొనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు ననుబోంట్లకుఁ జెప్పనేల. 139

వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లు సంకులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగున నేదిక్కు సూచినం

---

1. మొనయును.

దాననై పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనిచయంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్చుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్చుచుఁ దురగముల వీఁకఁ [1]దేరులు మఱలన్
వెల్చుచుఁ గాల్బలములఁ బోరి, మాల్చుచు రౌద్రముగ మారిమసఁగినభంగిన్.

వ. సంగరక్రీడ సలుపునయ్యవసరంబున. 142

క. పాయవడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయజలధరపటుగ
ర్జాయతతర్జనలీలఁ బలాయిత మగుపాండుసుతబలంబు నరేంద్రా. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచు బలువిడి, నెదురుచుఁ బాఱుచును మఱి మహీభాగముగ్ర
క్కదలం గార్ముకవిద్యా, విదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె వివిధబలంబుల్. 144

ద్రోణుఁడు పాండవ సైన్యంబుపై రేఁగి దివ్యాస్త్రంబుల శక్తి చూపుట

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డసమానశౌర్యంబును మాననీయదుస్సారంబును
దివ్యాస్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయసైన్యంబునందు. 145

సీ. తఱుచుగాఁ దెగిపడ్డధవళచామరములు డిండీరములయొప్పుఁ బుండరీక
ములు మరాళంబులపోలుపును గరవాలములు మీనభంగియుఁ దలలు శిలల
చాడ్పును గేశముల్ శైవాలరేఖయు మాంసంబు పంకసమానతయును
దాల్ప భటాశ్వమాతంగాంగభగ్నరథములతిట్టలు [2]సైకతములు గాఁగ

తే. ధీరవరకోటి ద్రెళ్లినవీరతతికి, సంభ్రమము పుట్ట సంభృతోత్సాహలీల
నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ, నిట్టలం బగునెత్తురు టేఱు వఱపె. 146

వ. అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
తేఱి చూడంగ రాక యుద్దీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁగొందు ద్రోణుండు నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవత్కేతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాంద్రం బై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యున్ వడిం దాఁకె న
ప్పాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁ డై. 1:0

వ. తదనంతరంబ. 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దఱుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్
గురునిఁ బొదివె నప్పార్షతు, నరదమునకు మించి రభస మత్యుగ్రము గాన్. 15

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెం, పొదవఁగ మెయి వొంగి ద్రోణుఁ డున్నత్తుగతిఁ

1. దెరలుచు. 2. పులినములు.

దదనీకములఁ [1]గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బోలిచెన్.

క. విను మప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యద్దేసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా,తనిసూతుని మేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154

క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరణి వాలిచె నరుణపయో,[2]ధరసంవృత మైనగగనతలము చెలువునన్. 155

క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్సైన్యం, బొప్పఱె తనబెట్టిదంపుటురవడిఁ దెరలన్. 156

క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణనుతు లెసఁగ నతఁ డ,క్షీణోద్ధతి నట్లు సమరకేళి సలుపఁగన్. 157

క. ఏచినరథికవరులు ధను,రాచార్యునియిరుగెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ,రాచితదేహులుగఁ జేసె నందఱఁ గడిమిన్. 158

వ. ద్రోణుండు పదిబాణములు ద్రుపదసూను మేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ బాండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుదెసకుం దఱిమిన మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకి. 159

మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు క్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజుం
విరథుం విస్ఫురితాస్త్రఘట్టితునిఁ గావింపం గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గి పాఱె యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160

క. సహదేవుండును గదగొని, మహిఁ గెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మ్మహితసుభటయుగ్మము శిఖ, సహితమహాశైలయుగ్మసదృశాకృతి యై. 161

క. వింశతిశరముల నేసె వి,వింశతి [3]ననిలజుఁ డతండు వీక నగుచుఁ ద
త్ప్రాంశుధనుర్దండము రెం,డంశములుగ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162

సీ. మనబల మార్చినఁ గినిసి భీముఁడు గద నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁడు పోలుపాఱె ధృష్టద్యుమ్నుఁ గప్పె నస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిలు నిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ బొదివె పిశాచముల్ పూనుతేరు
లెక్కి కప్పారెడునెలువుచర్మపుఁగత్తళములతో ఖరనిస్వనములు సెలఁగ

తే. నసురవల్లభు లగునలంబుసఘటోత్క,చులు సముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
పేర్చి యొండొరు నొంచుచుఁ బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁజూడఁజూడనదృశ్యులైరి.

వ. అయ్యవసరంబున. 164

సీ. క్షత్త్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు నేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి[illegible]య ద్భుతగతిఁ బోరె శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

1. గలంచెను... మూర్తియఁబోలెక్. 2. ధరసంభృతమైన. 3. ననిలజు నతండు.

నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతపత్త్రంబు వెసఁ ద్రుంచి యాతని విరథుఁజేసి
శంఖంబు పూరించె శారద్వతునిమీఁద ధృష్టకేతుఁడు సప్తతీవ్రదీప్త
తే. విశిఖములు నింప నతఁ డస్త్రవృష్టి[1] పెల్లు, గురిసె సాత్యకి కృతవర్మ యురమునార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేయ డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు. 165
క. సేనాపతి యగు ద్రుపద, క్ష్మానాథతనూభవుఁడు సుశర్మునిమర్మ
స్థానముల నొంచె నాతఁ డ,దీనుం డై యతనిజత్రుదేశం బేసెన్. 166
చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుఁడు కర్ణునిఁ దాఁకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుద్భటరణం బొనరించినఁ గంటి క్రేవఁ గెం
పాలయఁగ నీతనూభవుల కుబ్బుగఁ దద్రథ[2]దంతిఘోటకం
బుల నుఱుమాడె నారథికపుంగవుఁ డంబరచారు లార్వఁగన్. 167
క. వేఁకమ్మైఁ దలపడి పో,రాడిరి ద్రుపదభగదత్తు లస్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెలుఁగులుఁ, జూడను వినఁ జిత్రములుగ శుంభద్భంగిన్. 168
సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలువిడిఁ దాఁకి బాణాసారమున ముంప నతఁడు కినిసి
యనిధనుఃకేతనాతపత్త్రంబులు ద్రుంచి యేనింటఁ దత్తురగములను
సారథి నొప్పించి శరము లేడిట ప్రుక్కఁ జేసి దర్పంబున శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్మ రెండమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ముఁ దునిమెఁ
తే. బలుకయును వాలుఁ గొని నరుపట్టి గవిసి, పౌరవునిరథ్యముల నేలపాలు సేసి
యుఱికిసూతునిఁ బడఁదన్ని యురగవిభునిఁ,బట్టుగరుడుని క్రియఁదలవట్టికొనియె.
వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్మంబులు గొని రథంబు
డిగ్గ నుఱికి రయంబున నెయిది యదల్చినంగని జనకద్వేషి యగునతనివలనిరోషం
బగ్గలింప నాపురందరపౌత్త్రుండు పౌరవుని విడిచి యద్దెసకు లంఘించి కవిసె
నప్పుడు. 170
తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్మవివిధచిత్ర,గతులు చూపుచు నొండొరు కద్భుతము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ బఱఁభిరాము, సింహశార్దూలగతి విలసిల్లి రధిప. 171
వ. అట్టియెడ. 172
క. అఱిముట్టి ప్రేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవుని మలుఁగు గని నరసుతుఁ డే
ర్తైఱ ముఱిసిన నది రూపఱె, విఱుగుటయును వెస నతండు వెనుకకు విఱిగెన్.
క. విఱిగినచో నిలువక వెఱ, నుఱికెం దనరథముమీఁది కొండితి పోపో
పిఱికి యని పలికి నుఱుముగ, నఱికెం దత్సేనఁ బార్థనందనుఁడు వడిన్. 174
క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప,వరులు పలువు రొక్క పెట్ట వాసవిపుతు పై
నురవడిఁ దఱిమిరి మద్రే,శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి వైచెం బెలుచన్. 175
క. ఉరగాంగన నలిఁ బట్టెడు, గరుడుని క్రియశక్తి వట్టి క్రమ్మఱ వైచె

1. పెలుచఁ, బొదవె...వర్మ యొదవునార. 2. సూతఘోట్ల.

నరసుతుఁడు శల్యసూతునిఁ, బోరివోవఁగ నార్చెఁ బాండుపుత్త్రబలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుఁడును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుం డును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును సౌభద్రుం బొగడు నెలుంగులు సింహ నాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జని యింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లత నిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుం డై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటిక్కటి పెనఁగిన నింతవట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నింక
జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొండ్రు మనంబు లచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులసమరం
బున తెఱఁగు చెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్. 179

భీమసేన శల్యుల గదాయుద్ధము

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డుల్లుటయు నగ్గలికన్ గద పుచ్చికొంచు రౌ
ద్రమ్మున వచ్చుశల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రమ్మిట రమ్మనుచున్ సమస్తసై
న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ సురాధిపపౌత్త్రుఁడు దీప్తగాత్త్రుఁడై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెసఁగం దగ నెయ్యి పట్టి య
త్యంతరభసంబుమైఁ బిఱిఁది కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖఁ గా
లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁగాక యొరుల కీయిరువురయు
ద్ధతి కెదుర వశమె యనువా, క్తతియును దూర్యస్వనములు గడుఁ బెల్లెసఁగెన్. 183

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదా [1]ప్రసా రణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిన్ మిఱుఁగుఱుల్ గ్రక్కంగ సారించుచుం
గదియం [2]బాయఁగ వ్రేటు దప్పు నుసులంగా నేర్పు లంగంబులం
దొదవన్ ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్సీమంబులన్ దాఁటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెరవును సరియై

---

1. ప్రహారణంబులను. 2. బోయిన; బాయుచు.

మారుతియు మద్రపతియు ను,దారగతుల మెఱసి రమరతతి వినుతింపన్. 186

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి. 187

క. అఱిముఱి నొండొరు వ్రేసిన, నెఱఁకులు దాఁకుటను నొచ్చి నేల కొఱగె బి
ట్టఱి యాసుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్వయంబు వెగడందంగన్. 188

వ. అయ్యవసరంబున. 189

క. కృతవర్ముఁడు మద్రమహీ, పతి గ్రక్కునఁ గ్రుచ్చియెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయఁ జనియె మారుత,సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లెఁ గడున్. 190

క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్త్రులు కోపం
బొదవ నడరి రుద్భటగతి, మదవత్కరిచటులరథసమాజంబులతోన్. 191

వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192

మ. కవలుం దానును నేచి యుద్ధురగతిం గౌంతేయముఖ్యుండు వీ
రవరానీకము వీఁకఁ గూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గౌ
రవసంఘంబుఁ గలంచినన్ విఱిగె దర్పం బేది నీసేన య
బ్దవితానంబు మహాసమీరణనిరస్తం బైనచందంబునన్. 193

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు చెలంగ సింహనాదంబులం జేర్చిన పాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశభీషణుం డై మార్కొని మార్గణనికరంబులు నిగిడించిన. 194

మ. కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెన్ సమిద్భూమి య
చ్చెరువై యుండఁగ రథ్యసూతరథికశ్రేణీవపుఃఖండముల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్బలము లస్తోకప్రవాహంబు లై
పరఁగెన్ రక్తనదుల్ పిశాచకుల మంభఃకేళిలోలంబుగన్. 195

తే. కర్ణనందనుఁ డిట్లత్యుదీర్ణభంగిఁ, బాండురాజతనూజులబలము నెల్లఁ
గనుపుగొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులు,నాత్మజుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకి. 196

క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతనికేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచిన, నాలోనన ద్రౌపదేయు లందఱుఁ బెలుచన్. 197

వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామప్రముఖం బై కదిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దత్సోదరుల ననేకక్రూరాస్త్రనిచయావృతులం జేసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు కడంగి కేకయమాత్స్యపాంచాలప్రభృతిబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రౌణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితు లై మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి కొండొకసేపునకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁజాలక మన మొన తెరలి మరలినం జూచి యాచార్యుండు కోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింప నీసైని

కుల నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సార
థితో ని ట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాఱెడు ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తిఁ
గంటె యీతనిఁ దాఁకి గర్వంబు మాన్పక నిలిచిన నిమ్మూఁక నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్స్యపాంచాల తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబువెరవు నాచూపినయది గాదె విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాఁచు
తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్ఖలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీఁట వోవ
నడరి రథికజనంబు వేఁటాడవలయు. 199

ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు తేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి త్రోవఁ జే
ర్చినభుజసంపదం గడంగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాఁకె న
మ్మనుజవిభున్ గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబుగాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు, వీఁకం బతి ద్రోణు బాణావృతుఁ జేయ నతం
డాఁకగొనక యతనిధనువు, వ్రేఁకని భల్లమునఁ ద్రుంచి వెస డగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందను
చక్రరక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశిత
శరం బతనియురంబున నాఁటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు
నెలంగఁ బాండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెఱుగుగార్చి,చ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందరికి వచ్చి
యాచార్యుం బొదివిన నతండు నలిరేఁగి. 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల స్రుక్కించి సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్స్యవరేణ్యు నడఁగించి యేడింటి సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి వింశతి నుత్తమౌజునిచలము మాన్చి
పండ్రెండుపండ్రెండు పటుమార్గణంబులఁ బాండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి
తే. మఱియు మార్కొన్నరథికుల మదము సెఱచి
మెఱుఁగుఁదూపు లాధర్మజు [1]మేన నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

1. మీఁద...నడరఁ దఱిమి - నడరునడుము.

నవ్వి యవ్విభుఁ దెగటార్చె నారసమున. 205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులును బాంచాలనాథుఁడును దదీయజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులు లోనైనయోధు లనేకు లాచార్యుం బొదివి శౌర్యబహు వీర్యంబులు నెఱపి రందు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నెట్టన నానా స్త్రంబుల నొప్పించిన నాధనుద్ధరగురుండు. 206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గౌరవులకుఁ
జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రదత్తసింహ
సేనమస్తకములు రెండు శితశరములఁ
గుండలంబులతో నేలఁ గూల నేసె. 207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జిక్కువడం జేసి పురుషసింహుండు మదం
బెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బొదివెదు, నెక్కుడుతమకమునఁ గదిసె నేత్తెఱ మెఱయన్.

వ. అయ్యవసరంబున నాసైన్యంబుల జనంబులు. 209

క. అదె పట్టువడియె ధర్మజుఁ, డదయుం డగుద్రోణుచేత నక్కట నేఁడు
న్మదుఁ డై సుయోధనుఁడు తండ్రి దలిర్పఁగ నేఁగుఁ గరిపురికిఁ గొని యొలమిన్.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత. 211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కనం గదల రథ్యవ్రాతచంచద్గతి
స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలము నభంబుం గప్ప నత్యంతని
ష్ఠురసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు [1]దిగ్దంతు లా
తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చి వడిఁ బార్థుం డగ్గురుం దాఁకినన్. 212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్కపెట్ట భారద్వాజునకు బాసటయై ససైన్యంబుగా సవ్యసాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకారుం డయి గాండీవచండనిస్వనంబు లొండొండ నిగుడ నిశితసాయకపరంపరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదో మాంసపంకంబును నస్థిచూర్ణసికతంబును నగుశోణితనదీప్రకరంబును బఱపె నంత గభస్తిమంతుం డస్తశైలాంతరితుం డయ్యునఁ బార్థుబాణాంధకారంబునకుఁ దోఁడు సంధ్యాసమయంబు గవిసినం గురుసైనికులకుఁ దమవార లెవ్వరివార లని నిరూ పింప నశక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు సాలించి వాహినులఁ దివియించినం దిరం బై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును బాంచాల కేకయాదిబంధుమిత్రప్రశంసావచనంబులును వీనులం బొలయఁ దనబలంబుల మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నిత్తెఱంగున రెండుసేనలుఁ దమతమవిడి దలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు. 213

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేపున నెలమియును నెసక మెసఁగ వెడలి యా
టోపంబున రణసన్నాహ, మహోపక్రమలీల మెఱయ నుజ్జ్వలభంగిన్. 214

1. దిక్కిత్తులాతుర

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 215

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జునుఁ డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ద్ధురుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పఁగఁ బోవఁ జాలిన
న్వెరవునఁ బట్టవం బసులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

ద్రోణాచార్యుల రెండవనాఁటి యుద్ధము

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని వెన్నిచ్చి, పాఱ కున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్త్రు ధరణీశ పాఱుట, గలిగెనేని నంతకంటె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవ,మానించుచు నునికిఁ జేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్. 219

వ. తమకించుచుందుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేఁడు రణభూమి యందు నర్జునుం డొండెఁ ద్రిగర్తు లొండెం గావలయు నే మతనిఁ బెద్ద కయ్యంబులోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చిన కాదె యనవుడు నతనితమ్ములు సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్బంగిన పలికిరి వారలపక్షం బైనరథికవర్గంబు నిత్తెఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం ద్రిగర్తులు పదివేవురు దొరలు కడంగినం గని తుండకేరళమాళవశిలింధ్రమగధ మచ్చిల్లికాదిదేశాధీశులును బంధుమిత్త్రసహితంబుగా నివ్విధంబు వారి తోడివారై పంతంబులు పలికి యుబ్బునం బొంగి రి ట్లప్పరుసున నగణ్యరథికోత్తము లుత్సహించి కృతస్నాను లై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వయోధులు నాకర్ణింప నందఱు ని ట్లనిరి. 220

సీ. అర్జునుఁ జంపుదు మతని నోడితి మేని గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హారణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగతారక్షణము నన్ృతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిమానవవైముఖ్యమును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్కి,రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ, కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు. 221

వ. అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబలపరివృతు లై కురురాజు సంతసిల్ల నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూహంబు సమకట్టి దానికిఁ జంచు వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం దలయును గృపకృతవర్మలు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేనకేకయప్రముఖులు మెడయును బాహ్లికభూరిశ్రవస్సోమదత్తశలశల్యులు వలపలిఱెక్కయు నశ్వత్థామ సుదక్షిణవిందానువిందులు డాపలిఱెక్కయు శకునిపాండ్రకళింగాంబష్ఠ

మాగధులు వెన్నును నానాజనపదసేనాసమన్వితుం డై సూతపుత్రుండు పుచ్ఛం
బును సైంధవాదివివిధదేశాధీశులు నెడ నెడం గలయఁ బెరసి యొడలిపాలు
పును బలుపును నై నిలువ నియోగించిన నమ్మోహారంబు మహాపవనసముద్ధూత
సాగరాకారం బై యుత్సాహనృత్యంబు సేయుచందంబునం జూడ నొప్పె నందు
మధ్యమప్రదేశంబున భగదత్తుండు గజారూఢుం డై యుదయాచలంబుపైఁ
బొలుచు భానుండునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు నుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు
పాండవసేన దక్షిణదిక్కునకుం జని సమరంబునకు సవ్యసాచిం దొలంగం బిలుచు
టయు నన్నరశార్దూలుం డన్నతో ని ట్లనియె. 222

చ. తఱిమి సుశర్మ తమ్ములును దానును నాజికి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెఱుఁగనియట్టు లుండు టిది యే పురుషార్థము వారి నెల్ల నే
డ్తెఱ నుఱుమాడఁ బంపుము కడిందిగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱగొఱ గాదు పోమి గడుఁగష్టము నాకు నుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెఱుంగుదుము మనకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపోయు మనుడు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కి ట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది [1]బీరతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలఁపదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెట్లుఁ బోయెదం
జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థి యై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 223

క. ఇతఁ డున్నయంతసేపును, మతి నేమియు వెఱవ వలదు మార్తురచేతన్
హతుఁ డయ్యెనేని నిలుచుట, చతురత గా దనికిఁ దొలఁగి చనవలయు నృపా. 229

అర్జునుఁడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులపైఁ బోవుట

తే. అనిన నొడఁబడి యట్లు కా కనుచు నన్న
రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్త్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవ్విరోధు
లున్న దెస కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాసి విజయుండు చనుటకు నుబ్బినమనస్సైన్యంబులం గనుం
గొని యమ్మహీపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహ

1. బెట్టతనం; బెంటతనం; బెండుతనం.

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్ధవ్యూహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం
డట్ల చేసె నివ్విధంబున నుభయవ్యూహంబులు గాఢసన్నాహంబు లై శంఖ
భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు చెలంగ నడువానకాలంబునం బొందిన గంగా
యమునలుంబోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున నయ్యజాతశత్రుండు
ద్రుపదపుత్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీ బ్రాహ్మణుచేతం, బోఁడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండన్
వేఁడిమి మెఱయుశరంబుల, వాఁడిమిసొం పెల్లఁ జూపవలయుం జుమ్మీ. 232

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నినుఁ గదియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మధీశా. 233

వ. అని పలికి పారావతవర్ణాశ్వవర్ణనీయరథుండగు నయ్యతిరథుండు కుంభసంభవునకు
సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నుదర్శనంబు దనకు నరిష్టంబగుటయు
నగ్గురుం డొక్కింత విన్ననై యాతనిదిక్కు దేఱిచూడం జాలక క్రేడించి పాంచాల
బలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు పరఁగించుచుం బాయువడ నడరె నంత నక్కడ.234

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచయముమీఁదఁ జనునట్టు లాత్రిగర్త
వరులపై నురుగంగ వారట ము న్నర్ధచంద్రాకృతిగ నొడ్డు సుఘటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతినార్పులు బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్మితుఁ డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. [1]మెక్కు డైనరవము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలు చున్నవారు మొదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుఁగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేఁడి రకట. 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్మద్విహ్వా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుఁగదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వుడున్
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్సేన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తి యో యనం
గా నులి వేసి యుండియును గ్రమ్మఱఁ దేఱె రవంబు [2]మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు తెలివొంది యొండొరులం బురికొలిపికొని సంశప్తకు లొక్క పెట్ట ఫల్గును
పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేనువేల రథంబుల
వారిం గూల్చినం బెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మూఁటమూఁటఁ బార్థుఁడు నొంచెన్
సరి నై దై దేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

1. మిక్కు దేమికతము. 2. మాఱఁగాన్.

వ. అట్టియెడ సుబాహుండు క్రీడికిరీటంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై
ననేకశరంబులు పరఁగించిన సుశర్ముండును సురథుండును సుధన్వుండును బాసట
యై యప్పార్థుం దాఁకిన. 242

ఆ. వారికేతనములు వడిఁ ద్రుంచి యవ్వీరుఁ, డాసుధన్వుహాయశరాసనముల
తునియ లవనిమీఁదఁ దొరగించి తన్మస్తకంబుఁ దునిమె తేఁపగముల కుఱికి. 243

క. ఇరువే యుద్భటరథములఁ, బొరిఁగొనుటయుఁ బెఱబలంబు పురికొనక వెఱం
దెరలుచు గుంపులు గట్టుచుఁ, గురుపతిసైన్యంబుపొంతకుం జనుచుండెన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతు లైన సైనికులం గనుంగొని సుశర్మ యెలుం గెత్తి. 245

క. వెఱవకుఁ డిట మరలుఁడు మ, న్నెఱుఁగరె యర్జునునిఁ గురుమహీపతికడ నే
డ్తెఱఁ బలికినపంతంబులు, మఱతురె నో రెద్దిరిత్త మరలిన మనకున్. 246

వ. అని బరవసంబు సేసిన నాసైనికులు కోల్తల సేసి రప్పుడు నారాయణగోపాలు
రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాణాదితూర్యరావంబులు సెలం
గుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247

చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూరక యుండుదురే త్రిగర్తు లి
ప్పుడ నుఱుమాడి పోద మటు వోవఁగ నిమ్ము రథమ్ము నావుడుం
గడు వెస నాథనంజయునికాంక్షిత మెక్కడ నక్కడెల్ల నె
క్కుడుముద మొప్పఁ దేరు రథికోటులపైఁ బఱపెఁ ముకుందుఁడున్. 248

క. హిమగాంబుదములు పూనిన, విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమావులవే
గముసొంపున నయ్యరదం, బమరేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనిసుతుండున్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు
నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయం బుండరీకాక్షుం గనుంగొని నారాయణ
గోపాలురు కుపితాత్ము లై యర్జున దుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం
బోయిననాఁడు కృష్ణుతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు తమ్ముఁ గోరకొనినవాఁ డగుటం
జేసి యీసునం బేర్చి యన్నరనారాయణుల మేనుల నానాస్త్రంబులు నినిచిన
నరుండు దేవదత్తంబు పూరించి యవష్టంభంబునం ద్వష్ట యిచ్చిన మహాస్త్రంబు
ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవి [1]చండ మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచియొకళు లొకళుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయ, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇమ్మెయిఁ గృతార్థం బయిన దివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హత
శేషులు వోక పొదివి[2]రథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాభీల
శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుఁడు కోపానలదీపితుఁ డై విశిఖశిఖలతీవ్రనిహతి న
త్తూపులగమి నేర్చి జముని, ప్రోపు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురువంశనిధీ. 253

1. చండమున వారొం. 2. రథరథ్యకేతుసహితంబుగా

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుటయుం దుండిమగధకేరళమచ్ఛిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగుపెంటలుగఁ జేయఁ బిఱుసనక మహా
సేనలు దోడ్డో డగ్గఱి, యానరుపైఁ బెల్లు గురిసె నమ్ములవానల్. 255

క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సించి చెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశప్తకులు మఱియును 257

క. పెరయీఁగలగతి గవియుచుఁ, బోరిఁబోరిఁ గడుఁదురులపగిదిఁ బొదువుచు [1]నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోఁతులుఁ, బరువడిఁ జీకాకుపఱుచుభంగి నలఁచుచున్. 258

వ. పెనంగి రండుఁ గొందఱు వీరావేశంబున. 259

సంశప్తకులందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడుట

క. అరదంబులు మొద లగుచు,ద్ధురవాహనకోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై [2]నూఁదుకొనఁ బడిరి నలి నార్పులతోన్. 2 0

వ. ఇత్తెఱంగునం జేయి గా లార్పనుం జూడ్కి వఱపను రాకుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బైపయిఁ దోరంగినం గృష్ణు లగపడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్సైన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేడ్పడి వసుదేవనందనుఁడు. 261

ఆ. ఎచట నున్నవాఁడ వేమైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ గాన కునికిఁ
దలఁకు చున్నవాఁడ ధైర్యధౌరేయ నీ, యెలుఁగు సూపవే సురేంద్రతనయ. 262

వ. అనిన విని యతండు ముకుందుని మానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగిం,చిన సంశప్తకులు దెసలఁ జెదరి చొరువుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశర, వినిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్.

క. శిరము లురంబులు కరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలము లై సం
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, కరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు కపిమసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బారిసమసు చండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగు నబ్బలంబు లతని బాణపరంపరల బలితంపుఁ
బరవునం జేసి. 266

ఆ. కూలురూపుఁ దన్నికొనియెడుసూపును, నోఱుబుసూపు [3]నేల కొఱగుసూపుఁ
బొరలుసూపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోరభంగి కాఁగ. 267

వ. ఇవ్విధంబున నసమసమరతత్పరులై తనవలన నేమఱి యామఱుందియు బావయు
నట్లుండ [4](నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్ప నుదగ్రసైన్యంబులు మన మొనలు

---

1. నరుపై; నెరవై. 2. నూఁదికొనఁ. 3. నల్లనొఱఁగు. 4. ఈ కుండలీకరణములోని పాఠము వ్రాఁతప్రతులందు లేదు.

దలంకం దఱిమె) నాచార్యుండును ధర్మసూను సైన్యంబులు దలంకఁ దఱిమె
నప్పుడు నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికిఁ బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం
గురుపాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోరె నట్టియెడ. 268

చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతముకోల్తల కోర్వక ధర్మపుత్త్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము తూలుడు నాతఁ డదల్చి వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన సుదగ్రగతిం బురికొన్నఁ గౌరవ
స్ఫురణము సుద్భటం బగుడు సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269

వ. ఇబ్భంగి నుభయసైనికులును గలయఁ బెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబుల కతం
బున ధూళీకృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాళరక్తసిక్తం బై
యారజఃపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాఁగును దార్కొని వి,స్ఫురణ మెఱయ నాయుధములపాఁగ లేనిశిఖల్
వరతరమ యొగయఁ బోరఁగ, ధరఁ జతురంగములు నద్భుతంబుగఁ గెడసెన్. 271

క. కరిఘటలు దురగములదళ, మరదంబుల మొత్త మనక యడరి పడిం గా
ల్వురు వ్రుగ్గఁ జేయుచును వ్రు,గ్గిరి విస్మయ మొలయఁ జూచు ఖేచరతతికిన్. 272

ఉ. తేరులయొప్పు మ్రోడుపడఁ దేఁకువ లేనిపదాతికోటి ను
గ్గై రుధిరంబులో మునుఁగ నానినయేనికపిండు పక్షముల్
ఘోరము గాఁగఁ ద్రెవ్వి వెసఁ గూలుకులాద్రులఁ బోలు నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు వేడుకసొంపునఁ గూడి యెక్కినన్. 273

చ. నిలిచినరూపు డొల్ల ధరణిం బడి యున్న శరీర మింత లిం
తలు శకలంబు లై నెఱయ దంపడిమూఁక గలంగ నొంటి గుం
పులు పఱివోవ రక్తజలపూరముగొంపులు ధూళిగా రథం
బులు రభస బునం బఱపి పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తు లై. 274

క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదత, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బఱపఱ యై
యి మ్మెడలఁగఁ దిగిచియు నర,దమ్ముల నేనుఁగులు వీటతాటము సేసెన్. 275

క. తురగమున నరుని వ్రేయుచుఁ, గరిదంతము వెఱికి యన్యకరి వైచుచు ను
ద్ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు సేసెఁ గనుఁగొను ప్రజకున్. 276

గ. ఒక్కొక్కచోట. 277

చ. మెఱుఁగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిసోనయుఁ గల్గుమేఘము
ల్గిఱిగొన నొప్పునాకసములీల రణక్షితి సూడఁ బొల్పగుం
దఱచగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగుచుండ నొగిం బడి యుక్కి నత్తఱిన్. 278

గీ. అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
వెల్లు చూడ రౌద్రబీభత్సకరుణభ,యానకైకహేతు వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు పడినం దెరలం బాఱువారణహయంబులును
వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగువివిధయోధులును రుధిర
మాంసమస్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయ మునింగియుం గాళులు వెలుక
రా కుండియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి
వెడంగు వడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావర్తకరిగిరికలితంబైన
సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియం జొచ్చి
తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛం జేసి వెఱవేది
వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యొయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెం పెక్కు సైనికు
లుక్కునం బొంపిరి వోవు చున్న సంకులసంగ్రామంబునఁ జెక్కు సెమర్పక దర్పం
బునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుఁ బోదువం, ద్వరితోద్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి చనియెడుపగిది యుధిష్ఠిరు దెసకుం జనియె నతనిసేన దలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల, [1]స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమహో
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు పొగడన్. 282

ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు చచ్చుట

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెసఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తుని మెయిఁ గ్రుచ్చెఁ బేర్చి పదితూపులు ధర్మజుఁ డుల్లసిల్లఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తు కోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు పుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు. 284

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 285

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమా,రకుఁ డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న
స్త్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొందెఁ బాండవేయబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తనువు వృకాంగముల్ విశిఖధారలఁ ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బ్బడంగ వా
హనములు బీఱువోవ సిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాఁటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు
దునుము నొండువింట ద్రోణుని నొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నడరియేసె.

క. కినిసి వెసఁ సత్యజితుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల తునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాఱుబాణముల్ బిట్టేసెన్. 289

ఆ. అన్యచాపహస్తుఁ డై సత్యజిత్తు సం,రంభజృంభణమునఁ గుంభజన్ముఁ

1. స్థితమగుతన,

దలర నేయుటయు నతండు కెంపారెడు, నాననంబుతోడ నవుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై పడం ధనువు గ్రక్కున నేయుడు సత్యజిత్తు వి
ల్లొండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి నేయుచుఁ బెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు సేసి భుజదర్పధురంధరుఁ [1]డీతఁ డింత ద
క్కం డని యర్ధచంద్రవిశిఖప్రహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగురు, బాహుబలంబునకు నులికి పాఱఁ దొలంగెఁ
వాహములఁ దోలుకొని యు,త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా. 292

ద్రోణాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట

సీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డపడి వారిమొన లెల్లఁ గడక నొక్క
పెట్ట ద్రోచిన దూదిటిట్టలపైఁ బ్రాఁకు నగ్గిచందంబున మ్రగ్గఁ జేయు
నగ్గురుఁ దాఁకి మాత్స్యానుజుఁ డాఱుదూపుల నొంచి యార్చిన నలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసె ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు

ఆ. పడినఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేకయాదిసేన
లెల్లఁ జెదరఁ [2]దరలఁ దల్లడపడఁ గల,గుండుకొనఁగఁ జేసెఁ గుంభజుండు. 293

క. మెఱుఁగు ధనుర్దండము గుణ,ముఱుమఁగ విశిఖతతి దొరుఁగ నొక్కటఁ దఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లఱిముఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డడరె నరేంద్రా. 294

క. వీరాస్థిశర్కరాఘన,భేరీమండూకకవచపృథులోర్మిరథ
స్ఫారావర్తగజమకర,ఘోరమహిమ రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొన నప్పళించి తఱుమునమ్మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును వసుదానుండును శిఖండియు
నై దైదుశరంబు లేసిరి సాత్యకిక్షత్రధర్ములు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బదింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండునుమరలిబాణశతత్రయప్రయోగతీవ్రులగు ధృష్టద్యుమ్న
చేకితానుల మున్నిడికొని పొంగి తానును బంద్రెంట నొప్పించె నప్పు డాభార
ద్వాజుని మఱియునుం బలువురు పాండవపక్షయోధవీరులు వొదివినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసి రతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేము జముకడ కనిచి యుధామన్యుని నుత్తమౌజుని శిఖండిని
సాత్యకిని బెక్కమ్ము లెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాతశత్రుండు
వెండియుఁ గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాఱిన. 296

క. గురు దృఢసేనుఁడు దాఁకిన, హరిసారథికేతురథశరాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరఁగించె దదీయతనువుతునియలు ధరణిన్. 297

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్విలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు తెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

1. డింతతోడ. 2. దెరల.

భించిన కుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రసేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు పోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూల్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాత్స్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట
కవిసి [1]విరిసిరి తచ్ఛరాఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథికవరులును [2]వస మఱచి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు పేర్చిన యాచార్యు శౌర్యభుజవీర్యంబులు
సైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది చెప్పెద నాక
ర్ణింపు మని యి ట్లను నట్లు కలంగిన కౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకల నవ్వుచుఁ
గురువిభుండు కర్ణునితో ని ట్లనియె. 300

క. పెనుగాలిని వెసఁ గూలిన, వనముక్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
విను మింక నెన్నఁడును మొగఁ, గొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహోగ్రభంగి నడరం గడుదైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఱఁగఁ బాఱెడు నట్లు సూడుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్మదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ సైఁచునె పాండవేయు లు
ద్దామబలాఢ్యు లాహవము దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాట్లు తమచిత్తములన్ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాఢ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁకఁ గుందుదురె కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలసమగ్రుల మై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగమోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు కేతువు మెఱయ నజాతరిపుఁడు
రురునిభాశ్వంబులు హరికేతనంబును బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుఁడు
శుకవర్ణహరులు ప్రస్తుతశరభధ్వజంబును నొప్పి సహదేవపూర్వజుండు
నంబుదచ్ఛాయరథ్యములు శుండాలపతాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

1. విఱిగిరి. 2. నిశ్చేష్టితు లై యుండి.

తే. గడఁగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్స్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహలీలఁ
దోడు నడవంగ నడరిరి ద్రోణుమీఁద. 307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబుఁ గప్పుకరణిఁ గుంభసంభవుం బొదివిన దృష్టిపథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె నను దిగులు మనవారికిం బుట్టె నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయివీచి యందు ముంగలియై నడచు వడముడిం దాఁకినం దమకించి సాత్యకిని గృతవర్మయు క్షత్త్రధర్ముని సైంధవుండును యుయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహదేవునిఁ జిత్రవర్ముండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదుని బాహ్లికుండును విరాటుని విందానువిందులును శ్రుతకీర్తిని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుండును శ్రుతసోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతవర్మయుఁ బ్రతివింధ్యుని నశ్వత్థామయు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖండిని వికర్ణుండును గుంతిభోజుని దుర్ముఖుండును గేకయపంచకంబును గర్ణుండును గాశీశ్వరుని జయుండును బాండ్యుని జయత్సేనుండును ధృష్టద్యుమ్నపుత్త్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్త్రులును వార్ధక్షేమిని గృపాచార్యుండును మణిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని నలంబుసుండును దలపడి రెన్నం గొలఁదిగాదు గాని మఱియు ననేకు లనేకుల మార్కొని రిబ్భంగి భారద్వాజునిం బరిమార్పను గావను బూని [1]యక్కడి యిక్కడి వీరు లుక్కుమిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబుల ప్రాణంబులఁ బీల్చియు సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలు వాపియు నాతపత్త్రచామరంబుల బడలువఱిచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తళంబుల తునియలు ధరఁ [2]దొరలించియు నెత్తు రురలించియు నిత్తెఱంగున ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు తన్నుం గవిసినధృష్టద్యుమ్ను నమ్ముల నవలీలం గుదియించి యగ్గురుండు వెండియుం గొందఱం జిక్కువఱిచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 303

క. వీరిచట నివ్విధంబునఁ, బోరఁగ నర్జునునితోడఁ బోక వెనఁగున
వీరులు సంశప్తకు లె, క్కైరొక్కొ యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్. 309

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నవ్విభుతో నది వెండి చెప్పెదన్
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరసస్ఫురణంబునన్ భవ
త్తనయుఁడు గంధసింధురవితానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు కనుంగవ నిప్పులు రాలుచుండఁగన్. 310

1. యిక్కడక్కడివీరు. 2. దొరఁగించియు.

క. శరజాలమహావాత,స్ఫురణంబున నుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311

వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి. 312

శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తిఁ [1]దివ్యాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యత్క్రోధుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలీవిధ మొప్ప నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్. 313

వ. ఆ సమయంబున. 314

భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట

క. దానవజయ మింద్రున కెద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవమానతనయుదెసకుఁ గొలిపె మదమెలరారన్. 315

వ. ఇట్లు మన సైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316

సీ. కినుకమై నిగిడినకనుఁగవ మెఱుఁగుల [2]గములుముందటఁ గెంపు గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగ్గించి పూఁచినరౌద్రతరరేఖ వినువీథిఁ జూపఱవేక్కఁ బెనుప
గండునఁ జాఁగినతొండంబు లయసమవర్తిదండములీలఁ బట్టువఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటురవడిఁ బదన్యాస మిళాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ

ఆ. ననిలపుత్రుదెసకు నడరినఁ గని ధర్మ,తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీము సామజం బనియెడు, నులివు గలయఁ జెలఁగఁ గలఁగి రధిప.

వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318

క. అలుకొందుమనముతోఁ దన,బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానిన్, విలసిల్లుమహాంకుశమున విరియ జడియుచున్. 319

క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడి పొడి గా న,క్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.

వ. అప్పు డాలోకించి. 321

చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకైవడి వారలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగువీఁకఁ దక్కరిఁ బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగదత్తుఁడు తోమరసత్తకంబునన్. 322

ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బాండవ,బలము బడలుపడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323

చ. కరిపతి జిఱ్ఱనం దిరిగి క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్ణివీరు ను
ద్ధురరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

1, దివ్యాస్త్ర. 2. గజముముందటఁ గెంపుఁ గడలుకొనఁగఁ.

చె రయమున్మై నతం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోయెఁ జె
చ్చెర గజ మొండుమైఁ గవిసి చిందఱవందఱ సేసె మూఁకలన్. 324

క. సారథి తురంగముల మెలు,పారంగాఁ బూన్చి తేర్చి యవికల మగునా
తే రల్లఁ దేర సాత్యకి, బీరము పొలివోవకుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325

ఉ. భీముఁ డుదగ్రతం గవియఁ బెల్లగునాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కడుం వెగడొంది యీడ్చె సం
గ్రామవినోదలీలకు విఘాతము గాఁగ రథంబు నప్పు డు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సుపర్వుఁడు చచ్చె హస్తిచేన్. 326

వ. అతని పడుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుండును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327

క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుయుత్సుసారథిఁ జంపెన్
బెదరక యభిమన్యునితే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328

క. నరతనయప్రముఖరథిక,వరులు నిభముమీఁద నేయువాలమ్ములు ని
ష్ఠురగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణచయముపగిదిం బొలిచెన్. 329

క. రభసంబునఁ బ్రాగ్జ్యోతిష,విభుఁడు కరిం గొలుపుటయును వెస నది యరిపీ
రభయంకరముగ వారల,ప్రభ సెడ నరదములు వైచెఁ బలుదెసలఁ బడన్. 330

ఆ. ఇట్లు భీమసేను నేపు నర్జునసుత, ప్రముఖులైన యలఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేడ్పడి చెడి పాఱఁ, జొచ్చెఁ బాండురాజసుతులసేన. 331

క. నలి భగదత్తుఁడు కదుపుల, వెలుచుపసులవానియట్లు విలసద్గతి న
బ్బలము నెగవ ధూళియు నా,కులసంరావంబు గగనకుహరము నిండెన్. 332

క. అని చెప్పి సంజయుఁడు కురు,జననాయక యపుడు సవ్యసాచిరణమది
క్కునఁ జిత్తం బిడి యడిగితి, విను మయ్యాధవ తెఱఁగు విస్పష్టముగాన్, 333

వ. అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనవాంఛ మిగుల నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి నాసూతనందనుం డిట్లనియె. 334

అర్జునుఁడు భగదత్తుని దెస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట

క. అంతకుమును భగదత్తుని, దంతి యసమసమరకేళిఁ దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మెంతయు వెస బలముఁబోని కేఁగఁగ వలయున్. 335

వ. అది యెట్లంటేని. 336

చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁప నోపు భగదత్తునియేనుఁగు దానికో ల్లలం
దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిచోఁ
[illegible] వేఁడు రా[illegible]ఁ బ్రాపనికిం దలఁకొందెదున్ మదిన్. 337

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబు, ద్రిప్పి యాత్మసేనదిక్కు వోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశప్తకు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 338

వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339

క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలవు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయుం
వలయుపనులయం దిప్పుడు, తలఁకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340

వ. అని వితర్కించి విష్వచ్చుండు సంశప్తకవధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి మరలి గాండీవగుణక్వణనమేదురరోదసీకుహరుండును దేవదత్తధ్వానవిదళితదశదిశాసందోహుండును నై దివ్యబాణంబులు పరఁగించినం గేతనాతపత్రచామరవ్యజనంబులును భేరీశంఖకాహళమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబులును దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శరముసలముద్గరక్షురికాకుంతంబులును దనుత్రాణకంకటమస్తకచ్ఛదంబులును మకుటకేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరఃకరవక్షఃకుక్షికటిచరణంబులును దునియలుం బఱియలుం దుముళ్లుం బొల్లునై రాలిన నన్నేల ఘోరంబును నభిరామంబు నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి విస్మయప్రమదమగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె నివ్విధంబున నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం బింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341

ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ నరవాయి గొనక సు,శర్మ తాను ననుజచయముఁ బెలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగునె యే,మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు.

క. పిలిచిన మరలమి తగ ద,బ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలకొను మొకతెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343

చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు తేరు మరల్ప మోమునం
గినుక మునుంగున వ్వ్రాలయఁ గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైపడినతమ్ముల నంతకు ప్రోలి కన్చి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఛవోవుడున్. 344

వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345

సీ. పాఱెడు మనసేన పరఁగెడుఁ బెందూళి నభము గోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల మెగచుచు నున్నది పఱపుము వెస దానిపై రథంబు
నావుడు నతఁడు మహావేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగువాలమ్ముల నఱుము సేయుచు సింహనాదమునకుఁ

తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్తటంబుల వ్రయ్యఁజేయ
వచ్చి విష్వచ్చుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీఁకఁ, జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 346

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సంజయుతోడ భీషణాటోపత న
ర్జునుఁ డి ట్లెయిదిన భగదత్తుని కతనికి నేమి భంగి దార మయ్యెనొకో. 347

ఉ. నావుడు నాతఁ డాధరణినాథున కి ట్లను నట్లు తాఁకినం
జేవ దలిర్ప విక్రమవిశృంఖలుఁ డై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావళిఁ బార్థుపైఁ బఱపె నన్నియు నవ్వుచుఁ ద్రుంచి వైచి య
ద్దేవసముండు నొంచె దృఢదీప్తశరంబుల దంతి నాతనిన్. 348

తే. అలుఁగుటమ్ములు దాఁకిన నలిగి భద్ర, [1]కుంభి రౌద్రంబు సొంపారఁ గొలిపె నతఁడు
వారిసేనల గోపికావరుఁడు నరుఁడుఁ, దెగిరి తెగి రనుపలుకుల దిగులు పుట్ట. 349

క. బలువిడిఁ గరి గవియుచు వెసఁ, దోలఁగించె రథంబు వెరవుతో హరి యది యి
ట్టల మగురయమునఁ జని తద్బలము బడల్పడఁగఁ జేసెఁ బార్థివముఖ్యా. 350

క. హరి నేమియు నన నేరక, కరి దెసఁ గనుఁగొనుచు నవ్వుచుఁ గఱచుచుఁ బో ని
మ్మరద మని పలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము సేసె నతఁడుఁ గరటికిన్. 351

క. శౌరి మెఱుని భగదత్తుఁడు, నారసములు నిలిచి యేసె నరుఁ డల్గి మహో
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవిదారణ మొనరించి గ్రుచ్చెఁ దనువునఁ దూపుల్. 352

సీ. కోపంబు గదిరి ప్రాగ్జ్యోతిషపతి చతుర్దశతోమరము లింద్రతనయుమీఁద
నడరించుటయు [2]నవి పొడిసేసి క్రీడి యేనుంగుపక్కెర చిఱుముగ్గు సేయ
నది గప్పియున్న మేఘావలి విచ్చిన కొండచందంబున నుండె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ నడుమ ముత్తునియ గా నఱికెఁ బార్థుఁ

తే. డాతపత్రంబు దునిమిన నతనిమకుట,మతఁడు ఘనతోమరంబున నలగఁ జేయ
మెచ్చఁ గినుకయుఁ బొడమ వివ్వచ్చుఁ డుగ్ర,విశిఖసంతతిఁ జొనిపె నవ్వీరు మేన.

మ. రభసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్తు లడరం బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యవక్షంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై వెలువ వైచెం దద్బలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రౌద్రాకృతిన్. 354

ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు నడ్డముగాఁ [3]దన మే నమర్చి ను
న్గప్పెసలారు పేరురమునన్ ధరియించిన నమ్మహాస్త్రమం
దొప్పె నవారుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైన మెఱుంగుచాడ్పునన్. 355

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురఘస్మర యిట్లగునయ్య సొంపు నొం
దినకరుణావిశేషమునఁ దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయుటిది పాడియె తేజము నీవు దప్పఁ జూ
చినఁ జెడదే ననుం జులుకఁ జేసితి మాటలు వేయు నేటికిన్. 356

1. దంతిరౌద్ర...దలిమె నతఁడు. 2. చెడఁ బొడి. 3. దన మేను సేర్చిన నగ్గప్పెసలారు.

వ. అని దూఱినం గృష్ణుండు తొల్లి భూమిదేవి గామించి యోగనిద్రాసమయావసానసుప్రబుద్ధుండై యున్న విష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుండై యన్నాతికి వరంబిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వేలంబియం దుదయించిన నరకునకు వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తం బై యునికియుం దద్ఘోరసాధనంబు తనకుం దక్క నొరులకు నోర్వరామియు నెఱింగించి యిది యట్లు కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి విరోధిం జూపి వీం డిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటంజేసి వెఱఁగు పడియున్నవాఁడు వీనితండ్రిని నేను దెగం జూచిన ట్లీక్రూరకర్మునిం బిలుకుమార్పు మనినం గొండొక దేఱి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి నేయుటయు. 357

భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచే జచ్చుట

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిం
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుడు నర్ధచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు క్రీడి భగదత్తునికంఠ మకుంఠితోద్ధతిన్. 358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తునిం [1]బరిమార్చి మాఱు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృషకుని రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు సోదరునరదం బెక్క నప్పుడు వారి కడ్డపడినగాంధారవీరరథికపంచశతంబుఁ బంచత్వంబు నొందించిన సంక్రందననందనుసురవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగు నయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన. 359

తే. చేరి యుండుట నను వైనవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీసుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిళ్లు పరఁగి పాషాణవృక్షవివిధాయుధంబులు విన్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెఁ బిదప నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లని నగవుతో ని ట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ బొసఁగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాళ్లే, నీయాచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిబోవఁ బాఱెను, జననాయక నీమఱంది సరివారు నగన్. 363

1. బిలుకు మార్చి.

ఉ. ఆతఁడు పాఱినం దెరలు నచ్చటిసేనలఁ గాల్కొనంగ నీ
కాతతబాహువీర్యులు బకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనపార్శ్వభాగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె ఖేచర
వ్రాతము మెచ్చఁ గ్రీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్న నేలకున్. 364

ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయ లై యిట్టు లమ్మనుజవిభుని గురునిమఱువు సొచ్చె
ద్రోణుఁ బొదువుఁ డనుచు దుర్దమలీల నా, దిక్కువారు కవిసి రుక్కు మిగిలి.

క. చనుఁ డడ్డం బాచార్యున, కను నెలుఁగులతోడ నీసుతావలి వెస మా
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురి,కొని పాండవబలముఁ దాఁకెఁ గురువంశనిధీ 366

క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకంబునఁ, గురువీరులుఁ బాండుపుత్రకులయోధులు ని
ర్భరసమరద్యూతకళా,నిరతిం గ్రీడించి రుగ్రనిపుణత మెఱయన్. 367

క. శరగురుఁ డెచటికిఁ దఱిమిన, వెరపున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిధురం
ధరుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డపడి పోరాడెన్. 368

చ. కురుపతి ధర్మనందను లకుంఠిత విక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు వోక పెనంగెడు రౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి యున్కి నిట్టు లని చెప్పఁగ నిప్పుడు నేర నయ్యెదం
గరిపురనాథ చూడ వినఁ గల్గునె యమ్మెయికయ్య మెయ్యెడన్. 369

వ. అట్టియెడ. 370

క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతు, పై లీలం దేఱు వఱపఁ బటువిశిఖమునం
గీ లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371

క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెనుకొనుటయు వే
వచ్చిన ధృష్టద్యుమ్నుని, నచ్చినయబ్బలము మగిడినం బోరొప్పెన్. 372

వ. అప్పుడు సంశప్తకులు నారాయణగోపాలబలంబులం గూడికొని పఱతెంచి. 373

క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గ్రీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలుపే [1]యతఁ డేఁ
డి డాఁగి పోయెనొకో మా, తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374

వ. అను నెలుంగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగంబునం గవిసినం గవ్వడి యట నడచి వారికిం గయ్యం బిచ్చిన నత్తెఱపి గని తఱుముకౌరవయోధులకోలుతలకుంగాక తమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డదల్చి మార్కొని. 375

క. తలమిగిలి వచ్చుబాహ్లీకు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతియు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు నమ్ములవానలు గురిసి రొక్కమొగి నతనిపయిన్. 376

వ. అతం డందఱ కన్నిరూపు లై యార్చుచు నెట్లాడె ని ట్లొక్కనిం బెక్కండ్రు పొదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకిసౌభద్రులాసమీరపుత్త్రునకు బాసట లై దుర్యోధనాదులం దలపడుటయు

1. యతఁడుఁ, వేఁడీ డాఁగెనొకో మా; యతఁడుఁ, వేఁడిరి దాఁకెనొకో మా.

రెండుసేనలు గలయఁ బెరసె నిట్లపరాహ్ణంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకువెల్లున డొల్లుకరులును గరవాలధారలఁ గాన నగు కుంభి
కుంభమౌక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచు వ్రేలు
వ్రేవులును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడుబాహువులును
దొండంబులం బెనఁచి యెత్తినం దారును హయంబులు వ్రేలు రావుతులును
ముందటికాళ్లు దెగవ్రేసినఁ గూలుశుండాలంబులును సామజంబు లడరి రథ్య
సారథిరథికసహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును
నాశ్వికు లొక్క మొగిఁ జెక్కినం దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యను
సందేహంబునకుం బట్టయి యున్నపదాతిగాత్రఖండంబులును జూచు ఖేచరులకు
వెక్కసం బొనర్చె నట్టి సంకులసమరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ
యని ద్రోణునిఁ జూపి తఱుమ నమ్మొన రథికుల్
గని పోదువుఁడు సంపుఁడు పోరి
గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్. 378

చ. కవిసిన నమ్మహాభుజుఁడు కన్నుల దట్టపుఁ గెం పెలర్ప భై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేఱి చూడ రా
క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకై వడి నాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులుఁ రథికరాజియు వారిమొనల్ కలంపఁగాన్. 379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశప్తకకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకౌతుకం
బున నాభీలకపీంద్రకేతనపరిస్ఫూర్జత్ప్రభాజాలముల్
వినువీథిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడన్ వివ్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు కఱువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై
వచ్చిన మనయోధావళి, ఱిచ్చవడియె వారిమొన దటిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుమంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచున్ భయంబునన్. 382

కర్ణార్జునుల యుద్ధము

క. తనవెనుక కోడి పాఱిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం
దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకెఁ గర్ణుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు తాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ బాణం

బున వారించి వాలమ్ములు గురియం గూడుకొని భీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు
శరత్రయంబులు సూతసూనుమేన నాటించిన నతండు గాండీవనిర్గతచండమార్గ
ణంబుల మగిడించుచు నమ్మువ్వురచాపంబులు నవ్వుచుం ద్రుంచి నారలు శక్తులు
వైవ వానిం దునిమి పేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు
నొప్పించి యతనిం దలకడచి తన్నుఁ దలపడిన యతని తమ్ముల తలలు మూఁడును
భూమిదేవికి బలి సేసె నంత భీముండు రథంబు డిగ్గి వచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణ
బంధువులం బదివేవురం బడలువఱిచి మరలి రథస్థుఁడై వేఱొక్క విల్లు గొని
విశిఖంబులు వఱపి యంగపతిహయంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె
నాలోనన యప్పాంచాలవరసుతుండును శైనేయుండును నొండువిల్లు గొని
యతని సారథి యొఱగను జాపంబు విఱుగను నేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుం
డును ద్రోణజమద్రథులును నెయిది శాత్రవసముద్రంబున మునుంగ కుండ నా
రాధేయు నుద్ధరించి రట్టియెడ. 384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
క్షుభితములై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా. 385

సీ. కాలువలై పాఱుకీలాలజలములఁ దేలి పోయెడుమృతదేహములును
బ్రేవుల ప్రోవుల పెల్లునఁ జిత్రిత చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములుఁ
గరిహయంబులకళేబరముల క్రిందఁ గొండొకతోఁచుభటగాత్రనికరములును
దలలపెందఱచులో మిలమిల మెఱలెడు కరపదంబులనవఖండములును

తే. రౌద్రబీభత్సనర్తనరంగభంగి
నపుడు సమరాంగణము ఘోర మయ్యెఁ జూడ
ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధురనిపాత
జాత మగునమ్మహోద్భటసంకులమున. 386

వ. అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబునవ్వలకుం జనిన సంధ్యారాగంబు సొంపునఁ
గెం పినుమడించు నెత్తురుమడువుల నోలలాడు భూతబేతాళంబులను శవకబళన
లోలంబు లగు సృగాలంబులను మాంసచర్వణకోలాహలబహుళంబు లగు కంక
గృధ్రాదిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బాండవబలంబు సమయసముచితం బగు
సమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్ను సవ్యసాచియురవడికిం
గాక తమ మొన దెరలుచునికిం జేసియు నదియు మెయిగా నాచార్యుండు దొర
లకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించెఁ బాండవసైన్యంబులును మరలె నివ్విధం
బున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునవసరంబున మన జనం
బులు ద్రోణుప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతనియెడ
నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్ననై పోయిరి వేగు
టయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుం డగు నీతనయుఁ

డెల్ల యోధులు వినం గుంభసంభవున కి ట్లనియె. 387

మ. పెనుపారన్ వరమిచ్చి తట్లు గడిమిన్ భీమాగ్రజుం డాజిఁ గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గ మైనయెడఁ గ్రీడిం దెచ్చు నిల్లైనఁ జా
లనివాఁ డందరు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులన్ వెట్టెఁ జే
సిన నీ కైనది యేమి యాశ్రితగుణశ్రేష్ఠుండు వంచించునే. 388

వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో ని ట్లనియె. 389

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహా
త్త్వంబు నెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునె యిట్లు
పలుక ధర్మపుత్త్రుపైఁ జేయి వదలక
వారు రారె పెక్కువరుస లధిప. 390

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు సేసెదవొ యేర్పడఁ జూడుము నేఁడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగం గొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసెదే
నవ్వుచుఁ బల్కినన్ ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్చునే. 391

వ. అనవుడు. 392

మ. విని సంశప్తకు లేము దక్కు నొరు లావివ్వచ్చు భంగించి బె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్చు గలరే యంచున్ వెసం బోయి పి
ల్చిన నప్పార్థుఁడు నుద్ధతిం జనుడు నక్షౌణోగ్రశస్త్రాస్త్రవ
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రౌద్ర[1]స్ఫూర్తిమైఁ జెల్లఁగాన్. 393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు గావించినం గౌంతేయాగ్రజు ననుమతి నభిమన్యుం డయ్యొడ్డు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగు భూపతులను భూపకుమారులగు బెక్కండ్రం బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులం బునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మన మొనలు సెలంగుచుం బాండవబలంబులు పొంగులుమం దమ తమ యునికిపట్లకుం జనియె నని సంజ యుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాఁటి కయ్యంబుకల రూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు. 394

ఉ. సాత్యవతేయవాఙ్మయవిశాలగృహస్ఫురిత[2]ప్రదీపితా
ప్రత్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాభవన్మహిమభాసుర సంభృతభూసురాళిసాం
గత్య వివిక్తయుక్తజనకౌశలభావిత దేవసేవితా. 395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్ఫార[3]కరణ నైష్ఠికతరణా
భేదరహితప్రకారా, నాదవిదూరా విరించి[4]వర్యవిహారా. 396

---

1. స్ఫీతమైఁ. 2. ప్రదీపికా. 3. చరణ. 4. వర్జ్య.

మాలిని:—

అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయోగానురక్తా
దనుజమథనలీలాస్తవ్య శాంతానుభావ్యా
జననమరణదుఃఖోత్సారి సర్వోపకారి
సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నా. 397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

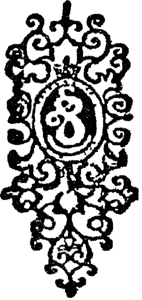


శ్రీ ర స్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము



కర భక్తాంభోధిసు
ధాకర చక్రత్రిశూలధారణరక్షో
భీకర నిర్భరతరకరు
ణాకరదృగ్దీప్తినికర హరిహరనాథా. 1

ద్రోణుని మూఁడవనాఁటి యుద్ధము

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు తనమనుమండు మృతిం బొందుట విని ధృతరాష్ట్రుండు. 2

ఉ. చిత్తము పొక్కెడుం బురుషసింహునిఁ బౌత్రకులాగ్రగణ్యు న
త్యుత్తమతేజు భూరిగుణు నొప్పెడుమెత్తనిమేనివాని నె
ట్లొత్తలపెట్టిరో పలువు రుగ్రమనస్కులు గూడి యక్కటా
యత్తెఱఁ గెల్లఁ దేటపడునట్టులుగా వివరించి చెప్పుమా. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లను నట్లు భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు సంఘటించునెడ వివిధదేశంబులరాజులు దళంబులును రాజకుమారులు గేసరంబులును గర్ణదుశ్శాసనబహుళసేనాపరివృతుం డయి కురువిభుండు కర్ణికయునుం గా నభేద్యభంగి నొనర్చిన నది వలయాకారం బగుటం జేసి చక్రవ్యూహంబు నసం జను నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునం దాను దర్పంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె మఱియు వలయు నెడలకు లావై జయద్రథగురుపుత్రకృపశకునికృతవర్మభూరిశ్రవశ్శలశల్యులును నీకొడుకులును మనుమలును రక్తమాల్యానులేపనాంబరాభరణంబులు శోభిల్లం బొలిచి నిలిచి రంత భీమసేనప్రముఖం బైనపాండవబలంబును గదియ నడచె నందు సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నకుంతిభోజులును జేకితానక్షత్రధర్మక్షత్రవర్మలును ధృష్టకేతునకులసహదేవులును నుత్తమౌజశ్శిఖండియుధామన్యులును ఘటోత్కచవిరాట్ద్రుపదులును ద్రౌపదేయకేకయసృంజయసముదయంబును నుక్కునం దఱిమి యక్కుంభసంభవుం దల

పడిన నవ్వి యవ్వీరుండు వాఁడి మిగులుబలుతూపులం దనవేఁడిమి సూపిన నమ్మేటివిలుకాని మొగంబున నిలువ నోర్వక యాసైనికప్రకరంబు తిరుగుడువడిన వెక్కసంబును వెఱఁగుపాటును వెల్లఁదనంబునుం గదురఁ గౌంతేయాగ్రజుం డారకుండి కర్ణికారకేతుస్ఫీతుండును నుత్సాహశౌర్యసంపద్దుర్నిరీక్ష్యుండును నగుసౌభద్రుం గనుంగొని వీఁడు దక్క నొరు లీదృఢవ్యూహంబు భేదింపం జాల రని మనంబున నిశ్చయించి యక్కుమారు నుద్దేశించి. 4

సీ. ఈయొడ్డు భేదింప నే మెవ్వరము నేర మర్జునుండును నీవు నచ్యుతుండుఁ
బ్రద్యుమ్నుఁడును దక్కఁ బార్థుండు మనల నుల్లస మాడకుండ నీలావు మెఱసి
భేదించి మాకెల్లఁ బ్రియమొనర్పు కుమార యనవుడు నతఁ డాననాబ్జ మలర
దీనిముఖంబు భేదించు తెఱంగు నా కెఱిఁగించె మాతండ్రి యేను దెలిపి

ఆ. సేయ నేర్తుఁ జొచ్చి చించి చెండాడెద, మూఁక లెల్లఁ జుట్టు ముట్టినపుడు
వెడలు నట్టివెరవు విన దాని కేమి నా, చొచ్చు నేర్పు బలువుఁ జూడు మధిప. 5

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు ధనంజయనందనున కి ట్లనియె. 6

క. తెఱపి గొని నీవు సొచ్చినఁ, బిఱుఁదన చొచ్చెదము రిపులు పెల్లగిలఁగ నం
దఱమును మా కిది యెంతయు, నుఱునట్టివరంబు దీని నొసఁగుము పుత్రా. 7

చ. అనవుడు భీముఁ డిట్టులను నర్జుననందన నీవు ముంద రి
మ్మొన యొకయింత సించిన నమోఘరయంబునఁ బార్షతుండు నే
నును ద్రుపదుండు సత్యకతనూభవుఁడుఁ విరటుండు నంత నం
త నడరి చింతు మెల్లెడలు దారుణవిక్రమణక్రమంబునన్. 8

వ. అనిన విని యభిమన్యుం డాతని యాననం బాలోకించి. 9

చ. నను విను కీచకాంతక మనంబున ద్రోణుఁడు మెచ్చఁ జొచ్చి య
మ్మొనఁ గలఁగింప కిట్లు కురుముఖ్యుఁడు ధర్మసుతుండు గారవిం
చినజతనంబు నిష్ఫలము సేయుదునే నరుఁడుఁ సుభద్రయుం
దనయునిఁ గాంచి సంతసము దాల్చుట యంతయు రిత్తఁ బుత్తునే. 10

చ. ఇదె యొకపిన్నవాఁ డడరి యెక్కుడుమూఁకలక్రందు దోలెడుం
గడుపుల వెల్చుగోపకుని కైవడి నంచు జనుల్ నుతింపఁ జే
సెద విని మామప్రీతి విలసిల్లఁగఁ దండ్రియు సంతసిల్ల బె
ట్టిదుఁ డగుకౌరవేంద్రునకు డెప్పర మయ్యెడుభంగిఁ జేర్చెదన్. 11

క. అనిన విని ధర్మసూనుఁడు, తనుఁ బ్రీతిం జూచి నీదుధైర్యము శౌర్యం
బును బలమును గీర్తియు వర్ధన మొందెడు మనుమఁ బార్థతనయుం డెలమిన్.

వ. తనసారథిం గనుంగొని మనయరదంబు ద్రోణానీకంబుపైఁ బఱపు మనుటయు నాసుమిత్రుం డర్జునపుత్త్రున కి ట్లనియె. 13

తే. బాలుఁడవు నీకు కుంభజప్రముఖసైన్య
పతులు ప్రౌఢులు పెక్కులు బవరములకుఁ
జొచ్చి యెఱుఁగని నీచేతఁ జచ్చువారు
గారు బహువిధసమరకర్కశులు వారు. 14

చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ డాతని కిట్లను దేవయుక్తుఁ డై
యనికి బలారి వచ్చినఁ బురారిగణంబులుఁ దానుఁ బన్నినం
గినిసి కడంగి క్రీడియును గృష్ణుఁడుఁ దాఁకిన నే జయింతు మా
ర్కొని యనుచుం దుదుర్ణ సరకుగొందునె ద్రోణునిఁ దోడియోధులన్. 15

వ. అని పలికి వాని యాలాపంబు నాలంబు సేసి యభిమన్యుండు పెలుచం దఱిమిన వాఁ డనుమానించుచు మన సైన్యంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు నడపుటయు వారిసేనయుం దోడన కడంగుటయుం గనుంగొని భారద్వాజప్రముఖయోధు లొండొరులకుం దలమిగిలి యేచి యెదుర్కొని పెలుచ నిలిచిన సంకులసమరం బయ్యె నట్టియెడ. 16

అభిమన్యుఁడు పద్మవ్యూహంబు భేదించుకొని చొచ్చుట

ఆ. మెఱుగు మెఱచినట్లు మెఱయంగ నరదంబు, కర్ణికారకేతుకాంతి వెలుఁగ
నంపగముల గురుని నలయించి కడచి యింద్రజునికొడుకు మొగ్గరంబు సొచ్చె.

వ. ఇట్లనన్యభేద్యం బగు నాపద్మవ్యూహంబు భేదించి సొచ్చి సౌభద్రుండు రౌద్ర రసోల్లసితమూర్తియై యందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందం బునం గాననంబునం జరియించుతీవ్రానలంబు తెఱంగునం గాలపక్వజన[1]సమాజ సంహరణక్రీడనంబు సలుపుశూలిపోలికం గేళీగతుల మెలంగి యమ్మెయి నమ్మోహారంబు ద్రిప్పుకొలిపియుం బొడిసేసియు రూపుమాపియు రణవిహారం బొన రింప నవ్వీరవరునారాచాదినానావిధవిశిఖవ్రాతంబులు హేతిసంఘట్టనంబున మండుచుఁ గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచుచు హయంబుల[2]ఘట్టంబుల నుఱుము సేయుచుఁ గాల్బలంబులఁ జదుపుచుఁ గేతువులం ద్రుంచుచు నాతపత్రం బుల నుఱునూడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు సూతుల గీటడంగించుచుఁ ధను వులఁ దునుముచు మైమఱువుల వ్రచ్చుచు భూషణంబుల డుల్చుచుఁ గరవా లంబులఁ ద్రోయుచు మేనులు సించుచుఁ దూపులు దూలించుచుఁ జేతులు నఱ కుచు సబళంబులు జడియుచుఁ దలలు చిదుముచు నంకుశంబులు రాల్చుచు నెత్తురు లురలించుచుఁ గండలు సెక్కుచు నెమ్ములు నలఁచుచుం బఱఁగిన నమ్మొన చిక్కువడియును సుడివడియును గలంగియుఁ దొలంగియు వెఱచఱచియు విచ్చి పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 18

క. వీఁక మెయిఁ గ్రీడికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొడుకు తలఁచి తఱిమి కవిసెఁ జే

---

1. సమాజంబున సంక్రీడనంబునం గ్రేణిసలుపు శూలి. 2. దట్టంబు సేయుచు.

రాఁకలితోఁ సున్నహరిం, దేఁకువ సెడి చేరకరిగతిం గురుముఖ్యా. 19

వ. ఇట్లు సౌభద్రుఁ జెనయం జూచుసుయోధనుం జూచి శరాసనగురుండు సైనికవరు
లకుం జేయి వీచి యెలుంగెత్తి. 20

క. నరసుతున కగ్గ మయ్యెం, గురుధరణీవల్లభుం డకుంఠితగతి మీ
రరుగుం డేయుం డడ్డము, చొరుఁడు వెరవు లావు నెఱయ శూరత మెఱయన్.

వ. అనుచుఁ దనయరదం బద్దెస మొగంబు సేసి పురికొల్పిన. 22

ఆ. కృపుఁడు గురుసుతుండు కృతవర్మ కర్ణుండు, సౌమదత్తి శల్యుఁడు సౌబలుండు
పౌరవుండు మద్రపతి వృషసేనుండు, కౌరవేశ్వరుండుఁ గడఁగి రపుడు. 23

వ. అట్లు గడంగి. 24

చ. ప్రకటబలాఢ్యు లొక్కటఁ దిరంబయి పల్వురు వీఁక భూమిపా
లకునకు నడ్డ మైనఁ దవులం బడి హుమ్మని నోరికండ నాఁ
చికొనిన మ్రోఁగుబెబ్బులివిశేషము దోఁపఁగఁ బార్థపట్టి సా
యకముల నొంచినం దెరలి రందఱు లేళులపిండునాకృతిన్. 25

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యోధవరులు విచ్చిన విచ్చుకొడుకు పేర్చి యార్చిన నాచా
ర్యుండు వీరిచేత నిలువం డని తా నరిగి యన్నరనందను నెదుర్కొనిన వారును
గూడుకొని పొదివిన. 26

క. అతఁ డందఱమార్గణములు, నతిరయమునఁ ద్రుంచుచుం దదంగముల శర
ప్రతతులు నించుచుఁ బోరఁగఁ, బతి సేనకుఁ జేయి వీచెఁ బరవస మలరన్. 27

క. మనసేన వెలుచఁ గడఁగిన, వననిధి పొంగెడువిధంబు వాసవిసుతుఁ డే
చినఁ జెలియలికట్ట తెఱంగును గానఁగ నయ్యె నృపుడు కురువంశనిధీ. 28

వ. ఆసమయంబున. 29

సీ. రారాజుఁ గృపుఁడును భూరిశ్రవుండు మూఁడేసియమ్ములు పదియేను గురుఁడు
వినుము వివింశతి వింశతి విశిఖంబు లాచార్యసుతుఁడు బృహద్బలుండు
నైదు నెన్మిదియును నాఱు శల్యుఁడు సప్తశరములు కృతవర్మ సౌబలుండు
రెండుబాణములు పండ్రెండుఁ దొమ్మిదియును దుశ్శాసనుండును దుస్సహుండు
తే. నేసి రర్జునసుతుమీఁద నెల్లవారి, తనువులందును సాయకత్రయము లతఁడు
గ్రుచ్చె నశ్మకుఁ డడరినఁ గూల నేసెఁ, దురగసూతకేతనములతోడఁ గూడ. 30

దుర్యోధనప్రభృతిమహారథికు లందఱు నొక్కుమ్మడి నభిమన్యుపైఁ గవియుట

వ. ఇవ్విధంబున నశ్మకుండు పడినఁ దెరలుబలంబుల మరల నీక పురికొల్పికొని
యప్పటియాచార్యప్రభృతియోధులును నీకొడుకులలోనఁ గొందఱును గ్రందు
గం దఱిమి యనేకాస్త్రశస్త్రపరంపరలం బొదివిన నొదివినకినుకం గిరీటినందనుం
డందఱమేనులు నానానిశితవిశిఖవేగంబున నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి కర్ణుపయిం గవిసి.

తే. కంకటము దూఱి యంగంబు గాఁడి పోవఁ, గ్రూరనారాచ మేసిన స్రుక్కి నతఁడు
లీల నట్టిన పఱపి భూపాల నీదు, సుతులవెనుకకుఁ బఱపె నుద్ధతి తలిర్ప. 32

చ. అదరి నరేంద్రకోటి నుఱుమాడఁగ నత్తఱి శల్యుఁ డెంతయుం
వడిఁ దనుఁ దాఁకినం మెఱుఁగువాలికతూపుల మూర్ఛ వుచ్చి క
వ్వడికొడు కేచి యుద్భటరవంబున నార్చినఁ బెల్లగిల్లి న
ల్గడలకుఁ బాఱె నిల్వక బలంబులు ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాఁ. 33

వ. అప్పుడు. 34

క. సురలును సిద్ధులు విద్యా,ధరులుఁ బొగడునులివుఁ జూచుధరణీశులబం
ధురనుతినాదంబులు నం,బరధరణిమధ్యభాగభరితము లయ్యెన్. 35

చ. అన విని యాంబికేయుఁడు మహాద్భుతవిక్రమశాలిఁ బార్థునం
దను మఱి యెవ్వ రట్టియెడఁ దాఁకిరొ నావుడు సూతపుత్త్రుఁ డి
ట్లను నటు లైన శల్యుఁ గని యాతనితమ్ముఁడు మేను వెంచి మా
ర్కొని పదితీవ్రబాణములు గ్రుచ్చెఁ దదంగములం జెలంగుచున్. 36

వ. అట్లు బెట్టేసిన వాసవికొడుకు కోపించి. 37

చ. హయములఁ జంపి సూతుఁ దెగటార్చి పతాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
పయుతము గాఁగ వానిఘనబాహులు రెండును ద్రుంచి యెంతయుం
రయమునఁ దేరు చక్కడిచి రాజులు రాజతనూజులుం గడుం
భయమునఁ దూలిపోవఁ బటుభల్లహతిం దల డొల్ల నేసినం. 38

వ. ద్రోణకృపద్రౌణికృతవర్మబృహద్బలకర్ణప్రముఖయోధవరు లొండొరులఁ బేరు వేరం బిలిచి బలంబులం బురికొలిపిన రథనేమిగజఘంటాతురంగకింకిణీస్వన సింహనాదమేదురరోదోంతరరౌద్రంబుగా సౌభద్రుం జుట్టుముట్టిన నతం డట్టహాసంబు నేసి లాఘవలక్ష్యశుద్ధిచిత్రత్వదృఢత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు గావించునేర్పు మెఱయం బోరునవసరంబున మండలీకృతకోదండుండును [1]బటుసంధానస్ఫురితశరనికరుండును నై పరివేషవలయంబులోనం గిరణస్ఫురణదుర్నిరీక్ష్యుండగుతపను ననుకరించుచు గుణఘోషభీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు పరఁగించి యార్చి యూర్జితగర్జితం బగుచుం బలుపిడుగులు దొరఁగించు విలయకాలవలాహకంబు విడంబించుచు విజృంభించి భల్లాంజలికక్షురప్రకూర్మనఖరప్రభృతిబాణవేణుకావితానంబుల వెగడుపఱిచిన విచ్చినవాహినుల నిలువరింప నేరక నివ్వెరపడి యాచార్యుండు సూచు చుండె నపుడు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 39

క. మనమున ఖేదము మోదముఁ, బెనఁగొనియెడు మద్బలంబుఁ బీడించెడు నా
మనుమఁ డని వినికి నాతని, యనిపని యటమీఁద నెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 40

1. బటుశరసంధానస్ఫురితశకరుండును; బటుశరసంధానస్ఫురితదశశతకరుండును.

క. అనుటయు సంజయుఁ డిట్లను, వినుము జనాధీశ యిట్లు విఱిగిన సేనం
గనుఁగొని పోవఁగ నీ కర్జునతనయుఁడు దనరథంబు [1]చుట్లం బఱవన్. 41

వ. కౌఱవి ద్రిప్పిన తెఱంగు తోఁపఁ బోదిని పోనీక పీనుంగు పెంటలు సేసిన నప్పుడక్కుమారు నాలోకించి వికాసభాసితవదనుం డగుచు గురుండు [2]కురుపతి నెఱను దాఁకఁ బలుకవలయు ననుతలంపున నతండు వినుచుండం గృపాచార్యుతో ని ట్లనియె. 42

ఉ. తమ్ములు నన్నలుం జెలులుఁ దండ్రులు మామలు భృత్యులుం బ్రమో
దమ్మునఁ దేల నిట్లు వడిఁ దాఁకెడు నే విజయాత్మజుండు ఘో
టమ్ములుఁ గుంజరమ్ములు బడల్పడఁ దేరులు నుగ్గు గాఁగ నా
నమ్మిన యోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొక్కఁడున్. 43

ఆ. అనిన వెలుకఁ బాఱి యతిదీన మగు నాననమున నవ్వు గాని నవ్వు నెఱయు
సౌమదత్తికర్ణశల్యాదు లగు యోధజనులతోడ నిట్టు లనియె విభుఁడు. 44

చ. పలుకులు వింటిరే ధనువు పట్టెడి వారికి నెల్ల నొజ్జ దో
ర్బలవిదితుండు కుంభజుఁడు బాలుని నొక్కరుఁ జంచలాత్ము వెం
గలిఁ గడుఁ బెద్దఁ జేయుచుఁ బొగడ్తకుఁ జొచ్చె నితండు నొంపఁగాఁ
దలఁపఁడు వీనిఁ బార్థునకుఁ దాఁ గడుఁ గూర్చుట నెంత త్రుళ్లినన్. 45

చ. గురునియుపేక్షఁ జేసి తనకుఁ సమరోద్ధతి సెల్లె దాని నీ
వెరవిడి కాన లేఁడు తనవీరము కాఁగొని విఱ్ఱవీఁగెడుం
బొరిగొనుఁ డందఱుం గడఁగి పోవఁగ నీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
ష్ఠురపరిపాతనోగ్రముగఁ జుట్టును ముట్టి చలం బెలర్పఁగన్. 46

వ. అనిన విని వార లందఱు నవ్యాసవపాత్రుం బొదువం బోవ నవ్వీరుల వారించి దుశ్శాసనుం డిట్లనియె. 47

చ. ఇనుఁ గబళించు రాహుక్రియ నే నొకరుండన పోయి పార్థపు
త్రునిఁ బరిమార్తు నీతఁడు మృతుం డగు పేర్పడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును నిట్టు సత్తు రతిశోకభరంబునఁ జేసి యంతతో
మనపగ దీఱుఁ దీవ్ర మగు మద్భుజదర్పము సొంపు సూడుఁడీ. 48

దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుతోడం బోరి పాఱిపోవుట

వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయతనయుం దాఁకిన నతండు షడ్వింశతిసాయకంబులు తనువునం జొనిపినం గనలి దుశ్శాసనుండు శరాసారఘోరంబు గాఁ గవిసినం గిరీటికొడుకును బేర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘవ శరలాఘవప్రకారంబులు రథచిత్రప్రచారంబులుఁ జూప ఱిగ్గించి రప్పు డగ్గలిక సొంపున సుభద్రాసూనుండు నీసుతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను సెక్కి-

1. చుట్టుం బఱపున్. 2. గురుపతికి నెఱను.

స్రుక్కించి యతనితో ని ట్లనియె. 49

చ. అనఘుని ధర్మనందనుని నాసభ నమ్మెయి నీవు నొవ్వఁ బ
ల్కిన ఫల మందఁ జేసెదఁ జలింపక యించుకసేపు నిల్వుమీ
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మదాంధునిఁ ద్రుంచి నన్నుఁ బెం
చినగరువంపుఁదండ్రులకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీర్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్రుదేశం,బున నొకవాలమ్ము వక్షమునఁ బెక్కను గ్రు
చ్చినఁ ద్రెళ్లి యెన్నఁడో చ,చ్చినయట్లు రథంబుమీఁదఁ జేడ్పడియుండెన్. 51

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లిన దుశ్శాసను తేరు సారథి తొలంగఁదోలుకొనిపోయె నంతకుమున్న కౌంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మవ్యూహంబు సేనాసందోహ సహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడుసైన్యంబులతో సంగరంబు సేయుచు నక్కుమారుం దల లెత్తి చూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీతు లగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని పొంగి యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం దఱిమి రట్టియెడ. 52

సీ. రాధేయుఁ జూచి రారాజు దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుచే నొచ్చె నకట కంటె
యనవుడు నతఁడు సేనాన్వితంబుగ నక్కుమారుపై నడర నవ్వీరుఁ డేచి
ముందటిమూఁకల మ్రందించి కవిసి డెబ్బదిమూఁడుతూపులఁ బటురయమున
నొంచిన రక్తాననుం డయి దివ్యాస్త్రజాలంబు పఱపునాజామదగ్న్య
తే. శిష్యభుజవీర్యశౌర్యవిశేషభంగి, సరకుగొనక యబ్బాలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెఱింగి, యతనితమ్ముఁ డయ్యర్జునసుతునిఁ దాఁకి.

చ. హయములమీఁద సూతుపయి నాతనియంగములందు నస్త్రసం
చయ మడరించినం గమలచారుముఖంబున నెత్తినవ్వు చె
న్నయి విలసిల్ల భల్లమున నన్నరసూనుఁడు త్రుంచె విద్విష
ద్భయదవిలాస[1]బాహుసముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇమ్మెయిఁ దమ్మునిం దునుము నేపు గనుంగొని యోహటించి శీ
ఘ్రమ్మునఁ బెంపఱం దొలఁగెఁ గర్ణుఁడు పెక్కుబలంబు లప్పుడొ
క్కుమ్మడిఁ ద్రోచి యుద్ధతమహోదధిఁ బోలఁగ మందరమ్ముచం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిధస్ఫురణుం డగుపార్థపుత్త్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మూఁకలం గలంచి. 56

క. వెస రాధేయునితొలఁగిన, దెసకుం జనుటయు నతండు ధృతిసెడి విఱిగెం
[2]బస పాడవడఁకఁగఁ బెఱయో,ధసమూహము పాఱె ధరణితల మద్రువంగాన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబులుం దారును బఱచుదొరలం జూచి యాచార్యుండు. 58

---

1. రేఖసముదగ్రత. 2. వస మఱి వడఁకఁగ నెఱయో.

చ. నిలు నిలు కర్ణ యోనృపుఁడ నీ విటు లేల [1]కడంక దక్క సౌ
బల ధృతి దూల నేమిటికి బాహ్లిక యిత్తఱిఁ గౌరవేంద్ర నీ
బలముఁ జలంబుఁ జూపి నిలుపం దగు సేనల నంచుఁ బెక్కు భం
గులఁ బురికొల్ప నెవ్వరును గోల్తల సేయర యేమి సెప్పుదున్. 59

వ. ఇట్లు ప్రళయసమయధారాధరస్ఫీతనిర్ఘాతచ్ఛటాభీలం బగునబ్బాలునిబెడిదంపు టంపఱ సైరింపం జాలక నీబలంబులు పాఱిన నక్కుమారకంఠీరవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి యనికిం దనివి సనక వెనుకం దవిలి వట్టియడవి ముట్టి యేచ్చుకార్చిచ్చుచందంబునం జతురంగబలంబులం బొరిపుచ్చిన మరిరిన దేరులు నలియం ద్రెళ్లినశుండాలంబులును గాలుబలంబుల పీనుంగుపెంటలమీఁద [2]నూఁదఁగొనం గూలినఘోటకంబులును గుఱ్ఱపుటట్టల రాసులు మూసికొని యఱవఱ లైనయరదంబులును గరటికళేబరంబులు వాదివినం గాలుగాలం బెనఁచుకొని పడి యున్నసుభటసమూహంబులును గంకణాంగదకాంతంబు లైనకరకాండంబులగములును ముసుంగువడ డొల్లిన సకుండలమస్తకంబులును వీరకటకంబులు మెఱయఁ జిక్కువడి యున్న చరణంబులును గ్రిందు పడం దొరఁగినగాత్రఖండంబులును దునియ లైనధనురాదిహేతివ్రాతంబులపైఁ బొడవు సెడక బాహువులతోడం బొలుచుకృపాణప్రముఖప్రహరణంబులును గొడుగులకుప్పలును జామరంబులప్రోవులును సిడంబులతిట్టలును నయి సంగ్రామాంగణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నప్పుడు గగనమధ్యభాగంబున భాసమానుం డయిన మార్తాండు రెండవమూర్తియుంబోలె నయ్యేకవీరుండు వెలింగె ననవుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 60

ఆ. బాలుఁ డొంటి యిట్లు పలువురతోడఁ బోరంగఁ జూచుపాండురాజతనయు లందుఁ దోడుపడుట కై యొకరుండును, గడఁగ కునికి కేమి కారణంబు. 61

వ. అనవుడు సంజయుండు. 62

పద్మవ్యూహంబు సొచ్చు పాండవులకు సైంధవుం డడ్డపడుట

చ. వినుము నరేంద్ర పాండవులు విక్రమదుర్దముఁ డైనపార్థనం దనునకుఁ దోడ్పడం గడఁగి దంతితురంగరథోత్కరంబులం దునుముచు సత్వరస్ఫురణఁ ద్రోచిన నీపెనుమూఁక పాయవి [3]చ్చి నిలిచి చూచుచుండె నవిచేష్టితు లై రి బలాధినాథులున్. 63

వ. పాంచాల యాదవ పాండ్య కేకయ మాత్స్యప్రముఖమహనీయసైన్యంబులతో నట్లురవడించిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డనుమహావాయువునకు జయద్రథుం డద్రియ పోలె నడ్డపడియె నని చెప్పుటయు విస్మితుం డగుచు వైచిత్రవీర్యుం డతని కిట్లనియె. 64

చ. తనయునిమీఁదికూరిమి నుదగ్రత సేనలతోడఁ బాండునం

1. తలంకె దిందు సౌ, బల. 2. నూఁదుకొనం. 3. చ్చిన నలిఁ జొన్ప రప్పు డవిచేష్టితు.

దనులు రయంబుమై నడరఁ డా నొకరుండ భుజాబలంబు నే
ర్పునఁ గుదియించెనే యతఁడ షో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపముసొంపున నత్తఱి సంభవించెనో. 65

వ. అనిన విని సూతసూనుఁ డమ్మానవపతి కిట్లనుఁ బాండవు లరణ్యంబున నున్న నాఁ డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్తచిత్తుం డై చిత్త జారాతి నారాధించిన నతనిగరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబునకు భక్తవత్సలుం డగునప్పర మేశ్వరుండు ప్రీతుం డై పొడసూపిన జయద్రథుండును గౌంతేయుల నివా రించునట్లుగా వరం బొసంగవలయు నని విన్నవించిన నద్దేవుండు (నర్జునుండు దక్కఁ దక్కిననలువురు) పాండవులు నీచేత నివారితు లగుట యొక్కదివసంబునం గలుగుఁగాక యని పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగా నట్టిగౌరవం బారథికవరునకు దొరకొనియెఁ దత్పరాక్రమంబు తెఱంగెఱింగించెద నాక ర్ణింపుము. 66

సీ. సింధుదేశోద్భవస్థిరవాహనంబులఁ బూనినయరదంబు పొలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్రవరాహధ్వజంబు నభస్థ్సలిఁ జంచలప్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతపసదృశ మై యుజ్జ్వల చ్ఛత్త్రచామరములచాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫలవ్రజకిరణావళి కలితభూషణములు వెలుఁగుచుండఁ

తే. జిత్తమున వరగర్వంబు చిగురులొత్తఁ, బాండుపుత్త్రులదుర్దాంతబాహుబలము
మొనలపెల్లును సరకుగాఁ గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ డడ్డపడియె. 67

వ. ఇవ్విధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకం బునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపు లను బాంచాలపతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేనింటను గేకయుల నిరువ దేనింటను ధర్మసూను సప్తతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పె నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు దుండంబులు సేసిన నాసైంధవుం డొండువింట మంటలుం బోనిమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిమీఁదను దదనుచరుల యంగంబులందును బరఁగించినం బవనతనయుండు తలకడచి రభసంబున. 68

క. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప వేఱొకవిలు నీ
యల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయును ద్రుంచి విరథుంజేసెన్. 69

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం డై. 70

సీ. అనిలసుతుండు సాత్యకితేరిమీఁదికి నరిగిన నీసేన యార్పుటయును
సైంధవుపై వారిసైనికోత్తము లనేకాస్త్రముల్ పఱపిన నతఁడు వాని
మరలింప ము న్నభిమన్యుచేఁ గూలినరథదంతిహయభటరాజికతన
నతివిషమం బైనయానేల నవిహతగతి నరదంబులు [1]గ్రందు పఱపి

ఆ. వారు నేసి రాహవము దాని కోర్చి యం,దఱును దమక తమక తనిసి వెనుక

1. గ్రందఁ బఱపి.

కొదుఁగునట్లు గాఁగ నుజ్జ్వలశరనికాయములు గురిసె నాజయద్రథుండు. 71

వ. ఇత్తెఱంగున సింధురాజు పాండవుల వేఁడిమి యుడిపిన నుభయపార్శ్వంబులకు మున్న ద్రోలంగి యున్ననీబలంబులు గోత్తలసేసి యక్కౌంతేయసైన్యసంతానంబుతోఁ దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నక్కడఁ గుంభసంభవప్రయత్నవిశేషంబునం జేసి వాహిని మగుడ నసర యభిమన్యుం బొదివిన నక్కుమారుండు నుక్కునం గడంగి. 72

క. అభిముఖసంవృత్తము లగు, నిభతురగస్యందనంబు లిలఁ గూలఁగ న
క్షుభితుం డగువృషసేనుఁడు, రభసంబున నతనిఁ బటుశరంబుల నొంచెన్. 73

వృషసేనుం డభిమన్యుం దాఁకి మూర్ఛితుం డగుట

ఉ. నొంచినఁ గెంపుసొంపునఁ గనుంగవ యొప్పఁగ సూతుఁ ద్రుంచి విల్
ద్రుంచి తురంగవక్త్రములఁ దూపులు నించి యలంచి మేను నొ
ప్పించినఁ దెరితోడ నఱపీనుఁగు నీడిచికొంచుఁ బాఱె సే
నాంచలభూమికిం బెలుచ నత్తురగంబులు విహ్వలంబులై. 74

వ. ఇట్లు వృషసేనునరదంబు పఱచిన తెఱపిన యభిమన్యుండు నిజస్యందనంబు పఱపించినం బటుసంరంభంబున నెదుర్కొని. 75

ఆ. శౌర్యధుర్యుఁ డగువసాతిభూపతి షష్టిశితశరంబు లేయ నతఁడు దొడ్డ
నారసమున వాని [1]నలిఁ దూల నేసినఁ, గూలి పెలుచఁ దన్నికొనుచుఁ జచ్చె. 76

క. చచ్చినవసాతిఁ గనుఁగొని, యచ్చటిభూపతులు పెలుచ నడరుటయును వి
వ్వచ్చుకొడుకు కోపించినఁ, జిచ్చు మిడుతపిండు నేర్చుచెలువము దోఁచెన్. 77

వ. ఆసమయంబునం జేడ్పడి నీసేనలు దీనదశకు వచ్చిన నానాదేశాధీశులు పరస్పరాహ్వానవాదంబులు సింహనాదంబులు శింజినీస్వనంబులుం జెలంగ ధనంజయతనయుపై నొక్కుమ్మడి నురవడించిన నయ్యతిరథవర్యుండు లేళ్లగమిం గనిన బెబ్బులి యుబ్బు దోఁప నలిరేఁగి యందఱ నుఱుమాడిన నంగకంబుల వివిధఖండంబుల కెంపునను గరితురగనరశవంబులవికృతాకారంబుల నాయుధంబులమెఱుంగుల నాభరణంబులతఱచునం దత్ప్రదేశంబు దారుణప్రియదర్శనం బయ్యె నప్పుడు తెరలినమూఁకలు తన్నుఁ దేఱిచూడనుం జాలక యంతంత ఱిచ్చవడిన నాగుంపులకుం గవిసి నిలింపపతిమనుమండు సత్యశ్రవగప్రభృతిభూపాలలోకంబుం జములోకంబున కనిచినం జుట్టునుండి చూచుమానధను లగుమానవపతులు నేన నేన యని కడంగి యక్కుమారునిమీఁద నుఱికి పెనుఁజోఱమొగంబునం బడిన చిఱుచేపతండంబులచందంబున దావానలంబు దఱియం బాఱినమృగకులంబు చాడ్పున సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులచందంబున నతనియందడంగిన. 78

ఉ. అచ్చట సైన్య మంతయు భయాకులతన్ నలుదిక్కులన్ వెసన్

1. నట్టులు నేసినఁ; నదరంట నేసినఁ; నాఁటంగ నేసినఁ.

విచ్చిన శల్యనందనుఁడు వీనికి నోడఁగ నేల మీఁదు నే
వచ్చితిఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగనేనియుం
జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనుఁ డంచు నుద్ధతిన్. 79

వ. రుక్మరథుం డనువాఁడు పాండుపౌత్త్రుం దఱపడి తొమ్మిది యమ్ము లురమ్మున భుజమ్ముల రెండును నాఁటించి వెండియు నేయం గడంగునెడ నాసుభద్రాసూనుండు.

ఆ. శరముతోడనొక్కకరము చాపముతోడ, నొకటి బొమలు గదిసియున్న యుగ్ర
రేఖతోడఁ దల ధరిత్రిపైఁ బడ సేసె, రయము మెరయఁ బటుశరత్రయమున. 81

వ. ఇట్లర్జునపుత్త్రుండు చిత్రకౌశలంబు సూపిన. 82

ఆ. రుక్మరథుఁడు వడిన రోషాత్తచిత్తులై, యతనిచెలులు పలువు రవనిపతులుఁ
గవిసి రపుడు తేరుగములతో వడి భవ,త్పౌత్త్రు మీఁద నీదుపుత్త్రు లలర. 83

క. అమ్మనుజవిభులబహులశ,రమ్ములచే సూతకేతురథరథ్యసమే
తమ్ముగఁ బొదువం బడుతన,తమ్మునిసుతుఁ జూచి పతి ముదమ్మునఁ దేలెన్. 84

వ. ఇట్లభిమన్యుండు మడిసెనకాఁదలంచి దుర్యోధనుండుసంతోషింప నాసౌభద్రుండు భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకైవడిం గినిసి గాంధర్వి యైన మాయ గావించె నది తొల్లి ధనంజయు తపంబునకుం బ్రియం బంది తుంబురుప్రభృతు లొసంగినట్టిది దానం జేసి యమ్మానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కురథమ్ములవారు తమ్ముఁ బొదివికొని యనేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించినచందంబు దోఁచిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు మండలప్రచారంబులం దేరు మెఱయ మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వెడందతూపులం ద్రుంచి పడవైచియు బడలువఱచిన నన్నరపతులు నఱుకు డువడిన యేలమావిజొంపంబుల చందం బగుటయు నుబ్బు దక్కి నెక్కసంబును వెల్లఁబాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు తన కొడుకు కడిమి సైరింపం జాలక యతనిపై నడరి కొండొకసేపు కన్నులపండువుగా భండనంబు సేసి సంరంభవిజృంభితుం డగు నవ్వీరవరువిశిఖవేగంబునకుం గాక విముఖుం డయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 85

ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ యంపఱఁ దోలి వధించె నన్న నే
నమ్మఁగ నేర నయ్యెద వినం గడు నక్కజ[1]మట్టు లేల చి
త్తమ్మున సంశయింప విను ధర్మ మధర్మము నోర్వ కున్నె క
య్యమ్ము తెఱంగు సెప్పు మెటు లయ్యెఁ బదంపడి సూతనందనా. 86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డిట్లను నట్లు పెక్కండ్రు రాజులు చచ్చుటయును సుయోధనుండు దెరలుటయును గని భవత్కుమారవర్గంబును దోడియోధవరులును మేనులు చెమర్ప మొగంబులు వెలువెలంబాఱ నోళ్లెండం గాళ్లు వడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతి[2]పెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి

1. మంతపట్టు చి, త్తమ్మున. 2. దఱిఁగిపోయి వెఱచఱచి పఱచి రప్పుడు.

రప్పుడు మగుడం గోల్తల నేసి కురువిభుండు గురుపుత్త్రకృపకర్ణకృతవర్మబృహ ద్బలసౌబలసమేతంబుగా సౌభద్రు నెదుర్కొనిన నతండు గెలుపు నుబ్బునం గొండుక పెద్ద యనక పిడుగుచందంబునం గర్జిలి యుఱికిన నయ్యరదంబుల దండంబులు లేట మొగంబు వడియె నట్టియెడ. 87

దుర్యోధనపుత్త్రుం డగు లక్ష్మణకుమారుం డభిమన్యుని చేం జచ్చుట

చ. అదలిచి లక్ష్మణుండు విజయాత్మజుం దాఁకినం జూచి యుమ్మలం
బొదవఁగఁ బుత్త్రుఁ బెట్టి చన నోపక క్ష్మాలురాజుఁ గాంచి యం
బుదములు కొండపై నడరుపోలిక సన్నరుపట్టి నడలుం
బొదువ నతండు ఘోరశరభూరిసమీరమునం దెగల్చుచున్. 88

క. కదిసినలక్ష్మణునిం బలి,కొదమను సింగంపుఁగొదమ గొగగొనులీలం
బొదువుగతిం గిట్టి మోదము, మదము నెలర్పంగ నింద్రుమనుమఁడు కడిమిన్.

చ. ఉఱక యురంబు బాహువులు నొక్కొకమ మ్మున నొవ్వ నేసి నీ
వెఱఁగి యొఱంగి నం దొడరి లెక్కడఁ బోవఁగ వచ్చు నంచు నే
ర్తెఱం దలఁ గుండలస్ఫురితదీప్తులతో నిల డొల్ల నేసె నం
దఱుఁ బలియుం గనుంగొనఁగ దైన్యరవంబు చెలంగ నేనలన్. 90

తే. మిడుక మిడుక నిత్తెఱఁగునఁ గొడుకుఁ దునిమి
యక్కుమారుండు మెఱయుట నడలుఁ గనలుఁ
గడలుకొనుమదితోడ నీకొడుకు వీని
నొంపుఁ డందఱుఁ బైపడి చంపుఁ డనుడు. 91

క. కృతవర్మయుఁగృపుఁడు గురుఁడు,నతనిసుతుఁడు గర్ణుఁడును బృహద్బలుఁడును భా
సితశరములు గురియుచు న,చ్యుతునల్లునిఁ బొదివి రొక్కయుమ్మడిఁ బెలుచన్. 92

క. అతఁ డందఱవిశిఖంబులు, వితథమ్ములు నేసి వారి వెగడుపఱచి యు
ద్ధతి సైంధవుపై రెదునెడ, కతిరయమునఁ దేరునడపు నాసమయమునన్. 93

వ. నిషాదులు కళింగులు గజబృందంబులతో నడ్డపడిన నయ్యతిరథసింహుండు తరు వాయి గొని తునుమాడ నెప్పటియోధవీరు లెయిది పెక్కుఁబోతు లొక్కపులిం జుట్టుముట్టినచందంబునం బొదివి పెనంగ నాజయద్రథుండును బాండవబలంబులం ద్రోచి రానీక రభసాతిశయఘోరంబుగాఁ బోరు చుండె నక్కుమారుండు గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్మ నశీతిసాయకంబులను గురుతనయు దశ విశిఖంబులను గర్ణు నొక్క బలునారసంబునను స్రుక్కించి కృపుని విరథుం జేసి బృహద్బలు మేన ముప్పది నారసంబులు నాటించి వారలకు బాసట యయి కదిసిన సైనికులం బెక్కు తెఱంగులతూపులఁ జిక్కువఱచి యుక్కునం గ్రోధలిప్తబృం దారకు లను రాజులను రూపడంచె నప్పుడు శారద్వతుండు తేరాయితంబు నేసి

గొని కడంగి తోడియేపురం గూడుకొని యా క్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణపరం
పరలు పరఁగింపం బెరిఁగినదర్పంబునం గసిమసంగి యతండు నొప్పింపం బెఱ
వారు బీఱువోవ బృహద్బలుండు బిట్టు గవిసి నిశితశరంబులు నిగిడించిన నన్నర
నందనుండు. 94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుడుం
గోపమెలర్ప ఖేటకముఁ గ్రూరకృపాణముఁ గొంచుఁ దేరు సా
టోపత డిగ్గి వే కవియుడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె హృత్స్ఫుటము వ్రచ్చి బృహద్బలు భూరిదోర్బలున్. 95

వ. ఇట్లింద్రపౌత్రుండు కోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధు
భూపతు లొక్క మొగి నురవడించిన నతండు వారలయేపు మాపి కర్ణుండు
డాసినం గర్ణోపాంతంబు కర్ణికానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు
నొండొరులమేనులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతి
బింబంబులుం బోలెఁ బొలిచి రాసమయంబున సూతనందనుసాయకు లార్వురు
గర్వంబునఁ దన్నుం గదిసినం గవ్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సలుపునప్పుడు
కుంభసంభవప్రభృతిరథికవరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగి
డించు చునికి యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ. 96

తే. మగధపతిసూనుఁ డైనయశ్వంతకుండు
బాలుఁ డయ్యును ప్రౌఢదోర్బలము మెఱయఁ
దాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె. 97

వ. ఇట్లు పూర్వవైరంబు దలంచి తలపడిన మాగధకుమారు నవలీల నేలం గలిపి సింహ
నాదంబు సేసినం దత్సంరంభంబు సైరింపం జాలక దుశ్శాసనసూనుండు సరభ
సంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను సారథి నొక్క నార
సంబునను దదీయతనువు పదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంచదరుణ
కమలచారువిలోచనుం డగుచు సౌభద్రుం డతనిఁ బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాత
పీడితుం జేసి డగ్గఱి. 98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటఱిపాఱె నీవు నా
పొంతకు వచ్చి తింక నెట వో నగు నం చొకదొడ్డనారసం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోణసుతుండు దాని నిం
తింతలు సెక్కులై యిలపయిం దొరఁగన్ వెస నేసె నేసినన్. 99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతఁడు రయము
మెఱసి నీపౌత్రుచాపంబు నఱికి సూతుఁ
గూల్చి యాఱమ్ము లురమున గ్రుచ్చుటయును
నొండుదేరిపైఁ గబ్బాలుఁ డుఱికె నధిప. 100

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నా సమయంబున శత్రుంజయుండును జంద్రకేతుండును సువర్చసుండును సూర్యభాసుండును మేఘవేగుండును మొత్తంబై తాఁకిన ధనంజయతనయుండు మేటిమగ లగు నమ్మహీశులమేనులు నానాస్త్రంబుల ననేకఖండంబులు గావించి గాంధారపతి చేసిన గ్రూరనారాచజాలంబుల జర్జరితశరీరుం జేసి దుర్యోధనుదెసకు నడరుటయు నంగపతి యాచార్యున కిట్లనియె. 101

క. చండగతి వీరరథికుఁడు, కొండుక నేతెంచి రాజుఁ జేరెడు సౌభ
ద్రుం డిట్టులు నీ కూరక, యుండ నగునె ప్రతివిధాన మొనరింపఁ దగదే. 102

క. అని పలికి పతికి నడ్డము, సనుటయు గురుఁ డచటి యోధచయముం గలయం
గనుఁగొని యభిమన్యుఁడు న,ర్జునుఁడును నని యొక్కరూప చూడుఁడీ తలఁపన్. 103

వ. చూడం బిన్నవాఁడు గాని యలంతులం బోయెడువాఁడు గాఁడు మన మందఱముం గూడికొని యొక్కపెట్ట యక్కుమారుపై నురవడింప వలయు నని పురికొలిపి బరవసంబు సేసె నప్పు డప్పాండుపౌత్రుబాణంబులం బీడితుం డై సూతపుత్రుండు కుంభసంభవు నాలోకించి నాదెస సూడుము వీఁడు నొప్పించె నిలువం దగు నెల వగుట నసము డింపక [1]యీల గఱచుకొని యున్నవాఁడ గాండీవిఁ గలనం గడిసి యెఱుంగుదుము కాదె యతనిచే యింతబెట్టిదంబు గా దని చెప్పిన విని యల్లన నగి యతం డతని కిట్లనియె. 104

సీ. కవచధారణ మనుఘనవిద్యఁ గవ్వడి కే నెఱింగించితి నితఁడు దాని
నేర్చుట నీతని నెట్టన నొప్పింప శక్యంబు గాదు వంచన గుణంబు
నఱకంగఁ జాపంబు విఱుగ నేయఁగ ఘోటకములఁ జంపఁగ సూతు సమయఁ జేయ
నగుఁ జాలు దేని నీ వట్లు సేయుము చేతధను వుండ నవ్వీరుఁ జెనయ వశమె

ఆ. దేవతలకు నైనఁ గావున నొక్కమై, విల్లు ద్రుంచి తఱిమి విరథుఁ జేసి
చూచికొండ మలవుచొప్పునఁ దెగునె యీ, రథికవరుని పటుపరాక్రమంబు. 105

కర్ణుఁడు మొదలగు యోధులు వంచనచే నభిమన్యుని విరథుఁ జేయుట

చ. అన విని సూతసూనుఁడు భయం బెసఁ గూరినవాఁడపోలె నై
వెనుక కొదింగి యారథికవీరుపిఱిందికిఁ జుట్టి వచ్చి వం
చనకు సహాయు లై యచటిసైనికు లన్నరపుత్రు బిట్టు మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ జేరి యలసుప్రసరంబున విల్లు ద్రుంచినన్. 106

వ. ఆలోన. 107

క. గురుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చెను, సరభసముగఁ గృపుఁడు సంపె సారథి నమ్మై
నరసుతుఁ డనాయుధుండును, విరథుండును నగుట సూచి వెఱపేది వడిన్. 108

క. శకుని కృతవర్మ శల్య (కృప ?) బాహ్లిక గురుసుతు లాదిగా ననేకు లడరి య

1. యీలు గఱచుకొని; యవుడు గఱచుకొని.

స్త్రకలాపంబుల శస్త్ర,ప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలఁచినన్. 109

క. వాలును బలకయుఁ గొని య,బ్బాలుఁడు రయమార గగనభాగంబున కు
స్మీలితధృతిసారుం డై, లీల నెగసి పోయె మండలీభూతగతిన్. 1 0

క. తనవిద్యకలిమి విని తా,తనయునిభంగిం జరింపఁ దమతమపైఁ దెం
పున నుఱుకు ననుతలంపున, మనయోధులు భయముగొనిరి మనుజాధీశా. 111

చ. ఎడగని వాలు బల్లెమున నేసె వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
ప్పుడు శకలంబు లై పలక భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె నె
క్కుడువడిఁ గర్ణుఁ డాశిశు వకుంఠగతిం దన తేరిమీఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రుఁడు లీల నటించుచాడ్పునన్. 112

వ. సంరంభవిజృంభితుం డై. 113

సీ. నెత్తుట జొత్తిల్లి నెఱసినయలుక నుగ్రం బైనవదనంబుకాంతి పరఁగఁ
గౌరవసైనికోత్కరమున కతిభయదం బగుసింహనాదంబు సెలఁగ
నింగికి నిగుడురథాంగరోచులు మణికంకణద్యుతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లు సూపినగంధసింధురం బనురేఖ దలఁపించుపటుగతి చెలువు మెఱయఁ

తే. గుంభసంభవుఁ డున్నదిక్కునకుఁ గవిసి, యడ్డపడుసేనఁ జించి చెండాడునక్కు-
మారవరుమేనియొప్పును మగతనంబుఁ, జలము బలముఁ గీర్తించె నిర్జరగణంబు.

వ. అట్టియెడ. 115

తే. శకునికృతవర్మకృపకర్ణశల్యముఖ్యు, లైనయోధులు పెక్కండ్రు రథిదిశలఁ
బొదివి యతనికరంబునఁ బొలుచుచక్ర, మఱఁతి తునియలుగా నేసిరాగ్రహమున.

వ. ఏసిన నతండు రయంబున. 117

క. గదగొని యశ్వత్థామం, గదియుఁడు దంభోళికొదమకై వడి మెఱుఁగుల్
వొదలించుదానిఁ గని కడు, బెదరి యతఁడు రథము డిగ్గి పిఱిఁదికిఁ జనియెన్. 118

వ. సుభద్రాతనయుం డతని రథ్యంబులను సారథినిం జదియ మోఁది మన జోదుల
యమ్ముల నేదు వెఱిగినచందంబున శాబలుని దెసకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన
గాంధారుల సప్తవింశతిరథికులం బొరిగొనుటయుం బురికొని తన్ను మార్కొనిన
వసాతీయులం బదుండ్ర నేనుంగులతోడన పీనుంగులఁ గావించి యందంద తఱిమిన
కేకయసప్తకంబు రథసహితంబుగా నగ్గలిక నుగ్గు సేసి డస్సి తూఁగాడుచుఁ దొలం
గిన యోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నుఱుమాడుచు వీరవ్రతంబు
ధీరత్వ నిష్ఠం జలుపుచుండె. 1 9

ఉ. ఆసమయంబునం గడఁగి యాయిత మైనరథంబుతోడ దౌ
శ్శాసని రా నతం డడరి సారథిఁ జంపి హయంబులం బడన్
వ్రేసిన నాతఁ డల్గి గద వేకొని యుద్ధతిఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్భాసితమూర్తులం బొలిచె భ్రాతృకుమారయుగం బుదాత్త మై. 120

అభిమన్యు దుశ్శాసనసుతు లిరువురుఁ జచ్చుట

తే. ఇవ్విధంబునఁ గదిసి నరేంద్రముఖ్య, నీదుమనుమలు సూపఱ నెమ్మనముల
కద్భుతంబును శోకంబు నావహిల్ల, లావు వెరవును మెఱయఁ జలంబు నెఱయ. 121

ఉ. ఒండొరు [1]మీఁదికోపమున నుగ్రతఁ బోరి రుదగ్రులై గదల్
మండఁగ నెత్తురుల్ సెదర మాంసము పిండిగ నెంపనుగ్గు లొం
డొండ ధరిత్రిపైఁ దొరఁగ నొప్పడు మేనులు వ్రాల వానిలో
నుండక ప్రాణముల్ వెడలె నుబ్బునఁ గ్రాలఁగ దేవకామినుల్. 122

వ. ఇత్తెఱంగున. 123

చ. వనగజ మంబుజాకర మవారణఁ జొచ్చి కలంచి యాడఁగా
మనమునఁ గొంకు లేక కృపమాలినబోయలు ముట్టి చంపుచా
డ్పున భయదీయసేన పొరివుచ్చఁగఁ జుట్టును ముట్టి పార్థనం
దను నలయించి నిర్దయవిధంబునఁ జంపి రనేకసైనికుల్. 124

వ. అట్టియెడ. 125

సీ. జగము లన్నియును దేజంబున వెలిఁగించి యపరాద్రి చేఁనతపనుమాడ్కిఁ
దఱచైన కానలు దరికొని నివ్రులుగాఁ జేసి యాఱిననవశిఖివిధమున
గగనంబుతో రాయు[2]కరడులు గలజలం [3]బివురఁ బాఱినమహార్ణవముకరణి
నున్నతగతి సెడి యుర్విపైఁ గడువిన్ననై పడియున్న సుధాంశుభంగి

తే. బీరమునఁ దమవారికిఁ బెంపొనర్చి
యరుల సమయించి వస మఱి యనువు దప్పి
తెగియుఁ జూడ్కికిఁ జాల వ్రేఁగగుచుఁ బొలిచె
మహితమూర్తిశోభితుఁ డభిమన్యుఁ డధిప. 126

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి నేల యొఱనింగి తెఱంగున నుండె నక్కుమా
రోత్తముఁ డందు జంద్రుక్రియ నొప్పె సితాయుధఖండభూషణో
దాత్తమణిప్రతానములు తారలచందము నొంది యందమై
యత్తఱి నుల్లసిల్లె వసుధాధిప చూపఱపిండుచూడ్కికిన్. 127

సీ. కరికళేబరములు ధరణీధరములు దురంగగాత్రమ్ములు గ్రాహసమితి
నరశరీరములు మీనములు కాఞ్చనకక్షురికాదిశస్త్రంబు లురగకులము
రుధిరార్ద్రశిరములు రుచిరప్రవాళముల్ ప్రేవుల ప్రోవులు ఫేనతతులు
నెత్తురువెల్లువ నీళులు భూషణస్తోమమాస్థిచయములతుముకు లిసుక

ఆ. గాఁగ నంబురాశికరణి సంగ్రామభూభాగ మొప్పె మిగుల భవ్యయోగ
నిద్ర నున్న విష్ణునికిఁ బాటి యగుచు శోభిల్లె నమ్మురారియల్లుఁ డందు. 128

వ. అబ్బాలుండు. 129

---

1. మీఁఱుకోపముల. 2. కరటులు; కడళులు. 3. బివిరి పాడఱినయగనము

తే. మహితలావణ్యమున సుకుమారమైన, యంగమును బూర్ణచంద్రనిభాననంబుఁ
[1]గ్రొత్తపెంపుగ నెంతయుఁ గొమరుమిగిలి, చెన్నుదఱకట్టునై పడియున్నఁ జూచి.

క. నీసైనికు లెంతయు సం,తోసిల్లుచు నార్చి రపుడు దుఃఖితులై కుం
తీసుతులవారు దీనద,శాసంగతులైరి బాష్పజలములు దొరఁగన్. 131

క. నెఱి దప్పంబడి పెల్లుగ, నొఱలెడినరవాజికరులయులి నభిమన్యుం
డఱిముఱిఁ బడుటకు వగ మదిఁ, బఱిగొన నిల పెలుచ నఱచుభంగిఁ జెలంగెన్.

వ. ఆ సమయంబున. 133

క. పెక్కండ్రు గూడి యిమ్మెయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మమోహో యని న
ల్దిక్కులను బెద్దయెలుఁగున, నక్కజముగ భూతసంచయంబులు పలికెన్. 134

వ. ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరౌద్రుండైన సౌభద్రుండు పడుటయు వారిబలంబులు
ఱెచ్చువడి భండనంబు దక్కి తలరిన ధర్మపుత్త్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకంబు
నాలోకించి యి ట్లనియె. 135

సీ. మార్బలంబులు సొచ్చి మాతంగములఁగూల్చి రథరాజిఁ గలఁచి తురంగములఁ
ద్రుంచి పదాతులఁ దునుమాడి పెక్కండ్రు సైనికప్రవరుల సమయఁ జూచి
మూఁకల విరియించి వీఁక నాచార్యాదియోధుల నెల్లను నొక్కదెసకు
వెలిచి వియచ్చరుల్ వినుతింప నాకంబు చూఱ గొన్నట్టి యర్జునతనూజుఁ
ఆ. జూచి మనకు నేల శోకింప వైరుల, గం డడంచి గెలుపు గంద ముచిత
భంగిఁ బ్రొద్దుకొలఁది పరికించి మనసైన్యముల మరల్త మెలమి దలకొనంగ. 136

వ. అని పలికి బరవసంబు సేసి సేనలం బురికొల్పికొని యవష్టంభవిజృంభితుం డయి
నిలిచెఁ బదంపడి యరుణకిరణుం డపరమహీధరంబుమౌళికి సరసీరుహశేఖరం బై
చెలువారం దదనంతరంబ రిత్తచోట్లును నెత్తుటఁ జొత్తిల్లుచున్నట్లుండెఁ బిండు
గట్టి పిశాచనిశాచరులు నలిరేఁగి రక్తపానంబును మాంసఖాదనంబునుం జేయుచు
మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడు చుండుకలకలంబునను గుణపభక్షణ
వ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను [2]బలలఖాదనసంరంభశివానివహకోలా
హలంబునను బరమాభీలం బైన సంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజశిబిరంబులకు
నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకు లుబ్బునం గొమరు మిగిలి యరిగిరి
కౌంతేయులు చిన్నఁబోవునాననంబులతో శోకసంతప్తచిత్తులయి చని రివ్విధంబున
ధర్మతనయుండు తననికేతనంబున కరిగి యచట నిఖిలపరిజనంబులుం దానును
సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారు లై యున్న సమయంబునం దమ్ముని దెస
కూరిమి నారం గూరిన వగపెంపున ధైర్యంబు సొం పఱి వివర్ణవదనుం డగుచు
ని ట్లనియె. 137

1. గ్రొత్త పెనువఁగ; గ్రొత్త పెంపున. 2. బలలకబళనసంరంభ.

అభిమన్యుని మరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట

మ. గురుశారద్వతముఖ్యయోధవరసంగుప్తంబు నిర్భేద్య ము
ద్ధుర మాసైన్యము దానిఁ జొచ్చి ననుఁ బ్రీతుం జేయఁగాఁ బూని యు
క్కురుఁడుం గోవులలోను జొచ్చుబలుసింగంబొక్కొ నా నట్లు సొ
చ్చి రయం బార ననేకవీరశిరముల్ చెండాడె నుద్దండుఁడై. 138

క. ఈసును రోసముఁ గల దుశ్శాసను నొప్పించి పఱపి చతురంగములం
గాసిలఁ జేయుచు నట్టుల్లాసముతో మెలఁగఁగాఁ దలంచె యొకులకున్. 139

తే. కొడుకుఁ బొడగాన కర్జునుఁ డడిగెనేని, వానితో నింక నేమనువాఁడ హరికి
నతనిగారాబుచెలియలి కధికదుఃఖ, మేన చేసితి [1]వగవంగ నేమి గలదు. 140

క. బాలుఁడు సుకుమారుఁడు పెక్కాలములం జొచ్చియెఱుఁగఁ డనక మొనసొరం
జాలుదు చొరు మని పనిచితి, నేలా నన్నాస దోస మెఱుఁగఁగ నిచ్చున్. 141

క. కుడువను గట్టను బూయను, దొడువను బోఁ బనిచి కాక తొలుత మొనసొరం
గొడుకుం బనుచుట కెవ్వఁడుఁ, గడఁగునె నాయట్టిపాపకర్ముఁడు దక్కన్. 142

తే. వానితోడిద లోకమై యేను బోవ, నైతిఁ బోఁ గన్నఁ బుత్త్రశోకాతురత్వ
మున నితాంతవివర్ణతఁ బొందుచుండఁ, జూడ కుండెడివాఁడ నర్జును మొగంబు.

ఉ. వాసవునంతవానికిని వచ్చినయాపగ దీర్పఁ గాలకే
యాసురులట్టిబల్పగఱ నైనను వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచు నాజి న
వ్వాసవి [2]యాత్మజుండు పగవారలచే హతుఁడైనదుర్దశం
జేసి యలంతఁ జేడ్పడఁగఁ జేసె విధాతృని నేమి సెప్పుదున్. 144

చ. కొడుకు వధించి రన్నఁ గురుకోటిని నెట్టన యల్గి రూపు మా
పెడున కడంగి పార్థుఁ డెదఁ బెర్చినశోకము నార్పఁ జాలునే
పుడమిధనంబు నాకమువిభూతియుఁ జేరెనయేని నల్ల న
వ్వెడునభిమన్యునెమ్మొగము వేయగుపాలును బోల నేర్చునే. 145

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవించుచున్న సమయమునం గృష్ణద్వై
పాయనమునీంద్రుం డయ్యెడకు విజయం చేయుటయు నవ్విభుండు ప్రత్యుత్థా
నంబు సేసి దండప్రణామం బాచరించి యాసనవిన్యాసనప్రముఖపూజావిశేషం
బుల నారాధించి యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 146

సీ. పరసేన భేదింపఁ బనిచితి నేను సౌభద్రుని వాఁడు నబ్బలము సొచ్చె
వెనుక నేమును జొచ్చి చనఁగ సైంధవుఁడు మమ్మాఁగినఁ దోడ్పడ ననువు దప్పె
నప్పుడు పెక్కండ్రు రప్పాడి నవ్వీరుఁ బొదివిన నాఱడిఁ బోయె నట్లు
సుకుమారమూర్తిఁ బుత్త్రకు నొంటిమైఁ జిన్నపాపని నలుఁగుల పాలుపడఁగఁ

ఆ. బనిచి తాను బ్రదుకుపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విపులశోకజలధి మునిఁగి

1. వసరంగ. 2. నాత్మజుండు; కాత్మజుండు.

పేర్చుతల్లడమున బిమ్మిటిగొనియెడుఁ, జిత్త మింక నేమి సేయువాఁడ. 147

వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మనుజేశ్వరున కిట్లనియె. 148

చ. పలువురు రాజులం దునిమె బల్లిదుఁ డాతఁడు పిన్నపాపఁడే
యలుగులపాలు సేయ కభియాతులు పువ్వులకోల సాఁతు రే
కలఁగుదు రే విపద్దశలకాఁజెయ నార్యులు చావు లింతవిం
తలె గరుడోరగద్యుచరదానవకోటులచావుఁ జూడమే. 149

క. ఎప్పాట నెవ్వరికి విధి, దప్పింప వశంబె ధైర్యధనఘనుఁడవు నీ
విప్పరుసున నడలుట కడు, నొప్పదు శమియింపవలయు నుర్వీనాథా. 150

వ. అనిన సాత్యవతేయునకుం గౌంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె. 151

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పి ధీరులై
పరఁగిర కాని తమ్ము మృతభావవికారము పొందకుండ సు
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము సేయఁగ రాజులు సాల [1]రై రె యె
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యమె తాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152

వ. అనుటయుఁ బారాశర్యుం డప్పాండవాగ్రజున కిట్లనుఁ దొల్లి యిట్లు పుత్రమరణశోకాతురుం డైనయకంపనుం డనురాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని యిందు మయ్యితిహాసంబు తెఱంగెఱింగించెద నది నీయంతఃకరణంబుసంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నవహితుండ వై యాకర్ణింపుము. 153

సీ. పగతు రకంపనుపై నెత్తి వచ్చి కయ్యము సేసి యాతని నడఁగఁ బట్టి
కొనుటయుఁ జూచి తత్తనయుండు [2]హరి యనువాఁడు దోర్దర్పదుర్వారమూర్తి
యవ్విరోధులమీఁద నడరి బల్విడిఁ దండ్రి విడిపించి విక్రమవిహరణమునఁ
దనివోక మఱియు నుద్ధతిఁ గరిరథఘోటభటనికాయంబుల బడలుపఱుప

ఆ. నుగ్రు లగుననేకయోధులు చలమునఁ, గూడుకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రప్పుడు, కనలి రభసమున నకంపనుండు. 154

క. విపినంబు నడఁచుదవశిఖి, [3]కుపమాస్థాన మయి పగఱయొప్పు చెఱిచి యా
త్మపురము సొత్తెంచెం దూ,ర్యపటుధ్వను లెసఁగ ననిమిషాధిపుభంగిన్. 155

వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156

ఆ. పుత్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగులుచు నున్న య,న్నరవరేణ్యుకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయును నిభృతుఁడై యాసనా,ర్ఘ్యాదిపూజనంబు లాచరించి. 157

వ. అతనికడనుండి యమ్మహీపతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటం జేసి విజయంబు ప్రియంబు సేయకున్న దని తనవగపును దెలిపి మఱియును. 158

1. కైరి. 2. ధృతి యను. 3. కుపమానం బగుచుఁ బగఱ.

క. మునినాయక మృత్యువు ప్రభు, వని విందుము లోకమునకు నది యెట్లొకొ త
జ్జననంబుఁ దత్ప్రభావము, వినఁ దలఁచెద నుచితమేని వినిపింపు తగన్. 159

నారదుఁ డకంపనునకు మృత్యుదేవతాప్రభావం బెఱింగించుట

వ. అనిన విని యమ్మహాత్ముండు కరుణాయత్తచిత్తుం డై యతని కిట్లను బంధుమరణ
శోకం బుడుపం జాలెడుమృత్యుప్రకారకథ వినుట మేలు నీ వవధానపరుండ వై
వినుము సెప్పెదం బ్రజాపతి ప్రజల సృజియించి పదంపడి సంహారంబు లేమిం
జేసి భూమికిఁ దదీయభారంబు దుర్భరం బగుటయు ననుసంధించి చింతా
క్రాంతుం డై తత్సంహారంబునకు నుపకరణంబు గానక కటకటంబడిన నతనియింద్రి
యంబులవలన మహాజ్వాలనంబు జనియించి యెల్లదిక్కులం బరఁగి చరాచరా
త్మకం బైన భూతవ్రాతంబు దహింపం గడంగుటయు భువనహితార్థంబుగా
భవుండు సని కమలభవు శరణు సొచ్చినం బ్రజ్వరిల్లు చున్న యమ్మహానుభావుం
డద్దేవు నాలోకించి యాదరభరితుం డై. 160

క. నీకోరికి యప్రతిహత, మేకార్యము గోరి వచ్చి తెఱిఁగింపు మమే
యాకార కామహార యది, నేకొని యీక్షణమ యేను జేసెద ననుడున్. 161

ఆ. అభవుఁ డిట్టు లనియె నఖిలసృష్టిక్రియా, కర్మ వగుట నీవ కలుగఁ జేయఁ
గలిగి భూతకోటి యెలమిఁ బొందఁగఁ గోప, మెత్తి రూపుమాప నేల యిపుడు.

వ. నాకుం గా లోకంబులం గరుణాలోకంబున నాదరింపు మనిన విని యంబుజాస
నుండు నాయందుఁ గోపంబును గామంబును లేవు వినుము ప్రజాభారపీడితయైన
భూమిదేవి తనడప్పి యెఱింగించినం దదీయహితంబు సేయం బూని సంహారంబు
గావించువాఁడ నై దానికి నుపాయంబు విచారించి యెద్దియుం గాన నైతి నది
కారణంబుగా నన్నుఁ గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుండు. 163

చ. అనఘవిచార నీ వరయు మన్నఁ దగం గడునిష్ఠ లోకపా
లన మొనరింతుఁ గాన ననలం బయి నీ దగునల్క లోకము
న్ననుమిడి కాల్పఁ జొచ్చినఁ గనుంగొని యేఁ గృప పుట్టి చెప్పెదం
జనునె మహోగ్రకోపవివశత్వము నీకుఁ ద్రిలోకనాయకా. 164

వ. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్ట భస్మీభూతంబులు సేయ నేల ధరణీభారంబు
వాయుట కై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండుదెఱంగు దలంపుము
కోపం బుపసంహరింపు మివ్వరంబు నా కొసంగు మనవుడు నిహతపాపకళంకుం
డై నయాశంకరుపలుకులకు నతం డయ్యలుక నడంచిన నయ్యనలం బాఱుటయును
భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకరశతానందుల నభినందించె నట్లు
క్రోధోపశమనం బాచరించుసమయంబున. 165

సీ. కమలాసనునియింద్రియములరక్తాస్యయు నసితాంగియును నరుణాంబరయును

నగునింతి జనియించి యల్లన నగుచుఁ గెంజాయ రంజిల్లులోచనము లలర
నాజగన్నాథుల నలపోకపోలెఁ గన్గొని దక్షిణమునకుఁ జన నజుండు
మెలుపుతో మృత్యువమృత్యువయొటపోయెదని పలుమాఱు సాంత్వనముదోఁపఁ

తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా కొలయఁ బొడము, కనలునం దుద్భవించితి గాన నీవు
తొడరి వాసి లేకెల్లజంతువుల సంహా,రింపు నాపంపుమై నీకుఁ బెంపు గలదు.

వ అనిన విని మృత్యుదేవత దుఃఖిత యయినం గన్నీరు దొరంగ నయ్యశ్రుబిందువులు పద్మజుండు పాణిపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగుల ననునయించిన నక్కాంత గాడ్పున నల్లాడుతీఁగ తెఱంగునం జలించి యంజలి ఘటించి యవ్విరించి కి ట్లనియె. 167

తే. నీవు సృజియించి తఱె నన్ను దేవదేవ, యేను గ్రూరకర్మమునకు నెట్లు లోర్తు
బంధుమరణశోకార్తులై పనవుజనుల, వివిధభంగులయెలుఁగులు వినఁగఁ జాల.

వ. ఈయధర్మంబునకు వెఱతు నీవు నామీఁదఁ గృప సేయు మిట్లు నన్నుం బనుపక తపశ్చరణంబునకుం బనుపవలయు నివ్వరం బిమ్ము భవదనుజ్ఞ వడసి ధేనుకాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి. 169

సీ. నినుఁ బ్రజాసంహారమునకునై కల్పించినాఁడఁ గావున నీమనంబునందుఁ
బొడమువిచారంబు నుడిగింపు మిట్లు గాఁ గలయది యైనయక్కార్యమునకు
నన్యథాత్వం బేల యగుఁ బ్రజాసంహారణము ననిందితసమయముగఁ జేయు
మీ వవశ్యంబును నావుడుఁ గడు భయంబున నప్పటికి నియ్యకొని మృగాక్షి

తే. నలువవదనంబు సూచుచు నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁడై లోకములఁ గృపపెంపుతోడి
దృష్టిఁ గనుగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందెఁ
జంద్రమౌళియుఁ దనయిచ్చఁ జనియెఁ బ్రీతి. 170

వ. మృత్యుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171

తే. అచటు వాసి రయంబున నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు లాచరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు
వ్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172

వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు సేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబున సంయతాత్మయై యున్నఁ జతురాననుం డమ్మానినికిం బొడసూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు సేల యనుష్ఠించెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్నప్రజలమెడలు నులిచి చంపం జాల నీపనికిం బంపకు మధర్మభయంబున ని న్నాశ్రయించెద నార్తనైన నాకు శరణంబ వగు మని ప్రణమిల్లిన నతం డి ట్లనియె. 173

ఆ. ఇంతి నీ కధర్మ మేల యయ్యెడు నాదు,పనుపు సేయ నిన్నుఁ బరమధర్మ
మొందు విమలకీర్తియును జెందునట్లుగా, వరము లిత్తు మేను హరుఁడు నీకు. 174

వ. ఏ మనుసంధించినపనికి నీకు భయం బేల చతుర్విధభూతకోట్ల నుపసంహరింపు మనిన నత్తన్వి దేవా దేవరయాజ్ఞ దలమోచి చేయుదానం గాక యొక్క విన్నపం బవధరింపుము లోభంబును గ్రోధంబును నీర్ష్యయు నసూయయు జంతువుల శరీరంబుల వికృతిం బొందింప వలయు నవ్వుడు నతం డట్ల యయ్యెడు మది యునుం గాక నీయశ్రుబిందువు లెన్ని యన్నియు రోగంబు లై జనంబులం జావం జేయంగలయవి దానం జేసి యధర్మంబు నిన్నుం బొరయ నేరదు ప్రాణి ప్రాణమారణంబు నీకుం బరమధర్మం బగు భవదీయశుభం బేను గోరెద నీవు ధర్మస్వరూపం బవిశ్వంబునకు నీశ్వరి వట్లు గావునఁ బ్రాణసంయమనంబు భవ దధీనంబు సర్వజీవులయెడం గామరోషంబు లుడిగి జీవంబుల నాకర్షింపుము తత్ప్రకారంబు ధర్మతత్త్వంబు నీకు భయం బేమి మిథ్యావర్తనుల నధర్మంబ సముయించుఁ బొమ్మనిన నమ్మానిని శాపభీతిని దన్ను నధర్మంబు పొంద దను మాటను దన్ని యోగం బంగీకరించె నవ్విరించివచనంబుల తెఱంగున నాధివ్యాధులు గాత్రహానిం జేయ నామృత్యుదేవత ప్రాణాపహారిణి యగుటం బ్రాణంబులు దేహంబులం బాసి దేవాదిభావంబులం బొందుచు మగుడ మనుష్యత్వంబు నొందుచుండు. 175

తే. భీమనాదుండు భీముఁ డుద్దాముఁ డప్ర
తర్క్యతేజోమయుఁడు జగత్ప్రాణుఁ డొడలు
మనుపఁ జెఱుపంగ నొడయండు సనుట మగుడ
నరుగుదెంచుట వింత గా దతని కెందు. 176

క. నరు లమరు లగుదు రమరులు, నరు లగుదురు గాన నీదునందనునకు భూ
వర వగవ నేల యతనికిఁ, జిరవీరస్వర్గసుఖము సేకుఱి యుండున్. 177

క. అగణితదుఃఖాత్మక మి, జ్జగ మాతఁడు దీనిఁ దొఱఁగి సౌఖ్యాత్మకమై
వగ చెంతఁ జేరనియ జ్జగమునఁ బుణ్యాత్మపురుషసంగతి వడసెన్. 178

వ. నీకు వగవఁ బని లేదు బ్రహ్మకల్పితం బైన యీనిశ్చయంబు నిరూపించి ధీరులు తెగినవారలకు వగవ రని చెప్పిన నారదునకు నయ్యకంపనుం డి ట్లనియె. 179

క. మునినాథ నీవు సెప్పఁగ, ననఘుం బగునీసమంచితాఖ్యానం బే
విని గతశోకుఁడ నైతిని, మనము ప్రియం బందె నతిసమాధానమునన్. 180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్ముని తన దైనయశోకవనంబునకుం జనియె నని పలికి పారాశర్యుండు. 181

క. ఈయితిహాసం బాయువు, శ్రీయును నారోగ్యములు విశిష్టగుణంబుం
జేయు జనములకు జగతీ,నాయక వ్రాసినఁ బఠించినం దగ వినినన్. 182

వ. అభిమన్యుండును ఖండనంబునఁ బిఱుసనక శరశరాసనాది వివిధాయుధంబులఁ బరబలంబుల బడలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతియుం బడసె నీకు నడలం బని లే దని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు తన మనంబున నుత్తమ క్షత్త్రధర్మంబు తెఱం గిట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖం బుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాస మునీశ్వరుతో ని ట్లనియె. 183

ఆ. మును ప్రసిద్ధిఁ బొంది చనినభూపాలక, శ్రేష్ఠు లెవ్విధమునఁ జేసిరొక్క క్రతువు లవ్విశిష్టకర్మజాతముఁ దెలి,యంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు. 184

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణద్వైపాయనుండు నీ వి ట్లడుగుట నీకొడుకు తొంటిమహారాజుల యట్టివాఁడు గావున నక్కుమారులకు వారలకుం బుణ్యగతి తారతమ్యం బెట్టిదియో యని [1]యరయుట గా నోపు నని యూహించెద నవ్వుడు నతండు మీ దివ్యచిత్తంబున నవధరించినదానిం గా దన నెట్లు వచ్చు నవ్వానిని విన వలతు నానతి యిండు. 185

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కి ట్లను నధ్వరప్రవ
ర్తనులుఁ దపఃప్రదీప్తులును దానసమగ్రు లుదాత్తశీలురుం
జనియెడు నట్టిచోటు లోక[2]సంపదయే రణశూరకోటి క
ర్జునసుతుఁ డత్యుదాత్త మగుచోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా. 186

వ. అది య ట్లుండె మహాత్ము లయిన మహీపతుల వరిష్ఠకర్మానుష్ఠానంబుల తెఱంగెఱుంగుట మేలకాదె యెంత లంతలు మానుసులు మడిసిరిగాని పుడమి నిత్యులై నిలువం బడ రది వినుటయును నీ మనోరోగశమనంబు సేయుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 187

వేదవ్యాస మునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు సువర్ణష్ఠీవి చరిత్రంబు సెప్పుట

క. జనపాలక సృంజయుఁ డను, మనుజేంద్రుఁడు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డి
వ్వననిధివలయములోనియ,వని నొక్కఁడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్. 188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు సేయుచుండు నానరపతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బలుమాఱు నరుగుదెంచుచుండు నొక్కనాఁడు విప్రవరు లతి ప్రయత్నంబునం గూడికొని యమ్మునివరునితో నిమ్మహీపతికోర్కి దీర్ప వలదే యని చెప్పిన. 189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీ,ప్సిత మెయ్యది నాకు నేల చెప్ప వనుడు నం
చితగుణుఁడు రూపసియు నగు, సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాలాశ్రుస్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టివాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నా సృంజ

1. యరయుటకుం గా నోపు. 2. సంప్రతియే.

యుండు న త్తెఱంగు తనయుం బడసి సువర్ణష్ఠీవి యను పేరిడి ప్రియంబునం బెను
చుచు వానివలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి యగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనసదనప్రాకారప్రభృతి సమస్తవస్తువులును గాంచనమయంబులు
గావించికొని యసమానమహిమానందంబునం బ్రకాశుం డై. 191

క. విలసిల్లుచు నుండఁగ మ్రుచ్చిలి పట్టి కుమారునోరఁ జీర దుఱిమి వెం
గలు లగుక్రూరులు గొందఱు, వెలువెడఁ గొనిపోయి యొక్క విపినములోనన్.

ఆ. కడుపు వ్రచ్చి యొడలు గలయంగ జల్లించి, పాపి పాపి చూచి పసిఁడి గాన
కచట శవము వైచి యరుగుచు నుండి తత్కర్మఫలముఁ దమ్ము గలఁచుటయును.

వ. ఆపాపాత్ములు దమలోనం గలహించి యొండొరుల వధియించి యందఱు నధో
గతిం జెందిరి సృంజయుండును గొడుకుం గానక వెదకి తత్కళేబరంబు గని పర
లోకక్రియలు నిర్వర్తించి శోకంబునం బలవించు చున్న నన్నరేంద్రుకడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతనిచేత నర్చితుం డై. 194

క. జననాథ యిట్లు శోకం,బునఁ గుందినఁ దనువు విడిచి పోదె యుసు లు చ
చ్చినవారలు వత్తురె యే,డ్చినఁ జెలిమిం జేసి హితము చెప్పెద నీకున్. 195

షో డ శ రా జ చ రి త్ర ము

వ. అవధానాయత్తం బగుచిత్తంబుతో విను మని యి ట్లనియె. 196

సీ. సంవర్తుఁ డనుమహాసంయమి దేవతాగురుతోడి యీసున నరుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్ట యై నడపంగ హిమాచలపాదంబునందు శక్ర
వరుణప్రభృతు లైనసురలు మహామునీంద్రులును సహాయు లై మెలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్యసాధనంబులు గనకమయంబులుగ వస్త్రకాంచనాజ్య

ఆ. దధిపయఃఫలాదితర్పణద్రవ్యస,మృద్ధి సకల జనులు మెచ్చఁ బెక్క
లధ్వరములు సేసె నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యపదవి నుండ నేర్చె నయ్య. 197

సీ. సన్మార్గమున రాజ్యసంపద నొంది భూసురపూజ లొనరించి సువ్రతముల
బృందారకులఁ బ్రీతిఁ బొందించెఁ దన కర్థిఁ బర్జన్యుఁ డేఁటేటఁ బసిఁడివాన
కనకమయము లైనకర్కటరుషభక్రకూర్మచయముతోడఁ గురియు చుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధనార్థుల కిచ్చుచుఁ గురుజాంగలంబునఁ బరమనిష్ఠ

ఆ. నశ్వమేధముఖము లైనరాజార్హ య,జ్ఞములు పెక్కు సేసె సకలజనులుఁ
బొగడనట్టిపాట నెగడె సుహోత్రుఁ డ,వ్విభుఁడు తెగియె ననఁగ వినమె యధిప.

సీ. కాంచనాలంకారకాంతంబు లై రూఢి కెక్కినగజములు పెక్కువేలు
జవసత్త్వరూపాదిసకలగుణములఁ బెం పెసఁగినహయములు లనేకలక్ష
లమలసువర్ణమయము లగుకొమ్ములం గొమరారుపశువులు కోటు లూర్జి
తాంగకవిలసదజావికంబులు గణనాతీతములు కన్య లప్రమేయ

ఆ. లఖిలరత్నవిరచితాభరణంబు ల,నల్పములు మహీసురావళులకు

నిచ్చి చేసెఁ గ్రతువు లెన్నియేనియు నంగుఁ, డతఁడు నన్యలోకగతుఁడు గాఁడె.
సీ. ఏడుదీవులయందుఁ గ్రీడాగతులఁ దన రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవమార్జించుచోఁ బ్రజల నొప్పింపనిపరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి నారదంబునఁ దన కక్షయధనము ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నవిపాంత శిష్టజనాకీర్ణములుగఁ బె క్కాచరించెఁ
ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి సెల్లె నెట్లు. 200
సీ. యౌవనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రి పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
నేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొనర్చినమర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయుక్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు పాటిల్ల కుండంగఁజేసినయత్యంతచిత్రమహిమ
ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్నుగా ననేకాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లి వోలె నరసి దశరథరాముండు, కాలవశత నొందెఁ గాదె యధిప. 201
సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గావఁ బూని వియద్గంగ నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రుంపు మెచ్చుఁ బరాక్రమంబునఁ జేర్చి యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయువే లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబు రథంబున కిభములు నూఱునూ[1]ఱేసి యెనుఁ
తే. గేనుఁగునకు గుఱ్ఱములు వేయేసిపాటి, హయము హయమునకట్ల గోచయమునర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథుం డున్న వాఁడె. 202
సీ. అర్థివిశ్వావసుండాదిగాఁ గలుగుగంధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్సరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలు నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణములు సూప దివ్యమునులు నుతింప
మనుజలోకం బెల్లఁ గనకాన్న వస్త్రభూషణదానములఁ దృప్తి సనఁగ నశ్వ
ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాస పడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జూపుమా ధరిత్రి నిపుడు మనుజనాథ. 203
సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసనుకరమునఁ బ్రభవించునేయును బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపంగ [2]వర్ధిల్లి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి యర్కునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్లు పొలిమేర లైనమహాక్షేత్ర మంతయు నొక్కండ యనుభవించి
ఆ. యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్ర,భోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసె మాంధాతృఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య.204
సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

1. ఱేర్చి. 2. వర్ధించి.

రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ హయమేధ వాజపేయాతిరాత్ర
పౌండరీకము లనఁ బరఁగినయధ్వరంబు లనేకములు సేసి భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్లను దన కని యేమియు నునుప కిచ్చె
ఆ. శుక్రునల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నియమ
నిష్ఠుఁ డై యయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమ్మహీశ్వరుండు. 205

సీ. ఓర్వక పెక్కండ్రు దుర్వీశు లొక్కటఁ బై నెత్తివచ్చిన భండనమున
వారిహేతిచ్ఛత్రవాహనధ్వజములు నఱికిన నడునడు నడఁకి వార
లభయంబు వేఁడిన నందఱఁ గృపఁ గాచి యేలె నీపెన్నేల యెల్లఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కులొనర్చి వేడుకఁ బాయసమ్ములు నపూపములు మోద
ఆ. కములు లోనుగాఁగఁ గలవంటకములు న,ర్వీసురావళులకుఁ బ్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన, యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెపుమ. 206

సీ. లక్షభార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క వెలఁదికి వేవురు వేవు రాత్మ
జులుగాఁగఁ బదికోటు లలఘుమూర్తులఁ గాంచె వారును దోర్బలోజ్జ్వలులునార్య
చరితులు నై పేర్చి తురగమేధంబు లందఱు బహుదక్షిణోదాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పఁ
తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్మనిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
పడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడనిమొదలు. 207

సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబుఁ దమమును వేదవిత్త్వము నహింసయుఁ బాత్రదానంబు శమము వరము
గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికనకాత్మిక యై ముప్పదాఱుయోజ
నముల దైర్ఘ్యము నంత కమరువిస్తారంబుఁ గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి
తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
నిచ్చి తనపేర గయ నుతి కెక్కువటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁ డై నెగడె గయుఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెపుమ. 208

సీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు లభ్యాగతులకును నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ బవలును రేలును వలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
బొడసూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగములు వెట్టు నివ్విధమున మహోద్భ
తే. తముగ నొనరించె సత్త్రయాగము దదుత్స,వంబు గొనియాడవచ్చినవార లెల్లఁ
బ్రకటపుణ్యాత్ముఁ డన నొప్పెరంతిదేవుఁ, డవ్విభునకును వలసె లోకాంతరంబు. 209

సీ. శరభ సింహవ్యాఘ్రిసత్త్వచయంబుల నేడికల వెట్లట్ల యెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నమ్ముని పరంపడి మహారాజ్యపదస్థుఁ డై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సరస్వతిసమీపంబున వాజిమేధ
తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతి విప్రుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్న రేంద్రచంద్రుండును జన్నవాఁడ.

సీ. మిట్టుఁ బల్లంబు నై మెలఁగంగఁ దనరథప్రముఖవాహనములఁ బఱప ననువు
గా కున్న మేదినిఁ గడు సమస్థలి గాఁగ వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూప యైనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులనుబహురత్నములుఁ బిదికించి జగంబుఁ బోషించెఁ బృథుఁడు
తే. సేసె నానాధ్వరము లవి సెప్ప నేల, సకలధాత్రియు బ్రాహ్మణసమితి కిచ్చె
నమ్మహానుభావునకును నతులయశము, గాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ. 211

సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబు పరికించి కోపించి యవిధేయుఁ డైనసహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దర మిడి తునుమాడె నిరువదియొక్కమాఱెల్లచోట
నందఱయెలెసునన్నిభూములుఁ దాన యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురార్హంబులు నగునధ్వరములు పెక్కాచరించెఁ
ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్న్యు
వినమె యమ్మహాత్ముఁడును బరితోషవి,భ్రాంతి గలిగెనేని బ్రదుక లేఁడు. 212

చ. నలుమడి నీకు నమ్మనుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దలఁప భవత్సుతుండును సుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీని కేల యధికం బగు నెవ్వగ నింత నొవ్వ ని
త్తెలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసారత గూర్పు నేర్పునన్. 2 3

వ. అని నారదుండు. 214

తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలుషోడశ రాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగా విని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుక కుండె.

చ. పలుకక యున్న యద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డేఁ
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిననేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డిట్లనున్. 216

తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నైనయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁ జేసి సంయమివరేణ్య.

వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుండై నీకెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెదననుటయు
సృంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలివలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రీపాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుంగలవే యనుటయు నమ్మునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ దెచ్చెద మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మింక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మెయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె సువర్ణ ష్ఠీవి కడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవ్విధంబున న త్తపస్వియిచ్చినయకుమారునకు సృంజయుం డస్త్రశిక్ష గావించి వివాహంబొనరించి యతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనం బునకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతో షంబునం బొదలె ని ట్లాసువర్ణష్ఠీవి యశిక్షితాస్త్రుండును నకృతవివాహుండును నయాగకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును నగుసమయంబున సమయుట కారణంబు గా నన్నారదుండు కారుణ్యంబునం గ్రమ్మఱ వానిం గలిగించె నది య ట్లుండె నవ్విశేషంబు లన్నియు సంపన్నంబు లయి శౌర్యంబున శత్రుధైర్యంబు దూలించి మేలిమి పడసి నాకలోకసౌఖ్యం బునం బొందినవాసవపౌత్రునకు వగచుట వివేకంబు తెరువు గాదు విను మీ లోకంబు దుఃఖబహుళం బగుటఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సుర లోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీ వయ్యర్జుననందనుఁ డెట్టి పుణ్యపరుఁడుకుం బడయ నరిది యగుపదంబున నునికి దెలియుటకును బావనంబు లై నపలువురుభూపతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున సమాధానసుస్థిరుండ వై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పలికి పారాశర్యుం డంతర్ధానంబు చేయుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యును విప్ర చ్చుండు వచ్చిన వానితో నే మనువాఁడ ననుతలంపు పుట్ట నూరకుండె నని సంజయుండు చెప్పుటయు. 222

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డి ట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశప్తకసమితి నేమి చేసె సుతువార్తయెవ్వరు సెప్పి రాతఁ, డట్లు తెగుటయెఱింగి యెట్లయ్యెఁ జెపుమ.

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ బేరడవులు దహించుననలముచందం బున సంశప్తకసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు తీవ్రుఁ డై పొరివుచ్చెన్. 224

అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.

వ. అట్లు మర్దించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం గలఁగెడు మేను మ్రానుపడఁగాఁ దొడఁగెఁ గురుఁ దారయంగఁ గే వలుఁడె నృపాలుఁ డేదెసకు వచ్చెనొ యన్న నతఁడు రాజుఁ ద మ్ములు సఖు లొండుమై నశుభముం గల దిప్డు దెలుంగ నయ్యెడున్. 226

వ. అని పలికెఁ దదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రది చిట్లిన చిత్ర రూపంబులు గలకుడ్యంబునుం బోలె వివర్ణాకారు లైనజనులవలనం బాడఱి యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కిట్లనియె 227

క. సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి యరిగెద రది యే
మో నేఁడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ గలుగవు కృష్ణా. 228

క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహిమకు నెలవు గొంతియగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకో తమ్ముఁగుఱ్ఱలొ,కో మఱి యెవ్వరొకో తలఁపు కొలఁదికి మీఱెన్.

ఆ. అలరుమొగముతోడ నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టివార్త
చెవులు సోఁకునొక్కొ చే వెట్టికలఁచిన, భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁ దొడంగె మనము.

క. పలుమాటల కిటు మఱుమా,టలు పలుకనికృష్ణుతో నడలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడి,దల కరిగెను మోము వెల్లఁజనమునఁ గదురన్. 231

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్త్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానును నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడన చనం జని వా రుమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్యసాచి యడుగులు తొట్రుపడ నక్కొలువులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని యెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె. 232

క. ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడ లొదవినది మీకుఁ గానఁ [1]దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁ డే,మో నాకుం జెప్పఁ డేల యూరక యుండన్. 233

క. ధనురాచార్యుఁడు తగఁ బ,న్నినపద్మవ్యూహ మొరులు నేరరు చొరు మం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనరు గదా మీయుపాయ మాఱడిఁబోవన్. 234

ఉ. అమ్మొన సొచ్చుచొప్పు దెలియ౯ వినె నంతియ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మఱుభంగి వాఁడు వినఁ గానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీరు సొరఁ బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం
దమ్ములచేత ప్రగ్గఁడు గదా కుఱువీరులు చుట్టు ముట్టినన్. 235

మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్చుమనుమం డస్మత్తనూజుండు సం
గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం
బొరిఁ బెక్కండ్రురు విచ్చుచుం బొదువుచుం బోరాట గల్గెం జుమీ. 236

క. గురులకు భక్తుఁ డుదారుఁడు, కరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు [2]మొగ మోడు నాసుర,వరపాత్త్రుఁడు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెపుఁడా.

క. అన్నగుమోమును నత్తెలి,గన్నులు నవ్వెడఁదయురముఁ గన్నారంగాఁ

1. బడఁడు. 2. మొగమోడునే సుర.

గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లెట్టు లుండఁగ నేర్చున్. 238

సీ. హంసతూలికపాన్పునందుఁ [1]బొందెడుమేను కఠినంపునేలతోఁ గదిసె నేఁడు
గొడుగులనీడ పై నడరఁ జెన్నగుమోము పోరిఁ బర్వ్వెండాలి బ్రుంగె నేఁడు
లలనలు లీలమైఁ గొలువ నుండెడుభోగి వఱళులలో నున్నవాఁడు నేఁడు
నానాజనములకు నాథుఁడై శోభిల్లువార యనాథత్వంబుఁ బొరసె నేఁడు

ఆ. వినయరతుఁడు హృదయవిదుఁడు సుభద్రగా,రాబుపట్టి మగలరాజు మాన
ధనుఁడు దివిజరాజుమనుమఁడు నాచెలి,కాఁడు ముద్దులాఁడు లేఁడు నేఁడు. 239

ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నట్టితనూభవరత్న మెవ్విధిన్
డక్కు విధాత నిర్దయుఁ డొడంబడునే కడు మేలివస్తువుల్
పెక్కుదినంబు లున్కి యరిబృందము పిల్చినఁ బోటుబంటనై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240

వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241

ఉ. హా యను ధర్మరాజతనయా యను నన్నెడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేఁపఁ జనునే యనుఁ గృష్ణుఁడు వీఁడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి వోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నో యభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రియోక్తుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి. 243

ఉ. పావని సేరి యుండఁడొకో పార్షతుఁ డచ్చట లేఁడె యొండుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్స్యనాథుఁ డెట వోయెనొ డెప్పరమైన నీకునుం
గావఁగ రాక తక్కెనొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

అర్జునుఁడు ధర్మరాజునభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట

క. పడఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నోంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడు కిట యట చూడక యె,క్కుడుమగఁటిమి నుఱికి పేరు గొనియెనె పోరన్.

వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి చింతించి. 246

చ. పలువురు చుట్టుముట్టికొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రసం
క్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నన్ మదిం
[2]దలఁపఁడ యత్తఱిన్ రిపువధంబున కెద్యుము తండ్రి యేను గొం
దలమునఁ బొందకుండ నని తాఁ బలుమాఱును జీరకుండునే. 247

క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాఁడె కృష్ణునల్లుఁడు పోరన్
స్రుక్కనె బాహాగర్వము, దక్కనె నాకొడుకు మిన్ను [3]దలపైఁ బడినన్. 248

ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ జెన్నెసలారుసౌ,భద్రు మొగము చూడఁ బడయ కున్న

1. బండెడు మేను. 2. దలఁపఁడె. 3. దవపైఁ బడినన్.

వాఁడ నాననంబు వ్రయ్యలై పోదిది, తాతఁ జేసినది యొకో తలంప. 249

క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలఁపరొకో మనముల వా,రలు దానికి [1]నేమి సేఁగ రాదయ్యెడినో. 250

క. కటకట పేరిన పెన్నె,త్తుట జొత్తిలి యున్న మేనితోఁ గొడుకేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో య,చ్చోటు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.

సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింప కున్నె
యె మని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకో సుభద్ర పుత్త్రునిఁ జూడఁబడయ కున్కిఁ
బగతుర నిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చి పొడసూపరాఁ డయ్యెఁ గొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడు ద్రౌపది వంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమె

తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు కుత్తుకఁ దగులంగ నిట్టు లనియె. 252

వ. సంశప్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవసైనికులసింహనాదంబుల వింటి
నప్పు డెలుం గెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253

సీ. పెనఁగంగఁ జాలక బీభత్సుతో మీరు బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే యేడ్తురు గా కార్య నేల చెప్పుఁడ
హరికి నర్జునునకు నప్రియం బొనరించి బ్రతుకంగ వచ్చునే భవున కైన
నది యట్టు లుండె నీయధికపాపముఫలం బెట్లును జెఱుపక యేల తక్కు

ఆ. ననియె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, నతఁడు పలుక వీనులార వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు [2]వినియెన, యని తలంచి దాని నంత గొనక. 254

క. మనుజాధిప తగుసమయం,బున నీ వెఱిఁగింపఁ గన్నఁ బొరివుచ్చునె వే
చను దెంచి నీసుతుం బొడి,చినయెడఁ దత్క్రూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255

క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున మునుఁగుఫల్గుననిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు ని,ట్లను హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256

చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందురక మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్త్రుఁ డె
క్కటి దివిచూఱకోల్ ప్రియము కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257

ఆ. ఎఱుఁగ వలయుదాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు,నట్టి నీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత చూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258

వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు
సుభద్రాకాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కి ట్లనియె. 259

---

1. నేమి యెఱుఁగ రాద. 2. వినియెనే, యని.....నంత గొనన.

చ. మనసిజమూర్తి యైనయభిమన్యునిమాటలు వీనులార నే
వినవలతుం దదీయస్మృతి వేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంతతి మైఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేఁటిపోరు తెలియం గలభంగియు మీరు సెప్పుఁడా. 260

వ. అని మఱియును. 261

చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహత్త్వము గల్గునిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు చచ్చు బలఘస్మరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమిటికితంబున నామన మిట్టు లయ్యెనో. 262

క. మిమ్మును బాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమ్మునఁ బ్రౌఢ
త్వ మ్మిట్లు లేమి యెఱిఁగిన, నెమ్మెయిఁ గాచికొన నేరనే యబ్బాలున్. 263

క. రథవితతి పఱపి మీ రవి,తథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి, మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264

వ. అని యంత కంత కగ్గలించునుమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265

క. ఉక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కుడియది చాల రైతి రిందఱు నని న
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీ రీ, తక్కువ కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కన నేలా. 266

క. బలహీనులు సంగరభీ,తులు నగుమి మ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి తొలఁగి తనూజుం
దలఁపక యొంటి మెలఁగువెం,గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్. 267

తే. మానుసులువోలె నున్నార లేను లేని
తఱి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268

వ. అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు బిగు వారం గ్రోధశోకంబులు మనంబునఁ[1] బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూరకున్న నెల్లవారు నతనికి మాఱు పలుకను దేఱి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండు నను నయాలాపంబులం దేర్చుచుండం బాండవాగ్రజుండు కుపితాఖండలనిభుం డగు నాసవ్యసాచితో సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లనియె. 269

ధర్మరా జర్జునున కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట

సీ. అనఘ సంశప్తకహననంబునకు నీవు చనిన నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలపడితి మవ్వీరుమోహార మేము చొరఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ దేఱి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మొన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బొమ్మనియెడు[2]తలఁపు నా కపుడు పుట్టి

1. ముప్పిరిగొనం. 2. బుద్ధి నా కపుడు.

ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మం,దఱము మొగ్గరంబు దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్పథంబున ననుడు నం,బోధి [1]సొచ్చుకరటిపోల్కిఁ జొచ్చి. 270

క. నీయుపదేశముఁ దనచే,దోయిబలువుఁ దోఁడు గాఁగ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము,పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగఁజేసెన్.

క. కని కుంభజముఖ్యులు వా,నిన పొదువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకుఁ, జనఁ జన మా కడ్డపడియె సైంధవుఁడు వడిన్. 272

వ. అతండు రుద్రవరానుభావంబునం జేసి యత్యుద్రబలుం డగుట నే మతని మిగులం
జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రుం జుట్టుముట్టి గురుకర్ణకృతవర్మకృపగురుపుత్రాది
యోధవీరులు పెక్కండ్రు చిక్కువఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ
జలంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు
లగు రాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారం బగంపడి పదా
తియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణియల్లుండు తూఁగాడుచుం బోరాడు నెడ
దుశ్శాసనతనయుండు దాఁకి వానిచే విరథుం డై తాను గద గొని పెలుచం
దలపడియె నత్తెఱంగున నైన గదారణంబున వారిరువురుం బరస్పరనిహతు లై
పడి రివ్విధంబున నక్కుమారుండు తనతండ్రులకును మామలకును రూఢి యగు
రణక్రీడం గీర్తిపరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు.

క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు చెదర సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూ,ర్ఛిల్లె నరుఁడు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274

వ. ఇట్లు పరవశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు కరతలంబుల నెత్తి నొక్కింతసేపునకు
సేదదేఱి సైంధవుం దలంచి యతండు. 275

ఆ. అపుడు గఱచి యెఱ్ఱనగు నాననంబుతో,బొమలు ముడిచి చెమట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వెసక మెసఁగ నన్న కిట్టు లనియె. 276

మ. వినుఁడీ నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సంపుదు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చినన్
వనజాక్షున్ శరణంబు వేఁడినను గర్వం బేది నన్నుం దగం
గనినం బోరు తొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277

క. బాలధ్వంసకు నాదు,శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన నస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలింపుచు వానిఁ గవియుదుం జటులగతిన్. 278

ఆ. ఇట్లు సేయ నైతినేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హజనపరి,వాదిగతికిఁ బోవువాఁడ నధిప. 279

వ. మఱియు నొకప్రతిన యవధరింపుము. 280

1. సొచ్చు గరుడు పోల్కి.

చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం
దునుముదు నెల్లి సైంధవునిఁ దోయజమిత్రుఁడు గ్రుంక కుందుము
న్న నరవరేణ్య యిత్తెఱఁగు నా కొనరింపఁగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాఁడ నృపు లందఱుఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని పలుచుం బలికి యప్పరమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ
ధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె దేవేంద్ర
పుత్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్సైనిక సింహనాదంబులును
దూర్యనినదంబులును నింగి పొంగం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్తంబు సేసిన
చందంబు నొందె నస్త్రంబులు కవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబునం
గొండొక దెలివొంది పవననందనుం డప్పురందరనందనువదనంబు వీక్షించి. 282

క. అతితీవ్రమైన నీదగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాఁగఁ బరఁగినధీరో
ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురుపతికి నింద్రసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబు పెంపునను బూనికిపై భరంబునను
భీమసేనుని సల్లాపసౌహార్దంబునను దనడెందంబుశోకంబు డిందుపడం గలయం
గనుంగొని విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ
నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్య,ధ్వనిఁ గూడి చెలంగుదేవదత్తరవంబుల్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగపుఁజారులు, సెప్పిన నంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడు తల్
గప్పెడునెవ్వగ పెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు కాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

అర్జునుని ప్రతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పుకొనుట

క. చని యాప్తులైనబలవ, న్మనుజేంద్రులు గొలువ నున్నమానవనాథుం
గని యిట్లను [1]సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి వెఱపు దల్లడపెట్టన్. 2ง7

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెగ్గొనరించితి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ [2]నట్టి పాడి మీ
కే నెఱిసంతసంబు వగపేటికి నా కెట యేని పోయెదన్
వానిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడువారె సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలువు కలయం గనుంగొని. 289

ఆ. ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు వట్టికొన్న
వాని నైనఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్లకున్న నెట్టులొకొ యెఱుంగ. 290

వ. అని వెండియు. 29

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాళ్లున్, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు కొందలపడఁగా
నిదియేటిమాట లాడెదఁ, దుదిఁ బార్థుఁడు గానకుండఁ దొలఁగన వలయున్. 29

1. నెఱుకగడచి. 2. నేటిపాడి; నెట్టిపాడి; నిట్టిపాడి; నట్టిపాడి యిం, కేనెరి సంతసంబె.

వ. మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుఁ డతని కిట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నిత విక్రమాఢ్యు లని మమ్ముం గొందఱం ద్రౌణిపెం
పును హార్దిక్యబలంబు సౌబలునియొప్పుం జేవయుం సోమద
త్తునిధైర్యంబును శౌర్యముం శలుమహాదోర్దర్పముం గూడ నె
న్నిన నీ కెట్లగుఁ జూడు మిట్టిమగలు [1]న్వే యేల నిన్నిత్తురే. 294

క. నమ్ముము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యము మై
నిమ్మేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁ డైన నీకెదు రగునే. 295

వ. అని చుట్టు నున్న రాజులం జూపిన నూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు తనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధశ్రమంబులయెడ గోర్చి యలఘుప్రయోగంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డైయుండు నది యట్లుండె నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్బాణంబులమఱువున నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేఱి చూడ వచ్చునే వివ్వచ్చునకుం బ్రవేశింపరాని బంధురవ్యూహంబు పన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గా కుండ సమరంబు సేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయాన్వితుఁడవు గాఁ దగునె మేదినీవర యింకన్. 297

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గల యఖిలనృపులు నవ్యయవృత్తిం
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవుతెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జేసి పడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలఁతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర [2]నేనియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన,విని యతఁడు కలంకు దేఱి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహం,బునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్. 300

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్లె సైనికోత్తముల సింహనాదంబులు చెలంగె నిత్తెఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుముఖం బయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాత్స్యపాండ్య యాదవ కేకయాదిరాజలోకంబుశోకంబు దగుమాటల మఱుఁగం జేసి విడిదలకుం జన నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొని యున్నయెడ నగ్గోవిందుండు గాండీవి కిట్లనియె. 301

1. న్నేమండ నిన్నిత్తునే. 2. నేర్చినఁ జాలున్; నిల్చినఁ జాలున్.

క. నాతోఁ దలపోయక రో,షాతురతం బ్రతినవట్టి తవనీనాథ
వ్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, చేతాఁకున దెప్పరంబు సేసితి కంటే. 302

క. అస్తమయమునకు మును రిపు,మస్తకముం దునుమవలయు మన కిది సాలన్
[1]దుస్తరమును నగు నస్త్ర,వ్యస్తం బగునేని నాకు వగపు గదిరెడున్. 303

వ. మనవేగులవారు వచ్చిరి వారు సెప్పినతెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన వ్రాసినచందంబుల పెల్లునన్ బెదరి యప్పేటివారు కవ్వడి కొడుకుచావునకుం గోపించి యిప్పుడ యెత్తివచ్చు నని రథకరితురంగంబుల నాయితంబు సేయుచుండ సైంధవుండు తనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కురురాజుకొలు వున్నచోటికిం జని సిగ్గఱి నిన్ను నగ్గించి నీప్రతిన యెఱింగించి యతం డలిగిన మీరు కావ లే రని పలికి తా నెందేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురుకృతవర్మకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగుమేటిమగలం జేర్కొని వీరును నా తమ్ములును గలుగ నరునకు నిన్ను జుట్టనవ్రేలనుం జూపవచ్చునే యని భయంబు వాపె భారద్వాజుండును మహోత్సాహుం డై దురవగాహవ్యూహవిధానంబున జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యె నది యట్టిద వారొక్కొక్కరుండు గెలువ రానియట్టిజెట్టిజోదు లందఱు నొక్కపనికిం దలకొని నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బార్య లగునాప్తజనంబులం గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు విష్వచ్చుండు నవ్వుచు ని ట్లనియె.

అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు సెప్పుట

క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు న న్నెఱుఁగుదురు భవత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి కలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలువా రీపూన్కిన్. 305

వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు సొచ్చి రేనియు. 306

మ. పటునారాచపరంపరాప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభత్స్యందనౌఘంబు ను
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి విధ్వంసంబు గావించి నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమిద్భూభాగ మత్యుగ్రతన్. 307

క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదు,రే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308

క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరథికులుఁ జూచుచుండ బీరము లావున్
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దల, దఱిఁగెద సైంధవుని నేల తలఁకెదు కృష్ణా.

క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూతజాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, దెరలించి పడ వైతు సింధుదేశాధీశున్. 310

---

1. దుస్తరమగుపని యస్త.

ఆ. గురునియలవుఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగలు దలఁక. 311

చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి క్రిందుగ నాకు నెదుర్చురాజులం
దునుమఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనఁగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్ప నెత్తురుల్
నెనడును గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ జొక్కుచుండఁగన్. 312

క. అవ్వలిసైనికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.

తే. సాధనము గాండివం బటె సమరకర్త, యర్జునుం డటె సారధి యబ్జనాభుఁ
డటె మరల్పఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరునకైనను నెఱుఁగక యంటిగాక.

క. పూనఁగ రాదే నా కెద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నునికి కలుగ నే నీచే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315

క. ఈప్రతిన యెట్టిదెఱుఁగున,నప్రతిహతవృత్తి నెగడు నట్టిదెఱుఁగు లో
కప్రభువ నీవ చేయ న,తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుఁడ నగుదున్. 316

క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలపోసి తింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317

వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతఃకరణు లగుచుఁ బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురందరాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతులైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరిత్ప్రవాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబులయ్యెఁ గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరంబుల నాశంబులు దెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి కౌరవస్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్కనిర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు లగు బాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం బోటుమఁగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బుల్లపడి యుండి రనవుడు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 318

తే. అట్లు తమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
బొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యె ట్లైరి చెపుమ. 319

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైనసుభద్ర నూఱడించుట

వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కిట్లను నమ్మురారిచిత్తం బారాధించి యర్జునుం డట మున్న యొక్కనాఁడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం బాంచాలియు నుత్తరయును వచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యచ్చెలువలశోకానలంబు [1]లుడుగునట్టిమాట లాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320

తే. అమ్ముకుందుండు క్రొత్త రై యడలుదనదు
డెంద మలఁపంగఁ జెలియలిమందిరమున
కరిగి పురపురఁ బొక్కెడునాసుభద్రఁ
గాంచి యిట్లను నెంతయు గారవమున. 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణమునం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగని[2]నడపున, నేచి యమరలోకమునకు నేఁగుట తరుణీ. 322

క. నీకొడుకు తుచ్ఛ మగునీ,లోకంబు దొరంగి పుణ్యలోకమ్మునకుం
బోకకు నిట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె సుదతీ నీకున్. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ,దానములను బడయఁ దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు [3]కుంద నేల. 324

ఉ. క్షత్రియకాంత పుత్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁ డై
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి [4]కెక్కుటకుఁ దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రణుతికెక్కిన నీవు తనూజువీరముక్
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక కుందఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక. 326

క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలువ నెవ్వరివశ మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచు నుండన్. 327

క. తగుమాట లాడి కోడలి,వగ పుడుపుము నీవు ధైర్యవతి వి ట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములవగలు మా కందఱకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగఁ బీఠము సేయు మాతఁ డు
ద్దామభుజాబలాఢ్యుఁ డది తప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణిపొల్పు తొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్మకుని నెల్లి యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి వొందుఁ డీవును నతఁడున్. 330

వ. అనియె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయిన శోకంబున సుభద్ర యాకులతం బొంది. 331

---

1. లు మలుఁగుమాట. 2. మగఁటిమి. 3. వంద, 4. కెక్కుట కదా.

ఉ. అక్కట పుత్ర నిన్నుఁ గనినంతియపుణ్యము కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి సేసి నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్మక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన సేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలినోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా. 332

ఉ. బాలుఁడ వైననీ వరిదిబంటుతనంబునఁ బ్రౌఢవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాఢ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యి ట్లగుటకున్ వెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచున్
లోలతఁజూడ కున్నె జనలోకము నీ దగురూపు రేఖయున్. 333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నామేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టినీ విప్పుడు చెనఁటినేలఁ
దనువు పొందుట కోర్చితే తండ్రి చెపుమ. 334

క. వందిజనంబులు మాగధ,బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెంపొందుదుమ్రో
లం దిరిగెడుక్రవ్యాదుల, క్రందున నీవీను లపుడు కటకటఁబడవే. 335

చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ డందురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జను ద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము పూనియుండు మా
త్స్యునిఁ బటువిక్రమాఢ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద [1]ఉండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్రకా. 336

సీ. ఈలోక మెల్లఁ బా డిల్లునుబోలె నై యున్నది నీవు లేకునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గండు నెఱసి బంధులఁ బ్రీతిఁ బొందఁ జేయుట కలవోలె నయ్యొ
జిష్ణునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ వరులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్ను మొగంబు నై యెప్పుడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
తే. యకట యుత్తర యొప్పెడునది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేఁడికొనియెద వచ్చి యివ్వేళఁదివంత, దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్పవన్న. 337

ఉ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయోగములన్ మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములన్ మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతపదంబుల కేఁగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగుసద్గతిం బడయు వాసవపౌత్ర పవిత్రవర్తనా. 338

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించు చున్న సమయంబునం బాంచాలి యేతెంచి యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయు చున్న నన్నారాయణుండును శోకసంతాపితాంతఃకరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యువిదల నెట్టకేలకు

1. ఉండి రో, క్కనికిఁ గడంక లేద.

నూఱార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితర పరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగెఁ గృష్ణుండును జిష్ణుతోన తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుం డయి యొక్క వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్య గావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి యాయుధంబు లర్చించి చుట్టు నిడి కవ్వడి నం దుండు మని నియోగించి నీవు నిశాసమయంబునం జేయుదేవపూజ యింతకు మున్న చేయ వని తలంపించిన నతండును బాదప్రక్షాళనంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును నడపు త్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనైవేద్యంబు జనార్దనునకు సమర్పించిన నమ్మహాత్ముండు సంభావించి యాప్తు లగు దౌవారిక జనంబుల శస్త్రహస్తులై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యాసవ్యసాచిం జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయు మేను నీకు శుభంబు గోరియుండెదఁ బోయి వచ్చెద నని పలికి దారుకుండు తోడ నరుగుదేర నాత్మగేహంబునకుం బోయి. 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను సేర్చి యర్జునకార్య,చింతఁ బలుక కుండి కొంతవడికిఁ
బవ్వళించెఁ గురునృపాలక జలశాయి, దారుకుండు కొలిచి యారకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్విటివా రెల్లను దమయుల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్ను మూయక విన్ననయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్గిన నర్జునుఁ డధికశోకావేశ మొంది సాహసికవృత్తి
నతిదుర్ఘటం బైనప్రతిన యిట్టులు పట్టునే కౌరవులు దీని నెట్టులైనఁ
దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెరవును గలవారు వారి కగ్గలము గలరు
కడుదెప్పరం బైనకార్యంబు వాటిల్లె నెమ్మెయి నిది నిర్వహించువాఁడొ

ఆ. యకట దివములోన నాసైంధవునిఁ జంప, నబ్బకున్న నతని కగ్ని సొరఁగ
వలయు నాతఁ డనృతవాదిగాఁ డిక్కార్య,మెట్టు లగునొ మనకు నేది గతియొ. 342

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసిన సుకృతంబుల, వినుశఫలము లెల్ల నెల్లి విన్వచ్చుఁడు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృఢోక్తిఁ బలుకుచుఁన్. 344

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్చించి చూచుచుఁ, బరమనియతిమై నుపశ్రుతులకుఁ
బోవుచును శుభంబు లావహించుటఁగాంచి, చెలఁగియొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివేవురు గాచిన నెల్లి సైంధవునిఁ బగలిటిలోఁ
బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వర మిండీ వేల్పులార వారనికరుణన్. 345

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోళ్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్రకా

రంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి చాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు
దారుకు నాలోకించి. 347

శ్రీకృష్ణుఁడు దారుకుతో నర్జును ప్రతిజ్ఞావిషయంబులైనవాక్యంబులు గొన్ని సెప్పుట

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రుంకక మున్న తలంపఁ జాల దు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిందఁ గుందనే. 348

క. కడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి న,య్యొడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గా కె
క్కడిబ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెమ్మై
వ్రాలెదవో రిపు లెట్టులు, కూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూత, ములును నాదగునేర్పును బలముఁ బాండు
తనయులకు నేను గూర్చుటయును నెఱుంగ, వలయు దారుక యేచెదఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ, మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ మునుకొని పరు లే
చినఁ జిత్రవధవిహారం, బున నప్పుడు రౌద్రరసముపాడ వేర్పఱతున్. 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు కౌరవేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్రులుఁ
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు పన్ని శైబ్యసుగ్రీవమేఘ
పుష్పవలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడ
ధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగున నునిచి
కొని మైమఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ
యొయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్ల తగు నప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్యులు గ్రీడికి సారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపును బార్థుచాలుటయు నేఁడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంత బాంచజన్య
రవాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబు
లోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ
సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు
నిర్వహించుతెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి శో

నిద్రావివశుం డయ్యె నయ్యవసరంబునం గలలోనం గృష్ణుం డతనిపాలికిం బోయిన
నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు నేసి తనయున్న సెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలుచుండ
నమ్మురారి యాసీనుం డై యుండి యతని కి ట్లనియె. 356

క. వగపున కెడ యీకుము నెవ్వగఁ గుందిన మానవుండు వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదు కార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేఁడు తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కి ట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప మేకొని చనునా
మగఁటిమియు లావు మాన్పుట, తగవే గుహునకు నతండు [1]దానికిఁ బూనన్. 359

క. ఇనతనయసహిత మద్రము, సను దెంచుజనంబు వెల్లు సైంధవుఁడు బలం
బున కెల్ల వెనుక మనికియు, మనమునఁ [2]గలపోయ వగపు మానునె నాకున్. 360

కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట

వ. అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తదీయహితార్థి యై యుపాయంబు
విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పుమొగం బై యుండి యవ్విజయు
వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైన పాశుపతంబు నీకుఁ బ్రస్ఫుటపరిజ్ఞానం
బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబును జేయుదు వమ్మహాస్త్రంబు కలిమి సమం
త్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తనేసికొనుట మేలు తదర్థంబుగా నద్దేవుఁ
జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబు సేయు మనవుడుఁ గిరీటియుం గృతాచమనుం
డును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్మరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుం
డును దానును గగనంబున కెగయుటయు నతండు తనవలచేయి పట్టికొని చను
దేరం దారువురు నుత్తరాభిముఖులై పోవుటయుం గాంచె నవ్విధంబున వారలు
చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైనపథంబున వివిధవిశేషంబు లాలోకించుచుం బోయి
కైలాసంబు గని యందు సరిత్సరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును
రమ్యతపసంతానకాంతంబును నయినకుబేరవిహారస్థానంబు సూచుచుం జని చని
దాని కనతిదూరంబున మహనీయమహిమయుం బయి తేజరిల్లుమహామందిరంబు
సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతన
సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని
ప్రస్తూయమానుండును నప్సరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై
పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్చారణంబుగా దండ
ప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణుల దెసం బ్రసాదమందస్మిత
సుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున ని ట్లనియె. 361

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు వగుకోర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిఁగింపుఁడు, వేగమ యొడఁగూర్తు నెల్లవిధముల దానిన్. 362

1. దా నిఁక పూనన్. 2. బెట్టంగ వగలు.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు తమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లు చుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్తసంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహరా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గలిగింపఁగ నవి, దగువర్తన నొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తీ. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్లన్
సకలాత్మక నీవిభవ, మకృత్రిమాధారభూత మై యుండు శివా. 366

క. అవ్యక్త మప్రమేయము, సువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యాగమోపదేశము రుద్రా. 367

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరుం డగునప్పరమేశ్వరుం బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిన నతం డవ్వరంబు వేఁడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మురహరపురహరుల యేకత్వంబు మనంబునం గొని యాఁడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్న వించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు కృష్ణు లిరువురను దరహాసంబుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగునల్లపద్మాకరమున, నాదు బాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చుటికి నని యానతిచ్చె.

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరిసరవర్తులు కొందఱు దోడ్కొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రిణయన నిర్దిష్టం బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు గ్రోయుచు విషజ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండఁగ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అవ్విధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచ రించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు సేసి వేదవిదు లగునమ్మహాత్ములు శత రుద్రీయంబు జపియించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు ముందటి

చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరియు
సమ్మదంబునం బొదలి వానిం బుచ్చికొని వచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు. 372

తే. నీలలోహితవర్ణుండు వాలుఁ డొక్క, బ్రహ్మచారి మహాబలభవ్యమూర్తి
హరునిపార్శ్వంబునందుండి యరిగి యాశ, రాసనము పుచ్చికొని శర మరి నమర్చి.

వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం
గనుంగొనుగాండివికి మన్మథమథనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరి
గ్రహించి. 374

క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
న్నరుఁడు చనుదెంచి యాశం,కరుముఖకమలంబు తెలివి గాంచి ముదమునన్.

వ. తనకు నరణ్యంబున నయ్యాశానుం డిచ్చినవరంబును దత్కాలసందర్శనప్రకారం
బునుం దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్ష
వీక్షణం బొలయ నది యట్ల కాక దానికి నన్యథాత్వంబు గలదె యనియె నప్పు
డప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పార్థుండు పులకపటల
పరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనం
బున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ వడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహుళరోమ
హర్షసంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రవ్విధంబున నర్జునుండు కల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకు
తోడం దగుమాటలాడు చుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయస్వప్నాంత
సమయం బై సంఘటించె నని యిట్లు సంజయుండు సవ్యసాచి [1]వర్తనంబు
తెఱంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁ,డును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెమ్మెయిఁ గడతేఱెనొ, వినవలతుం దేటపఱుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దశాఢ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసౌరభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామకే
వలసుఖతానుభూతిమయవై భవ[2]సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహమధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణకరణమంత్రవినోదా. 382

1. యంతర్వర్తనంబు. 2. ధామ.

మాలిని:—

మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
వినమదమృతవృష్టీ విశ్వలోకైకదృష్టీ
మననసుగమమూర్తీ మంత్రరూపప్రకీర్తీ
జనిమృతిభిషగార్తా శశ్వదాహ్లాదవర్తా. 383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

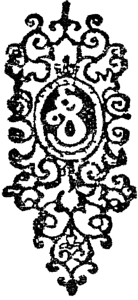


శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము



రమ్యతాద్రివరపు
త్రీరమణీయత్వసుభగదివ్యవిలాసో
దార వనమాలికోరగ
హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా. 1

అర్జునుఁడు నిజస్వప్నవృత్తంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 2

ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన పట్టిన నది నిర్వ,హించుపనికిఁ గృష్ణుఁ డివ్విధమునఁ
బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డులికి. 3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడిపి రెఱిఁగింపుము చి
త్తమ్ము కలంగెడు సంజయ, నమ్మితి నగ్గురుఁడు కాచెనా మిమ్ము ననిన్. 4

వ. అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతసూనుం డి ట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు.

క. వందిజనతుములముల యా,నందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర
స్పందితపాఠకరవముల, క్రందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా. 6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగు తెఱంగున మజ్జనశాలకుఁ జని మంత్రపూతంబు లగుజలంబులు సముచితపరిచారికాజనంబులు కనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృతస్నానుం డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగరాగానులేపనంబును[1]సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి యగ్నికార్యంబు నిర్వర్తించి[2]కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరంబులకు ధేనుప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబులు వస్త్రనిసరంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం జిత్తంబు రంజిల్లనొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగు మొగసాల గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి. 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివస,నాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ
బొలిచె లీలావతీకరకలితచామ,రములు పొలయంగ నుచితజనములు గొలువ. 8

---

1. సురభికుసుమాలికాచరణంబును. 2. కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

వ. కొలువున్నసమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చె నని యెఱిం
గించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్ల చేయ నమ్మ
హాత్ముండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబు నత్యాదరముఖవికా
సంబున నతనికి సత్కారంబు నేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యి ట్లనియె.

క. జ్ఞానమ్ములు దెలి వొందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నింద్రియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా. 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ,జున కిట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడున్
జననుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా. 11

వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయఘటోత్కచు
లును బాంచాలమాత్స్యకేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచి
తంబుగాఁ బ్రవేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాస
నంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునిచికొనియెం దదనంతరంబ
వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కి ట్లనియె. 12

ఉ. పంకజనాభ పూఁపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి గెల్పు కిరీటికి నీఁ దలంచి యా
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలతన్ రథచోదకుండ వై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13

వ. అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహార్ణవమగ్నుల మైనమమ్ముం
దీరంబుచేరుపం దేవపు నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 14

మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డన్యసైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం
డనువానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుధైర్యక్షేపణాటోపతన్. 15

వ. క్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సము
త్థితుం డై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుం డై. 16

క. గెలుపు ధ్రువము నీకును మెయిఁ,దలతల మను చాయ దోఁచె దైత్యాంతకుఁడుం
దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెమ్మిన్. 17

క. దేవరకు నధికభద్రము, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ
ర్యావహముఁ గంటి నది విన,గా వలయును బంధుమిత్రగణసహితముగాన్. 18

వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు పడసిన తెఱం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్మయప్రమోదంబులతో వృషభ

ధ్వజు నుద్దేశించి నమస్కరించిరి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జున సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు సేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యర్జునావా సంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు పన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబులు ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుండునుంబోలెఁ దేజోమయం బై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుండై ధనుర్బాణపాణి యై యర్జునుండు విప్రాశీ ర్వాదనాదంబులతో నమ్మహనీయస్యందనంబునకుం బ్రదక్షిణంబును బ్రణామం బునుం జేసి యారోహణం బాచరించి మేరుశిఖరంబునం బొలుచుభాస్కరునిభంగి శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిఱుందను గూర్చున్న నాఫల్గునుండు బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె న ట్లొప్పి వారు పుణ్యపాఠక రవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు తమకు విజయ ప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లను సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో ని ట్లనియె. 19

అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున కేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతరక్ష కరుగుము నీవున్. 20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నేనొకపని నీ వొక,పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదె. 21

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగవే యనుటయు నట్లకాక యని యతండు ధర్మనందను పాలికిం జనియె నజ్జననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజ సైన్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 23

సీ. పుత్రశోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల్ చెనకఁ జాలర యేమిచేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కయుమ్మడి నింటింట నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె

తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీరాజు సరకుగొనఁడ
సంధి గానీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱుఁ ద్రుంచికొనిరి. 24

ఉ. ఎక్కటి పోరె ధర్మనకు నేమిటఁ దక్కువ ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రింగఁగఁ జాలు కేశవుం

డెక్కినవాఁడు వానినొగ లేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొడు కేమి సేయుదున్. 25

వ. అది య ట్లుండె. 26

తే. క్రీడి యమ్మెయి వచ్చినఁ గూడఁబాఱి, [1]యెడలు కలఁగంగఁ గౌరవు లేమి సేసి
[2]రదియెఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ నీతి, యయ్యె నేమి తా[3]దుర్నయ మయ్యె నేమి.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కి ట్లనియె. 28

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు నంతయు నివ్విలాపము గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి సంధి గావింపవ సకలజనులు
నిను లుబ్ధుఁడు నధర్మనిరతుండు నని దూఱుదురు దూఱ కేలుండుదురు నరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్బి యశము

తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రిపాలైనసిరి వాపఁ దనయుమీఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్నీతి ముట్టవచ్చె. 29

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ
వ్రారవముల్ సహింప దివిజావలికిన్ వశమే వియచ్చరుల్
పేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడనుం
బోరిరి పోరుభంగి విను భూవరశోకము దక్క ధీరతన్. 30

వ. అని పలికి యి ట్లనియె నారేపకడ గురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుం డయి వెడలి శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు లాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు పలుకుచు నిది యేమి యర్జునుండు దడసె గోవిందుండు తఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు గడంగి పొడసూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగం బొంగుచున్న సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును గర్ణుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృషసేనుండును గృపాచార్యుండునుం గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేఱి పదునాలుగువే లేనుంగులను నలువదివేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలుపదాతులను గైకొనుండు నాతీర్చు మోహరంబునకు యోజనత్రయమాత్రప్రదేశంబునం బిఱిందిదెస బలసి నిలువుం డట్లైన నిన్ను దేవతలకుం దేఱిచూడ రాదు పాండవు లెంతటి వా రనిన విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లి యారథికవరులు పరివేష్టింపనరిగె భారద్వాజుం డును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూహంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబుగాఁ బద్మవ్యూహంబు పన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని యోలిన సేనాముఖంబుదెసకుం జాలి

1. యెడఁద. 2. రట యెఱుంగఁగ. 3. దుర్నీతియయ్యె.

నిగుడునట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్మయు నట వెనుకం గాంభోజరాజును మఱియుం బిఱుసన నాఫ్తులైనశతసహస్రయోధుల మున్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునం బూర్వోక్తప్రకారంబున నాజయద్రథుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం జూచి ఖేచరులు మెచ్చి రట్టియెడ. 31

ద్రోణుని నాలవనాఁటి యుద్ధము

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో నుదగ్రుం డై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్మర్షణుఁడు సనియె నార్పులు నిగుడన్.

వ. చని యయ్యోడ్డంబునకుం వేయునేనూఱువిండ్లపెట్టుదవ్వున ముందటం బన్నె దుశ్శాసనవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థు లై నిజబలంబులతో నమ్మెయి నచ్చే రువకుం బోయి సన్నద్ధులైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటవ్యూహంబు ముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతవర్మంబును నరు ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుండై దండధరుకైవడిం బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన సహితంబుగా మహియెల్ల మ్రింగ నప్పళించున ట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును గురుపతియును బ్రముదితహృదయు లై రాసమయంబున. 33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వానరేంద్రు నెసకంబున ను
ద్దీపిత మగుపడగ భయద,రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుఁడు తోఁతెంచెన్. 34

సీ. అమ్మహావీరున కనతిదూరంబున బిరుదుమూఁకల నడపించి ద్రుపద
సూతియు నకులునిసుతుఁడు శతానీకుఁడును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వానసంగమమేదురసింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొడ్డరయం బెట్టుకొలఁది నబ్బలముముందటఁ దేరు నిలిపి యొత్తు

తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచ,జన్యనినదంబు భూరినిస్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టె, నపుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలించె. 35

ఆ. మొరపవానవెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్మదీయబలమునందుఁ బకంపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె. 36

వ. అయ్యవసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు సింహనాదంబులతోడం జెలంగి రంత. 37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ నేన పార్థు నిలిపెద నను చుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్మర్షణుండు పార్థివముఖ్యా. 38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను నేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకన్
మును దుర్మర్షణుఁ డిదె యిం,దు నడపు మరదంబు వీఁడు తొలుముద్ద యగున్.

ఆ. అనిన నట్లచేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

బొదివెఁ గారుమొగుళులు భూధరనికరంబు, బహుళవృష్టిఁ గప్పుభంగి దోఁప. 40

క. ఒక్కఁడని కడఁగి రథికులు, పెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ జే
రుక్కున బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడుమద మొలయఁ జేతియేడ్తెఱ సూపెన్.

వ. అప్పుడు. 42

క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్నసమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, దలఁపించెఁ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43

తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోఁగి పెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి కరము పొలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందు మొగిళులగమియుఁ బోలె. 44

వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడికి నోహటింపక నీనైనికులు పైపయిం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియ నతండు హస్తిహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథిక
సారథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పె నట్టి
యెడ మఱియును. 45

క. పార్థుఁడు వేఁడీ పొదువుఁడు, పార్థుఁడ యెట వోయె దింకఁ బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ [1]యిక్కడ నెద్దియుము, పార్థునిఁ బట్టుఁ డనుచులివు బహుళం బయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ సమ్మోహారంబువోక పెనంగిన.

సీ. అలిగినగాండీవియస్త్రము లొక్కుమ్మడి ముందటిదెసను బిఱిందివలన
వలపట దాపట నెలలు పెక్కువిసీనతెఱఁగునఁ గవిసిన విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును దొరఁగు నెత్తురు మ్రొగ్గు నేనుంగుఁ బడుకాలుమానిసియును
డొల్లుగుఱ్ఱంబును డ్రెళ్లుతేరును గూలు రథికుండు నొఱగుసారథియు నైన

తే. మరలె దుర్మర్షణుఁడు తోన తెరలె సేన, యపుడు సమ్మెటకోలల నంకుశములఁ
జేఱుకోలలఁ బ్రేటుల నీఱుతాఱు, యదలుపుల వాహనంబులు చెదరి పఱచె. 48

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యందఱును ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49

ఉ. నావుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమరప్రియుఁ బాండవసింహుఁ దాఁకి య
స్త్రావళిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁ డై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు తలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నవ్వి కవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబు లగు

1. నిలుఁవుము తునిమెద; యిక్కడఁ దునిమెద.

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడి పంక
నిమగ్నంబులుంబోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్లు
మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారక్రూరశరంబులు దాఁకి తునియు
రూపును రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱలురూపును ద్రెళ్లి కెడయురూపును
దూఁగురూపును బడిపొరలురూపును నెత్తురు గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు పాఱిన వెనుకొని
యప్పాండవమధ్యముండు. 51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోఁగలవు నీ విటు పాఱినఁ జావు దప్పనే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకశంక లేక నీ
పలికినయన్నియున్ మఱచి భంగపుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసి. 52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నునుబడితూపుల నేపారి యేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుంబాఱె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మన మొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యి ట్లనియె. 53

అర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుఁ డై మొగ్గరంబు సొచ్చుట

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా. 54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్మిఁ బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూ,నిన నాయుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్. 55

తే. అనుడుఁ బిన్నన వ్వొలయంగ నస్త్రగురుఁడు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి నన్నుఁ గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరె దం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతఁడు నమ్ముల మునుంగ. 56

వ. ఇత్తెఱంగున నేయుటయు నని సేయుట కై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబు సేసి. 57

క. అనుమతుఁ డై విజయుం డా, తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లేసిన నడుమన నఱకె నతఁడు శీఘ్రత మెఱయన్. 58

తే. నటికి తోడన హరిమేను నరునియొడలు
నేయ గురువిల్లు విఱుగంగ నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోనన యతనిమౌర్వి
వికలముగఁ జేసె నాధనుర్వేదవిదుఁడు. 59

క. రహితగుణచాపుఁ డగు న,య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశవాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్మిత, మహితుఁ డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన వివ్వచ్చుం డలిగి సజ్యశరాసనుం
డై యాధనురాచార్యుం బటుబాణప్రసరవేగంబున నతిక్రమించి కెలంకుల
బలంబుల నాక్రమించిన. 61

సీ. కులిశంబుతాఁకునఁ గూలినకులపర్వతంబులకరణి మత్తద్విపములు
బలుగాలిఁ దూలినజలధరపంక్తులచాడ్పున నుద్భటస్యందనములుఁ
గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మలకైవడిఁ బటుతురంగవ్రజంబు
బెడిదంపువట్టోడిఁ బడినపేరడవిచందంబున బహుళపదాతిచయము

తే. వికటముగఁ ద్రెళ్లె నలుగడ విచ్చె నొక్క,పెట్ట వెస డొల్లె నిలఁ జాఁపకట్టుపడియెఁ
జండగాండీవనిర్ముక్తశాతవివిధ,కాండదారుణప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర. 62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వ,క్షంబు దూఱ నేయ సవ్యసాచి
యొల్లఁబోయి తెలిసి పెల్లేసె నక్కుంభ,జన్ముమీఁద నిశితసాయకములు. 63

వ. అతండును. 64

క. హరి నైదువిశిఖముల న,న్నరు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర,పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరఁగించెన్. 65

క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణిఁ బొదువువర్షదంబుదము క్రియ నట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బార్థు నత్యు,ద్ధురబాణసమగ్రుఁ డైన ద్రోణుఁడు పొదివెన్. 66

వ. పొదివినయగ్గురుప్రాపున భవదీయసైనికులు గొంద ఱాకృష్ణులం జేరి పరాక్ర
మించుట గుండ్లు తేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్భంగి నక్కిరీటి కుమారుం
డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి
విచారించి యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 67

క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తఱి నాచార్యుతోడి యీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు చేర్పకు మింకన్. 68

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుసైన్యంబు సొచ్చుట

చ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీమహాహృదయంబున నెయ్యది తోఁచెఁ గృష్ణ దా
నిన తగఁ జేయువాఁడ నని నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ
న్మునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ సముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని
చ్చిన శరజాలముల్ పరఁగఁ జేయుచుఁ బార్థుఁడు పోవుచుండఁగన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భరద్వాజుండు. 70

క. కలవే యెందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్పక వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ, దలఁచెదు పోలునొకో యనుచుఁ దగిలెఁ బిఱుందన్.

వ. ధనంజయుండును. 72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొన నా కొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర, హరున కగుం గాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు సొచ్చునాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగు పాంచాలకుమారులు
యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్మ
యుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమతమ యున్నచోట్లన యుండి తల లెత్తి
చూచి కపిధ్వజవేదికాకేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడి వెనుకం గలశభవు రాకయుం
గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులువడ నడ్డపడుటకు నప్పళించు చుండ నప్పు
డప్పాండవవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు పొదివి రెవ్వ
రెట్లు వొదివినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగునన్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు దఱి
యం జొచ్చుతెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ. 74

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు, వదియేనుశరంబు లేయఁ బార్థుఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్య, ప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల, శజధారాధరము గప్పె శరవృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడున, క్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కున మాన్చెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు
దెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బి యేసి
గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ
నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి. 77

వ అమ్మేటివిలుకాని వంచించి కృతవర్మని సైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు చేయు
నది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్మ
పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్ముఱమ్మున నాటించి మఱియును
నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని
నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపు లేపునం బరంగించిన ధనంజయుం డతనిధనువుఁ దునిమి
యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు
బాణపంచకయుగంబు వివ్వచ్చువక్షంబునఁ గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్త
నాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి
యితండు తపులువడియె నిది గా దని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడవయ్యె నితఁడు మన కె, క్కడిబంధుం డేల కృప దెగం బొడుము నా
వుడుఁ గీ లెడపినజంత్రము, వడువునఁ బడ నేసె నతని వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి. 80

తే. [1]కడచి కాంభోజసైన్యంబు కలఁగఁ బెలుచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్మ మూర్ఛ దేఱి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమౌజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయం బును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురుం బడేసి బాణంబుల నతని నేసి తత్కోదండంబుఁ దుండంబులు సేసిన నతండు. 82

ఉ. వే ఱొకవిల్లు పుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదపుఁదూపుల వారును [2]వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని కిన్క యెలర్పఁగ నేసి రెమ్మెయిం
దీఱద గండి గాంచి నరుతేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖ మహారథికులం జంపుట

వ. అట్లు చొచ్చు వివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధుం డను రాజు రభసంబున నెదిర్చి మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి. 84

తే. వెడఁదతూపునఁ గేతువు వ్రేయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరుండు
డెబ్బదేనమ్ము లడరింప నుబ్బి విల్లు ద్రుంచి యుర మేడుశరముల నొంచె నరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాపము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హూపరితలముల నురమున, నేపున నాటుటయుఁ బార్థుఁ డెలన వ్వాలయన్. 86

ఉ సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తముం డతనితేరిదెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆరాజు వరుణాతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపుల కజయ్యుం డగుఁ బో రెక్కించుకొననివానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్తమైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోవి ఫలింగెఁ గాని యది భూవర నొంపద యించు కేనియున్. 89

---

1. కడఁగి. 2. వానియంగముల్; వానియెమ్ములన్.

వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబ. 90

ఆ. అశనికరణి వచ్చి యా శ్రుతాయుధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయుధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్ను బాహులు తెగిపడ్డ, యతఁడు కొండ గూలినట్లు కూలె. 91

వ. ఇట్లు వరుణతనయుఁడు పడినం గనుంగొని. 92

క. అచ్యుతబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెదువి,వ్వాచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు వడి మార్కొనియెన్. 93

వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును. 94

సీ. అర్జునుం డతని నేడమ్ముల నేసినఁ బదియేను శరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నవ్విభుఁ డేయ నాతని విజయుఁ డస్త్రద్వయవిహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్గి వెసఁ బదునాలుగుదూపుల సూతాశ్వకోదండకేతనములఁ

తే. గూల్చి దొడ్డనారసమున గుండెకాయ
పగుల బెట్టేయుటయు నతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱఁగు దోఁప సుదక్షిణుఁ డొఱలి కెడసె. 95

వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరసేనశిబివసాతిప్రముఖానేక దేశంబులబలంబు
లబ్బలమర్దననందనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱచు వాలంపగముల నాఱువేల
రథంబుల రూపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయు
వును గాండీవి రెండు గెలంకుల సాయకసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి
రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతి తోమరంబున నొచ్చిన విష్వచ్చుం బిడుగుఁ బడినవానిం
గొఱవిఁ జూఁడిన తెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం
జేసిన విషాదంబున గరుడధ్వజుండు సొగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండం
బొక్కింత యూఁత గొనిన నక్కురుసైన్యంబుల సింహనాదంబులుం దూర్య
నినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దేఱి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు
ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువుర హస్త
మస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథిక వీరయోధుల
వధియించి చూపఱకు విస్మయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుండు దఱిమికొని
పోవుతఱి నయ్యిద్దఱ కొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును [1]శోకవేగంబున
నరవాయిగొనక పయిం బడిన నుద్దవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం[2]గూడ ననిచి
మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిరుగుడువడం జేయుచు
నురవడించు సమయంబున. 96

ఆ. కురునరేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యకళింగదాక్షిణాత్త్య లంగబలము

---

1. పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2. గూడ సూతరథరథ్యంబులతోడ ననిచి.

మ్లేచ్ఛతతియు బెరయమొయికొని తాఁకిరి, గజఘటా[1]సమృద్ధిఁ గారుకొనుచు. 97

వ. అట్టియెడ గాండీవముక్తమార్గణవర్గంబు వేగంబున. 93

క. చేతులుఁ దొడలును శిరో,వ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడిఁ దొరఁగె ధరి
త్రీతలమున నంకుశబహు, హేతిశకలసహితముగ మహీపవరముఖ్యా. 99

తే. ఇవ్విధంబున నుఱుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్బరాదు లైన
మ్లేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బొదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద. 100

క. తుంగమదవుఁ జొచ్చినమా,తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొను కార్చి
చ్చుం గడచి యబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101

వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగు నరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సేనాకననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102

తే. అర్జునుం డనుపర్జన్యు నస్త్రవృష్టిఁ, బల్లమును మిట్టు నని యేఱుపఱుపరాక
యుండ నెత్తురువెల్లు లొండొండ పెరిగె, నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ.

వ. ఇమ్మెయి నద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్ఠపతి యగు
శ్రుతాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాఁక నరదంబు పఱుపుటయు. 104

చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులుఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయు వు
ద్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొనరించె నొంచగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించినన్
శతమఖసూతి యాతని భుజంబులుఁ గంఠముఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 105

వ. ఇత్తెఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్మను బెట్టుపఱచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజపతిం బడవైచి శ్రుతాయుగ్రప్రభృతుల నులిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
బెలుచ నడరు ఫల్గునుం గనుంగొని నీకొడుకు తేరు దోలుకొని యొంటిమై
నక్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటం బడుచు నతని కి ట్లనియె. 106

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱనాడుట

చ. నిను నవలీల దాఁటి ప్రజనేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్న య
ర్జునుఁ దలయెత్తి యైన నటుసూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మా దెసఁ గప్పయెలుంగుఁ బావ వై
యునికి యెఱుంగ వచ్చె [2]నటు లూఱట గా వర మిచ్చినాఁడవో. 107

క. నిను నమ్మి యొండువలనికిఁ, జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెడుదేనియ పూ,సినకత్తివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

1. సమృద్ధిఁ గారుకొనఁగ. 2. సెటు లూ.

వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తన రాజసం బడంచుకొని యతండు. 109

తే. సైంధవున కడ్డమున్న రాజవ్రజంబు, పార్థురాకకు వెలువెలఁ బాఱఁ జొచ్చె
నార్తిఁ బలుకునామాటల కలుగక కకట,చావ కుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య. 110

వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కి ట్లనియె. 111

క. నీమాటకు మాయశ్వ,త్థామ వచనములకు నేఁ బనరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి,గా మారుతవేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112

క. చనునప్పు డతనియమ్ములు, వెనుకఁ బ్రజం దాఁకుచుండు విన్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాఁడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113

వ. అది య ట్లుండె నొక్క హితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి యే నర్జునువెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లుఱలం దోఁతెంచు మన యొద్దు గలంగిన సైంధవుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం బట్టెద నని యాడిన నాకు నప్పని యేమఱం దగునే యనిన వేచి నిలిచెద విశేషించి వృద్ధు నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు నీవును దుల్యవయోవర్తనులగు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాఁడవు తగు సహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు.

చ. నినుఁ గృతవర్మ [1]గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి పే
ర్చిననరు నేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగముం
గొనకొని చేసెదం యశము గోల్పడ కుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115

వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టివాఁడ నేఁ డొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై యతనిం దలపడుము కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు నీతనువుదాఁక కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్క పసిండి కత్తళంబునం దాశక్తి యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుం డగుచు నియతాత్ముం డై దానిం దొడుగు నప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున కిచ్చె నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివైశ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్రకంబుగాఁ [2]దొడిగి నానావిధ వాక్యంబులం దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ సేసిన నమ్మహీపతి యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేక రథకరితురగనరనికరంబులు తన్నుం బరివేష్టింప వివిధతూర్యనినాదంబులు నింగి ముట్ట విన్వచ్చు వెనుకొనియె నట్టియెడ నిక్కడ. 116

1. కేచిన యనేకనృపప్రకరంబు. 2. దొడివి; దొడివి.

చ. సరభసవృత్తిఁ బాండుసుత సైన్యము లొక్కట నేచినం గడుం
దిరమయి నీబలంబులు సుదీర్ఘత సూపిన జాహ్నవీసము
ద్ధరయమునాభిఘట్టనముతో నెన వచ్చె నరేంద్ర యప్పు సం
గర మతిఘోర మయ్యె నొకకాలము నట్టిది సూడ మెయ్యెడన్. 117

వ. అయ్యవసరంబున. 118

ఆ. నడుమ భానుఁ దాల్చునభముఁ గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యుగముఁ దాల్చె ననఁగ నొప్పిరి తీవ్రతే, జమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు.

వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి పోరి రప్పు డప్పాంచాలవరుండు గురునిశర
వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నడరి నేల నెత్తుటం దోఁచిన
నతనికోల్తలకుం గాక యొసఁగి యచ్చటిప్రజ మూఁడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు
ద్రోణుండు కినిసినం బాంచాలకేకయప్రముఖబలంబులు కలంగం బడిన మగుడ
నస్మత్సైన్యంబు పురికొనుటయు ధర్మసూనుండు సోదరాదియోధవీరసహితంబుగా
నురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్రసేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రౌప
దేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు
శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచునిం దలపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ
నుండియు నగ్గలిక నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికిం జేసి
తత్కాలసన్నిహితుం డయినయుధిష్ఠిరుం దాఁకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయ
ద్వోరలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు సేసి పల్లవితాశోకపుష్పిత
కింశుకవనంబులం బోలి పొలిచి రాసమయంబున దుస్ససేనుండు శైనేయుని
మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగెఁ గవల
యమ్ముల కోహటించి గాంధారరాజు ద్రోణుదెసకుం బాఱె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొదిఁగి గుంపులు,గొని యెప్పటియట్ల యగుడు గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుమ్నుని భీ,ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున. 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులు గా
సభయాశ్చర్యాత్మకులై, నభశ్చరులు పొగడ నీసునం బోరాడెన్. 123

ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుం డై నిజవ్యూహం బభేద్యం బగునట్లుగా
శుంభదవష్టంభంబునం జేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ
సైన్యంబు దైన్యంబునొందించుచున్నసప్పాంచాలకులప్రదీపకుండు కోపోద్దీపితుం
డయి పారావతవర్ణంబు లగు తన రథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులకు బెరయ
నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున నతనితేరికడ
నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడిపయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱపై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ జొఁకనీ కుండెడు నాలోఁ జే యార్చ రాకుండియుఁ దమకంబునం గృపాణంబు విసరినం దద్రథతురంగంబులయంగంబులు వెడవెడ తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కులుగాఁ జేసి హరుల సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁబోనిదొడ్డ
నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నఱకె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వొదివిన కురంగంబుఁ గాంచుచందంబున ధృష్టద్యుమ్ను రక్షించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 126

క. పులివాతికండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నయ్యెడరునకుం
దొలఁగించిన సాత్యకిపై, నలుక వొడమ కుండు నెట్టు లాచార్యునకున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు నేసినం గినిసి గురుండు తెక్కలు గలపెనుఁబాముకైవడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి నాలోకించి యివ్విప్రుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు నని పలికి తేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నిత్తెఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁగులగములుగ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱపి సాంద్రశరవర్షములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గడిసి భల్లంబుల నేట్లాడం దొడంగిన. 130

చ. గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూద్గతరక్తధార లొ
ల్కెడుగజదానతోయములలీల వహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరకోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి త్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవి ల్లెత్తిన, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె వడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు,నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము వీని,యాశునిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ.

వ. అని యగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు నేసిరి వెండియు నొండుకోదండంబు గొని యగ్గురుండు తొరంగించినశరంబులు శైనేయుండు తుత్తుమురు నేసిన.

క. ఏవీసున కైనను నిది, భావారూఢంబు గానిపనియే యనుచున్
మీవారెల్లను బొగడం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పలుకులు సహింపక. 137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికామాలికో
ద్విగ్నం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముం జేసెఁ గ్రో
ధాగ్నిస్ఫూర్తి వెలుంగ నాతనివరుం డబ్బాణముల్ ద్రాసని
ర్మగ్న వ్యోమచరంబు లై తొడరి పోరంజొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబు గాఁగ హాహాకారము లెసఁగంగ బలయుగంబును దయ్యం
బోరి పెడఁబాసి శాంతము లై రెండును నిలిచె నమ్మహాస్త్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు శైనేయునకు బాసట యై తఱిమిన ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శాసను మున్నిడికొని మన దిక్కు రాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయ బలంబులుం బురికొని యోహాహిసాహూరిం బెనంగు చుండె నప్పు డక్కడ. 140

క. నరుఁడు తన తేరు పోయెడు, తెరువున [1]కైనంత సేనఁ దీవ్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్పఁగ నయ్యెడ న, య్యరదముఁ గృష్ణుండు వఱపు టద్భుతమయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు తళుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్న దిక్కునకుం బోవంబోవ. 142

విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁ బొందుట

క. విందానువిందు లేక, స్యందనగతు లై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదెరల నాసం, క్రందననందనునిమీఁదఁ గవిసిరి కడిమిన్. 143

వ. ఇ ట్లవంతీశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
కురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేర్చిరి తూపులవెల్లి నల్గి య
య్యిరువురవిందులుం దునిమి యేపున మూఁకల పెల్లడంచుచున్. 145

క. తోడన కడువేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును దు
న్మాడుచు విందునితల యిల,పై డొల్లఁగ నేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు తల దునుముటయు బలుగాలిం [2]గూలు తరువుపోలికం బడిన యగ్రజు నాలోకించి యనువిందుం డలుకయు నుమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గద గొని సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఫాలము వ్రేసి యార్వ ను
ద్ధురరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలి సేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు పడిన సేనదూలక యవ్వీరుఁ, జుట్టు ముట్టుటయును బెట్టు గవియు

1. నున్నంతసేనఁ. 2. దూలుతరువు.

కాఱుచిచ్చు తఱచుఁ[1]గానల నీఱుఁగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁజేసె నతఁడు. 149

వ. ఇవ్విధంబున. 150

సీ. అచ్చోటు గదలి వివ్వచ్చుండు చనఁ జన నతనిమైవాఁడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నప్పుడు సైంధవుఁ డున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు సింహనాదంబులు నేసి తఱుము
నారథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి రథ్యమ్ములు మేనుల నలుఁగు లుండ
తే. నురవడింపవు వీరల సరకు గొనక
వీని నిప్పుడ యశ్వులు విడిచి తడవు
మనుదు నతఁ డిది వోలున యనుడుఁ దేరు
డిగ్గి సారించెఁ గ్రీడి గాండివగుణంబు. 151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు కడునేత్తెఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైఁదొరఁగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెసన్ మగిడించి తాఁకు ప
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికలయంతయుఁ [2]జిట్టలు గట్టుమంటలన్. 152

వ. ఇత్తెఱంగున. 153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్రుసిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు. 155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యేడరు సూచి విసువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రిక్కిఱిసిన, నచ్చట మనసేనలోన నార్పులు వెడలెన్. 156

వ. ఆఫల్గునుండు పాదచారియై యునికిం దేఁకువ సెడియును గెలుపున కాసపడి
యును నిట్లు క్రమ్మినకౌరవసైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం
దగిన తరంగంబులచందంబున నిగుడు శరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్పునం
జెలంగు తూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లు మాతంగ
తురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం
బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహలి విజృంభించిన. 157

సీ. పటు భల్లనికరంబు పరఁగినఁ బరియ లై యఱవఱ లయ్యెడునరదములును
నానార్ధచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వినఁ గండ లై వండఁ దఱిగిన ట్లుండుపదాతిచయము
తే. నగుచు బీభత్సరౌద్రమహాద్భుతములు

---

1. గాననీఱుగఁ జేయు, పగిదిఁ దోఁపఁజేసి నిగిడె నతఁడు. 2. జిట్టలుగట్టు; జంటలుగట్టు.

మూర్తిమంతంబులుగ మన మొనలు రక్త
మాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమయతఁ జూడ
ఘోరరూపంబులై పరిక్షోభ మొందె. 158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనుపుకొట్టి నవ్వు చున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమలనాభుండు. 159

క. పెటిలికితి నలుఁగులు మేనులు, నెఱేఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హారు లి
త్తఱి నీళులు ద్రావక తెప్పిఱి వెట్లొకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తీ. 160

క. వెన్ను మునుఁగఁ దివియఁగ లే,కున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొదవిన హయముల్
నిన్ను గెలిపించు ననవుడుఁ, గన్నుల నగి యర్జునుండు కల విదె యనుచున్. 161

మ. ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వే దానికి
న్శరజాలంబుల నిల్లు గట్ట మనసైన్యంబుల్ వెఱం బొందె న
చ్చెరు వందెన్ సురసంఘముల్ హరి నుతించెం బొంగి యప్పార్థు భూ
వర మున్నిట్టివి చూడరెన్ వినరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్. 162

తే. హర్షమందస్మితముతోడ నమ్మురారి
యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు సేసి
తఱిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప. 163

వ. ఇట్లు సేవ దేర్చి. 164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతంబై
యొనరినఖాణము మేపెం,[1]దనివు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్. 165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మన మూఁకల నడుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు విలాసియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహనీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవమధ్యముం డారథం బల్లన యెక్కె నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తియై వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యవసరంబున నచ్చటి భూవల్లభు లెల్ల వెల్లనైన మొగంబులతోడ వెఱఁ గంది డెందంబులు గుందుచుండం దమలో నిట్లనిరి. 166

మ. చతురంగంబులు నొక్కపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా
నతివేగంబున [2]మ్రింగెఁ గ్రోలె ఘనమాయన్ రూపడంగించె నా
నితఁ డన్నింటిని రిత్త వుచ్చుచు మదం బేపార నిమ్మై రణ
క్షితియుం బీనుఁగుపెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే. 167

సీ. కురుసేన పైఁబడ్డ సరకు సేయక మంచు విరియించుభానుని వెరవు మెఱసి
యిది నడుకల నని యించుక గొంకక తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

1. దనివుగ న త్తురగ. 2. మ్రింగఁ గోలి.

కోల నక్కజంబుగ నలుఁగులమొన ఘటియించి యమ్ముల దానికిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్చు నంతకు నవ్వుచు నవుల నిలిచి

ఆ. గారవమునఁ దానుగానివాఁడును బోలె, నరద మెక్కె నింక నడ్డపడఁగ
నలవియే పురారికైనను వీనిచేఁ, జచ్చువాఁడు గాక సైంధవుండు. 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొకం డేనియు నుక్కున మాఱ్కొనువాఁడు లేఁ డయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం జని చని ప్రొద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్య దేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు గైకొని యరిగి రాచక్కటిం గొందఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని యడ్డపడి [1]తవులువెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులుంబోలె నడంగి రట్లు సైన్యంబుం గడచి బలితంపువల ద్రచ్చికొని వెలువడినమహామత్స్యంబులును రాహుముఖంబు వెడలిన చంద్రార్కులుంబోలెఁ బొలిచి యట వోవు చుండ నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించి తొలంగి రిత్తెఱంగున దుస్తరంబులగు బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురుం దల లెత్తి చూచి తమలో ని ట్లనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీనిచుట్లను గృప,శల్యగురుతనూజసోమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గాన పూఁచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి వెండియు. 171

క. వీరేమి కాచెదరు తా, నేరూపున బ్రదుకు వీర లేల సురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బోరిసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చెదమే. 172

క. అనుపలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు వినుచుండ ఘోరతరదుర్గము లె
ల్లను గడచి లాభదేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్ల సమ్మదలీలన్. 173

వ. ఒప్పిన యప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యారథికజనంబులు విస్మయంబునఁ దమలో ని ట్లనిరి. 174

తే. పెక్కునదు లీఁది వెడలుట పేర్చుదావ, శిఖలు గడచుట దారుణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర,శూరయోధుల మిగిలి వచ్చుట తలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే నైన క్రొత్తగంట్లను సుమనో
భరితనవకర్ణికార,స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యగ్గించుచు సింధువి,భుని దెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ య
వ్వనజాక్షు లెట్టెసెర లొ,ప్ప నతని వీక్షించి యార్చి బరవస మలరన్. 178

కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగు కవచంబు కతంబున

1. తవులువడ పెనఁగి; తడవు పెనఁగి.

భయంబు దక్కి బలంబునకుఁ దలకడచి తన రథంబు జయద్రథుం డున్నదిక్కున కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతని సూరెల నున్న వీరలోకంబు ముదంబున సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీస్వనంబులు సెలంగం దమ తేరికిం గట్టెదురై నిలిచినం గని కృష్ణుండు క్రీడి కిట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, ట్లేపారఁగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శశ్వ
త్కోపోద్దీప్తుఁడు మాదెసఁ, జాపకళావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరిఁగినవాఁడు మ,[1]హామానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డు,ద్దామభుజావీర్యదర్పదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనుకొద్దున నయ్యెఁ జూడ నధికౌద్ధత్యం
బున గెలుపును చిరకాలము, మనమున రారాజునలుక మ్రందింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్త్రు దు
ర్ద్యూతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డాతరుణీలలామమున కమ్మెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలా వెఱుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్గునా. 183

క. ఎఱిఁగినఁ జేరఁడు చేసుట, యెఱుకువమై మనకు దైవ మిచ్చినసిరి యి
ట్లెఱిమినయీలో గ్రక్కున, నఱకు మితఁడు తెగిన మనమునగపీడ తెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణావిర్భూతబాణాలి కి
ట్లెర యై వచ్చుట యిమ్మహీపతి కితం డే లొక్కొ యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకఁ దలఁపం జోద్యంబు వీఁ డగ్గమై
దొరకెం గో లర్జున నీకుఁ దొంటిసుకృతస్తోమంబుకల్మిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు పడినఁ బ్రజ విచ్చును, ధృతి సైంధవుఁ డఱిమెనేనిఁ దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి [2]పాఱిపోయినఁ, బ్రతిన కడియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యనిధీ. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని విప్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రౌపది పడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెద్దకాల మి
చ్ఛాపరతంత్త్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం
గోపము పెంపదే మనము గుందఁగఁ జేసుదె యింత సెప్ప నే
లా పొరిగొందు నీతనిః జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపు మన్న నతఁడు
నట్ల చేయఁ దనకు నభిముఖు లై వచ్చు, వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు. 189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి జనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా, నినదం బెసఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్విధమున, సమదాటోపగతి నడరుజనపతిఁ గని చి

1. హామానగ్రస్తచిత్తుఁ. 2. డాఁగిపోయినఁ.

త్తము లలర నార్చి నిజశంఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుఁడు గాండివధరుండున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి
హ్వాలు లయి మానవేంద్రుదెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను
జ్జ్వలదనలంబులోఁ నుఱుకుచందముగాఁ గొని నీదుయోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని మ్రోయఁగ నాతఁడు వారి కి ట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుఁడు ధనంజయునిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ బేర్చెద, నయనానందంబు మీ కొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యవష్టంభంబున. 194

దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో
టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్డు నీబలం
బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి నీవు పాండురా
జునకు జనించితేనిఁ దెగి చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగు మూఁడు నారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం బున హయంబులు నొప్పించి పది బాణంబులు పద్మనాభు నురంబునం గ్రుచ్చి మునికోల యొక్క కోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత ప్రదరంబులు పరఁగించిన నవి యమ్మహీపతిమైమఱువు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం జూచి తొమ్మిది దూపులతోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫ లంబు లగుటయు నిరువదెనిమిది బాణంబు లడరించె నవ్వాలమ్ములు నమ్మెయిన వమ్మైన విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కి ట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నఁడు నివ్విధ మేఁ, గన్నది కా దమ్ము లెడలె గాండీవములా
వు న్నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ. 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలవు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్లొ యొండుభంగి యై తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు సెప్పవన్న పార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము [1]లొక్కట నిప్డు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనవుజంతువు [2]నేమిసేట్లకుం
జెడుటకు నొక్క విస్మయము చెందెదు డెంద మలంతఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు తన్ను నిందించుకొనుచుఁ గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం డతని కి ట్లనియె నిది యొక్క కవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ యెఱుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిఁగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెఱుంగు లెఱింగు గావిఁప వలయు నిమ్మెయి మైమఱువు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగు

1. లక్కట యిప్డు. 2. నేమి సేఁతకుం.

టయు నీవు నెఱుంగుదు వెఱ్ఱెంగియు న న్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు దీని నగ్గురుకరుణం బడసినవాఁడై. 200

క. విను మాఁటదివో లెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ
డనఘ యిటులైన నెట్లగు, నని యెఱుఁగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరపతికి నొక్కమహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నా కొసంగె నది నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు దాన నిమ్మెయిమలు వఱువుల్లు నేసెద 203

క. అని వెస నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా
గొనయమునఁ జేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్. 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతి యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ [1]దెగయంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు న ట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱేఁగి వెఱఁ గంది హరి కతఁ డిట్టు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రు నస్త్రప్రభావంబున నవ్విశిఖంబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్రయోగంబు సేసిన నది యొప్పమి సేయు నని వింటె నావింటిబలిమిన సాధించెదం జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల ము న్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూర్యమ్ములునుం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్. 207

ఆ. అలిగి యపుడు గఱచియన్నరుఁ డానృపు, తురగములను సూతుఁ దునిమివైచి
రథము నఱికి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాటెఁ గరతలముల నారసములు. 208

వ. ఇట్లు విరథుండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగు నన్నరనాథుండు వెడం గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొండొక కవచంబు దొడిగె నయ్యెడరు గనుంగొని శీఘ్రింబునం దత్సైనికోత్తములు చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులపోనలు గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అటిముటెఁ ద్రెళ్లెఁ దేరులు గజావళి కూలెఁ దురంగమాంగము
ల్గిటిగొనియెఁ మహీ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి నేస పాడుగా
నఱు మయి రప్పు కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచుగ నొత్తె నిర్మథితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగు నర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనముకారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబుల నావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె సైన్యంబు కలఁగి.

1. నెఱయంగఁ.

వ. ఇత్తెఱంగున. 212

క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుకని విచ్చుటయుఁ బిదప గాండివి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగుగా,డ్పున మండుమహానలంబుపోల్కి మహీశా. 213

వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైన బలంబు సంక్షోభసహితం బగు నుత్సాహంబునం బొదలి శంఖభేరీపణవాదిక్వణనమేదుర సింహనాదభరితరోదసీకుహరం బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట యవలోకించి. 214

క. మందస్మితసుందరవద, నేందు లగుచు హరియు నరుఁడు నేత్తెఱఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవ, న్నందనుపై నురవడించినం గని కడఁకన్. 215

వృషసేనుండు లోనగు నెనమండ్రు రథికు లొక్కపెట్ట యర్జునుపైఁ గవియుట

క. వారలఁ బొదువ నడరుబలు, తేరులమొత్తముల మిగిలి దీప్తపటురథో
ద్దారు లగుచు నెనమండ్రురు, వీరులు దఱిమిరి నితాంతవేగోజ్జ్వలు లై. 216

వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రంటేని. 217

క. దండిమగ లైనవృషసే,నుండు శలుఁడు సైంధవుండునుం గృపుఁడును గ
ర్ణుండు గురునందనుఁడు శ,ల్యుండును భూరిశ్రవుండు నుర్వీనాథా. 218

వ. అందఱు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన దైనప్రతిన నెఱపుట, కును ముఖ్యోపాయ మది యగుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుఫ,ల్గునుఁ దలపడి రాత్మశంఖఘోషంబులతోన్. 220

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టొత్తె నవుంచు పెక్కుపిడుగులమ్రోఁతఁ
బెట్టు పఱచుతన్నినదము, పుట్టించెను దిగులు నీదుపుత్రకుసేనన్. 221

తే. చెవులు బీఁటలువారంగఁ జెలఁగునమ్మ, హారవమ్మున కులుకక యతనిమీఁద
విభుఁడుఁ గర్ణాదులును శరవృష్టి గురిసి, రడరి సైంధవుదిక్కున కడ్డపడుచు. 222

వ. ఆసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూఁడు మార్గణంబుల మురవైరిని భల్లత్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన నవ్వాసవి యతని నూటయాఱింటను గర్ణునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూఁటను నొప్పించి యొక్క కత్తివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223

సీ. వేగంబ వే ఱొక్కవిలు గొని మద్రేశుఁ డతనిపైఁ దొమ్మిదియమ్ము లేయ
ముప్పదిరెంటను మూఁట నేనింటను బదియింట నలువది బాణములను
గర్ణభూరిశ్రవఃకర్ణనందనకృపగురుపుత్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గోవిందుపై సప్తతివిశిఖములును

తే. ద్రౌణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్ర,థుండు వారలమఱువున నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహుదెసఁ గౌరవాధినాథ. 224

వ. ఇట్లు పెక్కం డ్రొక్కపెట్ట పెల్లేసినం గినుక నూనిననవ్వా రౌద్రరసంబు నలంకరింప. 225

క. వడి రాధేయుని నాతని, కొడుకును బండ్రెంట మూఁటఁ గుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొకబలుతూపున నె,క్కుడురయమునఁ దునిమె శల్యుకోదండంబున్. 226

ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ దొమ్మిదియమ్ముల, స్రుక్కఁ జేసి మూఁట సోమదత్త
తనయు నెనిమిదింట ద్రౌణిని నిరువదే,నింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె. 227

వ. మఱియు నిరువదిమెఱుంగువాలమ్ము లశ్వత్థామయంగంబునం గ్రుచ్చె నిట్లందఱ
తోడను గ్రందుకయ్యంబు సేయుసమయంబున నొక్కొక్కమరి వారిపిఱుంద
[1]నోర పాఱుందోఁచుజయద్రథు నేయం దీఱ కున్నం దమకంబున నెడనెడ నఱి
ముఱిం దద్రథంబుదెసకు నతఁడు పాఱ విడిచినవిశిఖంబులు నూఱు గల వప్పుడు
భూరిశ్రవుండు వాసుదేవునిచేతిమునికోల నొకకోలం దునిమి కడిసి క్రీడిమేనం
ద్రిసప్తతిశరంబులు వరఁగించెం దక్కటివారును నొక్క మొగిం గ్రూరనారాచం
బులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228

శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డయ్యోధులన్ బాణజా
లాపాతంబునఁ దూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిలా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నేపారఁగాన్. 229

వ. ఇట్లు విచ్చియుం గూడికొని మూఁకలం గూర్చికొని యొండొరులం బురికొల్పికొని.

క. ఆరథికు లొక్కమొగి న,వ్వీరునిపైఁ గవియుటయును విస్ఫురితశరా
సార మతఁడు నిగిడించిన, వారిబలములెల్ల రక్తవారిం దేలెన్. 231

వ. ఇత్తెఱంగునం దెరలుచుం బొదువుచు భవదీయసైనికలోకంబు పోక పెనంగె
ననిన విని యప్పు డేమేమిచుడియాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరిసిడంబులు మెఱసి
యుండె నని యాంబికేయుం డడిగిన సంజయుం డిట్లనియె. 232

గీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతియును సింహలాంగూలంబు నుజ్జ్వలగోవృషంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు సీతయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్నయూపంబును రజతవరాహంబు నుద్దీప్యమానమహోరగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పఁ గ్రీడికి నాచార్యసుతునకుఁ గృపునకు సూతజునకు

తే. నతనినందనునకు మద్రావనీశ్వ,రునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లు తనరి మెఱయుఁ, బదిసిడంబులు నభమునఁ బ్రభలు నిగుడ.

క. మనతొమ్మిదిసిడములకం,టెను నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కటియ పెక్కై యొం
దును దాన తోఁచు నయ్యర్జునుసిడము మహోగ్రతం గురుక్షితినాథా. 234

తే. అనుడు నమ్మేదినీశుఁ డిట్లనియె నట్లు, క్రీడి విస్మయావహరణక్రీడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినధర్మ, సూనుసైన్యంబు లెట్లయ్యె సూతతనయ.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 235

1. నరవాఱు.

క. అయ్యెడ [1]ఖేచరులకు వెఱఁ,గయ్యెడుచందమున నట్టియవసరమున బ
ల్కయ్యము గురునిబలముతో, నయ్యె యుధిష్ఠిరబలోచ్చయంబున కధిపా. 237

వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్క్షత్రుని క్షేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వుం
డును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర
దత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు వచ్చుచుం బోవుచున్న
వాఁడగుట నుచితంబుమెఱు నచ్చటియనికిఁ జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాఁకె భీమ
సేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మార్కొని రప్పు
డయ్యుధిష్ఠిరుండు. 238

ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము సేసి యోడిపోవుట

క. గురుమెఱుఁ దొమ్మిది సునిశిత,శరముల నినుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని, యురస్స్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239

క. రథమును నశ్వమ్ముల సా,రథిఁ దన్నును గప్పుశరపరంపర లెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240

చ. అలిగి గురుండు ధర్మజుశరాసన మేత్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కు ల
మ్ముల సతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు పేర్చె నిమ్మనుజనాథుఁడు చచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టువడి పాడఱి పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241

క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసు,తుం డానిబిడాస్త్రసంతతులు రయము మెఱయన్
ఖండించి తీవ్రరశ్ముల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁకన్. 242

సీ. శక్తి యాచార్యునిశక్తి మాయించుఁ బొమ్మని చూపఱెల్లను నఱ్ఱు లెత్తి
రకుంభసంభవుఁ డపుడు బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబు సేసిన నుగ్రభంగి
నయ్యస్త్రమాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహివిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన
తే. నైదుదూపులు నాటి శరాసనంబుఁ, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధురత నతఁడు
పఱియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడ. 243

వ. ద్రోణుండు కోపించి. 244

తే. ధర్మతనయు రథ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూరకుండె నధిప. 245

క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నే,యను బొడువను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వెసన్.

1. నభశ్చరుల వెఱఁ.

క. పోనీఁడు పోదువుఁ గుంతీ,సూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
క్ష్మానవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెం బాఱి పిన్నతమ్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె నట్టియెడ. 248

తే. క్షేమధూర్తి బృహత్క్షత్త్రు శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు [1]రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వుఁడు త్రిగర్తులు వొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగమునం దళుకొత్తెడు కెంపుసొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డె
క్కుడుముద మొప్ప నానృపతిఁ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్విలాసంబు మెఱయం బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటడఁగించి శరాసనంబుతో
సూతునికంఠముం దునిమి స్రుక్కఁగ నంగము బాణపంచక
స్యూతము సేయ నీదుతనయుం డరిగెన్ నిరమిత్త్రు తేఱిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరమిత్త్రునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు దోఁప నీసేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాఁకి వికర్ణుం, డొకపరి యైనను బెనంగ నోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ నా,తికిఁ బైకొని యడరి తగరుతెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకి నస్త్రవృష్టి, [2]ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁ బోరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్త్రుల నేవుర నైదైదుబాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణనికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వా రా సోమదత్తి నొక్కుమ్మడిం జుట్టుముట్టిన నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేపునం బెనంగుచుండ. 257

చ. హరిసుతసూతి మావుల బకాంతకసూనుఁడు చాపమున్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు కేతువుఁ గడిందిమగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

---

1. రథ్యమ్మునఁ, గొనుచు హయరథసూతకేతనయుతముగ. 2. ముంచుటయును నతండు కోపించి.

బోరిగొనియెఁ బెసఁ నకులపుత్రకుఁ డిమ్మెయిఁ జిక్కువడ్డఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేఱుగాన్. 258

సీ. వెస మారుతియు నలంబుసుఁడును బోరుచో నద్దానవేంద్రునియంపబలువు
చేత నతండు మూర్ఛిల్లి యాలోనన తెలిసి కాటుకకొండపోలుపు గెలుచు
నాతనిమేను పెల్లలరినమోదువు తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుఱక వాఁడు
మాయావిలాసోగ్రకాయంబు గైకొని యఖిలదిక్కులఁ దోఁచి నిఖిలబలము

తే. నుఱిపి నెత్తురుటేఱులు పఱపి భీమ,సేన మాయన్న బకుని నా లేనిచోట
నట్లు సేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు కనుఁగవ నడరఁ గినిసి
యుజ్జ్వలత్వష్ట్రబాణప్రయోగమునఁ బ్ర
భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి
[1]తఱిమి యేసి యారక్కసుఁ బఱపె నధిప. 260

వ. ఇవ్విధంబున మనదిక్కునఁ జేయుం గలవారలచావును నోటమియుం జూచి మూఁకలు కలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంరక్తలోచనుం డయి తలకడచి సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱయం బొలిచి నిలిచి మెఱయుటయును. : 61

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
త్తెఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబుసుఁ డమ్మహాసురుం
గుఱియఁగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చు సాత్యకిం
బిఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్. 262

ఆలంబుసుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

తే. భూరిచక్రంబు వెస నలంబుసుఁడు వైవఁ
బెలుచ గద వైచి పొడిసేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మూఁక నత్తునియలు వెసఁ దాఁకునప్పుడు. 263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని,శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము పఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ,మ్మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్. 264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును. 265

మ. బహుహేతిప్రకరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలములఁ జుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడఁగఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్యాత్ము లై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబుసు శరచ్ఛన్నాంగునిం జేసినన్. 266

1. బల్లిదుం డగురక్కసుఁ.

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావళి మొఱఁగి దావానలముక్తమైన
కరివిధంబున మ్రోఁగి యిరువదేనమ్ముల ననిలజు ధర్మనందనుని మూఁట
సహదేవుద్రౌపదీసంభవులను హిడింబాసుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రము మొప్ప నేసి యార్చిన నల్గియింతవట్టు
తే. రథికవరులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లొక్కమొగిఁ దొరఁగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప. 267

వ. ఇట్లు విరథుం డయి యలంబుసుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మారుతిసుతుండును దేవ డిగ్గి యగ్గలం బగు
మాయాకృతమార్గణజాలంబున నది తూలించి గద వైచిన నక్కిమ్మీరానుజుండు
పీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిరువురును సుడిగాడ్పునం దొడరి తిరు
గుడువడు మొగిళ్లచాడ్పున నొప్పి యొరకుఁ బెనంగుడేగలచందంబునఁ జిత్రగ
తులం బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బులులకరణి నొండొ
రుల మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొకళ్లొకళ్ల కంఠంబులు లక్ష్యంబు
లుగాఁ గరవాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన
మల్లయుద్ధసన్నద్ధు లై కిట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు ప్రేయుచు నొడుచుచుం
బొడుచుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబు సేనలకు
వెఱఁగు పుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడన్ బకావరజుండు డస్సినం బవమానపౌత్రుం
డు పడవైచి తాను మీఁదై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబు
లుం బోలెఁ బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితొడలు నెమ్ములు నొక్కమ్మడిం
బొడిపొడిసేసి నుఱిపిడికిం జొచ్చినప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి
చంపి పొంపిరివోవు మగంటిమిం బేర్చి యార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదం
బులుఁ దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున
కభివందనంబుసేసిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధా
ఘ్రాణంబును జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

ఉ. అంతకు మున్ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డద్దెసన్ సము
ద్దాంతతఁ బేర్చి వార లటు దార్కొని మిన్నక పోవ నేర్తు రే
కొం తయినన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకిఁ దఱిమి మనమొన నుఱుము
సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్కొని యిరువదేనుకుప్పెకోలల నతనిచే

నేటులు వడి మూఁడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ
ద్బాణంబుల నొంచిన ధనుర్ధరుండు తొమ్మిదియమ్ము లెమ్ములం గీలించి. 270

క. మఱియును శరశతకము మెయిఁ, గిఱిగొలిపిన వృష్ణివరుఁడు కినియఁగ లే కే
పఱి యున్నఁ జూచి యార్చుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బ మిగిలి నరేంద్రా.

వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాది యోధవరుల
నాలోకించి. 272

ఆ. పులుఁగుఁ ద్రాటఁ బట్టి యలయించి యాడెడు, బాలునట్లుపోలె బాణగురుఁడు
కడఁగి కృష్ణనునుజుఁ గారించు చున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డితని కడ్డపడుఁడు.

వ. భీమసేనపురస్సరు లై కవియుం డనుచుం దానును దఱుముటయు నాసైనికోత్త
ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274

క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్మితుఁ డై యెదిర్చి మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవ్విధము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275

వ. అట్టియెడ. 276

క. ఇరువదియేవురుపాంచా,లురు నూర్వురు కేకయులును లూనాంగకు లై
ధరఁ దొరఁగిరి పెఱమొత్తము, కరినికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండె నృపా. 277

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁ బెట్టం జాలక సొలసి
యున్న సమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషంబు కర్ణగోచరంబు గామికి మనంబు కలంగ నెలుంగు
కుత్తుకం దగుల సాత్యకితో ని ట్లనియె. 278

ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట

చ. ఒక్కఁడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న
ద్దిక్కునఁ బాంచజన్యము యుదీర్ణత మ్రోయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు తీర్పఁగ నుదగ్రుఁడు బంధుఁడు లేమి వేఁడెదన్. 279

క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుఁడు,న్గురుఁడుఁ గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతిత
త్పరు లై నెగడెదు రుత్తమ,పురుషులు వేచుతఱి వచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280

చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడుతెంపును ధాత్రి యెల్ల భూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లెన్నుచో
సరియుఁగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హరి నను నాసుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడిఁ గావవే. 281

క. గురుపుత్రకర్ణమద్రే,శ్వరకృపభూరిశ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె నాకుం జూడన్. 282

క. ఆమోఁము నాభుజంబులు, నామేనుం గలదె కేశవానుజ యెచ్చో

నేమగలకు నమ్మూర్తికి, [1]నేమిదలంచునొకో దైవ మెయ్యది తుదియో. 283

ఉ. ద్వైతవనంబునందు [2]గుణధన్యుఁడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ర్ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుఁడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284

క. హరియొకఁడు నీ వొకండవుఁ, బరమాప్తులు కలిమి నరుఁడు భారపుఁబనికిం
జొర నలుకఁడు నీకూరిమి, పొరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే. 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబునతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286

క. అతఁ డొకటి యైన నేనే, గతిఁ బోదుం జెపుమ యెల్లకార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘువిచారా. 287

క. అలఘుబలుఁడు శైనేయుఁడు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు కోట యంద్రు, రిపులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్. 288

క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువురయొడరు దీర్పఁ గోరి గురులకున్
గురుఁడ నగునేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289

క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు, శరములదర్పంబు చూపి చయ్యనఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకి ధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థునకు రణంబునం బ్రాణంబులు దాప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూరకుండుదు నే·యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట చను చుండి కృష్ణుఁడు వినుచుండ నాతోఁ జెప్పినతెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు నిమిత్తములెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున [3]నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజువధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొకపని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ గాదే. 293

ఆ ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి కలండు గలఁడె యచట నితఁడు,

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యం డగు నాచార్యుప్రతినయొఱుంగవె యని చెప్పినట్లకాక యని నిన్నతనిచే నిక్షేపంబుగాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిననెఱపునేని విజయుండు జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబకాదే యది యట్లుండ నిమ్మునీచిత్తమ్మున వలవనివెఱపు గట్టుకొనియెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతి

1. నేమి దలఁచు నొక్కో దైవ. 2. గుణవర్యుఁడు. 3. కేఁ.

హాత మనోరథం బగుట యెఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహీపతి యతని కి
ట్లనియె. 295

క. అది యగు నైనను నను(బెం,పొదవఁగఁ గాఁకొని యిచట నుండుటకంటెన్
మది నధికం బై తోఁచిన, యది నీ వర్జునుని పాలి కరుగుట నాకున్. 296

క. కడువడి నీ వరుగఁగ వడ,నుడియును నీవెనుక శీఘ్రమున నేయిదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజయం, బొడఁగూడును మనకు దీని కొడఁబడు మనఘా. 297

చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయు లు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెసఁ దక్కఁగల్గు వా
రపరిమితుల్ కొనండు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గురుఁ బోరఁ జెరికిన్. 298

క. విను మాధృష్టద్యుమ్నుం, డనలంబునఁ గుంభభవవధార్థముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాదెస, ననుమానం బేల యొప్పు నాతం డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెడుఁ బోదున కాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతియాననం బాలోకించి. 300

సాత్యకి ధర్మరాజు వేఁడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ సమ్మతించుట

క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహిత మగునేని మేలు చొచ్చెద భేరీ
రవబృంహితహేషాభై,రవకౌరవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301

శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ రారాజకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయఁ బూని విలసత్సంరంభులై పన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమూఁక లెట్టు లగునో నాకోల్తలం జూడుమీ. 302

క. ఈసేనలు భేదించి భు,జాసంపద వెఱయఁ బార్థసాహాయ్యం బేఁ
జేసెద నీపం పనియెదు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303

క. దవ్వని చూడకు మార్తుర, క్రొవ్వడఁచెద సింధువిభునిఁ గూల్పఁ గడఁగునా
వివ్వచ్చుమెచ్చు లెఱుఁగున, నవ్వుచుఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు పొగడన్. 304

వ. రథ్యంబులదగ యుడుపను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు ననినం బ్రీతి నొంది యప్పాండవాగ్రజుండు పనుపం దజ్ఞులైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఘాణం బెత్తితడవి దారుకానుజుం డగు
నాసూతు నుపయుక్తాహారుం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు [1]సుకల్పితంబు చేసి సింహధ్వజంబు క్రాలం దెచ్చి నంతకు మున్ను

1. సవిశేషకల్పితంబు.

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై యాప్యాయనమధుపానంబున నెలమిఁ బొంది యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం డైనం గౌఁగిలించికొని యతండు దీవించినం బెండ్లికిఁ బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడలపైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజునకుం బ్రణామంబు సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. 305

క. అక్కట రా వలవదునా, [1]కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలువు ద్రోణుని,యుక్కునఁ బఱి కెడరు పుట్ట కుండఁగ వలయున్.306

వ. అనవుడు నతం డట్లకాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీవ ప్రమత్తుండవయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టివెనుఁబ్రాపు కలుగ నా కెదు రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం జేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును మీయన్ననుం గౌఁగిలించుకొనియెద నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్లగమి గనుంగొను బెబ్బులియుం బోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు సాత్యకి సంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినఖండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగ రమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్మనిరూఢ సంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢ స
త్కర్మఫలాకృతీ భువనతా[2]పిభవప్రకృతీ తపఃక్రియా
కర్మఠసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రావరణీ, కరణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309

మాలిని.—

నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధుర్యా
విరతనిరతిభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా. 310

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

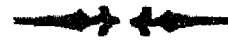
1. కెక్కడియీసేన; కెక్కడ నీసేన. 2. విభవప్రకృతీ.

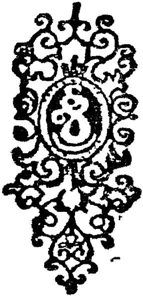
శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము





మత్త్వాయుష్మత్త్వసు
ధీమత్త్వప్రదకటాత్మ దీపితభక్త
స్తోమారామవసంతా
వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా. 1

సాత్యకి మొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. ధర్మపుత్త్రుండు పనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట వినినయాంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయ శైనేయుఁ బోవ, విడిచిరే మనవా రని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కిట్లను నట్లు మఱందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాశినివరుపిఱుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున
నెలుం గెత్తి పురికొల్పఁ బాండవసైనికులు కవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ. 4

క. తలలను గరముల వక్షః, స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యెల్లఁ గప్పెడుసాత్యకికో, ల్తల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్. 5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిన నేవ్వరు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వి,వ్వచ్చుమఱఁది పెఱనృపాలవర్గము దెరలన్. 6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభభవుఁ డేడుతూపులు పఱపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసె నాతని నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
సూతు నాతని నొంచె నాతఁడయ్యాచార్యు నేపుమైఁ బదియును నేడు నాఱు
నెనిమిదియును బదునెనిమిదియును శాతశరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడికించి సారథి, నొక్కమార్గణమున నుబ్బడంచి
యార్పుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివెఁ దద్రథంబు మద మెలర్ప. 7

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి. 8

క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలఁగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాఁడవు, సూచెదు గా కెట్లు నిన్ను స్రుక్కించెదనో. 9

క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపనుపున నే గాండీవికడకుఁ బోయెద నన్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హ మది పెద్దలకున్. 10

క. అని పలికి తొలఁగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బోనీక పెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11

వ. తడసినఁ గర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవ వలయు విను మిదియె బాహ్లికబలం
బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద
మివి కడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని
యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు దోలం దీవ్రబాణంబులు
గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున
[1]నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్మ యాతనిం దాఁకి. 12

క. ఆఱమ్ము లతనిమేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగమున్
[2]గీఱించినఁ గని ద్రోణుం, డూఱడి ధర్మజునిదెసకు నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13

వ. అక్కడ మొగ మయ్యు నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14

క. కృతవర్మ యొడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుతూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15

వ. వెండియు. 16

చ. విలు దునుమాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాట నాతఁ డు
జ్జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్మునిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యమున్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17

వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుముక భీమసేనపురస్సరం బైన బలంబున కడ్డపడ నవ్వి
ధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశైనేయుం డచటు గడచి చనియె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 18

చ. గురుకృతవర్మముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డదిగాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్మయ మిట్లజయ్యుఁ డై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19

మ. హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహాశక్తిమైఁ జొచ్చుచో
దొరలున్ సేనలుఁ బెల్లు కూలుటకు నాదుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్ఫారదో

1. నంగచమూఖేదంబు. 2. బాఱించినఁ.

స్ఫురణ౯ ప్రగ్గుట కెట్లు తాను ననుజుల్ [1]శోకించెనో యక్కటా. 20

వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 21

క. నీయవినయంబు పెంపున, నీయాపద సంభవించె నింక వగచినం
బాయునె యితరులక్రియ శో,కాయత్తుఁడ వగుట నీకు నర్హమె యధిపా. 22

వ సుస్థిరుండ వై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి యత్తెఱంగునం జని కాంభోజ సేనఁ జొచ్చిన నందలి మేటిమగలు తలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు. 23

క. కని కృతవర్మకు సారథి, నొనర్చి తన కృత్యమునకు నునిచి కడఁగి యా
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు,తునిదొర లయ్యస్త్రగురునిఁ దొడర నడరినన్. 24

క. వారిఁ గృతవర్మ మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపఱుపం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుఁ జూచుచును వివర్ణాకృతు లై. 25

వ. ఇట్లు హార్దిక్యబలువిడి కోహటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు సోదర పుత్త్రమిత్త్ర సహితంబుగా నతనిపైఁ గవిసె నట్టి సమయంబున నయ్యనిల జుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందన ద్రుపదులు బాణ పంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యపతి పదియేనింటను సహదేవుం డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బది తూపులను నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.

సీ. ఐదైదుశరముల నందఱ స్రుక్కించి భీముని నేడింట బెట్టు వఱచి
ధనువుఁ గేతనమును దునిమి డెబ్బదితూపు లతిరయంబున నురమూడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుఁ జూచి యందఱు నాకృతవర్మపై నడరి రంతఁ
దెలిసి వృకోదరుం డలఘుదారుణ సముజ్జ్వలశక్తి నాతని వైవ నతఁడు

తే. ముత్తునియఁ జేయ దొడ్డవి ల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుటయు నాస
మీరనందనుఁ డక్కటివారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యవ్వాఁడిమగఁడు. 27

తే. అందఱును జుట్టు ముట్టి తీవ్రాస్త్ర[2]జాల,కములఁ గృతవర్మ నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతఁ డప్పు,డతనిచాపంబుఁ దునిమె నుగ్రాసి వైచి.

క. ఆలోనన భోజపతిక్, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూల కతఁడు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29

వ. అప్పుడు. 30

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండమువోలెఁ గిట్టిన సుదగ్రత సింహనఖోపమస్ఫుర
త్కాండములం దదంగము రథంబునయుం బడ నేసె భోజనా

---

1. శోకించిరో. 2. సప్త,కమునఁ.

థుం డది యాజికిం దొలఁగఁ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్స్యచేదికేకయాదిసైన్యంబులు బరవసంబు సేసి యురవడించిన నాకృతవర్మ మర్మభేదనస్ఫారనారాచపరంపరాప్రవాహంబుల వానినెల్లం గలంచెఁ దత్కాలకలం బాలించి సాత్యకి య ట్లబ్బలంబులు వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁదగు రాజువల నారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడిన భారద్వాజునితోడి సమరంబు సాలించి మరలి యరదంబు వోలుకొని యరుగుదెంచి కృతవర్మునిం దాఁకి యేసిన నతండునుం బోగలేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి [1]సాయకజ్వాలలు నిగిడించిన నవి మగిడించి యాశైనేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయమొప్పన్ నాల్గిటన్ వాజులం
దెళ్లన్ బెట్టుగ నేసి సూతుతల సందీప్తైకబాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యదల్చి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్ఫుల్లాస్యుం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావలిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్మ విరథుం డైన రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసైన్యంబులం గని కుంభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున కడ్డపడం గడంగక యాసైన్యంబులసంరంభంబుం దనవిజృంభణంబున వారించి నిలిచె ని త్తెఱంగునం ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱచి తఱిమి చనునయ్యాదవరత్నంబుప్రయత్నంబునకు భంగంబు సేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం డయి మార్కొనుటయు 34

జలసంధుం డను రాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

క. ప్రదరప్రవాహమున న, మ్మదవద్ద్విరదంబుపటుగమన ముడిపి ముదం
బొదవిన సాత్యకి విలు బె,ట్టు దునిమె నమ్మగనాథుఁడు మహోగ్రుం డై. 35

తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదితూపు లురము, నందు నాటిన శైనేయుఁ డలిగి బెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱకి, యుఱక యఱువదియమ్ములు నఱపె మేన. 36

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశినిప్రవరుబాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధను వుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁడు
త్కటముగ నల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్కునిం బ్రదరఘాతమదావళుఁ జేసి యార్చినన్. 38

క. పెలుకుఱి యన్నటిమూకలు, కలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకున్
బలియురఁ గృతవర్మాదుల, నిలిపి గురుఁడు వచ్చి యాతనిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణ దుస్సహ వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేనప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

---

1. సాయకజాలంబులు నిగిడించిన.

మిక్కుటం బగుతూర్యరవంబులతోఁ బెక్కమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములుం
బునకు దుర్యోధనుం డేతెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వాం
లతనికోపుదు రనుబుద్ధిఁ బాండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతా
నుజుం డారథికు లందఱ కన్నిరూపు లయి వారల శరాసారంబులు నివారించుచు
నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించు చుండ నక్కౌరవేశ్వరుం డుద్దామ
గతిఁ గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రాశుగముల నొంచుటయు నీదుసుతు లెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తనునితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొక్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రముల
స్రుక్కించి యెనిమిదిటఁ బేరుక్కున నక్కురునృపాలునొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తింతలు వ్రయ్యలై పడఁగ నేసిన బెగ్గలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు పాఱె సేన కలఁగంబడి మ్రోయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు పాఱె చిత్రసేనునరదం బెక్కె నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్మ తన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యిరువురుం గొఱవి
కొఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు
పరఁగించుచుం బోరునెడ జనార్దనానుజుం డు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు [1]వెరిఁగిన దొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పో నేయఁ జచ్చినట్లు
మూర్ఛ వోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దేరిపయిఁ గూలినకృతవర్మం [2]దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిఱి సన్నద్ధుం డై
మరలి చని యెప్పటినెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

[3]మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాటినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ ఆరథికవరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించె నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచు దురంగంబులయుంగం

1. గిఱిగొనుదొడ్డ. 2. దెగిన వానినకాఁ. 3. ఎగువఁ.

బుల రుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలమ్ములు
గుప్పించుచు నపదృశంబులగు కరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు.

మ. ధనురాచార్యుఁడు కేశవానుజుధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గదం
గొని వైచెన్ వడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్దర్పదుర్దాంతుడై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్. 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁ జేసి తేరు దాఁకెఁ
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానక యతఁడు త,ద్బాహుశాఖ నొంచెఁ బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి. 51

క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి, చాపము దునుమాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా
నేపారి యేయ రథ్య,వ్యాపారము దాన నడపి యతఁ డలి చేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతని రథచోదకుండు దెలిసిన నెఱమిం బొంది. 53

క. బలువిడి బహుభంగుల న,జ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి శైనేయుఁడు బె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగాఁ బఱచె ద్రోణుతురగములు వెసన్. 54

ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరపంబు, ననినదిక్కు నరుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁ డదలుపుఁ డేయుఁడ,శ్వముల ననఁగఁ దెరలె సైన్యసమితి.

వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియు పోకగాఁ బోయి
సన్నద్ధుండై సముద్ధతం బైనపాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురి
కొలిపికొని కుంభసంభవుం డవష్టంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి
నిలిచె నిత్తెఱంగున ద్రోణకృతవర్మదుర్యోధనాదులగు జెట్టిజోదుల బెట్టు వఱచి
చిఱున వ్వొలయ సాత్యకి సారథితో ని ట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణులతేజము, నక్కడ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బఱపం బంచిన
వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగున త్తేరు నీవారికి
దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు చనుచందంబున. 58

సుదర్శనుఁ డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడి[1]యె దర్ప మలర న
య్యిరువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చెరువుం గావించె నచటి సేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నమ్మహీనాథుండు. 60

క. పలుదునియలు సేయుచుఁ దూ,పులు దనదెసఁ[2]జేరనీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేడ్తెఱ నఱకెన్. 61

1. యదల్చెఁ బెలుచ నయ్యిరు. 2. బెరయనీక.

వ. నఱికి నిజసారథిం జూచి. 62

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులికాలువ లీ
నరపతుల సరకుగొన నీ, వరదము చననిమ్ము నేఁటియని కలయకుమీ. 63

వ. అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరంబున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడుపుదు ననిన విని శినివరుండు వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులతిట్టలు చూపి యజ్జాడం దేరు వఱపు మదె గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేఁడు పాండవమధ్యముం డిచ్చిన ధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయను బాండుసూనుల కేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు నెఱపను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిరువురు ఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగునట్లు సేసెద నని పలుకు నవసరంబున నద్దెసం గాంభోజ యవనసైన్యంబు లతని కడ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి యబ్బలంబువలనికిఁ దేరు పఱపించి. 64

క. నానాస్త్రంబులు ముందఱ, వే నిగుడఁగ బడలు వడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, పీనుంగులమీఁదఁ దేరు పెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవ్విధంబున వెండియుం గిరాత శక బర్బర పారద యవన ప్రముఖమ్లేచ్ఛసేనల రూపడంచి నీమూఁకలు కలఁగం దఱిసి చిత్రవర్మంబు మైచాయగా నారాచంబులు నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులివోలెం బోవం బోవ దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతి రథికనికరంబు రభసంబునం బోకు పోకు మనునెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం దఱిమినం దత్కలకలంబు విని యతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను,కం దగిలెడుసైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం
పం[1]దీవ్రశరార్చుల నం, దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్ల చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శతియు హయత్రిశతియు వసు,మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మదమెలరారన్.

వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన శైనేయుపై బెట్టు గిట్టి నట్టెమొన. 69

క. నరతురగద్విరదరథో,త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపుం
బరికించియుఁ గానం ద, త్త్వరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహాస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గా దని,సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిసైనికులుఁ బెక్కుల్ తూపు లొక్కుమ్మడిం
గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు తత్కోదండసూతాశ్వకే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె నుర్వీనాథ యాసేనకున్. 72

1. దీప్రతరశరార్చుల, నందఱ వడిఁ బఱపి.

క. కదిసి నరేంద్రుఁడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మానిచి నిశిత
ప్రదరముల నతనియంగము, పొదివె శకుని తోడుపడఁగ భుజబల మలరన్. 74

వ. పొదివిన నొదివిన కోపంబు నాటోపంబున. 75

మ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుఁడు గాంధారేశుచాపంబునుం
గురువంశాగ్రణిసూతుకంఠము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గరమాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచినఁ దురంగస్తోమ మామేదినీ
శ్వరుతే రచ్చటు వాయ నీడ్చికొని పెల్చం బాఱె దుర్వార మై. 76

వ. ఇత్తెఱంగునం బాఱిన. 77

క. తమ్ములు దొరలును నేపఱి, యమ్మనుజాధిపునిపజ్జ కరుగుటయును సై
న్యమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయరుగుదెస శినిప్రభుఁ డరిగెన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 79

క. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలవుఁ జలము సిగ్గు విడిచి య ట్లొక్కనికో
ల్తల కోర్వక విఱిగిన పుత్త్రుల నే మని విందు నేను రోయక యింకన్. 80

క. అనుడు నతఁ డవ్విభుని కి, ట్లను నీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు చే
సినఁ బొటిల్లినయాపద, విన కుండఁగ వశమె మీఁదు విను తెలియంగాన్. 81

వ. అట్లు గాసి యై కోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబష్ఠటంకణపారదప్రముఖదేశం
బుల బలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబునం జని సాత్యకిం జుట్టుముట్టిన
నాజెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు తలకొల్పిన. 82

మ. విఱిగెం బెక్కురథంబు లొక్క మొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
తఱచై రాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతింత లై
కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబు లై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 83

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱి పోవుట

క. రోషమ్మున దుస్ససేనుఁడు, పాషాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిన్
భీషణముగఁ గవియింప జిగీషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెం పారంగాన్. 84

క. శినివరుఁ డాఱాల్లెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరఁగుచు నవి పై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనకని నమ్మూఁక విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 85

తే. విచ్చుటయు నేఁటఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వెగ డంది పెల్లగిల్లి
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొకలైన యోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 86

వ. ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్ను శైనేయు
చన్న దెసం బుట్టిన యక్కోలాహలం బాకర్ణించుచున్న యగ్గురుం డి ట్లనియె.

క. ఏమి యువరాజ విభునకు, నేమమె సైంధవుని నేమి సేసె నరుఁడు నీ
వేమిటి కిట్లిరథిక, స్తోమముతో విఱిగి తెంపుఁ జొచ్చెద వింకన్. 88

క. అడుకులు దిన్నట్లగునే, కడుపునఁ గుట్టిత్తినపుడు గడుఁ బఱచితి నాఁ
డాడ లెఱుఁగక పాండుసుతుల, నుడిగి మఱుఁగ వలసె నిప్పు డొకసాత్యకిచేన్. 89

వ. భీమార్జునుల బారిం బడి యేమి గాఁ గలవాఁడ వని పలికి యలుక వొడమిన
నంత నిలువక. 90

చ. మఱచితె యాసభన్ భువనమాన్యగుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
పఱచినపాటుఁ బాండవులఁ బల్కిన పల్కులు నాఁటి క్రొవ్వు నే
డ్తెఱయును నెందుఁ బోయె రణధీరుల వారల నల్గఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్టులైతి తగునక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91

ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచితేనిఁ బాండునందనులకు, నింక నైనఁ బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబుఁ జెప్పు మ, వ్వాడఁగు భీష్మబుద్ధి వినక చెడియె. 92

వ. ఇట్లు సేయఁ జాలవైతేని. 93

క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముం,దట నిడుకొని పోర నున్నతగురాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట దఱుముదు గాక యొఱుఁగ నగునే నీకున్. 94

క. అనుటయు నతండు వినియును, వినని చెవులు సేసి మగుడ విక్రమమునకున్
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు [1]పజ్జ సమరంబునకున్. 95

వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెరయం దఱిమి మెఱుంగు
వాలమ్ములవేఁడిమి సూపిన. 96

శా. పాండుక్ష్మావరసూనుసైన్యములు దర్పం బేదుఱన్ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతున్ నొంచి యేనమ్ము ల
ద్దండం బై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్గి దీప్తోజ్జ్వల
చ్చండాస్త్రంబులఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతున్ మహోదగ్రతన్. 97

వ. ఇట్లు వీరకేతుండు పడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు [2]నగుచిత్రకేతుండును
సుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణమయంబు
సేసిన నతండు. 98

క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడంచి ధరఁ దొరఁగించెన్
వారిశిరంబులు పువ్వు ల, వారణమెయి డుల్చుగంధవహుఁడుం బోలెన్. 99

వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు గెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీరొలుకం
గవిసి కుంభసంభవు నురంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మన మూఁకలు
హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100

తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘుజవము

---

1. వెనుక సైన్యయుతుండై. 2. దలమిగిలి చిత్ర.

మెఱయ నేలకు లంఘించి మెఱుఁగు మెఱచి
నట్లు సని తల గోయుట కప్పళించి
యెగిరె నగ్గురు తేరపై కేపు మెఱయ. 101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి నప్పటికి సాధనంబు లగు జేనకోలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుఁదురులు గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు వచ్చి విల్లు గొని పెల్లేసిన. 102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ,దురగములు రథంబు ననికిఁ దొలఁగఁదిగువ నా ధరణిసురోత్తముఁడు బం,ధురపాండవసైన్యసమితిఁ దోలెం జెలుచన్. 103

క. కలశజుని తెంపుఁ జెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండునృపతనూ [1]జులదెస సైనికు లెవ్వరు, నలవు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా. 104

వ. అట్టియెడ. 105

ఆ. అవ్విధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చు, నరిగి దుస్ససేనుఁ డాశినిప్ర
వీరుఁ దాఁకుటయును గౌరవపతి త్రిగ,ర్తునిబలంబుఁ బనిచెఁ దోడువడఁగ. 106

వ. ఆసంశప్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేల రథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్ణి వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణుదెసకుం బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శైనేయుతోడ నానానిశితశరంబులం దురంబు సేయ నతండు. 107

—— దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట ——

క. ధనువు దునిమి నవ్విన నీ,తనయుఁడు పటుశక్తివైచెఁ దలఁకక యది ప
ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, వినుమాతం డతని నొంచువిలు గొని నొంచెన్. 108

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ
దునిమి సొగయ నేసియును [2]భీమునేనుప్ర,తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ దెగక చనియె. 109

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన మనవారును మార్కొని పెనంగి రాశైనేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు మున్నిటం బెనుఁజోఱ దఱిసి పోవు తెఱఁగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి యును యుగాంతకాలరుద్రునికై వడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తన మునుము మొనల భారి సమరుచుండె మోహారంబు మొగంబున గురుండునుం గౌంతేయ బలంబులం బోరికొను చుండె నివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేతను బ్రజాక్షయం బగు చుండం గురుపతి భారద్వాజునాజి యరసి పోవవచ్చి యచ్చటం బాండవసైనికుల సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మొన వనజవనంబు

1. జులసైనికులం దెవ్వరు. 2. భీమసేనుని, ప్రతిన దలఁచి చంపరాక చనియె.

పొచ్చువారణంబునుంబోలెఁ దఱియం జొచ్చి భీమసేనుం బదిబాణంబులను నకుల
సహదేవద్రుపదవిరాట్ద్రౌపదేయుల సాయకత్రయంబులను గేకయు లేవురను
శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూఁటను ధర్మనంద
నుని నైదు తూఁపులను నేసి మఱియు ననేకనరతురగద్విరదరథనికరంబులం బటు
ప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు,నఱకఁ బెఱవారు పొదివిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ములవెల్లిఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబు నుబ్బడంచె. 111

వ. కౌరవపతియు మగిడి యాసైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయ మహీ
నాథుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరిస్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది [1]గిఱిగొలుప నాబృహత్క్షత్రుం డే
డ్తెఱ సూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱి యొక్కదొడ్డ,నారసమ్మున బిట్టేయ నరవరుండు
త్రెళ్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ డమ్మహావీరుపై వీఁక నడరి యప్పుడు. 115

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం,బునుబోలెం గవిసి కోలుపులఁ గోలక్రే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది, సునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతముగన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు,విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యావిలు దునిమినఁ జేవ సెడక. 117

క. గదవైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుఁడు మడియించె నెడన్. 118

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం
గీలించినఁ [2]బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్
ధనురాచార్యుఁడు శీఘ్రం,బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్గి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్సైనికులు కనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముడి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నవ్విప్రవరుం డప్రతిహతతపస్తీవ్రుండు
గాకేమి చూపులన దహించునట్లు తూపులవేఁడిమిం బగఱ రూపడంచుచున్నవాఁ

1. గీల్కొలుపనా. 2. బొడవు సెగసి; బోడిమి సెడి.

డనిన నా ద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునె నాతనిం దలఁకడచి. 123

ఆ. క్షత్త్రవర్మ గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేఱ యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొని యతండు మెఱుఁగులు గిఱిగొను,నారసమున వానినామ మడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శతాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు కన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిష్ఠురబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెగన్ హయ లోటఱి క్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరథుం డై చేకితానుం డోటమిఁ గోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.

క. పెక్కండ్రుదొరలు దనపై, రుక్కున రూపఱఁగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం,డొక్కొ యనఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రత మెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబున బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుం బోని భూపా
లుర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే
యని కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగు కయ్యంబు సేయు
చుండం బాండవాగ్రజుం డాత్మగతంబున. 128

ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుంగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్త్రుసైన్యముల దొందడి నే మయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేఁగు టొల్లొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపఁడె ధర్మజుఁ,డెమ్మెయి వాఁ డొక్కొ నారె యీయున్నజనుల్. 130

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిఁగిన యుక్కులావుఁ, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యిరువుర కెలమి వచ్చుఁ, బనుతు నేనటు శోకంబు వాయవలయు.

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132

ఆ. భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రులొలుక మాటయట సెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి సూచి యిట్టు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏము కలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు నీకును గలఁగన్
భూమీశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కైనన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁ డి ట్లనియె నక్కడ నప్పుడు పాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో
యను[1]వెత నిప్పు డద్దెస భయం[2]బు దిగంబడ నీవు వోయి పా

1. వెఱ. 2. ఉడిపింపఁగ నీవు.

ర్థునిఁ గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్. 135

క. నీతమ్ముఁగుఱ్ఱ రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భక్తుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ జేయదె తాల్మిన్. 136

ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు లనియెఁ దద్రథము రథ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెఱుఁగు దతనికోలఁది యెఱిఁగినయది యు నీ, కేల వగవ నిపుడ యేను బోదు.

వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణుఁ గృష్ణానుజునిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక సేయుదు ననిపలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవు బలి
మియు నతని ప్రతిజ్ఞ తెలుంగును నెఱుంగుదు వేమఱ కుండుము నాకుం బోక
కర్జంబు గాదు కాకున్న నేలినవాని యానతి నడప వలయు ననవుడు నతండు.

క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ ధర్మజు దెసకుం
జనుదెంచువాఁడె ద్రోణుం, డనుమానము దక్కి యుపగు మర్జునుకడకున్. 139

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్ను పలుకుల కూఱడిల్లి యనిలతనయుం డన్న చరణంబులకుం
బ్రణతుం డై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్న యప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్వీరున కి ట్లనియె. 140

క. విను పాంచజన్యపటునిస్వన మదె యిది మఱఁది యెడరు సైరింపక కృ
ష్ణునిరణము సేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దియు మెద్దియు నధికరయమునన్. 141

వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగు రథరవంబును దూర్యనినదంబును దన సింహ
నాదంబునుం జెలగ విశోకుని సారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ
మెఱయం గదలి గొనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరు
నవ్వడముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్రసేనకుండభేదివివింశతి దుర్ముఖ
దుష్పహులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖ దీర్ఘబాహుసుదర్శనబృందారకు
లును సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరౌద్రకర్మసుశర్మదుర్విమోచనులును
వివిధ విశిఖంబులు పరఁగించుటయు లేశ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందం
బునం జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁ
జూచి యభయరౌద్రకర్మదుర్విమోచను లను మువ్వుర మూఁడు వెడందదూపులం
దునిమిన. 142

క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేప్పడ నతఁడు విందు ననువిందసుశ
ర్ములఁ జంపి సుదర్శను బెట్టిలపైఁ బడి యపుడు సావ నేసె నరేంద్రా. 143

క. పెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
తేఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱుక యతనిఁ దాఁకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్.

వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాటించి యక్కుంభసంభవుండు తన
మనంబున వీఁడు విప్వచ్చునట్ల నన్ననుసరింపఁగలవాఁ డని తలంచి యప్పవన
తనయు నుద్దేశించి. 145

క. నను గెలిచి కాక నీ కి,మ్మొన పోఁగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁ డై కాదే చోరఁ, గనియె ననుచు నతఁడు కన్నుఁగవఁ గెంపారన్.

క. నరుఁ డొకరథికుని యనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజసేన సురబల మైనం
దెరలిచికొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది య ట్లుండెన్. .47

చ. ప్రియములు వల్కి నిన్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు గాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు తం
డ్రియు గురుఁడుం బ్రియుండు నని ప్రీతి [1]యొనర్చెదఁ బూని వైరికిన్
జయ మొనరింతు గాక యని సైఁతునె దర్పము సూప కుండనే. 148

వ. అని పలికి. 149

మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం డుర్వికి డాఁటి పోయె నది రశ్మిల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మ్రోయుచు వచ్చి బల్విడుగుమాడ్కిం దాఁకుడున్ గుఱ్ఱముల్
సదిసెన్ సారథి మ్రగ్గెఁ దేరు పొలిసెన్ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150

వ. అప్పు డమ్మేటిమగండు. 151

క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱఁగా గురుఁ డంతన్. 152

క. ఒండొకతే రెక్కి సముద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు కనలు గదిరినమదితోన్. 153

చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ వంచినమస్తక మొప్పఁ బోవుసుం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరపునఁ బట్టి తేసు ప్రజ విస్మయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ బోవుట

ఆ. నుగ్గునూచమైన నగ్గురుఁ డొండొక, యరద మెక్కి యల్ల నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, తేర భీముఁ డెక్కెఁ దేరు ప్రీతి. 155

వ. ఇవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం
జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమ్లేచ్ఛసైన్యంబులునుం
బసులు పులికిం బాఱు తెఱంగునం గలంగి పఱచె న ట్లప్రతిహతగతిం బోయి
సాత్యకి సమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్లు కడచి యవ్వాడముడి దివ్యరథంబు
మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు
నేసిన నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవం
బుల గగనంబు నించి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీమసంజ్ఞాపనంబు

1. యొనర్చినఁ...గాక నిను సైఁతునె; యొనర్చెద...మొనరింతుఁ గాకనిన సైఁతునె.

నకు సంతుష్టాంతరంగుం డై తనలోనన యతని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల
యెలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు తన ప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి
తన్నుం గౌఁగిలించికొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములు బంధులుం
దెగం బొలియుట తెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం
గాచికొనునో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు సేయుచుండె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁడు మనబలమునఁ
గలిగెనే మదాత్మజులఁ గాల్పఁ బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడు వానిఁ జెనయు టరిది. 157

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్డు కర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజు మార్కొని రథంబున వింశతిసాయకంబు లే
సిన నతఁ డేడు తొమ్మిదులు చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే
ఫునఁ గుదియించె నారథికపుంగవు లట్లుతొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగునెడ భీమసేనుండు. 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని వెస మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁ దత్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్ధమలీలన్.

ఆ. విరథుఁ డై యతండు వృషసేనురథ మెక్కెఁ, బాఱుటయును గలఁగఁబాఱె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలికొని రయమున. 161

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట

వ. చని యడిచిపాటు కదుర నతనితో ని ట్లనియె. 162

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో, దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితయేని వారిఁ జొర నీ ననఘా. 163

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా, దము మేలుగఁ దలఁచితొక్కొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు వల దీ
క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁ జెప్పు, మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునన్
మన మొన కైనయీయెడరు మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్చెద
న్వినుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికోల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి, చినయది యస్థిరపు గెలుపు సెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు సూవే, మన వెరవును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నద్దెస నున్నకర్ణాదులం

గొని కవ్వడి మొదలగునమ్మువ్వురకుం జాలి [1]సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేను సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కిన యందఱ నిలువరించుట మేలు నీతో వచ్చుట కర్జంబు గాదు పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నట సనియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును మున్ను కృతవర్మచేత నివారితులై నరునితోడ [2]నలువుం జనక కెలని కుఱికి యఱిముఱి మన మొన దెరల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణరావంబులకతంబున నతనియున్న యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయఁ బాపికొని చొచ్చి వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపం గడంగి.

క. ఆయిరువురతో నజ్జన,నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతనృపచాపము రో,షాయత్తత నుత్తమౌజుఁ డార్చుచుఁ దునిమెన్. 169

తే. తునిమి తోడన యురమాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రాజొండు చాప మెత్తి
యతనిహయముల సారిధి నవనిఁ గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల సూతుం, బొరిగొన విరథుఁడయి నృపతి పోలివోవక యు
ద్ధురగతి గద గొని చని త, త్తురగంబుల సారథినిఁ జిదుర్పలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రారథికు లమ్మ,హీశుఁ డేతెంచి యెక్కె మద్రేశు తేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బొరిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్ణుండు కౌంతేయుల గెలుచు నని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతని యాటోపంబు దలంచి రేలెల్లను గన్ను మూయండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁడై, పోయి పోయినట్ల పోయెఁ గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లాతని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టులను నన్నరనాథున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరివుచ్చి భీముఁడు మదంబున నర్జునుదిక్కు పోవఁగాఁ
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనపేరెలుఁ గెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుఁ డుదగ్రగతిం మరలెం మహీశ్వరా. 175

వ. అట్లు తార్కొని యర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుశరంబులు దూలించుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టువఱుచుచుఁ జాపంబులు విఱుచుచు మైమఱువు లఱువుల్లు సేయుచు మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేఁడిమి సూపి యేపునం బెనంగునెడ నయ్యనిలతనయుండు. 176

1. సింధురాజు ప్రాణంబులు నిర్వ. 2. నరుగంబడక.

క. విలు దురమునఁ జేసి గుత్తిం,బుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జేడ్పఱచిన సిగ్గఱి, కలఁగి పఱచి యొండురథముఁ గర్ణుం డెక్కెన్. 177

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి,ట్లను నమ్మినబంటు పిఱికియై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో,ధనుఁ డేమని తలఁచె నొక్కొ తనచిత్తమునన్. 178

వ. అని యట్లుండె నాకర్ణునిబింకంబు పిదప నెట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కిట్లనియె. 179

తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముదెసకు
మరలియురవడిఁ గవియ నయ్యురుపురకు మ,హాద్భుతం బగుసంగ్రామ మయ్యె నధిప.

క. బలుదేగలకైవడి బెబ్బులులపగిది మత్తకరులపోలిక దర్పో
జ్జ్వలసింహంబులచాడ్పున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారథికవరుల్. 181

క. పెనఁగునెడం గర్ణునిది,క్కునఁ జతురంగములు బెట్టుకొల్లల నాభీ
మునిమీఁదఁ గవిసి మంత్రిం,చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలుపునన్. 182

వ. అనవుడు నాంబికేయుండు. 183

క. తోఁడరెడుకొలఁదియె వానికి, వడముడిభుజవిక్రమంబు వారల మన్నమె
ప్పుడు వినమె కర్ణు వినమో, యడిబీరపుఁదులువ గెలుచు నటె పాండవులన్.

ఉ. సూతసుతుండు పాండునృపసూనులఁ బోర జయించు నంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనసుదాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యపేతకళంకులు వారు వారికే
లా తగ వేది దైవము తలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185

వ. తానును తమ్ములుం జెడుదు రింతియ కాక యొండు గలదే యది యట్లుండె
భండనంబు తెఱంగు చెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డిట్లనియె. 186

చ. సమసిన సేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుఁడు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము చిగురొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెసన్ విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెనఁ బెనంగొన వాహనచోదకుండు నై. 187

వ. అతండు శక్తి వైచిన. 188

క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, తునిమి మరున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్. 189

క. వాని నెడ నఱికి యప్పవ,మానతనూభవుఁడు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా,సూనుండును సాయకముల [1]సోనలు గురిసెన్. 190

క. చెలఁగుపటుసింహనాదం,బులు అంకెలు గాఁగ వారు పోలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండొరులకు మా,ర్మలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరభసోజ్జ్వలులై.

1. సోనఁగ.

ఉ. అత్తఱిఁ గర్ణువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తురుల్
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్పి మరుత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము తల్లడిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బన్ప నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగ జెట్టిఁ దాఁకినన్. 192

తే. బలము లచ్చెరువంద నట్లలవు మెఱయ, నీసుతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగములనొంచి,సూతునోనేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తినతఁడు.

క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమస్తకంబు శితశరపటు
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్ణుఁ డేడ్పుతోఁగనుఁగొనఁగాన్. 194

వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు సేసికొనినవాఁ డగుట నప్పాండు
తనయుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయుతెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ. 195

మ. ఖరనారాచము భీమువక్షమున నాకర్ణుండు బాహాబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్ఠురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్. 196

మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పుట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్ముఖుం
డురయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 197

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్ముఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రుయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు పడుటయు. 199

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు క్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ వల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁడు
ద్యోతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిద్ధుఁ జేయుడు
న్నాతశరంబు లన్ని వెస నాఱె నతండును దద్భుజంబులన్. 200

వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు. 201

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునిఱొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వ
భయముఁగదురఁజేయ రయమున నరదంబు,దోలికొని యతండు తొలఁగఁ బాఱె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 203

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మరు
త్తనయునిచే నారాధా,తనయుం డిట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్. 204

క. అట్టన నేల మహాబలు,పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మా

ర్పెట్ట రనినఁ గర్ణాదుల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిర మై. 205

క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్పు
త్రుం డతఁడు భీముతేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు కందక యున్నే. 206

క. వినఁడె జరాసంధాదులఁ, దునుముట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడునో భీ
మునితోడఁ బెనఁగువా రే,మని కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బాలకులన్. 207

క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెఱపాం,డవులును సాత్యకియు హరియు డాఁతురె యుగ్రా
హవమునఁ [1]బ్రాణము లావున, నవిజయ్యులు వారిఁ బోడర నగునే తనకున్. 208

చ. అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విష మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారటపెట్ట నన్యులం
గినిసిన యట్ల మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వై హృదయతాపము వచ్చిన[2]ఁ బల్కెఁ దొండులన్. 209

వ. ఊరక బవరంబు తెఱంగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదుం డును దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్ణునోటమి సయిరింపం జాలక వడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు తానును నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు. 210

ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగు వాలారుతూపుల,బాఱు నిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ.

క. అనిఁ బడిన రాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటిబ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి [3]లా, వని భీముని నొంపవలదె యని తెం పెసఁగన్. 212

ఆ. కదిసి దెబ్బదేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్టిఁ ద్రుంచె. . 213

మ. రయమారన్ బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి పొంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచున్
హయసందోహముఁ గూల్చి [4]హాస్యమునకున్ హాసంబు సేయన్ గద
న్భయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214

వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండు కోదం డంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు సేసి పెల్లేసిన నతండును దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పరుసునఁ బాదచారి యై పెనంగు నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్ష చారు[5]చిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్మలును ధర్మపుత్త్రానుజుం దాఁకిన నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగిఁ దోఁప నక్కుమారసప్తకంబును రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నాసందునఁ గల్పితస్యందనుం

1. బ్రాణంబులు వినుఁ, మవిజ. 2. నొడ్డఁబల్కెఁ దే. 3. రా, నన. 4. యాస్యమునకున్ హాస్యంబు. 5. చిత్రశరాసన చిత్రధ్వజ.

డై యాసూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన. 215

క. అఱిముఱి నిరువురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఁకిన నయ్యు
ద్ధఱు నెత్తుటఁ దోఁగి కడున్, వఱలిరి కల్పాంతనవదివాకరులక్రియన్. 216

క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధురబాహావీర్యంబులు, సరి యై మెఱయంగ నధికసంరంభములన్. 217

ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్కట మొగిం బరఁగింతు రేపుమై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విపయిన్ నెఱయింతు రుగ్రులై
యొండొరు మేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్టు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218

క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన న,న్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధురతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు తమ్ముగమియుం దానున్. 2 9

తే. సూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచేఁ జచ్చి చచ్చి
బలములఱుగ నాకర్ణుండు తొలఁగిపోవఁ, [1]జూచుఁ దెగిపోఁడు పడిననీసుతులఁ జూచి.

వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణువిక్రమాటోపంబు దీపించిన 221

క. గొడుగునను వింటికొమ్ముల, సిడమున నరదంబునందు సెల లవిసి కడున్
వడి నిగిడెడుచాడ్పున న,వ్వడముడి దెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 2 2

క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223

వ. అప్పుడు. 224

క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణుఁ గావుఁడని పనుచుటయున్. 225

భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరు లై కడిమి వెలయఁ దలకడచి యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి [2]ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు జలధరంబుల చందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిఁగిన దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున వారిం బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్రజుండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణు దెసకుఁ దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురు తమ్ములు పొలిసిన దుర్యోధనుండు తన మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

1. చూచి తెగి మ్రోడువడిన. 2. ధారాధరంబులు నగంబు నంబుధారలం గప్పు చందంబున.

నొంది యాసభ నమ్మెయిఁ బాండవులం బఱిచిన పాపఫలం బనుభవించె నవుడు
వైచిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెఱ్ఱికార్యము నాదు
ర్మతిఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల,కత వినియెదఁ జెప్పు చెప్పఁగలయది యెల్లన్. 227

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డి ట్లను న ట్లనిలజుం డార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనిపయిం
గవిసి ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమసేనుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు
బెట్టిదంబులగు భల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులు సూతరథ
రథ్యరథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగ సుభటాంగంబులుఁ దునియలై
తొరఁగి పెరుఁగు నెత్తురుటేఱులవెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బతితశేషం
బగునబ్బలం బిరుగెలంకులం దొలంగి[1]యంపపెట్టునేల కవుల సని చూచుచుండె
వెండియు రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుత
నందనుండు. 228

క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక,ర్ణాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సం
శోభితశరమున నేసి మ,హాభల్ల మురస్స్థలమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

క. ఆలోనన యారథికుని, ఫాలస్థలి నోలి నెనయఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలిచెన్. 230

తే. అఱిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱపెబలువింటఁగర్ణుండు పటుశరములఁ,బట్టపవలింటిసూర్యునిప్రభలు పొలయ.

వ. ఇ ట్లేయునాసూతనందను విల్లు[2]విదుర్ప దోఁపక గుదుసువడుటఁ జక్రాకృతిం
బొలుచునలశిఖలచెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు
నిగిడించు హేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మి కనకాభరణంబులచెన్ను
చేకొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబుగైకొన్నకైవడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు.

చ. పవనజుచాపముక్త హరుఁపగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో
నవి పెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతు మే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రరక్షు తే
రి వెనుక కుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలింపక భీముఁ డ త్తఱిన్. 233

అది సూతనందనుఁడు తొ,మ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుఁడు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలకయు, న్మదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱికినన్.

మ. కరవాలంబున వైచి యారథికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని
ష్ఠురచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు మ
చ్చరముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెం పొప్ప లంఘించినన్. 235

వ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినపీఠంబు [3]నడుగున

---

1. యంపపెట్టున కవుల; యంపపెట్టుకొలంది కవుల. 2. నిడుపు; నిలువు. 3. నొదుఁగున; నొదుకున.

నొడింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి యతని పొఱుటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందఁ దూఱె ననుతలంపున నతనిం బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నుఱుకుటయుం దోడన తోఁచి రాధేయుండు రథచిత్ర గతులు మెఱయ రయంబారఁ బెక్కునారాచంబు లొక్కమొగిం దనువునఁ జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగుపడియును వెన్నీక మున్ను విన్వచ్చుచేతం జచ్చిన సామజంబుల హయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధ విశిఖంబులఁ దునియలు సేయుచు నెఱకులు నో సేయుచుఁ గర్ణుండు కదిసి తఱుమఁ దదీయ స్యందనంబునకు దుర్గమం బగు నని యతం డర్జునాస్త్రపతితంబు లైన చతురంగం బుల తిట్టలమోలంబు సొచ్చిన. 236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము పొందియు న ట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు. 237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యం,బును నొలసిన నేయ టుడిగి పోయి కదిసి న
ఫ్వనమో మొప్ప నతని క్రిట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్. 238

—కర్ణుఁడు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట—

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కాంక్ష దీఱ
నొప్పుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక. 239

వ. అని మఱియును. 240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, తిని మునివై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై
నని సేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుఁడవో లెన్. 241

వ. అట్లు నీయెడ లుండదేని. 242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము నను బోఁటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెదవేఁ బోయి బ్రతుకుపొంక ముడుగుమీ. 243

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృష్ణుని పనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతముల నాతనిఁ బిఱుసనఁ జేసి భీము దైన్యము పాపెన్. 244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని విన్వచ్చుం డు
ద్దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్. 245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యఱువదినాల్గు నారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమ్మారుతి సారథియగు విశోకుండు తే రాయితంబు నేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు విన్నని మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు సగర్వ

గమనంబునం బోయె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో ని ట్లనియె. 246

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్లభంగిఁ గౌంతేయులకుం
గలపాలిఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే. 247

క. విను మడుగులపైఁ బడి యై,నను నెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరుల[1]కినుపడఁచి బ్రదు,కనవలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగునె చెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరులు సెప్పిన, నైనను విననేరఁ డట్టి యతిబాలిశు నిం
కే నే మందుఁ గొడుకు దు,ర్మాని గనునె బ్రదుకుపోకరాకలు దెలియన్. 249

వ. అది య ట్లుండె. 250

ఆ. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురుసేన సొచ్చిన,యప్పుడ తెగియెఁ గార్య మదియుఁగాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 251

వ. సమరవిశేషంబు తెఱం గెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డి ట్లను నట్లు శైనే
యుండు కౌంతేయులఁ గూడంబోవ నలంబుసుం డను రాజు బలంబు మెఱయ
నతని మాఱ్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్మవిదారణం
బును మర్మభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరఖేచర విస్మయకరంబును నగు
సంగరంబయ్యె నొక్కింత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు. 252

క. [2]తురగములఁ జంపి సారథి,శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలువారెడున
న్నరపతితల యిలఁ బడ ను,ద్ధురభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253

క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు,శ్శాసనుఁడు మొగంబుగా వెసన్ నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా,యాసంబున దుస్ససేను హయములఁ జంపెన్. 254

వ. చంపి యతని రథంబునకుఁ గవియుడుఁ ద్రిగర్త ననేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు
నేమం గలవారిం బంచశత రథికులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలువడం
జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నా సత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేన సైనికులు
తొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులు కవిసినఁ గండడంచి కడచి
గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు [3]వెలువడి సుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసించు
చున్న నచ్యుతుం దయ్యోధవరు నాలోకించి నరు నుద్దేశించి. 255

మ. కృతవర్మాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణ ప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెబ్భంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డిట్లేపుమై రాకయుం
గత మాధర్మజుపంపు నీదెస సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజ శ్రీగర్వ నిర్వాహకున్. 256

---

1. పెను పడఁచి. 2. హరులఁ బడనేసి సారథి. 3. వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబున సేరి ట్లాశ్వాసితుండుగా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక నాక ప్రియంబై తోఁచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి మీరథికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భార ద్వాజుబారి నున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రొద్దునుం బెద్దయు వ్రాలె నది యట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్మాదు లగున నేకయోధ వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిప్పురుషార్థపరుండు డప్పిం బడి తెప్పిఱం గాననియాలోనన కయ్యంబున డయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తి చాతుర్యశౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల డెప్పరం బైనతెఱంగు పాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె గురుం డామిషంబునకు వేచుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే యనుచున్నసమయంబున నాసోమదత్తసూనుండు శైనేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని యదల్చి వెండియు. 257

భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుచేసి మడియుట

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తెంచిన [1]యప్పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు కాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల బంధులోకమునకుఁ బ్రమద మెసఁగ
నంతంతఁ జనుదేర నాదటం గనుఁగొను శౌరికిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస సేయుఁకిరీటికి నాలావు తేటపడఁగ

తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువునశోణితంబు
వఱపి పఱువుప నిలిచిన నుఱక పట్టి
వ్రచ్చి పడవైతు [2]నెందుఁ బోవచ్చు నీకు. 258

క. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేఁతకుఁ దెంపునేసి యడరెడురథికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరువిత్తని నన్నున్. 259

వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును. 260

ఆ. ఎదుర నుండ వెఱచి మద మఱి దవ్వగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల పెచ్చువెఱిగి
ప్రేలె దిపుడ పట్టి నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల. 261

వ. అనియి ట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు పలుకుచుఁ దలపడి పలు తెఱంగులమెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్లొకళ్లమార్గణం బులు మగిడింపుచు వర్మంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేయుచుఁ దమ్ము నేన లేనికపోసు సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పర తురంగదారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యధ్వజపాతనంబును

1. పాండవాగ్రజునకుఁ దలవంపు గాఁగ మఱియు. 2. నెందు వోవచ్చు.

నితరేతరధనుశ్శాతనంబునుం జేసి యీసునం గరవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచారులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుకసేపు డప్పి దీర్చి కొని క్రమ్మఱం గదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుఁగుల నొడ్డనంబుల నంగవంచనంబులను వ్రేటుపోటుల నవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు చుండి విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగు పెనంకు వకుఁ జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు [1]మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని కృష్ణుండు జిష్ణున కి ట్లనియె. 262

చ. పెనుమొనతోడ ముట్టి పెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁ జేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రుబారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెసఁ జేకొని కావుము పాండవోత్తమా. 263

క. అను నెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకునను జ
న్మునిఁ బట్టి పుడమిపై వైచినఁ గ్రిందై యోపినంత సేయుచు నుండెన్. 264

వ. అమ్మురహరుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడి వచ్చి నీశిష్యుం డోరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగునే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 265

తే. ఒండుదెసఁ జక్కఁ జూడ రాకుండునట్లు, కాఁగ రథములు పయిపయిఁ గ్రమ్మె వార
లెక్క టొక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁ గాఁ దగ దీ రెండు నిట్టు లుండ. 66

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెద నయ్యోధవరునిం గాచెద నని యె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సోమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి పడ వైచి వానివలచేయి నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయం గృపాణం బెత్తి గళంబు దునియ వ్రేయువాఁ డై పూఁచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుం బోలెఁ బొలిచి నీసైనికులచూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేను మేయు మని పలికినఁ బార్థుం డక్కౌరవోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించుచు వెడంద వాలియమ్ము గ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్రతేజంబును [2]రయంబును బరఁగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజగంబుచందంబున శోభిల్లె నిచ్చ్పుకసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు తన్ను నఫలితప్రయత్నుం జేసినవాఁడు గాండీవి యగు టెఱింగి యాఱికోపంబున గర్హించుమనంబుతో నతనిదిక్కు సూచి తగునెలుంగున ని ట్లనియె. 267

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్మమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశుం

---

1. మేలుచేయి గైకొని కదియంబోరుట. 2. రయంబునం జేసి యేసినం.

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడొ యింద్రుఁడొ రుద్రుఁడొ నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా. 268

వ. అనిన విని యతం డబ్బాహ్లిక పౌత్రు నాలోకించి. 269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యురు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబనియే నినుం బగఱు చంపఁగఁ గావఁగ నేనిమీబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ష్టపఱిచి చంపె దీ వతఁడు చచ్చునె యాఱడి యేను గల్గఁగాన్. 270

వ. మీ రందఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు చంపితి రని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు తన్ను నీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసోమదత్తి నుప లక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి. 271

తే. క్షత్రధర్మంబుకీడునఁ గటకటా మహాత్మ నీయట్టివాని కి ట్లధికపీడ
సేయవలసె నాప్రతినచర్చింపు మెల్లపనులకును మూలమాసు యోధనుఁడచూవె.

వ. అన్నరపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు శైనేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున కరంబులు వఱచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుండయ్యె నంత నొడలి కుత్సాహంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి కరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వత్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యేలుం గెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిరశ్ఛేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్యలోకంబున కరిగె నాశినివరుండు తన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యువధప్రకారంబుపన్యసించె నప్పుడు మనసైనికు లిట్టు దగునే యనువారును గోపం బేమి సేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది విధివశంబు పొమ్మనువారును నై రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

క. గురుకృతవర్మాదిరథికవరులకు నవిజయ్యుఁ డైనవాఁడు శినివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బకుకురువరుచే నాతఁ డి ట్లగుట సూతసుతా. 274

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కి ట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమవంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవమీఢునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుండై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు తనపుత్త్రికి దేవకికి స్వయంవరమహోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవాన్వయజాతుండగు శిని యన్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరఁగూడిన రాజలోకంబుఁదొడరి పోరంజాలక నిలి

చిన సోమదత్తుం డొక్కరుండునుం బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరుల చేత విరథులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యాదువీరుం డాక్రమించి బాహ్లికతనయుం గొప్పువట్టి యొఱగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం జంప నొల్లక తన్ని విడిచినం బోయి సిగ్గునఁ దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు తపంబుసేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుం డై వరంబు వేఁడు మనినఁ దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును గడచనుటంజేసి శినిమనుమనిం బడ వైచి తన్నుం జాలుతనయు నీ వలయు నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యెఁ దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు సేసె నని చెప్పిన నాంబికే యుండు కయ్యం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కి ట్లనియె.

ఆ. సోమదత్తి యిట్లు చచ్చినఁ దదనంతరంబ రథము సింధురాజుదెసకు
నరుఁడు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికవరులు నృపుఁడు.

వ. బరవసంబు సేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె న త్తె అంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరి శ్రవునివలనం బుట్టునెడరు తెలిసి గెలింగి తొలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు దారుకునితోడఁ బార్థునిప్రతిన నెరపం బూని పలుకునెపంబున మనమరదం బాయితంబు సేసికొని యెల్లి కయ్యంబునకుం గొని ర మ్మని చెప్పెనప్పు డెట్టియడి యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁ డై పలికె నాచందంబున నంతకు మున్న యాసూతునకు నే తేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరిం చిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవ మేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహంబులవేగంబు నెఱయ మెఱయం బోలుచుగరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నాశై నేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం డచ్చెరు వంది న నతనికి నవ్విధంబు కొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నసనకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నే తేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికసంరంభంబునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ ని ట్లనియె నగుచు. 278

క. భూరిశ్రవుండు చచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుఁడు సాత్యకితోడం
బోరం దొడంగె మనము వి,చారింపక యెద్దవలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు నతనికి నావక్రరక్షకులు కడంగి రయము మెఱయఁ
గదిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవునిదెసకుం దఱిమె నప్పుడు శైనేయ రాధేయులపో రెల్లవారును వెఱఁగుపడి చూచుచుండి ర త్తెఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం గలుగదు విను మట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు. 281

కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడి పోవుట

చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణుఁ డెయి నెత్తురు వఱ్ఱుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములన్ సిడంబు వెసఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దరమిడి నుగ్గుసేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పురుషత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 282

క. శరవేగము రథగమన, స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు సుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు కృష్ణునిరథమును రథ్యములును సూతుఁడు నగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బనూన మయి చూవె యంతయధికుం డయ్యెన్. 284

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నట్టియెడ మున్ను దారుకుండు తేరు దెచ్చు సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వాని పిన్నతమ్ముండు మేలిమి రథంబునం దగు తురంగంబులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసి యారథంబు వచ్చినఁజూడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరుని సారథి రథసహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథోద్ధీర్ణుం గావించి రనవుడు నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన. 285

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్టు లనియెఁ గర్ణు, చేత నవమానితుం డయి చిన్నవోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ బలుకకుండెఁ, గినుక నెరియుమనంబుతో మనుజనాథ. 286

వ. పదంపడి త న్నా సూతపుత్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోఁక నాడుట నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బనియేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయు రథంబున కభిముఖుం డై. 287

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టి తతండు తోల సం
గ్రామియు లేక పాఱునెడ నెవ్వరు తిట్టిరి నిన్ను గెల్పు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యింతగర్వ మే
లా మును ని న్నెఱుంగమె చలంబును సాత్యకి యిప్డు గెల్వఁడే. 288

క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె యెడపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మైఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ దోఁచెం బ్రజకున్. 289

వ. ఇంతపట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవకుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి నధర్మంబున నభిమన్యు విల్లు దునిమితివి దానికి నీవు కనుంగొనుచుండ ధర్మప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పాపం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు సేసెదనో యటు సూడు మని పలికి తఱిమిన

మన సైన్యంబు లఱిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకారం
బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్మి యగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయోధ
నుండు రాధేయున కిట్లనియె. 290

సీ. శైనేయుఁడును భీమసేనుండు నిరుదెస రా నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేడ్తెఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక ప్రొద్దాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడు నీయట్టిజోదునకు శల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికిఁ జేయార్పవచ్చునె చేటుకాల

ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంతియ తనతోడి, వార సోదరులును వీరు ననిన
నేల యెల్ల మనమ యేలుద మిత్తఱి, నలవుఁ బలముఁ జూపవలయు నీవు. 291

వ. అనిన సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజుబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱి వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశమ
న్నన గల మేటిబంటు ప్రధనంబున [1]నింతలు సేయ కున్న నొ
ప్పునె యనిఁ బేర్చువాఁ[2]డ నట భూవర దైవమ నేర్చు నావుడున్. 293

వ. ఆతండు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయుం డగు నాసవ్య
సాచి గాఢప్రతాపము గల యగ్నిదేవుండునుం బోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు
నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబుల యవయవంబులుఁ జామరచ్ఛత్త్రకేతు
శకలంబులుఁ గోదండగదాదండాది హేతిఖండంబులుం గీడె రసి పాఱునెత్తురు
టేఱులఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థా
మలు కడంగి తమ తోడన తఱుము జయద్రథుం బిఱిందికిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దు
లావునం జేవయెక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు పరఁగించిన నవి యతం
డొక్కొక్కటిం బెక్కు తునియలు సేయం దఱిమి యందఱు నొక్కుమ్మడి
నొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ము లమ్మధుసూదన ధనంజయుల తనువులం బఱపిన
నన్నరుం డలుక నొక్కొక్కరుని బెక్కు నారాచంబుల గ్రుక్కించి. 294

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము

క. సింధుపతిదెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ, సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా. 295

వ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱుఁగువాఁడితూపులు మేను, గాఁడ నేయ నొచ్చి కర్ణుఁ డలిగి.

క. అఱువదియఱువదియమ్ముల, నెఱఁకులు నో నాడ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱిఁగించె ముగ్వురకు న, త్తఱిఁ గద్భుతరసము వెల్లిఁ దేల్చె జనములన్. 298

1. వింతలు. 2. డనుట.

ఆ. నరుఁడు నూఱుతీవ్రశరముల నయ్యోధ,వరునితనువు రక్తవార్దిఁ దోఁప
నాతఁ డట్టినూఱులై దడరించె న, వ్వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు కర్ణునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిద్ధము సేసి యతని, జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్ధచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు పరఁగింప నర్జునుండు నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేక చండకాండంబులం గప్పినఁ గర్ణుండు నిలు నిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతని బహుశటు ప్రదరంబులం బొదివె న ట్లియ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తులై సుర లగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం డని పనిచె నక్కాలంబునం గిరీటి కోపాటోపంబున, 301

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్మాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁ డై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడున్ ద్రోణాత్మజుం డెద్ది యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయున్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషసేనుఁడును వారి గెడన కూడి,పార్థుతనువునఁ దూపులు పఱపి రట్లు
పొదువునలువురపిఱుఁదను బొంచిసింధు,వరుఁడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిమీఁద.

క. గురుతనయప్రముఖరథిక, వరులభుజాపక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱిముఱి నిగిడ్చె సైంధవుమీఁదన్. 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయివీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ గదిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబుగుణంబుఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
న్ఖండీభూతములున్ విదారితములు న్భగ్నంబులుం గా సను
ద్దండుం డై యడరం గలంగి పఱచెం దత్సైన్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి యై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి విశ్వచ్ఛండు వియచ్చరుల కచ్చెరు వందించె వెండియు నొర లందఱు నొక్కటఁ దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 307

క. పావక హయకేతనగాం,డీవములం బార్థుమైఁ గడిందివడిన్ సై
న్యావళియు దేవతలు నా,నావిధములఁ బొగడ నాటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం డతనివరాహ,ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

క్కజముగఁ బడ నేసిన నీప్రజ తామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309

క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురథికోత్తము ల
క్షీణజవమునఁ బ్రసారితబాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా. 310

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు తెంపుసేసి సైంధవున కడ్డం బైనం జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గానక యపుడు గఱచుచుఁ బ్రొద్దు దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డి ట్లనియె. 311

ఆ. చక్కఁ [1]జలము పెనఁగఁ జన డింక నినుఁడు పశ్చిమధరాధరంబు సేరఁ బోయె.
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁ జేసి కాని దాయ పడఁడు. 312

వ. అది యెయ్యది యంటేని 313

క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కిన చంద మైన సైంధవుఁడును గౌరవయోధులుం గడుం బ్రముదమునన్. 314

వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీపూనిక దీర్చికొ మ్మని పలికినం బరాక్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందు సవ్యసాచిం గనుంగొనుచు నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 315

క. అది రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెసఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
పొదలెఁ దలయెత్తి హర్షాస్పదమతి సింధుపతి యప్పుడు పడమర చూచెన్. 316

వ. తదవసరంబున. 317

ఆ. ఎలమిఁ దేరిమీఁద నిలుచుండి పడమ రఱ్ఱెత్తి చూచుచున్న యిద్దురాత్ము
మస్తకంబుఁ దునుము మసలక యని యర్జునునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి. 318

అర్జునుఁడు సైంధవుని తల దునుముట

క. అతఁడు కని గంధమాల్యార్చిత మై దొన మెఱయుచున్న శితశర ముగ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును, గతిఁ గొనుక్రియ నది హరించె గ్రక్కున శిరమున్.

వ. అప్పుడు సత్వరుం డై. 320

ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్ప దది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321

క. పటుశరముల మీఁదికి డాపటికిఁ వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె [2]సముత్కటరయమున శిరముఁ గందుకక్రీడగతిన్. 322

వ. అట్టియెడ. 323

క. మాయపుఁజీఁకటి విరియుడుఁ, దోయజమిత్రుండు మగుడఁ దోఁచెఁ బ్రజకుఁ గో
పాయత్తు లై [3]బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి [4]శితబాణములన్. 324

క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

---

1. జాఁగి పెనఁగఁ. 2. ననుత్కట. 3. చలంబునఁ. 4. చేపారి వెసన్; చెడిపాఱి వెసన్.

దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమఱక యుండెఁ జిత్రస్ఫురణన్. 325

వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యుం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజవైరి యెంతదడ వింక నిలుపంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెవట వైచువాఁడ నేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు. 327

వ. వినుము వృద్ధక్షత్త్రుం డను సింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁ డశరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమఱి తల దునుమం బడు నని యాదేశించిన నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు శకలశతం బయ్యెడు మని తన తపంబు బలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబుగట్టి వనంబునకు నియతుం డై యరిగె నట్లు కావున. 328

క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, వాతనితొడమీఁద వైచునది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యొంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329

వ. ఆ వృద్ధక్షత్త్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వమ్మహనీయాస్త్రంబు నాశ్రయింపు మనవుడు నర్జునుం డట్లకాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయుక్తుం డై యుండ నమ్మహాస్త్రంబు మాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతని తొడమీఁదఁ బడిన నతండు తదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది భూతల పతితం బగుటయు. 330

తే. పగిలి యాతనితలనూఱు[1]పఱియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమున మునిఁగె నపుడు, సంహరించె నయ్యస్త్రమాసవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడుపుశక్తి గనుఁగొని నేలల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, గ్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధీ. 331

సీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
మఱికూలుటయును విస్మయము గావించెఁ జూపఱ కట్లు పార్థుండు ప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవులు కన్నీళ్లు దొరఁగ నత్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళితాత్ము లై రత్తఱి ననిలసుతుఁడు

ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు చేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుపూన్కి
నెఱయ కెఱిఁగి హర్ష నిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతని యోధులెల్ల. 333

వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమోదంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం

1. వ్రయ్య లయ్యె.

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గౌతుకాయత్తం బగుచుండ నటమీఁది వృత్తాంతం [1]బెఱిఁగింపు మనుటయు. 334

ఉ. బిందుచిదాత్మనాదమయపీఠ చతుష్కలసద్విహార ని
ష్యందిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య[2]విధాయక చిత్స్వరూప ని
ష్పందనిరంజనాస్ఖలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
నందరసైక[3]తాత్మలయనక్రమ నిష్కలబోధపుష్కలా. 335

క. ఆస్తికచేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నాస్థిమాళికాశబలితవ
క్షస్థల సుమహితనిగమ,ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 336

మాలిని—

శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తి నతార్తి
ప్రతిహనన నితాంతప్రౌఢహేలావినోదా
యితభువనవితానాహీన[4]నిర్వాహమోహ
వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా. 337

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.



1. బు వివరింపు. 2. విధాయి తపస్స్వరూప. 3. తాంతలయ. 4. నిర్వారమోహా.

శ్రీరస్తు

శ్రీగణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము—పంచమాశ్వాసము



ధామలసదపాంగ
వ్యాధూతప్రణతదురితవర్గ[1]నిరోహ
దోబ్ధాత్మకదేహా జగ
దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా. 1

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగు నరనారాయణుల విక్రమవిహారంబు విని వెఱఁగంది యాంబికేయుండు సంజయు దిక్కు మొగం బై. 2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లెట్టి
రవ్వార్త చెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్టు లనియె నరేంద్రా.

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు సేసె నాసమయంబున నిక్కడ. 4

చ. కృపుఁడును ద్రౌణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహో
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు గాకయున్ విశిఖకోటుల నల్లన కప్పుపెల్లునం
గృపునిశరీర మొయ్య నొఱగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్. 5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి తేరు దొలంగం దోలుకొని పోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁబెట్టం జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్వతుండు తనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గౌఁగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె. 6

1. నిరీహ, దోబ్ధాత్మక; నిరాసో, దోబ్ధాత్మక; నిరోధా, బోధాత్మక.

క. కురుబలముఁ దోడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది శూరోత్తమ నీ
వురవడి గెలిచితి భాగ్యస్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే. 7

క. ఆవృద్ధక్షత్త్రతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వి
రావహునిఁ గర్ణు నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటిఁ బాండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుం విజయంబు ప్రాఁతె నీ
పను పొనరించువార మట భారము నీయది గాదె [1]యెప్పుడున్. 9

తే. అనుచు నుద్గతమందస్మితాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో [2]ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకు,చున్న వాఁ డని పలికిన నన్నరుండు.

వ. అట్లు కాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమౌజుండును సముచితసల్లాపంబులు [3]సేయుచుఁ దో నేతేర సాంద్ర
శోణితపూరసేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి
నాలోకించి. 11

చ. కరులు రథంబు లశ్వములు కాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తెఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ గప్పినచందముఁ దోఁపఁ జేయుచున్. 12

వ. భవదీయ బాహావిహారంబునుదారత్వం బిట్లుండు నే యని యగ్గించుచు నరిగి
సమయోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు ఱిచ్చవడి యునికిం జేసియు సమ
రంబు చాలించి తమరాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్న యుధిష్ఠిరాదుల
సమీపం బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు. 13

సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట

తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ముదేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ మెసక మెసఁగఁ
బార్థుఁడును గేశవుండును బాదచారు,లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్విభునకు.

వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 15

క. నరపతి యానందాశ్రులు, కరసరసీరుహముల నొత్తి కను తనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరుపాఱఁగఁ గ్రుచ్చి యొక్క కౌఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17

క. చే నెత్తుర్గా కుండం, గా నాసైంధవునిఁ జంపి క్రమ్మఱ మీరల్
రా నోచితి సౌభాగ్యం, బేను పొగడునట్టి దయ్యె నీతని [4]కరుణన్. 18

1. యెయ్యెడల్. 2. మనము ధర్మ, తనయుఁ గానఁ బో వలవదే యినుఁడు గ్రుంకు. 3. సేయ సాంద్రశోణితపూరసిక్తం బైనసంగ్రామ. 4. కతనన్.

క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదు కోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డా జయద్రథుఁడు వ్రాలి,సిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 9

వ. అమ్మహీపతి యమ్మహాత్ము నుద్దేశించి. 10

క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూ పడంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిల జగములకు, దేవ భవద్భక్తు లకులఁ దీర్చుట యరుదే. 21

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుట: గౌరవులు చెడిర కాఁ దలంచెద ననుటయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగు నీకు నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యనునెడ ననిలసుతుండును సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గొమరార నద్ధరణీపతి చరణంబులకుఁ బ్రణతు లైన నతం డెత్తి కౌఁగిలించికొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్మాదుల సంరంభంబు మర్దించుట పేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండు నుత్తమౌజుండును దగిన తెఱంగునం గాంచినవారి నుచిత వచనంబుల సంభావించెఁ దదీయ సైన్యంబెల్లను బ్రమోదభరితం బై కయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్వుచుండె నా సమయంబున శోకవిస్మయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22

ఉ. ద్రోణుఁడుఁ గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కైననుం జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి తెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయిన క్రీడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23

వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైన చిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికిం బోయి పరుల జయంబును దమవారు సమయుటయును నుగ్గడించి మఱియును 24

సీ. బల్లిదుఁ డగు భీష్ముఁ బడ వైచి సోదరవర్గంబుఁ దాను ననర్గళముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న పొలిసె నేడక్షౌహిణులు కిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్ప [1]జిట్టలు నాకుఁ బూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్శనుఁడును లోనుగాఁ గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేఁడు
తే. కలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ యైన, నొండెఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
దండి నై తెగఁజూచిన నొండెఁగాక, యెట్లు పాయు నా కిందఱఋణము చెపుమ.

క. నరుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బొరిగొనఁ జోర వీవు సూతపుత్త్రుఁ డొకఁడ మా
ర్తుర మార్కొనియెడు నతనికి, వెరవును గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26

వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేడ్పడి సైంధవుం గోలుపోయె ననవుడుఁ గటకటం బడి యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 27

చ. నను మదితూఁటువోవు వచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

---

1. జెట్టలు.

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పనె దేవకోటికై
నను నవిజయ్యు భీష్ముఁ బ్రథనంబున నాతఁడు చంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోఁచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై వెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతి యడ్డసాళ్లలు నేఁడు గాండీవము క్తబహూపటిష్ఠబాణ
మూర్తి గవిసి నీకు నార్తి యొనర్పంగ, [1]నాఁకగొనఁగ నెట్టులగుఁ గుమార. 29

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, క్రూరపుఁబాపపుఫలంబు కుడుపక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీఁదు, శ్శాసనుఁడును గర్ణుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగు పాండవులకుఁ, జేసినకీ డెల్లభంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచియైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేఁడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నే నొక బ్రాహ్మణుండనే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును సైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాఁడన కానె యేల నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను,దంచితగర్వమున ననికిఁ దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ ని ట్లుడి,కించెద వొకవలన నీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట

వ. అని పగతుర యుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలే దీరే, తలపట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు పుచ్చ నరేంద్రా. 37

క. కావున మనసైన్యంబులు, నేవ సెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబాహావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో,పాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుఁడ వగు మనఘా, నాసుతు బోధింపు వగపునకుఁ జొరకుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగినపాంచాలురు కలగి రేనియు వారిం బో నీక పొదివి తెగఁజూచు
నది యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయ,మున వదనం బెలమిఁ బొంద మును [2]కలఁగిననీ
మొనలెల్ల నొక్క మొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

1. నాఁక గొలుప నెట్టు లగుఁ గుమార; మాన్ప నెట్టులగుఁ గుమార నాకు. 2. కలఁగి కలం
గని మొన లొక్క మొగముగా.

వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగు
మనంబుతో సూతనందనుఁ జేర నరిగి యి ట్లనియె. 43

క. అరుల కభేద్యం బగున,ప్పరుసున బలుమోహరంబు పన్నించి తుదిం
జొర విడిచెఁ గాని గురుఁ డ,న్నరు నాఁగఁడ యతఁడు కీడు నాకుం జూడన్. 44

క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప,ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లొకొ యతనికడిమి కుంభజు,నికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్. 45

క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక మున్నె ఱేఁగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, మనసేనయు నవ్విధమున మడియక యుండున్. 46

క. మన మెంతచెట్టలమొ ఫల్గునుపై నాతనికి నంత గూర్మి కలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మనుట కార్యమగునే మనకున్. 47

చ. అన విని కర్ణుఁ డి ట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినతుల పోరుఁ గాక నరుబీరము లావును నెక్కు డైన వా
ని నుడుప వచ్చునే విధియ నేర్చు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48

క. కావున మనసైంధవునిఁ, దైవము తెగటార్చె నంతఁ దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం,గా విధి [1]పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49

క. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదు మొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు, ననిమిషులకు వేడ్క పుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్.

క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడు తేరు తేరు నలిఁ దాఁకినయ
ప్పరుసఁదన మేమి సెప్పుదుఁ, బోరి మిడుఁగురు లెగసి కైదువుల పొడి రాలెన్.

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవుని చావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం ద్రోచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁ
గించినఁ జతురంగంబుల యంగంబులు ధర దొరఁగి చిక్కువడ మదకలమా
తంగంబు కలంచిన కమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గల బలు
మగ లెల్ల నొక్కమొగిం గవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది
బాణంబులను నకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల మూఁడు మూఁడు మార్గ
ణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల
నైదైదమ్ములను ఘటోత్కచు నలువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేది
ప్రముఖయోధవరుల ననేక సాయకంబుల బెట్టువఱిచి సింహనాదంబు సేసిన. 52

క. ఆధర్మనందనుఁడు సక్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ గోదండము ను
గ్గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁ డ,బోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బొలుపఱి వ్రాలెన్. 53

1. యెటు పంచె నట్లు గడఁగన; యెట్లు...గడఁపఁగ.

తే. ఇట్లు మూర్ఛిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, వచ్చెననియెడు నెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందె,వారిబలములు ద్రోణుఁ డేపారి కదిసె.
వ. అంత. 55

క. తెలివొందె యుధిష్ఠిర నిలు,నిలు మని రభసమునఁ దాఁకు నీసుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు సేసె
నిందలి యందలి చేయంగల సైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన
వుడు సంజయుం డి ట్లను న ట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్దండ
రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శైనేయాదియాదవులును
ద్రుపదప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును గుమారవర్గంబును
మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజు
పై నడరిన నతం డత్యుద్దీర్ణుం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గల బలుమగ లిరు
గెలంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణి
పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడ నీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట
ఘోటకంబుల యంగంబులం గ్రమ్ము దెంచు రుధిరం బది యడంచిన నమ్మైనల
కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకసృగాలరవంబులు చెలంగ వా
రది సరకుసేయక సముత్సేకంబున నెత్తురుటేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమయం
బునఁ గేకయరథికులును ధృష్టద్యుమ్న తనయులును లోనగువారిం బెక్కండ్ర
నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువుర బఱిపియుఁ గడిమి
నెఱపం బ్రతాపశీలుం డగు శిబి సాహసరసికుం డై. 57

క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది,శరము లతనిమేనఁ గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁ డు,ద్ధురుఁ డై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్.

తే. త్రుంచి తోడన ముప్పది తూపు లతని
యొడల నాటుడు హయముల మెడలు సూతు
గళము నజ్జనపతికుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లషట్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు. 59

వ. అప్పుడు. 60

తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీము
నేనుపై వడిఁ గాళింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె. 61

క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెసఁ, దనమురదము వానితేరు దాఁక బఱపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రమ్మెం, గనుకని నెంపపాడి నెదరఁ గాలం గేలన్. 62

⊷ భీమసేనుఁడు దుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట ⊶

వ. అమ్మహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు చేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్సోదరులును నద్వీరుం బొదివిన నతం డద్భు
తంబుగా [1]ధుర్యునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి
జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనిసూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి
[2]బెట్టిలపై వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తివైవ మలంగి వెరవున నొడిసి
కొని దానిన యవ్వాడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు
భల్లంబున నడుమన నఱకె నంతఁ గురుకుమారు లమ్మారుతిం జుట్టు ముట్టి
[3]విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్మదుని తేరి కురవడించి తురంగంబులం
బొరివుచ్చి సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణుస్యందనం బెక్కె నయ్యిరువురు
నప్పాండుతనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱికొలుపం గిట్టియారథంబు కూల
నవలీలం దన్ని దుర్యోధనద్రౌణికృపకృతవర్మకర్ణశల్యబాహ్లికులు చూచుచుండ
నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్విధం
బునం జిత్రవధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి పుద్రుండు రభసో
ద్రేకంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెంగాక మానవు లిట్టివారునుం
గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యిద్ద ఱొక్క తెరువునం బోక
పఱచి రక్కుమారకంఠీరవుం డక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి యొత్తువిరిదామ
రలం దెగడుకన్నులం గౌంతేయాగ్రజు నుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం
జేర్చునప్పుడు తన్మూర్తి నతండును నకులసహదేవద్రుపదవిరాటులును దేఱిచూడ
శంకించి మాఱుమొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గుఱుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు తోడై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీ, కొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64

తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమ ద్రుపదవిరాటసాత్యకులుమఱియుఁ, జేయఁగలయట్టిమేదినీనాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు తనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతనితో
ని ట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయుచందంబు గాక
రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవే యని పలికి
సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశైనేయుండు భూరిశ్రవుండు చచ్చుట
యొప్పదేని నిన్నొప్పెడునట్లు చంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచావొప్పు నొప్ప దని
యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లునునం గాని కా దని భంగించె ని త్తెఱంగున
నొండొరుల నోనాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటక
స్యందనసందోహసమేతంబుగా నక్కొరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన
బలంబునుం దానును నాతనిఁ గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ
గవిసినం గని ధృష్టద్యుమ్నుండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

---

1. ద్రుమునరదంబు. 2. బెట్టిలతో నేసి; బెట్టిల వ్రేసి. 3. విశిఖశిఖలం గోపించి; గుప్పిన విశిఖంబులు గుదియించినం గోపించి.

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ. 66

తే. సోమదత్తుండు తొమ్మిది సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు నేసిన నలిగి యతఁడు
నతని [1]నన్నియమ్ములన మూర్ఛితునిఁ జేయ, రథముదొలఁగఁగంగఁదోలెసారథి కలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁ బో నడుమన్ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకారదైత్యవ్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్త్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారున్ [2]వెఱ వానితోడియనికిం గ్రేడించి రుర్వీశ్వరా. 68

వ. ఇట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునప్పూర్వగీర్వాణునికోల్తల కోర్వక మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన. 69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సుస్థిరుఁ డై తద్బాణనిహతిఁ దెరలక యతని
స్ఫురనారాచంబులు పది, యురమున నాటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్. 70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నఱకెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము,వడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా. 71

అంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వుం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొదివిన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుమురు సేసె నింగి కెగసి మ్రోఁగుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావిమేన మేఘంబున గిఱిగొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దలద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్త్రుండు వానిం బరిమార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడింబానందనుఁడు నిలు నిలు నాబారిం బడి యెందుఁ బోవచ్చు ననవుడు నారథికుం డతని నవలోకించి. 72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు తండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి [3]యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరుబతోడ ననవుడుఁ బుత్త్రశోకాభితప్తుఁ డైనయతఁడు కనలి. 73

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వే, నక్కొంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతురవే
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు తిందున్. 74

క. [4]అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి దుర్దాంతగతిన్. 75

క. గిరియై పఱతేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గుఱునిపట్టి తెరల్చెన్. 76

సీ. హైడింబుఁ డల్గి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన దనుజగణంబు మాతంగతురగ

---

1. బదిసాయకముల మూర్ఛ. 2. బెఱవారితోడి. 3. యలుక. 4. అని పలుకుచు దానవపతి.

రథనివహంబుతోఁ రారాజు మొన నెల్ల [1]నొక్కత్తుగాఁ ద్రెళ్చి యురవడింప నన్నరనాథుండు విన్నఁబోయిన గురుతనయుండు నీకు నీయనికి నేమి పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడి మానవులను ద్రెళ్చెడి నడంతు

ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రౌణిబాణదారితాంగు లైరి పాండుసుతులు తేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము. 77

వ. అని యవ్వలను సూపి కృపకృతవర్మకర్ణవృషసేనుఁను దుశ్శాసనప్రముఖు లైన కొందఱు తమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పనిచిన నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామ భీమనందనుల సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78

మ. పటుబాణాహతి ద్రౌణియంగము చలింపం జేసి తచ్చాప ము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువిల్లెత్తి యు
ద్భటబాహాబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయుఁ మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79

వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ చించిచెండాడం బాండవ బలంబులు దర్పం బేది మార్పెట్ట లేక చూచు చుండ నుద్దండపరాక్రముం డగు నా ఘటోత్కచుండు దర్పంబున నెక్కఁ టొక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు దానిన యద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు తొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యంద నంబునకుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతని తురంగసారధి రథంబుల రూపడంచిన.

ఆ. ఒక్క తేరిమీఁద నుండి ధృష్టద్యుమ్న, భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ దెరలక యంత సుద్దామసేనతోడ భీముఁ డడరె. 81

వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్ముపువ్వరం గ్రొవ్వఱ నేసి భాసమానమార్గణంబులు నిగిడించిన. 82

మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములన్ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడన్ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో [2]కేచి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెన్ మథించెం గడున్. 83

వ. ఇట్లేకాక్షౌహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్రంబును జామరమరాళంబును గేశశైవాలంబు నాయుధమీనంబును మాంసమేదో మస్తిష్కపంకం బును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగు నదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నప్పుడు దర్పం బున సురథుంఁడును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుం డును బృషధ్రుంఁడును జంద్రసేనుండును జండరయంబునం గదిసి బాణంబులు పరఁగించిన నప్పాంచాల కుమారుల నమానుష విక్రమంబున సమయించినం

1. సుక్కెత్తుగాఁ ద్రెళ్చి; సుక్కెత్తుగాఁ గొని. 2. కేచినం బేర్చి నె, త్తుటఁ.

గోపించి కుంతిభోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుమువ్వు రతనిం బొదివినఁ బదు
మూఁడు మేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముదండంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం
గాలదండంబుఁ బోనికోలం దేరిపైఁ ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యర
దంబుఁ దోడన ధృష్టద్యుమ్నుండు కొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున
గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును దాను గవిసె
నంత మూర్ఛ దేఱి హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువు కాఁగఁ జేసికొని కడంగె. 85

వ. తోడన ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినం దత్సైన్యంబు లొక్కమొగిన
మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్త బాహ్లికపురస్సరంబుగా నురవడిం
చిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీఁకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను
సైనికనికర వివిధాభరణ మణికిరణ కలాపంబులుఁ జర్మవర్మాతపత్త్ర కేతుకీలితరత్న
రశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె నట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి పోరు
నప్పుడు. 86

భీమసేనునిచేత బాహ్లికుఁడు సచ్చుట

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁడుఁ, బెనఁగఁగఁ దోడ్పడియె వచ్చి భీముఁడు కడఁకం
దనమఱఁదికి నక్కొఱవుఁ, డెనయే యని బిరుదు [1]వాడి యేత్తెఱ నొంచెన్. 87

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖవోనినారసమున సాత్యకి యేయునెడను ముద్గరమున భీ
మునికొడుకు వైచె రెంటం, దనుప్రన నొవ్వడరి సోమదత్తుఁడు సోలన్. 89

చ. తనయుఁడు మూర్ఛవోయిన సుదగ్రత బాహ్లికుఁ డచ్యుతానుజ
[2]న్మిని దలపడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి [3]వయిచెన్ మెయి నాటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తల వ్రయ్యలైన నిష్ఠుర,కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం
దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగు భవత్కుమారశతకం బాకిమ్మీర వైరిం
బొదువుటయు దశనిశిత బాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియెఁ గర్ణానుజుం డగు వృక
రథుండు కడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు
సేసినం బడ నేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం బేర్చిన భీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతి
మాళవత్రిగర్త బాహ్లికప్రముఖంబులగు దేశంబుల బలంబులు బలువిడిం గవిసినం
గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతాన సమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు
సూపిన నవి మడిసియుఁ జడిసియుఁ జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱంగుపడి

1. లాడి...నొర్చెన్. 2. స్మని...ముంచి వృకో. 3. కొని చెచ్చెర; మెయిఁ జేకొని.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం డుత్సాహ దీప్తుం డై యాధర్మతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయత్వాష్ట్ర సావిత్రంబు లగు సాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్విభుండు ప్రత్యస్త్రంబుల వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన నదియు నట్ల యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మహీపతియు నమ్మహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్ట ద్యుమ్నుం డతని కడ్డపడిన సారథిసుతోడి యనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్ట పరఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కి ట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి పెట్టు తఱుమఁ గౌరవబల మొం
డొండ గలంగెడు సెదగు, దండితనము చూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు. 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తిన్ నరున్ వెండి మ
ర్దింపం జుల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేను గల్గఁగ రిపు ల్జృంభింతు రే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుఁడు మహోదీర్ణాకృతిం బొల్చినన్. 97

కృపాచార్యుండు గర్ణు నుపాలంభించుట

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కి ట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁడున్ మహి యేలుమాటల
న్నగఁటిమి యిమ్మెయిన్ నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ బే
రుగొనిననీకు ని ట్లనుట [1]క్రొవ్వులు దక్కుము చాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు పలుక నేటికి, [2]నిన్ని చెనఁటిరజ్జు లనికి నివి తోడ్పడునే. 101

క. క్రీడికి మును మన మందఱు, నోడు టెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుఁడుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్టు లగున్. 102

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డి ట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే డుగుఁ గడుం బెలుచన్ మును వ్రాసి కాదె వృ

1. క్రొవ్వులు వల్కుదు. 2. నెన్నఁగ నీరజ్జు పనికి.

ష్టి నిగుడఁజేయు నంబుదము సెల్లదు నీపలు కింతవట్టు నైఁ
పన తగు నింక నే మనినఁ బొలుఁడ నాలుక గోయుదుం జుమీ. 103

వ. అని పలికి మఱియును. 104

క. నరు నద్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బు సెడఁ [1]బొగడి కొఱకొఱకాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే,శ్వరు నను నేమిటికిఁ గానివారిం జేయన్. 105

క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి గ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని కర్ణుని దెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చి,వార లతనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియెఁ గనలి.

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టి దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగునె నాచేయి దాఁకి యుడిగినభంగిన్. 108

క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డి,జ్జనపతికిం గాఁగ నేను సైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు సంభ్రమ మనియెన్. 109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్త్రు నుద్దేశించి. 110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే,శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు నను౯
ధర యేలింపఁగ నున్నా,రరు మీకుం దగునె సంగరములోఁ గలఁగన్. 111

క. క్షమియింపు మనుడు నతఁ డురు,శమ మొందినఁ గర్ణుఁడుం బ్రశాంతుం డై వి
క్రమకేళి సలుపఁ బ్రతిసై,న్యము దెస మొగ మయ్యెఁ బటుగుణధ్వని సెలఁగన్.

వ. ఇట్లు కడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ బొటకిల్లిన యనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీఁడ కాఁడె వీనిఁ బొదువుఁడు పోనీకుఁడు పడవైపుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబులగు నారాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపుమాపి యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు చేసినం జూచి సవ్యసాచి సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడు మార్గణంబులు తన తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరంబుల నొప్పించి భుజశిఖరంబున బలునారసంబులు నాటించినం జేతివిల్లు పడియెం బడుటకుఁ దలంకక యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని వివ్వచ్చుండు వెడంగుపడునట్టి వేగంబున వివిధ విశిఖంబులు నిగిడించిన. 113

మ. కడకన్నెట్టనిచెల్వుఁ దాల్ప నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడువేగంబున సూతుమస్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు సేసి యారథికుమై గాఁడంగఁ బెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాఱె యెక్కెఁ గృపుతే రర్కీశ నిర్లజ్జుఁ డై. 114

1. బొగడి గొనకొని యుచటక.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాఱిన నీడం బోవు మనసైనికులం గనుంగొని
కురువిభుండు. 115

క. నిలువుఁడు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవిఁ దక్కఁ గలపాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడు నా, యలవుఁ జలము ననుచు నడగె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కి ట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్ని మీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతని శితప్రదరంబులఁబారి కగ్గ మై
యొలసినఁ గావఁగా వశమె యీతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు గ్రమ్మన నెయ్దుము నిల్పు మవ్విభున్. 118

క. అనుటయు గురునందనుఁ డమ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మాన్పెద బీభ
త్సునికడఁక యెమి మూఁడినఁ, జనియెగు తలకడచి సాహసక్రియ ననుచున్. 119

ఆ. గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్ష సేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేచితేని నెవ్వ రెదురు నెపుడు. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్త్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమీశ్వరున కి ట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర యైనన్
దురమునఁ జుట్టఱికం బను, గరు సిడికొను టేల కలుగుఁ గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మవు నన్ను మద్గురుం
దక్కినవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెదుఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్మమద్రపతులు గల రెట్లును బాండవ
సైన్యంబు సమయింతు మూఱడు మని వెండియు. 125

తే. మమ్ము కాదు నీ వెవ్వరి నమ్మ వెట్లు, నమ్ము కున్నను నే మగు నరవ రేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనడుము, సొచ్చుపులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడు నన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు
దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు
కడంగినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతిసేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు
నాజెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు పరఁగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం
బాఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్రు రాజులు నిలు నిలు మనుచు
బరవసంబు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం

జూచి రోషావిష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు తాఁకి నీవు కొంవఱ నిర్జించితి వని
దుర్జయత్వం బెక్కించుకొనకు మేను జుమ్ము వచ్చినవాఁడ ననుటయు నతండు
నిన్న కాదె వెదకెద మద్బాణంబులకుం బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పాం
చాలవరుం డతని నుపలక్షించి. 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోఁచినవాఁడ నగుట యట్లుండె నినుం
జూత మట సనక డగ్గఱు, మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు పలుకుచుం బలుదెఱంగుల
మెఱుంగుటమ్ముల నేట్లాడి రట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజు వెల్గొడుగుసొంపు[1]జింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబుల యోధవీరశతముం దన్మాన్యులన్ ముప్వురం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు పొగడన్ దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 130

వ. ఇవ్విధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామకట్టెదుర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు చెల్లాచెదరైనం గని ధర్మజసమీర
సూనులు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి
సేనలతోడ నడరినన్ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మనప్రజ
మీఁదఁ గవిసె నాసమయంబున నంబష్ఠశిబివంగాది దేశంబులబలంబులు భీము
సేనుచేత మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్ఠాది దేశంబులబలంబుల
సవ్యసాచి సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ [2]గాంతే
యుల మొనలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన. 131

సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట

ం. అలిగి నరుఁడు భీముఁడు నిరు, కెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికిఁ, దలకొని వడి నురవడించెఁ దత్సైన్యంబుల్. 132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడుఁ బేరగ్గలికలఁ
దఱుమఁ జతురంగములుఁ బేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాఁకి గాండీవముక్తవిశిఖ
శిఖలవేఁడిమి [3]కోటఱి చెదఱి పఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవసైనికుల నిలు నిలు మని
యదల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామంబు
భీమం బయ్యె నందు. 134

సీ. సాత్యకి విల్లర్ధచంద్రబాణంబున నఱికి యాబాహ్లీకనందనుండు
ముప్పదేనమ్ముల నొప్పింప నతఁ డొండు విలుగొని యాతని నలుగుటమ్ము

1. వమ్ము గావించి. 2. గాంతేయబలంబుం; గాంతేయుల మేనులఁ. 3. కోటాఱి.

లై దింట నేసి మహారజతధ్వజం బిలఁ గూల్చి ధనువు చెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిఱునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేఱొకవింట నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు

తే. తాఁకి మాతండ్రిపై ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియుసుఱు
గొనియె బలునారసమున నాశినివరుండు. 135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురు,వీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁగఁ దాఁ
బోరెడునెప్పటిమునుముమ,హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు క్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడున్
వచ్చి గురుండు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తి యై. 137

క. వే ఱొకవిలు గొని యెమ్ముల, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిఱిగొలిపిన నో
టాఱి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, పాఱ నతఁడు తేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లెన్. 133

వ. కొండొక సేపునకు సేద దేఱి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవ
త్యం బగు శరం బేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకం బగు సాయకంబున
శమియింపం జేసి పెల్లేసినం గని కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్రతిన సేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేఁకువ సెడి మా
ర్కానఁ దగదు నీకు భీముం, డని సేయు మొగమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యాతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదుసైన్యమున కడరె. 141

వ. ఇట్లు చని యుధిష్ఠిరుండు తన తమ్మునకుఁ బెను ప్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును
సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బవరంబు సేసినఁ గృపకర్ణకలశభవులు కడంగి
రయ్యుభయసైనికోత్తములు సంరంభంబునం బేర్చిన సైన్యద్వయంబును రయం
బునం గలయక బెరసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచు తమంబునకుం
దోడుపడి చూడ్కులు నిగుడ నీకున్నను దమకంబునం దమ తమ పేళ్లు బిరు
దులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస వీరులు
పోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రం బై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టడరి పాఁ
డవు లుద్దండబాహాసంపదలు చూపిన నేపరి కౌరవబలంబులు కలంగి చీకాకుపడి
చీఁకటికతంబునం గొడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పోలు పఱిన నయ్యాఁ
చార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్దామసామర్థ్య

బున సకలచతురంగంబులం [1]బూఁచున ట్లొనర్చి యొక్క మోహరంబుగా నమర్చి యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామ సౌబలుల నునిచి [2]నడుకొన శల్యు నిలిపి యన్నరేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె నను టయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్తెఱంగునం బన్ని బహుళతిమిరం బున సమరం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కి ట్లను నాసమయంబున నక్కురు భూపాలుండు తమకాలుబలంబుల నెల్ల నాయుధంబులు పెట్టి దివియలు పట్ట నియోగించిన. 142

క. మున్నాపని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁ గాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు తెచ్చిన నద్ధరణీవరుండు రథంబున కైదును గరికి మూఁడును దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱియును వాని కెలంకులను గేతనంబులకును వగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహ రంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాఁటి పొలిచె నట్టియెడ మణి భూషణంబులను రత్నకేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వ రిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బది యును గరి కేడును దురగంబునకు రెండును గాఁ దత్పరికారంబునం గరదీపికా లోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యస్త్రగురుండు మధ్యం దిన మార్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ము లతో ని ట్లనియె. 144

తే. శల్యకృతవర్మముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజుఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డోరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు. 145

పాండవకౌరవవీరుల ద్వంద్వయుద్ధము

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్చుఁ గిరీటిం గర్ణుండును భీమసేనుని నేనును గెలుతు మని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరి సేనయు నురవడింప నెన్నండును జూడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁ బాండవాగ్రజుండుఁ దనవారల ద్రోణుమీఁదం గవియుం డని పనిచి తానును దఱిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్మయు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధ నుండును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుండును ఘటోత్కచుని గురుపుత్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుం డును మత్స్యరాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని

1. పూడుచు ట్లొనర్చి. 2. నడుమన.

[1]హలాయుధుండునుం దఱపడి రిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు
ననేకు లనేకులఁ దార్కొనిరి సోమకసైన్యంబు సమయించు నక్కుంభసంభ
వుని ధృష్టద్యుమ్నుండు మార్కొనియె నట్టియెడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజునిచాపము ద్రుంచెఁ గృతవర్మ
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హస్తం బుచ్చి పో శక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హయసూతులఁ గోదండమును బొడి
సేసి హార్దిక్యుండు చెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు కృపాణము గొన్న నఱకెఁ దో
మరముఁ బూనిన రూపుమాపి మఱువుఁ
తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నారసంబు లి ట్లమ్మహాబలుచటులవిక్ర
మంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికిఁదొలఁగినగురుబల మలరె నధిప.

క. భూరియు శినివరుఁడు శరాసారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱపి వడిం
బోరు నెడ భల్లమున నాకౌరవువిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడియై శక్తిఁ, ద్రెళ్ల వైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్త్రుం డతనిపయిం గవియు
టయు ఘటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి దొడ్డతూపు లడరిం
చిన నతం డవి మగిడించి పెల్లేసిన నేదువెఱగి న ట్లయ్యసురవరుండు దశవిశి
ఖంబులు రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఛ వచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతు
దండం బవలంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికనారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరుఁ దొలఁగ సూతుఁడు తోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురుపతియు శరస్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేఱొకసమగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యన మెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజుఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందు గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నా ల్గతఁ డెత్త నెత్త ను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

1. నలంబుగుండునుం.

గ్గల మగుభీతి రాజు దొలఁగ [1]వెస దాఁటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్. 154

వ. మనమూఁకలు నట్లకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కౌరవేంద్రుండు వేఱొక్కతే రెక్కి తోఁచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణ విక్రమంబు వెలయం బెనంగునప్పుడు. 155

క. అమ్మాద్రీసుతుఁ డేపునఁ, దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు తదంగమ్ములు నొప్పించెఁ దీవ్రకాండశతమునన్. 156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు. 157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
ర్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నన్యదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెసన్ గద వైవ నడంచె నప్పుడున్. 158

వ. దానం బెండువడక యప్పాండునందనుండు. 159

కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికొపునం బొడుచుచు నవమానించుట

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్యలయ్యెఁ
దునియ లయ్యె నేలఁ దొరఁగంగఁ జేసి పెల్లేసి తెరలుటయును నెద్దె నతఁడు.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గర్ణుండు కదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమాటలు దలంచి యొండు సేయ నొల్లక యల్లన వింటికొపునం గడుపు వొడిచి నవ్వుచు నెక్కుడైనపగఱ నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నరుండు గురుసేనతోడ బిరుదై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమారుండును నట్లు కర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తన బ్రదుకునకు రోయుచుం బోయి వేఱొక్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు. 161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుఁడు పొలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుఁడు శల్యురథం బస్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్. 162

వ. ఇట్లు మత్స్యానుజుండు తాఁకిన. 163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛ వోవ
నేయ సారథి తొలఁగంగ నెగచె రథము. 164

వ. ఇవ్విధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటి సైన్యంబులు శల్యునుర

1. దాఁటుటఁ గానఁ డాతఁడుం.

వడికిం గాక తెరలినం దఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాఢ్యుం డగు[1]హా
లాయుధుం డతని మేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
ద్రేకపవికారుఁ డై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గ్గై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతిన్ సమా
టోపము చూప నాతఁడు కడున్ వెసఁ బాఱె భయార్తమూర్తి యై. 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీనందనుతోఁ బోరునెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁబడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలఁకక యొండుకోదండంబు గొని నీదుపుత్త్రుండు నొంప నాచిత్రసేను
శరముల గ్రోల్చి తత్తురగంబులను సూతు ధరఁ గూల్చె వెస భవత్పౌత్త్రుఁ డపుడు
తే. కలఁక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరువ, దేనుతూపుల నొంచిన నెసక మెసఁగఁ -
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుము నక్కు,మారుఁ డేఁగె హార్దిక్యుని తేరిపైకి.

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితక్షత, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితినాథా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణపట్టిచేయి పెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం
దలకడచి యతనిం బొదివి యాసైనికోత్తము నంపసోనఁ గోటఱి చఱచినం బ్రదీ
ప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు
నెడ నప్పాండుపౌత్త్రుం డతని ఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాటిం
చినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరా జొప్పి యవ్వీరుం గ్రూరశరంబులం
గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు సేసిన. 169

క. వింధ్యాద్రివోలె నాప్రతి,వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తా,వంధ్యాస్త్రము లక్కుమారవరుపైఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి కదిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగు శ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిర
తనయుం డెక్కె యొక్క సముద్దండం బగు కోదండంబు పుచ్చుకొని ఖండనంబు
సేసె మనవారు నయ్యువరాజున కడ్డంబు సొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకు
నియు సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయు నెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూపురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్గి యేయుడున్
నకులుఁడు మూర్ఛ వోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ దెలివొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱుం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

1. ఆలంబుసుం.

వ. ఇట్లు గాంధారపతి పడుటయుఁ దత్సారథి తేరు తొలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తి వైవ నదియును దునిమిన ఘనం బగు ధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయ నేసి యగ్గౌతముండు కోపంబునం జంపఁ దలంచి పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కు సైనికులు శారద్వతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేక ద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున వెస నాఱు నైదునారసము లాతఁ
డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్ దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు
మంటలు గ్రమ్మెడుమహితాస్త్ర మేయుడుఁ గాలంబు గా కిది కలశజునకు
ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాదశాస్త్రంబు లొకముష్టి నలవరించి

తే. యేసి కర్ణుండు తునియలు సేసె నడుమ,నంతఁ గురురాజు యువరాజునదరగురుసు
తుండు శకునియు శల్యుండుఁ దోడుపడిరి, వారలేడ్వురతాఁకు నవ్వీరుఁ డోర్చె.

క. ద్రుమసేనుఁ డడరి పటు బాణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో
పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్తమై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లు ద్రుమసేనుండు చచ్చినం జెర్చిన కోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగు నతనిం గూడుకొని కురురాజు మొద లగు నేగురురథికులు వెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమదగతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం గలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శైనేయు నేయుటయు నతఁడు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసినం బుత్త్రశోకపీడితుం డగు నాసూతపుత్త్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్లు డరు నయ్యిద్దఱ నాశినివరుండు కినుక యెక్కినయెత్తెఱం జిక్కువఱిచె నప్పుడు గాండీవగుణదేవదత్తమహారావంబును హాహాకారంబును వీతెంచిన నయ్యంగరాజు రారాజున కిట్లనియె. 177

కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచన సేసి సాత్యకిం దలపడుట

క. అదె పార్థుఁడు తనమునుమున, కొదవినసేనలఁ గలంచునుబ్బి వతఁ డితనిం
గదియఁగ రా కుండకమును, పొదువుగ మే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్. 178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యు పోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యెఱింగె నేని విష్వచ్చుండు వచ్చు నతం డెఱుంగ కుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలు బల్లిదుల నట పుచ్చువలయు

ననుటయు నమ్మనుజవిభుం డిది లెస్స [1]కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ దుర్విషహులు తోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయు మద్దిక్కునం దక్కిన పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలువు మనిన నతం డమ్మెయికిం జనియెఁ దదనంతరంబ. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా, ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రథికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండునుం గోపాటోపంబున. 181

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కులును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నెత్తురుటేఱులు పఱపి వానిఁ దోలఁగం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరునద్భుతవిక్రమ, మున కోర్వక కలఁగఁబడిన మొనఁ గనుఁగొని నీ
తనయుఁడు తనయరదము నా, తనియరదముమీఁద నత్యుదగ్రతఁ బఱపెన్. 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశైనేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పొలివోక యతని [2]గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మెఱి యొరునితేరుపైకిం బోయెన్. 185

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తే. [3]పతి కలంగ శైనేయుఁ డబ్బలము బాణ, నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱంది
యడరి యర్జునుతో విస్మయావహముగ, నాహవము సేసెఁ దగుసహాయంబుకలిమి.

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణనిమేనఁ బార్థుపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్ఘనచాపముఁ ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు తనూజుతేరిపయి కాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారల చేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులు బడలువడఁగ, బలము సెడిపాఱఁ దనవింటిబలువు సూపె.

వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు పేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
త్రైఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచార్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు మిగిలి మార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్యసాచి ధృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు కాందిశీకం బగుటయుఁ బాంచజన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు చెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని వెన్నడిం గవిసినం గని భీషణరోషాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు. 192

1. తల్లం పని. 2. గురు సన; గురు సఱ. 3. పతి కలంచి సాత్యకి నీదుబలము.

మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లునుం దనువులుఁ ధాత్రీస్థలిం బెక్కుతి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులుఁ వారణా
వలులుం గీడ్చెర సైపఁడం దఱిమి దుర్వారైకదర్పోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నుద్భటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంచినం బఱిపఱి యై పఱచునవ్వాహినుల వెనుకొను
నాసూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె. 194

క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్గడు వగుతేజంబున వెలిఁగెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱిగొన దెసలన్. 195

ఆ. ఇట్లు తఱిమెనేని యిప్పుడ యాతఁ డి, ద్దిక్కువారి నెల్ల నొక్కయొత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమార్చుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196

వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయురభసంబున కిన్మోహారం బోహ
టించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన మొనలఁ
దెరల్చెడి నే నడల్చి యిక్కర్ణు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవు సంరంభంబు వారిం
చెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197

క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డనిఁ గర్ణుని నోర్చుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198

వ. అని వెండియు. 199

క. మన మంతకు వేఱొకదిక్కున నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200

వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి
మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201

ఉ. పాండవసైన్యముల్ చెదరి పాఱెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁదక్కువ తండ్రులకుం జయంబు పు
త్త్రుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కదె గెల్వు మీతనిన్. 202

అలంబుసుఁడు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట

వ. అనియె ధనంజయుండు తదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతి సేసినం
గడంగి ఘటోత్కచుండు కర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు
నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు
గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పలికి యతండు
ప్రీతుం డై యభినందింప నాసూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం
దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొ

రులం దెరల్పంజాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుం జొచ్చి మహోరగ
గరుడాకారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిసైంహికేయాకృతులను
మేఘమారుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుం
బోరి యెప్పునం గదిసిబాహాబాహిం బెనంగునపుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనంద
నుండు, 203

క. పట్టి బలువుగ జటాసురుఁ, బట్టిం బడవైచి యురము పాదమునఁ గడుఁ
బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టుకుఁ బాయంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్. 204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మస్తకము పట్టి, కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి
బ్రమరి పాఱి కురునృపాలకునరదంబు, నందు వైచి యిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను మదె నీమిత్త్రునితల, విను మిట్టుల మాఱు లేనివిక్రమమునఁ గ
ర్ణునిఁ ద్రుంచెద వరుసం బోరి, గొని యెద విను భీమసేనుకొడుక నెఱుఁగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు క్రాల
నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపం బైన దంష్ట్రాయుగళంబును బింగ
ళో[1]ద్బద్ధజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ
దటిల్లతావికటం బగునంబుదంబుకైవడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ
నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పె నిప్పరుసునం దలపడి
యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధ
వ్యాపారఘోరవిచేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబులగు నంగంబుల యచలత్వంబున గైరిక
గిరిద్వయంబుచందంబున నొప్పి రక్కెక్కువదక్కువలు లేక పోరిపోరి రాధేయుం
డొక్కదివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి
[2]మాయసైన్యం బడరించిన నమ్మాయాసైన్యంబుసాయకశూలముద్గరాదిహేతి
వ్రాతంబులును [3]బలలవర్షంబులునుం గురియం గురువాహిని కలంగి పాఱిన
నాసూతసూనుం డొక్కరుండును నవష్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహ
నీయాస్త్రబలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచినం
జక్కడిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలం
బులు పరఁగించినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడం
గిన నయ్యోధవరుండు తురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు చేసి
యతనితను వేసవెఱిగిన తెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిరిగొల్పినం గెరలి
యన్నిశాచరనాథుండు. 207

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు ద్రావఁ గర్ణుం డది వ్రయ్య నేసి
చెలఁగినఁ గడుఁ బెక్కుశిరములతోడి మహాకృతి గైకొన నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బంగఁ బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి

1. ద్యత్కేశజటాకలాపంబును. 2. మాయాసైన్యంబున సాయక. 3. నుపలవర్షంబులును.

[1]భంగించె నవియును ద్రుంగఁగ జేసినశైల మై తద్వజ్రసాయకమున

తే. సమసి రథికుఁడై తనచుట్టుఁ జాతురంగ,మైనబల మేచి తఱుమంగ నదరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్త్రు నొంచి, యెక్కుడై త్రుంచె నతనివి ల్లక్కజముగ.

వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగునలాయుధుం డనునసురేంద్రుండు వడ ముడివలనివైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దఱి వేచికొనియుండి యన్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని తన్నెఱింగించుకొని యతనితో ని ట్లనియె. 209

అలాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట

క. భీమునిఁ దత్సోదరులను, భూమీశ్వర యిపుడ పట్టి పోరిపుచ్చెద ను
ద్దామత మ్రింగెదఁ గృష్ణుని,తో మిత్రగణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్. 210

వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెద ననియె నప్పుడు ద్రోణద్రౌణికృపకృతవర్మ మద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగు పడి చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు కవిసినం గర్ణుదెస నఖిలజనంబులును నిరాశు లైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి. 211

తే. భీమతనయుండు మాయపుఁబెనఁకువలను,గర్ణునొప్పించుచున్నాఁడు కడఁగివానిఁ
దాఁకి గెలువు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁ డు,దగ్రగతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని.

క. అరదము మొదలై నసకల,పరికరములు రూపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213

వ. ఇ ట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతసూనుండు మనుత్సానుపయిం గవిసిన నతండు తనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చెనో యనుతలంపునఁ గర్ణునిం గ్రేడించి యమ్మేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున నడరుటయుఁ దదనుచరు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన నొదవినకినుక నమ్ములగములు పఱపి యవ్వీరుండు వారిం బఱపిన. 214

తే. పోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంఠితంబుఁగాఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు. 215

క. భీముఁడు గద వైచిన నుద్దామగదా ప్రహతి నది యతండు సదిపి [2]యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216

వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱిచె నప్పుడు శౌరి సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు పేర్చిరి వీరి మరల్ప నకులసహదేవ సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖండిధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం బనుపుము గురునిప్రాపున నురవడించునరపతుల నీవు నిలువరింపు మనునెడ నళా

1. భంగించి యవియును మ్రగ్గంగఁ జేసిన. 2. మహా, భీమంబు లైన విశిఖ.

యుద్ధం డనిలతనయు ధనువు దునిమి యతండు వేఱొక్కవిల్లెత్తికొను సందున
సారథిరథ్యంబుల సోలనేసినం బోలివోవక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుం డయి
గొదకొని వాఁడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు తుము
రగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా [1]దొరకొన్నవియ సాధ
నంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి కర్ణునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముఁడు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ, వన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేఁచి రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సోమకుల శిఖండ్యాదిరథికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సమీరనందనుం డాసూతనందనుం దల
పడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి
కొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి సమయించు చుండె నలాయుధుండు ఘటో
త్కచునిం బరిఘపాతనంబున సోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద త్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతునరదము సిడముం
జిదురుపలు సేయ నతఁ డం,బుదమై గర్జిల్లె నభము బూరటిలంగాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయ
తనయుండును దివి కెగసి తన మాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బకభ్రాత
భూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ
బాషాణంబుల భీషణం బగు రణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బై చెల్లె మగుడ
వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబు సేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబు గొని
మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడి నిలం బడఁ
దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం జేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదంబులు
సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతిముం,దట వైచెం జేత నున్నతల రౌద్రం బు
ద్భటముగ ఘటోత్కచుం డు,త్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ దత్సైనికులున్.

క. మును బకునసుజునివలనం, దనతమ్ములుఁ దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు స
చ్చిన విభుఁడు భీమసేనుప్ర,తిన పారం బెద్దు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల[2]విఘటి
తంబు సేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు
మెఱయం దలపడియె నయ్యిద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు
సేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో
త్కచుం డదృశ్యుం డైన నీసైనికులు తల్లడిల్లి యెక్కడ వచ్చి యెవ్వరి నేమి

1. చే ధొరకినవియ. 2. విఖండితంబు.

సేయునో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుం
డును మహాంబుదంబు చందంబునఁ జదలం దోఁచి మెఱయుచు నుఱుముచు బాణ
కృపాణ ముసల ముద్గరకుంత క్షురికాది హేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం
దొరఁగింపం దోడిదానవులు మొగిళ్లయి యొక్కమొగి నట్లచేయ నాసూతసుతు
నకుం బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ
దురంగంబులుఁ ద్రెళ్లను గూలను డొల్లను దొడంగె [1]నొండుకడకుం గడంగు
తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగులై పడం
జొచ్చి రప్పు డిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం
దోడ్పడి యిట్లు సేసెద రను వగ వెగడంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున. 225

శా. ధీరత్వం బొకఁడున్ సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యారూపావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకార మై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచున్ విరిసె [2]నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుమాయ సమంచితదివ్యబాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటితనతీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు వడన్ మదించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిన్ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనుం జూచి యాతండు కలంగమికి నచ్చెరు వందుచు
నగ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డిందఱ సమయింపకుండం గాచి
కొనుము నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు కవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు
నీకు నొసంగినమహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమార్జునులు నిన్నేమి సేసెద రిప్పుడు
బ్రదికిన మఱి చూచికొందము పరమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు
మను నెడ నారక్కసుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁడై యాటోపంబునం
గదిసి తదీయురథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె నట్లవ్వీరుండు
విరథుం డగుటయుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన
[3]నోసరిలి యతం డాసైనికుల యాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించు
కొన నది తప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైన శక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తినాలుకలు క్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘం
టారవ మభ్రవీథి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వ్వైరికిఁ బూఁచినం దలఁకి వాఁడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

1. నొండుగడంకలు 2. నత్యాశ్చర్యముం బొందఁగాన్. 3. నోసరి; నోసి.

తే. తెరలిపాఱఁగఁదలఁచుచోఁ దృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁబుట్టు
వనఁగఁజాలునద్దివ్యసాధనము వైచె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేం,ద్రునియురము వగిల్చికొనుచు దుర్భరగతి
మీఁపున వెడలి శక్తి యెగసెను, [1]వినువీథికి నుడుగణంబు వెలుకం బాఱన్. 232

వ. అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి నడుము గఱచుచుఁ జే
లాలలు క్రమ్మఁగ రక్షః,పాలుఁడు వికృతాస్యుఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు పడిన మన సైన్యంబున శంఖభేరీస్వనసహితంబు లగు
సింహనాదంబులు చెలంగె నీపుత్త్రుండు బంధుమిత్త్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు
నొంది సూతనందనుం గౌఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 235

క. [2]బలుమాయామాబలబాహా,బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి పడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, [3]నలఁచుం బాండవుల నెట్టు లైరొకొ వారల్. 236

వ. అని యడిగిన నమ్మహీపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైన హిడింబాసుతుం
జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు కడలుకొన నడలునఁ గుందిరి
గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి
పగ్గంబులు నొగల ముడిచి మందమారుతాందోళితం బగు మందారంబుచందంబు
దోఁప నర్తించుచు నరదంబునఁ దిమి కరిగి కిరీటిం గౌఁగిలించికొని వీఁ పప్పళించి
వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి నల్గడ
న్విచ్చుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కొన వందెద మిప్పు డెమ్మెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరవంపుఁజరిత్రము దక్కి లాఘవం
బచ్చుపడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది యేమి చెప్పవే. 238

కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంతసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పుట

వ. అనుటయు నచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుం డొసఁగు కుండలంబులు కొనుచుండి
కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం
బని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నడివోయినం బ్రమో
దంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది చేత నుండెనేనిఁ జక్రగాండీవధరుల మై
మన మిరువురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజ
పతి వేఁడినఁ గవచకుండలంబులు విక్రుత్తంబులు సేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డనం

1. వినువీథిని నుడుగణంబు వెలువెలఁబాఱన్; వినువీథి నమర్త్యగణము వెలుకం బాఱన్.
2. బలమాయాబలబాహా. 3. నలఁపఁగఁ బాండుసుతు లెట్టు.

బరఁగు నీకై మీతండ్రి యిట్లు సేయఁ డయ్యెనేని వాని కెపు రెవ్వారు కవచ
కుండలవిహీనుం డై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు
లేమిం జేసియు నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్లు యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల
నీక కా నొక్కొక్క తెఱంగునం బిలుకుమార్చితి ని త్తఱి వార లున్నఁ గౌరవ
పతి వారలం దెచ్చుకొను నమ్మువ్వురుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రా కుండు
ఘటోత్కచుండును గిమ్మీరబకహిడింబులతోడివాఁడ ధర్మద్వేషంబును రోషం
బును గలిమిం జేసి యొక్కప్పు డొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్లు వీని
పొలిసిపోకయు నా కభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు చావ
కుండెనేనిఁ బదంపడి నాకుం జంపవలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోక
సమయంబు కాదు మన మొనలు కలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ
దెలిసి యుత్సాహంబు పాటింపు మఱియు నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు
సంజయుదిక్కు మొగం బై. 239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు సనునుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు పడ్డఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గలరే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని యైనఁ బార్థుం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు [1]పోరికి నెవ్వా
రలు రమ్మన్నను వ్రత మయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల[2]తప్పం జేసెన్. 241

వ అని వెండియు. 242

తే. నాతనూజులు దుర్బుద్ధు లీ తెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తి నీరజాక్షుఁ
డొడిచికొనియెనొ మొఱకుచేనున్నతియ్య,పండు వెసనాఁచికొనిన నేర్పరియుఁబోలె.

వ. అనిన నమ్మహీపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 244

తే. రాత్రులేపని కర్ణుతో రాజు ననుజ,సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము నరేంద్ర
యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లి యక్కిరీటి,చచ్చుఁ బటుశక్తి నని బాసయిచ్చు మాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణునితో ని ట్లందుము వివ్వచ్చుండు చచ్చినం దక్కటిపాండ
వులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగు న
మ్మాధవుండు తెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి
నతని సమయించుట కార్యంబు. 246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరివుచ్చెదఁజూడుం,డనుచుఁ జనుఁ సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి,నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును
దోఁప దాబుద్ధి వెండియుఁ దోఁచుమగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దైవంబుకతన.

వ. దైవం బన వే ఱొకండు కలదె కృష్ణుండ యది యె ట్లనిన న ట్లజ్జునుని బోధించు

---

1. పొలిసెన యొ. 2. తప్పెం జెపుమా. 3. శివపుచే.

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యిన్ని దినంబులు ధనంజయు
మీఁదఁ బ్రయోగింపమికి కారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్ల నీపని వాని కెపుడుఁ, గఱపుదురు వాఁడుఁ బూన్కిమైఁ గడఁగి వచ్చుఁ
దాఁకుడల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నరునకునై కుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం జేర్కొని యాతనిం గలపికొని సాత్యకి
నుద్దేశించి. 251

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలో, కీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బార్థుక్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖించి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పె నట్లు కావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవ దనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు
మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి తృణీభూతుం డగు ఘటోత్కచునకుం గా
వ మ్మయ్యె నింక మీ వారెవ్వరు నెప్పరుసున బ్రదికెదరు చేయునది లే దట
మీఁదివృత్తాంతంబు చెప్పు మనవుడు నజ్జనపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునఁ బ్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ, డగుచుఁ జదికిలఁ బడుటయు నచ్యుతుండు.

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్టు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మిట్లయినం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలము లె మ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించు గురుభారంబు దలంపక యింత యలంత నొందిన జయంబు లేకు
ఱునే యనిన నతండు కన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటో
త్కచు గుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదనయాత్రను
దమకుం జేసిన సాహాయ్యం బుగ్గడించె వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవు
కంటెను వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్న నాకు శోకంబు గా కుండునే యని
తత్ప్రతివీరుని దెసకు నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కు
మారు నిట్లు సేసిన యీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కు
పఱచి యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్న సైంధవుని
సవ్యసాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెండు క్రూరకర్మంబులకుఁ
గర్ణునిఁ గడికండలు చేయక శాంతిం బొంద నేర్తునే యని బిగువు టెలుంగునం
బలికి దిగ్గన లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేఁడును దోడ్పడినద్రోణుం డెగటార్ప
వలయు నప్పనికిం బావని పోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని
శంఖం బొత్తి చాపంబు పుచ్చికొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె
నప్పు డచ్యుతుండు తమ తేరిపైకి వచ్చి బీభత్సు నీక్షించి. 257

క. తనచేతన సూతసుతుం, డనుముదుఁ గా కనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ,తని నూరక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258

ఆ. అని రథంబు వెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు క్రో,ధాంధవృత్తి నరుగునవ్విభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతీసుతుఁ, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259

వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యి ట్లనియె. 260

సీ. అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును సమయింపఁ గర్ణుండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద వాటిల్లె నేని నయ్యలఁత సహింప వశమె
యీఘటోత్కచునకు నింతియకాల మై యానెపంబునఁ దెగటాఱెఁ జూవె
యిట్లు మే లిది దైవ మిచ్చినదురితనిస్తారంబు [1]నీ కింత దలఁచి నీవు

ఆ. సంభ్రమంబు తక్కి సైన్యంబు తోడ్పడ, మనుజపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్జ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు సేయుము కురు, ప్రతతితోడ నీదుబలము మెఱయ.

క. కలఁక యుడిపి చిత్తము నిర్మలధర్మోదాత్తముగ నమర్చి నెగడు మె
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262

వ. అని హితోపదేశంబు సేసి. 263

క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు నసూనమేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా. 264

వ. ఇ ట్లమ్మహాముని చనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు ధృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని గురుని పురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాఁకి తెరల్చుచున్న
వాఁడు నీ వక్కుంభసంభవు సంరంభంబు మాన్పుము తద్వినాశం బాచరించుట
కయి యనలంబున జనియించినవాఁడవు శిఖండిప్రముఖ పాంచాలకుమారులం
గొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్ననకులసహదేవ
ద్రుపదవిరాట ద్రౌపదేయశైనేయకేకయుల నాలోకించి మీరును ఫల్గునపురస్సరం
బుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు. 265

క. వారలు తమతమబలములుఁ, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వ్వీరానీకము మార్కొని, పోరికిఁ దనసైన్యసమితిఁ బురికొల్పి తగన్. 266

వ. బరవసంబు పాటించెఁ గురువిభుండును గోల్తల సేసె నప్పు డిరుదెఱంగుల వాహి
నులును దగ యెత్తి తూలం జొచ్చె నీసైనికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి
మేను లలయం [2]గొందలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియామ సహస్రయామ యయి
తోఁచె నట్లైనను నిజధర్మంబు [3]ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశ
త్వంబున దివియలవారును హీనప్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె
నట్టియెడం గునికి కునికి యాయుధంబులు పడ విడుచువారును వాహనంబులు

1. మీ కింత; మీఁ డింత. 2. మడంగపడి. 3. ప్రతిపాలించునట్టి పెనఁగువం బెనఁగుచుండిరి

వోయినట్ల పోవం దెరలువారును జొక్కనం దమవారిం దామ యెదిరి పొడుచు
వారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగు వికలసంచారంబుల గాసియగువారును
నగుటయుం గని గాండీవి యిరువాఁగు నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 627

క. అడరెడు నిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్లవారుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగఁ[1]జొక్కుమడుపుఁడీ, ప్పుడ చంద్రుఁడు పొడుచు వెండిపోరుటయొప్పున్.

వ. అనిన విని మనవార లందఱు నట్ల మే లని కర్ణదుశ్శాసనుల యనుమతి వడసి
విశ్రమించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబునొందె గగనంబున దేవగణంబు
ధనంజయు ధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున. 269

ఆ. కరుణ కలవు మమ్ము గారవంబున సుఖా, న్వితులఁ జేసి తనఘ నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చువార గావుత మనో, రథముఁ బొందు మమరరాజతనయ.

క. అని యక్కౌరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ, ర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా. 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును. 272

క. తరుణులకుచములపై రతి, పరవశులై యొఱగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రిం, చిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్. 2.3

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలతేకులకు[2]నన్నువ వెట్టఁ గోరి కావించినగుళిక యనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠమగుచకోరచయంబుతపముసముల్లసత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపము నునుజిగియొప్పు నుదయాద్రిఁ బొలుపారునవకల్పభూజ మనఁగఁ
బూర్వపయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె న్నొందవినపవడంపుఁ [3]బొద యనంగ

తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాఁకి దీధితు లడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచు సంతమసముఁ, గాలుకొననీక చంద్రుఁడు గ్రాలె నధిప.

వ. ఇట్లు ప్రోఘుండై కామినీగండపాండుచ్ఛవిం దొట్టి కుముదంబులకు జగన్నేత్రంబు
లకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్రప్రముఖదిఙ్ముఖంబు లలంక
రింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగె నప్పుడు కురు
రాజు గురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబు లగ్గించి యిట్టివాఁడవు నీకు
సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేసికొని శిష్యత్వంబు పాటించి పోటునకుం
జొరక తిరుగుట నాభాగ్యంబు చందంబుగాక నే నేమి చేయవచ్చు ననవుడు
నతండు కనలి యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించియ కాదె ఖాండవం బాఖండ
లుండు గోలుపోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి
వలియం బాఱిరి నివాతకవచకాలకేయాదులు పొలిసి రిది యేల వలవని దురుక్తు

1. జొక్కుడుపుం డీప్పు. 2. వన్నువ; పన్నువ. 3. బోద యనఁగ.

లనుటయు నమ్మనుజపతి కోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్య
సాచికిఁ జాలవేనిం జాలన కాకనిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోపినవారి
తోడం బెనంగు మేనును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన
నవ్వి యవ్వీరుం డట్ల చేయుం డిది కర్జం బి త్తెఱంగునన గెలుతురు గాని పొం
డని పలికి వెండియు. 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె
క్కుడుపేర్మి ననుభవించితి, తొడరుము వెఱ పుడిగి పార్థుతోడఁ గుమారా. 277

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు పేసక్కన నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల
వలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు చెల్లఁ బదంపడి తూర్పు
నెఱ్ఱ నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి [1]రెండు మైల గండు
మిగిలివచ్చి పోరెడునిమ్మూఁకల నన్నిటిని డాపట నిడి తలమునవలయు నని యతం
డొడంబడ నమ్మెయి నరదంబు నడపె భీముండును బరవసంపుమాటల బీభత్సునిం
బురికొలిపె నివ్విధంబున కడంగిన గాండీవిం బొదివి దుర్యోధన దుశ్శాసనశకుని
కర్ణులు పెల్లేసిన నయ్యోధవరుం డందఱ కన్నిరూపు లై యేట్లాడ నిరువాఁగును
బెరసి [2]తలలు వట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర, మునకై చని యేకతంబ మొనసినగురునిం
గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంపము నొందెన్. 279

వ. ఇత్తెఱంగున నెఱి గలిగి యద్దెసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును
గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి
రందు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు[3]మనుమలలోన ముప్వురును గేకయపతు
లును సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టుముట్టిన నతండు.

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁ డై పాంచాలపౌత్త్రయం
బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేపుం జేవయుం జూపి యం
బుజముల్ కోసినకైవడిం దలలు సంఫుల్లాస్యభల్లంబు ల
క్కజ మై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట

వ. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతులై సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం
జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిప్పీ భూరిబాహాబలం
బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభుం
బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్విధంబున విరాటద్రుపదులు పడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప
నయితినేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాఁడ నగుదు నని పలువురు విన

1. రెండు మెయిలు. 2. యనితలం దలకొనిపోట్లాడెఁ. 3. గొడుకులలోన.

బాస యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితుం డై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి కర్ణాదులుం దానును నడ్డపడి పెనంగెఁ బెనంగినం దవులంబడినయా ద్రుపదనందనుం గనుంగొని యనిలతనయుం డదల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన నప్పార్షతుండును గూడికొనిన నక్కౌరవేశ్వరుండును బరవసంబు చేయుటయు నుభయ బలంబులుం బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

క. విరియించి తామరలతోఁ, నరుణాంశులు చొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణీనాథా. 285

వ. అప్పుడు రెండుతెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఱఁ గయ్యంబు చేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండతాఁకును రేయింటియలజడియు నప్పటియాఁకలియు నొడళ్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱపినను బొలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యిరువాఁగునుం గడంగి కలయఁ బెరసి పెనంగు నారభసంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చె ననుబుద్ధి యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం జీకాకుపడ నీక పొదివి పోరించిరి బెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి తురగపదాతివ్రాతంబుల శరీరంబులం దొరంగురుధిరంబారేణువు నడంచినకొలఁది నిలువక బహుళప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱలు చప్పుళ్లును జిందంబుల మ్రోఁతయు బెరసి పరఁగి నలుదిక్కులుం బిక్కటిల్లె నా సమయంబున. 286

తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను బార్థుగురుఁడు, భీముఁ గర్ణుండుఁ దాఁకిరుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నద్భుతవిధము లయ్యె. 287

క. నకులుఁడు నృపతియు నొక్కం, డొకనిం జుట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
[1]బ్రకటికృతశౌర్యమ్మును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా. 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శాసనుసూతునిఁ దునుమ నతఁడు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచుఁ [2]గవిసిన నాతఁడు నొంపఁ బఱచె జెడి తురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడుఁ గర్ణుఁడుం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదా[3]నిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడన్
భీమునివాజులన్ రయము పెంపునఁ గర్ణుఁడు కూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసారంబుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ. 291

క. గురుఁ డేయ నరుఁడు ద్రుంపఁగ, నరుఁ డేయఁగ గురుఁడు త్రుంప నానావిశిఖ

1. ప్రకటితశౌర్యముఁ గనుఁగొని. 2. గది, యన. . .నత్తురగంబుల్. 3. నిపాతములదల్పులుఁ జప్పుడుఁ గల్గె.

స్ఫురణపరిహరణముల క,చ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292

చ. దొరఁగొని దివ్యబాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంద్రమాదిగా
నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁ గొంకక తత్తదస్త్రము
ల్వెరవున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద
ద్వరశరజాలముల్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293

వ. ఇట్లు సదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరున
గ్గురుశిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు తమలోన. 294

క. హరుఁడు వినోదార్థముగా, నిరు మే నయి రణ మొనర్చె నింతియ కాకి
ప్పురుసున నక్కజ మగుసం,గర మొనరింపంగ నొరులఁ గంటిమె యెందున్. 295

వ. అను చుండి రప్పుడు. 296

మ. క్షితియుం బర్వతకోటియుల్ వడఁకె నగ్నిచ్ఛాయ లయ్యెన్ దిశ
ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవవ్రజం
బతిసంక్షోభము నొందె నొక్క మొగి సైన్యద్వంద్వముల్ ద్రోణుఁ డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మౌర్వితో నియతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297

వ. ఇట్లు [1]సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 298

తే. అంతరంగంబునం దొక యింతయేని, యలుకు లేక తనర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకు[2]మరలించినవిధము తోఁప, నప్ప్రతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299

వ. ఇత్తెఱంగున గెలుపోటమియును లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన
సంపడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపార్థులు పాంచాలకౌరవబలంబుపైఁ
దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం దాఁకి యోర్వక
తొలంగె నతండు ద్రోణుమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్మ యడ్డ
పడి పెనంగె సుయోధనుండును సాత్యకియుఁ దారొక్కని తమ శైశవక్రీడలు తలంచి
యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యని తలంచి పోరం జొచ్చి రట్టియెడ నాశిని
వరుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేచు నొంచిన నోహటించి యోసరించి దప్పిదీర్చుకొని
మగుడ నమ్మాధవానుజుం దలపడి యెప్పటియట్లు కలంగం జొచ్చినం జూచి రాధేయుఁ
డయోధ్యవసు దెసకు నడరినం గని వడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడిం
చిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయను శరాసనంబు తుని
యలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు జలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుండు
రథంబును బొడియైనను దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నప్పు
డనేకచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యాదిబలంబులం బురి
కొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు వచ్చె
నాసమయంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యొలుంగెత్తి. 300

1. నియతసంధా. 2. శ్రమ మిచ్చినవిధము.

తే. కోలుమసఁగి గురుండు పాంచాలసేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు కడఁగి
కౌరవులఁ బాయవఱపు మేకతమ యైన, నతనిఁ బరిమార్పఁ జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గవిసి రట్లు పెక్కుబలంబులు క్రమ్మినఁ బటుప్రదర
జాలంబులు పఱపి పొడి సేయునమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమసేనమాద్రి
తనయులు గూడికొని తమలోన. 302

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరులన్ నఱకుచున్ గర్జిల్లి ఘోటమ్ములన్
నరులన్ నెత్తుటఁ దేల్చుచున్ వొరల నానారూపఖండంబు లై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండాకృతిం
బెరలం బైఁ జనుదెంచునేపు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవిగాదు నయంబును ధర్మపరుం డై యూరకున్న
[1]వాఁడు దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారితెఱంగు గనుంగొని కమల
నాభుండు తమతేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో ని ట్లనియె. 304

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు చెప్పెద [2]సుతున్ హతుఁడయ్యె ననంగ విన్నయం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁ ద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డి
తనిఁ బరిమార్ప వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెమ్మెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ చచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట కర్జం బనిన విని
యచ్చటియందఱు నిదియ మే లని రర్జునుండు దాని కొడంబడక యుండెఁ
బాండవాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించెఁ దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి పడిన సు
ద్దామగతి నన్నెవమ్ముగ, నామారుతపుత్రుఁ డేగి యగ్గురుతోడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ చచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
తనకొడుకునస్త్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గవిసి పెల్లేసి యతని కడ్డపడిన పాంచాల
రథికుల నిరువదివేవుర వధియించి మాత్స్యబలంబున కుఱికి యేనూఱు రథంబుల
బదివేలు మాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజుల
గములకు నాది గొనునప్పుడు విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప
వసిష్ఠాత్రిప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు
బ్రాహ్మణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునే
యింతకు మున్ను చేసితెనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన
నింక నుడుగుట మేలు మామాటలు పట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ
బొందుమని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు లూహించి

---

1. వాఁ డనుచుం దలంచిరి. 2. సుతుండు మృతుండ యనంగ.

భీమసేను వచనంబులఁ దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చియున్న ధృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజపుత్త్రుండు చచ్చుట బ్రతుకుట యజాతశత్త్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁడై యతని నడిగె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కిట్లనియె. 308

తే. అదరి యీదివసమున[1]పరాహ్ణమునను, ద్రోణుఁ డని సేసినట్లనఁ ద్రుంగిపోక యుండ నేర్తురె యిక్కడి యోధు లెవ్వ,రైన విను నుతి గాదు సత్యమ్ము సుమ్ము.

క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో షము లేదు ప్రాణరక్షణ,సమయంబున నతనికొడుకు చచ్చెన యనుమీ. 310

వ అని పనిచె నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు చెప్ప నయ్యోధవరు వధియించునుపాయంబు విని యదియ మనంబున నుండ మాళ వేంద్రుం డగునింద్రవర్మ వారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ చచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి యమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించు నీ గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్మి నమ్మి యతండు కయ్యంబు చేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చె నని యేనుఁగునెపంబునఁ జెప్పుట

క. మది నయ్యిరువురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం దుది నది యట్టుల కాఁగల, యదియై యుండుటను దాని కతఁ డొడఁబడియెన్. 312

వ. ఇట్లు సమ్మతించి 313

క. [2]అనృతభయము నాజిజయముఁ,గొనియొడుతమకంబు పెంపు గుదియింపఁగఁ బాం డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము పాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుఁ కొలఁది నెలుంగెత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ చచ్చె ననియె నని పదంపడి యల్లన యతనిచెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజర మనియె నధిప. 315

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెడు పొడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయు గురుని రథచక్రము ల క్కాలంబున సమరజయ,శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రో,వ ఱునిఁగా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న మ్మును లట్టుచెప్పి రటు గా,వునఁ గాకేమి యిది తగ వవుం బొమ్మనుచున్. 3 9

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచుఁ రణసముద్రేకంబు బాహాబలా వష్టంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు త్కృష్టత్వంబును దక్కి స్రుక్కి వగ బుద్ధిం బీఁకువీఁ కాడఁగాఁ

---

1. పరాంశమునను. 2. అనృతంబున నాజి...గొనియొడు కతమునను బెంపు.

జేష్టాహీనతఁ బొంది యగ్గురుఁడు సంతుష్టాంగుఁ డై యున్నెడన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభుని వేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్షతుండు తత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన నతని కొల్లనియుల్లంబునం బరునియుల్లాసంబు సహింప లేనితేజంబునం బురికొని యతండు పోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతిభాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరథరథ్యసూత కేతనంబులుపొడి సేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు చేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు కృపకర్ణకృతవర్మలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యాచార్యు మేన నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుబారికిం దప్పించుకొని పోయినం బో పొమ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్విధంబున నాలుగు దివసంబులు నొక్కరాత్రియు నై నగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు [1]నిరువదివే లట్టలాడ ఖండనంబు సేసి పాండవబలంబుల నుఱుమాడి పేరడవి గొని కాలి పోనుంగువడిన కార్చిచ్చుకైవడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్వి చని శాంతిఁ బొందిన చిత్తంబుతోఁ దమసేనదిక్కు
గనుఁగొని పెలుచ నోకర్ణ యోకృప యోసుయోధన పోర నన్నొత్తియొప్పు
జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి
సుగతికిఁ జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి మనుం డని పలికి శరశరాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి
యొప్పఁగూర్చుండిసంభృతయోగనిష్ఠ నొంది తేజోమయాత్ముఁడై యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు కృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థానంబునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపాచార్యులునుం గనిరి తక్కటిమానవులు కానరు సురలు చూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరినయాద్రుపదనందనుండు. 323

ధృష్టద్యుమ్నుండు మృతుం డైన ద్రోణునికంఠంబు దునుముట

చ. అరదముపైకి దాఁటి కుపితాత్మత ద్రోణుశవంబు కేశముల్
కరమున బెట్టమర్చికొని ఖడ్గహతిఁ మెడ ద్రుంచి వైచె స

1. నిరువదియొక్క వే యట్టలాడ.

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతో నరుఁ డేఁగ[1] గప్పు సు
మ్మర యని ధర్మజుండు దివిముట్టు నెలుంగున బిట్టుదల్పఁగన్. 324

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి యతం డయ్యట్టయుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యస్త్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం బొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచెం బఱచిన మనంబు కలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వడు దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనదుశ్శాసనకృపకర్ణకృతవర్మ మద్రేశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా యనుచు నింత పుట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు చేయం గలవార మనుచు నేఁడి తుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కిన యలంతిమానసు లెల్లను దలఁచీర వాటించుతలంపు లేక యొండొరుల నిలు నిలు మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాఱె రత్తఱె నశ్వత్థామ ము న్నొక్కకెలనం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన య ట్లగుటఁ గనుంగొని య క్కురుపతికడకుం జని యతని కి ట్లనియె. 325

తే. బలము లిదియేమిచలుగడఁబాఱెఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యు లేటికిఁ గలఁగి లేట
మొగము వడి రేల నీవును మున్నవో లె, నిలువరింపంగఁ దగియెదు నిలుపు లేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొగంబు సూచి యాచార్యుతెగుట చెప్పం బోయి డగ్గుత్తిక వడి యూరకుండె శారద్వతుండు వెలువెలం బాఱుచు నెట్టకేలకు నెలుంగు తెచ్చికొని. 327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖసైన్యంబుల ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచుచుండ
నుక్కఱి పాండవు లొక్కచోటికి చచ్చి నిలువరింపఁగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ చచ్చెఁ జుమ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము
మున్న చచ్చుటకతమున నన్నరాధి
పతియు నది నెపముగ నట్లు పలుకఁ జాల
నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గుఱుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిర మై యుండంగ వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి త,చ్ఛిరోజములు పట్టికొని యసిం దునుముటయున్. 330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు చేసె నని ము నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విఱిగె నేముడు

1. వల్దు సుమ్ము ర.

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగు పేరినెపంబుగా నట్టిమాట పుట్టుట కృష్ణకృతం
బయిన కపటోపాయంబు కానోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయందగువాఁడు తండ్రితల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టి నరుంగఁ ద్రుంచె నన వించుఁ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్పముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, దునుముట కై కోరి కని యె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ,తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టి జనకు నా ద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడుకెట్లు చేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మహీపతి కతం డిట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు విని దట్టకెంపు గదుర, కన్నుఁగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్ముదేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యా ద్రోణతనయుఁ, డిట్టు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చాపులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల పట్టి నొకం డనువాఁడిమాట య
ట్లై వడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్కి వాఁ డెఱుఁగఁడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బా,హాదర్పము [1]నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని, చే దైన్యముఁ బొందె నట యిసీ యేమందున్. 336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁ గా
నే నెట్లు సేసి పుత్తునొ,కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దల,వట్టి తాను దునుమఁబడుట కయ్యె
నస్త్రగురున కింక నన నేమి కలదు నా,యిచ్చుబాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులున్ మదీయపటుబాహాశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యొదుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సురసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన న్దుర్వారదర్పోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టొ,ప్పనిపని యగు నైనఁ దండ్రి పరిభవమునకుం
గనలు కదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథ [2]వో దధిపా. 340

అశ్వత్థామ పూన్కివలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట

వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్క మహా
స్త్రంబు పడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లను విభాగంబు

1. గాల్పు గాల్పు మగ్గురు. 2. గా దధిపా.

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయుఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు సేకొనియెదం
జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజులు సేనాపతులును శంఖంబులు
పూరించి సింహనాదంబులు సేసి మరలిన భేరీమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి
ముట్టఁ దురంగరింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మన సైన్యం
బులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు కడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్రు లేమిభంగి వార
లై రెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీశ్వరున కిట్టు లనియె సంజయుండు. 342

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గౌంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు
సుసంగతంబు సేసికొని సంగరక్రీడ కమరి రప్పుడు క్రీడి నాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు పడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యది యో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డేతెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డి ట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైన యాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారి కివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సందియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుట కై తల వట్టె నొక్కరుం
డన విని రిత్తవోవునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
[1]మనము జగంబుఁ గన్న యతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలిన ద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రవంబు,భంగి హేషించెఁ బృథివి కంపంబు నొంద
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొనర్చెఁ, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూవె కౌరవసైన్యంబు నిప్పటి సంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు. 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు సత్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకు గావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు పడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ. వల దిట్టే లని యేను బేరెలుఁగునన్ వారించుచుం బాఱఁగాఁ
దల యిట్టేటికిఁ బట్టి త్రెవ్వ నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెదం

1. మనము బలంబునుం గల యమానుష; మనలు జగంబునుం గన్నమానుష.

దలఁపం డాగ్రహావృత్తిఁ బార్షతుఁడు దద్దైన్యంబునం గ్రోధవి
హ్వాలుఁ డై యాతనిపై నడిం బడక యశ్వత్థామ సైరించునే. 354

క. మనసేనల నొక్కొత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్త్రుని మా
ర్కొన ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గావను శక్యమె నీకు నిచటి వారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందననందనున కిట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్టులు పల్కెదు రాజనీతి యి
ట్లొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల దాసభన్ ద్రుపదకన్యకపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనఁ గల్మష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము సిడిముడిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్ప దురిసినపుండుల నుప్పు [1]వెట్టె, దరయ దీనికి నిన్ను నే మందుఁ బార్థ. 358

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు నను, గురువీరుల తెఱఁగు నేను గొంత యెఱుఁగుదున్
శరపరిఘప్రహారణములఁ, బొరిగొనియెదఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కిట్లనియె. 360

చ. కొరవును లావు లేనిప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరివుచ్చె మహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్పన పుట్టినవాఁడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు చెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగుభగదత్తునిఁ, బితామహుం డైనవృద్ధు భీష్ముని నీ వు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీరునిఁ జంపు టేల పాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుఁడు చచ్చె గెలుపు మరిసైన్యంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుఁడు సంజయున కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైనద్రోణు
నట్లు సేసి యద్దురాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్కె, వినుచు నచటివారు కనల రెట్లు. 364

ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట

సీ. అనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్విభునకు నిట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో నిట్టూర్పు నిగిడించి యుట్టిరోఁత
మాట లేటికి నన మాఱు వల్కక హరి ధర్మపుత్త్రాదులు తలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు

తే. పగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, సేసి యిమ్మెయిఁ బలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజుసన్నిధిఁ గాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జుమ్ము. 365

---

1. వెట్టె, దరయ నతఁ డిందఱకు నెక్కుడయ్య; వెట్టు, టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్య.

క. తనమాఁతే యని గంగా,తనయు శిఖండియ వధించెఁ దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియమైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బసుపు నేఁత దగదె నపసనకున్. 366

వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబునఁ గీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367

క. సైరించిన నెఱుఁగవు నీ, చారిత్రము దలఁప నన్యశరకృత్తకరుఁ
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368

తే. అతఁడు నీతోఁ బ్రొక్కినయప్పు డొకండుఁ, జేయఁజాలవ యగ్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాఱ నెన్ని,యొడల మార్కొంటి వాతని నెఱుఁగ వెట్లు.

క. వలవని ప్రేలరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమియాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గురు, బల మదె పురణించె బడలుపఱుతము రమ్మా. 370

వ. అని పలికిన శినివరుండు రోషారుణితలోచనుం డై కోదండంబు రథంబున నిడి గద పుచ్చుకొని మాటల నలిగెదేని ప్రేలున శిక్షించెద ననుచు ధరణికి లంఘించి కవిసినం గని కేశవుండు పనుపం బవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి రయంబునం జని పట్టి యాఱడుగులకొలఁది నిలువరించె నట్టియెడ సహదేవుం డాశైనేయు నుద్దేశించి మిమ్మును బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లాపాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు సుహృజ్జనులు మీకును లే కునికి తెల్లం బిట్టిమీలో మీరు రెరవుపడం దగునే యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు వడముడితో నతనిం బట్టక విడుపుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతి భూరిశ్రవుండనే యేల యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుడువడుచు నురగంబుచందంబున సాత్యకి రోఁజుచున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం బ్రయత్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ. 371

క. భేరీమృదంగశంఖమ,హారవములు చెలఁగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యముఁ దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకువడు వమరంగన్. 372

క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నుత్తలి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373

వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రౌణి దుర్యోధనునుం గనుంగొని. 374

క. అనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁక లన్నియు నెత్తి
యనిఁ బడియెడునో యెమ్మెయిఁ, గనుకనిఁ బఱచెడునో చూడు కన్నారంగన్. 375

వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 376

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు కుంతీభవ
త్కారణంబు దయ్యె దిశావితానము వడంకెన్ మిన్నదిర్చెన్ మహీ

ధరసంతానము లోలిఁ గ్రక్కదలె నుద్భ్రాంతంబు లై యంబుధు
ల్వ్రేఁకలెం గట్టులమీఁద బిట్టపిడుగు ల్మ్రోసెన్ మహోదగ్రతన్. 377

వ. ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారంబయిన యద్దివ్యసాధనంబు మండలార్ధచంద్ర భల్లనారాచక్షురప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగు ననేకదేదీప్యమాన మార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయగాఁ గవిసినం గని తెంపుపెంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల నయ్యయి ముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని నేలను నడుమను నాభీలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెదు రెం తెంత పెనంగె నంతంతియు పేర్చి యేర్చుచుం బలిమిం దొడంగిన నమ్మొనలు పఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూరకునికిఁ జూచి నారాయణుండును నతండును వినుచుండ ధర్మసూనుండు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యి ట్లనియె. 378

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి గాసిసేయఁగ నుపేక్షకుఁడయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూల్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకవడి యాఁగిన నర్జునుఁ డగ్నిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ నీ కాఁగె నమ్మెయి నిట్టిధర్మ
పరుఁ డైనకలశసంభవుతోడ సరివచ్చు టుచితంబె యీవచ్చునుజ్జ్వలాగ్ని

తే. వలని కరిగెద మీరు మీవాహినులును, బాఱిపోం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, నెట్లు తనకు రుచించెఁ దా నట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికులారా సామజహయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమిగతు లగు నిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ దది యె ట్లనిన ని ట్లగుట దీనికిఁ బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు చేయం జూచినసమయంబున సమీరనందనుండు. 380

చ. డిగకుఁడు వాహనంబులు కడిందిమగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుఁడు రూపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్ర శ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశతీవ్రశరంబులవైభవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చలింపఁగన్. 381

వ. అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్లచఱచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వత్థామకు మార్కొనుటయు నవ్వీరుం డదల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబునిగుడం జేసిన. 382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు ననేకబాణములు భీమునరదము పొదువం

గని యస్త్మైనయోధులు వాహనములు వెస డిగ్గి పెట్టి రాయుధము లిలన్. 383

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు పెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు గాక యాభీమసేను దెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుఁడు కని సత్వరంబుగఁ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
త్పరుషత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం జేసెన్. 385

నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చు పొదువుచందంబున సమీరనందనుం జుట్టు ముట్టె నట్లు సమరవిముఖు లై యేమి యుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబుచేతం బొదువం బడినవృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు తేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాఱి వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్న యాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ డిగక బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁ జేసి కా కేమి శక్య
మైన నూరక యుండదు మమ్ము వలవ,దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగనులుకు తేరు.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుంతును దోడ్పడ నరదంబు డిగ్గఁ ద్రోచె ని త్తెఱంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందెఁ దదనంతరంబ. 388

క. హరి పనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధురభంగి నొప్ప నడరెం, గురుసేనఁ మీఁదఁ దూర్యఘోషము చెలఁగన్. 389

వ. ఆసంరంభంబు చూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గా ద ట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు ని ట్లగుట గురునకు వరదానకాలం బునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున నమ్మహనీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోడఁ దెగియెఁ గృష్ణుం డి యుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి సేయుద మనుచు నిట్టూర్పు నిగిడించె నవ్వుడు నాంబికేయుఁ డు సంజయున కి ట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రారాజును ద్రోణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱిఁగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె. 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వత్థామ యటులు చెప్పుటయు నతం డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసేనామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రోణి కౌంతేయసేనపై బాణవితతిఁ, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ,దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ దాఁకె నధిప.

తే. తాఁకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱయ
మఱియు నిరువదిమూఁ డుగ్రమార్గణములు, నిగుడఁజేసిన నాతండు వెగడువడక.

వ నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్త్రుండు కడంగి సూతు హరులం గోదండముం గేతువుం
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదోద్ధత్యంబునం దాఁకుచుం
శర మొక్కంటన మూర్ఛ పుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్ను ఫాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుండును గవిసినం బాసట యై శిశుపాలపౌత్త్రుం డగుయువరాజును మాళవుండగు సుదర్శనుండును బౌరవుం డగువృద్ధక్షత్త్రుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయి దయిదు సాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతి కాండంబుల ఖండించె నిట్లు తొడంగి యందఱకు నన్ని రూపు లై యేపునం బోరుచుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృతాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవుతేరునుం దలయును నఱికి విశిఖశిఖలం జేది కుమారు వ్రందించి మకంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తినం జిత్తంబులు కలంగి పాంచాలురుం [1]బాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి భీమార్జును లమ్మెన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావి,స్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరుదెసకూర్మియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుచు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలికల్
హయసందోహరథవ్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షౌహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదురు శరానలశిఖలం
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు క్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.4(2

వ. ఆబ్రహ్మాస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం బగు టయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించినఁ బాండవసైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు చెలంగెఁ గౌరవసేన

---

1. పవమానసూనుండు లోనుగాఁ గల పాండవబలంబులు చలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి యప్పాకశాసనతనయుం డమ్మెనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

లేటమొగంబు పడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు. 403

ఆ. తెల్లమయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యునికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గా కని, యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవం బోవ. 405

క. జిగి తొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలోకా డిగ్గె ననఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగువేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట

వ. తోఁచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా
మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయో
యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు
మనుష్యు లగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవర్యుండు
వినుము నీసంశయంబు పాపెద నని యతని కి ట్లనియె. 407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయవ్విష్ణుఁ డఖిలలో,కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము చేసె మైనాకశైలంబు,నందుఁ బెద్దకాల మభవుగుఱిచి. 403

సీ. పవనాశనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాలశశిరేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహాదాయుధముల వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ,రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండినుదుటిపై మోడ్పుఁగేలు,భక్తిఁ గదియించి యిట్లనిప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యిత్తు మహేశా. 410

క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు,కరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కపర్ది. 411

క. వేదములు [1]ధర్మవాచక,వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ,త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412

క. నినుఁ దనుఁ గా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృతమొందుఁ బశుపతీ. 413

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించునాకు
ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణు
దేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు నసురగంధర్వకిన్నర
గరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండ వై

1. ధర్మవాక్చయ.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశని నార్ద్రంబునను శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లే కుండం గల యవి దొడరిన నన్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం డవిజయ్యుం డై నెగడె నతనియందు జనియించిన నరుండును నట్టివాం డై కూడి సంచరించు నరసఖుం డగు నద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్మోహనుం డై విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాపనంబు చేయుటకు నై వలసిన యప్పుడెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినోదింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు వెండియు ని ట్లనియె. 414

క. నీవుం దప స్తేజోవి,ద్యావిభవసమగ్రమూర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదం దెలియం,గా విను వారలకు నీకుం గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగునుర్విమృత్తిక సురుచిరంపుం, బ్రతిమగావించికొనియందుం బరమునావ
హించి పూజావిశేషంబు లెల్లం జేసి, నీవు తొలుమేనం గొలిచితి నిష్ఠతోడ. 416

క. వారలు లింగాధిష్ఠా,నారాధ్యుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరులై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును లింగంబునందుం బూజించుట యర్చ్యయం దారాధించుటకంటె ననేకగుణంబు లెక్కుడు కావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగు నీకు నెట్లు జయింపవచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబుల యర్చనంబుల ఫలంబులు తారతమ్యం బులతో ననుభవింపవలవదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి పరాశరనందనున కభివందనంబు చేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయం దానును మరలి వచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభస్తి యస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటం గనుంగొనుచుం గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాం డై బలంబులం దివియ నియమించె నట్లు తిరిగి దీనంబు లగు నాననంబులతోడం గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగం బొంగారిన సముద్రంబు చందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగు నంతఃకరణంబులతోం గృష్ణోపలాలితు లగుచు నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

వేదవ్యాసమునీంద్రు డర్జునునకుం బరమేశ్వరమహిమ సెప్పుట

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమానతేజుం గరుణాయుక్తుం బ్రతీపాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుం బుణ్యైక జయా

వహుఁడై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419

వ. అంతంతం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి కృతాంజలి యై సుప్రసన్నం బగు నమ్మహాముని వదనంబు వీక్షించి. 420

తే. అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁబూనుచో సరభసముగ
నడరి ముందట నొక్కరుఁడు ప్రదమి నడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తి యెసక మెసఁగ.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల సుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బోరిఁ బోరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ కరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకన్ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ ననికొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422

క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్ప వలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్లు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్. 423

వ. నీ యడిగిన యతండు. 424

ఉ. ఆదికి నాది లోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస[1]హస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృక్షహితఫాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
ర్భోగస్వరూపుఁ డవ్యక్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రశమకప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్వాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వథుండు[2]సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427

వ. అని ప్రశంసించి కవ్వాడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱచి దక్షమఖమథన త్రిపురమర్దనాదు లగు నద్దేవుని దివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్రముఖంబు లగు తదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగు నర్థంబులు దెలియ నిర్వచనంబు సేసి యట్టి పరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్న పేదవోలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను కతంబునం గడిందిపగఱ నడంగుదు నయ్యాదిమధనుర్ధరుం డివ్విధంబున వైరివధం బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి సనక యిత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్ముండ వప్పర

1. మగ్రపరిస్ఫుటగోచరుండు. 2. కళలుండు గలం డఘతాపశాంతికిన్.

మాత్ము నాత్మ నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతం బులు నిత్యంబులుగాఁ బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండ ప్రణామపూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగు చిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొలిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱఁగిన నమ్మునీంద్రుం డయ్యింద్రనందను నభినందించి సుఖివి కమ్మని దీవించి [1]విజయంచేసె నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు చెప్పుటయు. 428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి వినువేడ్క నా
మనమునఁ దోడ్తో నొదవెడు, వినిపింపు తగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ[2]దనుసూనుసంచయవిదారణ చిత్తవిహార బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా. 431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముద్భాసితాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణా, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా. 432

మాలిని—

అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్వికాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

---

1. నిశ్చేచ్ఛం జనియె నని. 2. దనుజానుశాసన విధానతవిత్తవిహార.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1968—3000 కాపీలు.

ఆంధ్ర గ్రంథములు

తేది.............................

తెనుఁగు పద్యకావ్యములు

పుస్తకము	రూ.	పై.
అచ్చ తెనుఁగు రామాయణము	అచ్చు	
అనంతుని ఛందము, (ఛందోదర్పణము)	2	00
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయామాత్యునిది	1	00
అనుభవసారము, పాలకుఱికి సోమనాథప్రణీతము	1	00
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	0	50
ఆంజనేయదండకము,హనుమద్దండకము	0	25
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	0	75
ఆంధ్రమహాభారతము:—		
ఆదిపర్వము, పెద్దచ్చు	అచ్చు	
,, టీక (పాతది)	అచ్చు	
ఆదిపంచకము	13	00
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	9	00
శాంతిసప్తకము	8	50
ఆది సభాపర్వములు గల సంపుటము	5	00
ఆరణ్యపర్వము	5	00
విరాటోద్యోగపర్వములు	5	00
భీష్మద్రోణపర్వములు	5	00
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	5	00
శాంతిపర్వము	5	00
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక,స్వర్గారోహణపర్వములు	5	00
ఆనందరంగరాట్ఛందము	అచ్చు	
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, మూలము	అచ్చు	
ఆంధ్రనామసంగ్రహము,టీకతో	0	75
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	0	50
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము,సాంబనిఘంటువు (నిఘంటుత్రయము) కాలికో	2	50
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	1	50
ఉత్తరరామాయణము, చక్కని కూర్పు	7	00
కవికంఠోక్తి	0	25
కవిజనాశ్రయము	1	25
కవిసంశయవిచ్ఛేదము,అడిదము సూరకవిది	1	25
కవిరాజమనోరంజనము	అచ్చు	
కవిజనరంజనము	0	75
కళాపూర్ణోదయము,సూరనది	5	00
డిటో టీకతో	6	50
కృష్ణదండకము	అచ్చు	
కవిగజాంకుశము	0	25
కృష్ణరాయవిజయము	అచ్చు	
కాశీఖండము, శ్రీనాథునిది	అచ్చు	
క్రీడాభిరామము, శ్రీవల్లభరాయ ప్రణీతము	1	50
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక (భాగవతము)	0	50

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

పోస్టుబాక్సు 1372. 292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి-1.